JEAN BART (EUGEN BOTEZ)

EUROPOLIS

ROMAN

... acolo unde bătrânul Danubiu își pierde și apa și numele în mare...

EDIȚIA II-a

CU O PREFAȚĂ DE
G. CĂLINESCU

EDITURA „ADEVERUL" S. A. BUCUREȘTI

JEAN BART

EUROPOLIS

ROMAN

EDIŢIA A II-A

EDITURA „ADEVĂRUL” S. A. BUCUREŞTI

CAPITOLUL I

Ziua şi noaptea se lucra la încărcarea vapoarelor. Numai în miezul zilei portul era mort. Sub ploaia de aur a soarelui de vară natura întreagă dormea moleşită. Nici o adiere, nici un semn de viaţă. Pământul şi apa, oameni şi animale cădeau parcă deodată într-o adâncă letargie. Nici o vieţuitoare nu mai mişca pe cheiurile înfierbântate. Când soarele ajungea la zenit, portul mut, poleit într-o lumină orbitoare, părea în arşiţa zilei un oraş mort, adormit printr-o vrajă, pietrificat de veacuri — un oraş fantomă.

O pulbere vaporoasă vibra în unde, plutind în zare ca o muselină transparentă. În rada portului, departe, sub un cer de porţelan, două vapoare negre, zăceau ancorate, fixe, ca nişte jucării ţintuite pe marea netedă, albă, sclipitoare ca o placă de mercur.

Lungiţi la rând, sub peticul de umbră la baza piramidei de bulgări de cărbuni, dormeau doborâţi hamalii, negri, pe jumătate goi.

În dreptul vamei, lângă ghereta care da o iluzie de umbră, un grănicer la post pirotea în picioare rezemat de armă.

Cafeneaua din faţa debarcaderului era goală.

Afară, sub pânza de barcă întinsă în chip de tendă, erau înşirate câteva mese de lemn văpsite în verde.

Stăpânul cafenelei, căpitanul Stamati Marulis, învins, aţipise şi el pe un scaun scăpând din mână gazeta favorită: „Patris".

Un singur muşteriu nelipsit — şeful vamei — îşi făcea după obicei cura de slăbit: ca să nu doarmă după prânz acasă, moţăia regulat un ceas pe zi la cafenea, cu ochelarii pe nas, cu „*Universul*" pe genunchi. La umbră, sub masă, un câine flocos visa mârâind prin somn. Iar în cuşca de sârmă de-asupra uşei, un canar ca un bulgăraş de aur, adormise cu pliscul ascuns în puful de mătasă a fulgilor zburliţi.

De sus, dinspre poştă, s-auzi deodată un pas greoi, cadenţat. Petrachi Hulub, factorul, pornise la împărţirea corespondenţei în oraş.

Se opri în dreptul cafenelei. Uşurel, ca să nu-i tulbure somnul, depuse o scrisoare pe masa lui Stamati şi trecu grăbit înainte.

Hulub, poştaş vechi, cuminte, chibzuit, ştia el unde anume trebuie să aştepte şi unde nu.

În port erau case, birouri de comerţ, de unde ştia el că-i *pică* în fiecare zi ceva. Om cu socoteală, Hulub, îşi trecea suma în litere şi cifre la rând într-un caiet aparte — carnetul de chicuşuri — pe care îl ţinea în regulă, la zi, ca un adevărat comptabil.

Cafeneaua lui Stamati nu intra în comptabilitatea lui. De aceea nici nu întârzia în drum. Îşi făcea strict datoria şi trecea înainte.

Cu ce nepăsare fusese lăsat plicul acela pe masa de lemn a

cafenelei...

A! dacă ar fi ştiut poştaşul ce scrisoare ducea în ziua aceea în vechea lui geantă de piele?

Dar cine ar fi bănuit o clipă că un simplu plic banal, francat, nici recomandat măcar, închidea o scrisoare miraculoasă, o forţă magnetică, o bombă menită să provoace o formidabilă explozie într-un depozit de praf de puşcă?

Cine ar fi crezut vreodată că nişte slove scrise acolo, într-o grecească proastă, puteau să scapere scânteia unei amorse fulgerătoare care să electrizeze portul acesta adormit în pustietatea Deltei, să tulbure şi să ridice în picioare un oraş întreg, să deştepte sentimente, pasiuni, iluzii, gelozii, invidii, ură şi răzbunare, stârnind într-o singură zi, în acest colţ uitat de lume, furtuna patimilor ce zac adormite în fundul sufletului omenesc.

*

Târziu, când se trezi Stamati, buimăcit încă de somn, dădu cu ochii de scrisoarea lăsată de poştaş. O ridică surprins, o învârti între degete examinând adresa şi timbrele străine. Rupse plicul şi, dintr-o aruncătură de ochi, măsură toată lungimea scrisorii, până la capăt. Când descifră iscălitura de la urmă, tresări deodată. Îşi frecă ochii cu dosul palmei;... e treaz?... nu visează? Sufocat de emoţie, începu să citească în fugă.

Scrisoarea venea de departe, tocmai din America de Sud.

Începea cu: *Iubite frate* şi sfârşea cu: *Al tău frate mai mare care nu te-a uitat, Nicola.*

Amândoi fraţii, Stamati şi Nicola Marulis, veniseră de copii împreună la Dunăre, plecaţi pe o corăbioară-trihandin din patrie, de la Hios, Stamati rămase la Dunăre, Nicola, îmbarcat ca marinar pe un vapor francez, îşi luase lumea în cap. Rudele nu mai ştiau nimic de soarta lui. Acum, după patruzeci de ani, scria că s-a săturat printre străini; nevasta i-a murit; nu are decât o fată; simţindu-se slab şi bătrân vrea să se întoarcă la Dunăre să-şi petreacă bătrâneţile între neamuri.

Scrisul era încâlcit, într-o grecească împestriţată cu vorbe franţuzeşti, pe care Stamati nu le prea înţelegea. O luă de la capăt, cu ochii lacomi, căutând să prindă mai mult de cât era în scrisoarea care i se părea prea scurtă. Se chinuia, încreţindu-şi fruntea, zburlindu-şi sprâncenele stufoase. Câteva clipe rămase pe gânduri. Un fior de plăcere îl furnică din creştet până în tălpi. În zguduirea sufletească în care vibra, simţea cum îi năvăleşte sângele la inimă. Gândurile i se încrucişau c-o iuţeală fulgerătoare... „Nicola vine din America... America cea bogată... în America se duc toţi săraci şi vin milionari... Nicola a stat patruzeci de ani în America... şi acum se întoarce... ce

avere poate să aibă?... Dacă ar fi plecat şi el din tinereţe în America?... poate să întorcea şi el milionar...”

Hârtia îi tremura în mână. Se încercă a treia oară să citească. Îi jucau literele sub ochi şi se împiedeca la fiecare cuvânt.

Se opri din citit. Îi veni deodată în minte o idee salvatoare. Şi o luă la goană pe chei, cu scrisoarea în mână, cu capul gol, ameţit, beat de emoţie.

Se opri la uşa unui birou comercial.

— Logaridis e aici?

Un craniu socratic apăru desgolit în cadrul ferestrei.

Logaridis era socotit ca cel mai erudit şi mai înţelept bătrân al portului. Venise de la Atena ca profesor la şcoala comunităţii elene. După câţiva ani fu angajat *gramoticos* la cel mai mare birou de comerţ din port. Era consultat de compatrioţi în toate chestiile grele. Da sfaturi şi traducea acte şi scrisori din limbi străine.

— *Horiste! horiste cumbaru!* poftim, poftim, cumetre, la birou.

— Nu... e mai bine afară, îi răspunse Stamati arătându-i scrisoarea.

— Bre! bre! făcu bătrânul înţelept al portului, potrivindu-şi ochelarii încălecaţi pe un nas enorm.

— Numai odată bate norocul la uşa omului... numai să ştie să-i dea drumul la vreme.

*

A doua zi, Duminică, toate cafenelele gemeau de lume. Nu se vorbea în tot portul decât de scrisoarea Americanului. Toţi voiau să-l vadă pe Stamati, să-l hiritisească, să citească slovele cu ochii lor, să pipăie măcar odată scrisoarea ce căzuse între ei ca o minune din cer.

Cafeneaua lui Stamati Marulis era pavoazată ca în zile mari, la sărbători naţionale. Ca şi la 10 Mai, afară la uşă fâlfâiau în bătaia vântului tricolorul românesc şi albastru-alb, culorile naţionale greceşti.

Pregătirile începură dis-de-dimineaţă. Stamati dase ordin băieţilor din cafenea să scoată grădina afară. Grădina se compunea din opt oleandri palizi, crescuţi între pereţii de tinichea ai unor bidoane de petrol văpsite în verde.

De câte ori consumatorii arătau dorinţa de a-şi sorbi cafelele turceşti la aer, în sânul naturei, Stamati scotea grădina afară, înşirând oleandrii în jurul meselor, pe chei, în faţa cafenelei. Noaptea grădina mobilă era transportată înăuntru.

În cafeneaua lui Stamati exista o ierarhie bine stabilită, după ocupaţii, caste şi clase sociale.

La una din ferestre, spre chei, o masă mare era rezervată numai pentru autorităţile naţionale, aşa zisa *masă a şefilor*: Primarul,

Poliţaiul, Şeful vamei, Şeful poştei, Căpitanul portului, Ofiţerii, Medicul, Judecătorul.

În dreptul celeilalte ferestre era *masa diplomatică*, la care veneau consulii de carieră şi agenţii consulari onorifici. Uneori, foarte rar, se rătăcea şi câte un funcţionar de la Comisia Europeană a Dunării. Anumite prerogative şi privilegii, moştenite din regimul capitulaţiilor sub care fusese Împărăţia Otomană, ridicau în ochii mulţimei pe amploiaţii Comisiunii la cea mai înaltă treaptă diplomatică.

Oarecare distanţă, o discretă rezervă, totdeauna se menţinea cu tact între cele două lumi care se întâlneau în viaţa portului.

Urmau apoi la rând mesele căpitanilor de vapoare, de remorchere, de şlepuri, şi masa agenţilor comerciali — hamalii şi barcagiii nu intrau aci în cafeneaua elitei.

Pe postavul verde, decolorat, al unui biliard, monumental ca un sarcofag antic, zăceau maldăre de gazete răvăşite, greceşti şi româneşti.

Pe peretele din dreapta: Portretul lui Venizelos între Regele Carol al României şi Gheorghios Protos al Greciei.

Pe peretele din stânga, o marină în culori: crucişătorul *Averof* în nori de fum, spintecând valurile de sineală, pe o mare furtunoasă. De o parte portretul lui Boţaris şi de cealaltă parte Conduriotis.

Toate mesele, în cafenea şi în grădină, erau ocupate. Mulţimea discuta cu frenezie cazul Americanului. Numele lui Nicola Marulis trecea din gură în gură. „Ce avere putea să aibă după patruzeci de ani petrecuţi în America? Ce va întreprinde el cu dolarii americani aduşi aci la Dunăre?" Se făceau calcule financiare, se croiau planuri, societăţi pe acţiuni pentru vapoare, elevatoare, remorchere, şlepuri; companii de navigaţie cu reţele de agenţii împânzind tot globul, dominând căile mondiale ale comerţului pe apă.

*

La masa căpitanilor, Temistocli, vechi căpitan de *cursă lungă*, bronzat, cu barba neagră de abanos, cu şapca pe ceafă, îşi povestea tinereţea. Văzuse şi el America pe când îşi făcea ucenicia de marinar sub ocrotirea unui unchi, mecanic pe un vapor englez.

...ştiu să facă bani oamenii de-acolo, dar nu ştiu să-i cheltuiască. Umblă ca nebunii la fugă pe străzi. Unul era să mă cârpească fiindcă l-am oprit să-mi dea un foc pentru ţigară. Că ei nu stau ca noi la o cafenea de vorbă, la taclale şi taifas. Muncesc, aleargă şi se frământă ziua şi noaptea.

Doi compatrioţi pe care i-am găsit în Filadelfia voiau să mă ia cu ei în California.

— Şi de ce n-ai plecat? Erai şi tu acum om procopsit, îl întrerupse cu-n surâs ironic un căpitan din capul mesei.

— Pentru că am fost dobitoc. Ce ştiam eu pe-atunci. Eram un mucos, un muţunache. Nu ştiam decât să mă ţin după fuste. Adică se ţineau ele după mine. Căci acolo toate lucrurile sunt pe dos. Dacă un bărbat se leagă pe stradă de o femee înfundă puşcăria. Nu-i ca la noi; în America femeile se leagă de bărbaţi.

O femeiuşcă drăcoasă, o irlandeză cu părul roşu ca focul, puse ochii pe mine. Şi când a văzut unchiu-meu că se îngroaşă gluma m-a încuiat într-o cabină la vapor, şi m-a ţinut închis până la plecarea din port. Că eu eram în vorbă c-o fată de-a noastră din Pera, unde mă aştepta să facem logodna.

— Va să zică tot o fustă te-a împiedecai şi pe tine, izbucni Iani, căpitan fără vapor, rămas mofluz în urma unui lung proces maritim de avarii.

Uscat, nervos, cu mustăţile zburlite, cu ochii injectaţi, căpitanul Iani începu să explice pe larg, cu mare parapon, pricina care-l împiedecase şi pe el să plece, tocmai când era gata să se îmbarce pentru America.

— Tot o fustă, o zdreanţă m-a oprit, mi-a stricat şi mie rostul vieţei.

Unde aş fi eu acum? Ce n-aş fi făcut dacă plecam atunci? De ce nu-i vine omului mintea la timp... Şi iritat peste măsură, bătrânul, cu mâna osoasă şi tare, îşi trânti un pumn în cap care sună ca sub o lovitură seacă de ciocan.

„A ma doxa!”

De la masa căpitanilor de şlepuri şi remorchere, marinarii care nu ieşiseră din Dunăre — marinari de *aqua dolce*, cum îi luau în râs cei de la mare — se apropiau încet cu scaunele, îşi ciuleau urechile ca să prindă mai bine tot ce se vorbea la masa căpitanilor veritabili, de la vapoarele de mare.

Toţi ascultau cu atenţie şi evlavie. Unii clătinau din cap cu melancolie în amintirea şi regretul ocaziilor pierdute din timpul tinereţei. Alţii, tăcuţi, cădeau pe gânduri, cu ochii în vag, pierduţi în mirajul Americei văzute prin prisma minţei lor... „Unde ar fi?... ce-ar fi făcut? dacă plecau şi ei la timp dincolo, peste Ocean”. Şi fiecare avea ferma credinţă că ajungea miliardar acolo în pământul făgăduinţei, pe care o soartă vitregă nu i-a îngăduit să-l atingă în viaţa scursă fără de folos.

Şi unii, îmbătaţi încă de iluzii, nu se puteau stăpâni. Îşi croiau planuri absurde arătând pe larg ce ar face dacă ar veni bogaţi în patrie, între ai lor. Şi toţi sfârşeau cu intenţii frumoase, alcătuind măreţe opere patriotice şi de largă filantropie.

Căci s-a dovedit, afirmau ei c-o elenă şi antică mândrie, că grecul rămâne oriunde ar fi acelaşi bun patriot şi om filotim.

*

La masa diplomaţilor prezida grav consulul elen. Om fin, în vârstă dar zvelt încă şi elastic. Avea o chelie foarte strălucitoare şi nişte mustăcioare încârligate, negre, bine cănite.

Consul veritabil, de carieră. Foarte venerat. Era o mândrie a coloniei elene. O victorie câştigată după numeroase stăruinţi pe lângă guvernul din Atena, care se hotărâse în fine să trimită şi la gura Dunării un consul *de carieră* în locul unui simplu *onorific*.

Lângă el sta Kir Loverda. Un bătrân încruntat, cu sprâncene şi musteţi stufoase. Epitrop la biserica grecească. Îmbrăcase în argint o veche evanghelie adusă de la Sfântul Munte şi depusese în biserică o icoană a Sfântului Spiridon, aruncată de valuri la ţărm — ca un semn al cerului — în urma naufragiului unei corăbii din care nimic nu s-a putut salva.

Consulul, cu veşnicu-i zâmbet fin, enigmatic, care-i strălucea prin sticla ochelarilor solid fixaţi pe un nas acvilin, aristocratic, discuta cu epitropul o delicată chestiune a coloniei.

Prin ce mijloace s-ar putea termina lucrarea începută la localul şcoalei elene, faţă cu afacerile portului care mergeau din ce în ce mai prost.

În faţa lor la o masă sta Gion Luludi. Mărunţel, nervos, cu părul negru, creţ ca o blăniţă de astrahan. Agent al unei case de export şi consul onorific al Danemarcei. După ce-şi făcu în gând socoteala dolarului transformat în lei româneşti şi leptale greceşti, puse net chestia care-i preocupa pe toţi: „Ce-i de făcut ca să salte comerţul portului şi să învingă concurenţa Galaţilor, Brăilei şi Constanţei?”

— Eu, începu el c-o voce îngroşată, dacă aş avea un capital mare, aş face o companie monstră de navigaţie maritimă, cum a făcut Embiricos...

— E mai sigură o afacere la Dunăre, cu şlepuri şi vapoare, îl întrerupse Pesmangioglu, agentul casei de cherestele, proprietar al unei jumătăţi de elevator şi consul onorific al Persiei — avea numai opt supuşi, toţi lustragii în port — pentru care i se zicea uneori în glumă şi alteori înadins: şeful lustragiilor de la gura Dunării.

— Cred, spuse consulul, că cel mai nimerit ar fi să se întemeieze aci, unde nu-i nici agricultură, nici industrie, o mare fabrică de hârtie, din stuful care n-are nici o întrebuinţare.

— Halal! asta îmi place! izbucni crunt Calavrezo, un bătrân maltez, greoi şi păros ca un urs. Avea un nas coroiat ca pliscul de vultur şi din urechi îi ieşeau smocuri de păr, care se uneau cu mustăţile şi barba încâlcită.

O avere frumoasă făcuse pe vremuri cu vasul lui de salvare „Union”. O vechitură de ponton cu pompe, transformat din corpul

unui vapor înecat. Bătrânul maltez fusese odinioară groaza societăţilor de asigurare. I se zicea *piratul*. Cunoscut pe toată Dunărea ca *cioclul* vapoarelor împotmolite. Vorbea şase limbi. Era marinar, mecanic şi scafandrier.

— Fabrică ne trebuie nouă! mormăi el răguşit, mestecând parcă ceva între măsele.

— Noi de copii, din apă am scos banul. Alţii să scurme pământul şi să asude în fabrici. Noi ne-am hrănit din apă întotdeauna. Care-i nebunul să-şi arunce aurul în baltă, pe papură, pentru hârtie?

Şi bătrânul pirat arătă cu mâna lui vânjoasă spre largul mării, cu-n fel de ameninţare.

— Noi, care umblăm pe ape, ştim să smulgem banul din ghearele valurilor, sfârşi el, trântind în masa şubredă de lemn un pumn enorm ca un bolovan greoi.

Se făcu linişte. Bătrânul îşi aprinse ţigara stinsă şi turtită în ţigareta fabricată de el dintr-un picior de iepure, şi începu din nou, mai potolit, cu vocea răguşită:

— Ia să faci aici, la gura Dunării, o companie ca cea din Stambul, cu aparate de salvare, cu doc flotant, să vedem atunci ne-ar mai trece pe sub nas vapoarele avariate care ne scapă azi din mână, urcând întins la Galaţi, lăsându-ne pe noi cu buzele umflate... Hei! Să am eu dolari americani, v-aş arăta ce trebuie făcut aici la Dunărea noastră...

*

Un bătrânel uscat ca un ciot se apropie de masa piloţilor. Abia păşea mărunţel, cu nişte picioruşe fragile şi crăcănate. Avea un cap ca o tărtăcuţă, băgat într-un fes spălăcit, cu vârful turtit pe-o ureche. Umbla cu gâtul strâmb din cauza unui enorm canaf negru de *evzon*, care-i atârna pe un umăr. Era cel mai vechi pilot din port. Fusese în serviciul marinei ruseşti, pe vremea războiului din Crimeea.

— Ia faceţi-i loc lui Barba Toni. Şi toarnă-i un păhărel de mastică de Hios, să mai prindă puteri, făcu voios un pilot de la Comisia Europeană.

— Cum, îl întrerupse şeful piloţilor, tu nu ştii că moşul nu sufere mastica? El bea numai *duzico* veritabil.

Bătrânul se aşeză cu mişcări scurte, nesigure, pe scaun, încetişor, cu atenţie, de frică parcă să nu se demonteze din încheieturi. După ce-i trase o chintă de tuse seacă, dădu de-a duşca păhărelul de duzico tare. Alcoolul pur, otravă grecească preparată jos, în insule, zgâriindu-i gâtul ca ghearele de pisică, deformă o clipă faţa suptă şi scrijelată a moşneagului, făcându-i o mască de babă zbârcită.

— Ei, Barba Toni, ai auzit vestea cea nouă? Cică se-ntoarce din America Nicola Marulis, fratele lui Stamati. D-ta l-ai apucat. Îţi mai

aduci aminte de el?

— He! să vedem dacă el şi-o mai aduce aminte de mine! Cine i-a pus cârma în mână? Eu i-am fost cel dintâi dascăl.

Eu eram tânăr, dar el era copil, când am venit aici pe vremea turcilor, după căderea cetăţii de la Sevastopol. Îl luasem cu mine ca mus pe cea dintâi fuga care lucra la adâncirea canalului, cu cela … de la Comision... cum îi zicea... inginerul cel mare... englezul cu barbă...

— *Sir Charles Hartley*, completă şeful piloţilor, surâzând cu blândeţă.

*

Evenimentul zilei stârnise oarecare interes, şi chiar o undă de emoţie amestecată cu gelozie, printre românii de la masa şefilor.

Conul Tudorache, şeful vamei, naţionalist feroce, era mai îndârjit decât toţi împotriva palicarilor îmbogăţiţi din sudoarea românului — deşi nevasta, cunoscută în port sub numele de Leoaica, era grecoaică sadea din Galaţi.

— Nu-i pot mistui — declară şeful în gura mare — pe cât îmi permite rigoarea legilor şi regulamentelor îi ard pe câţi îmi cad în labă, cu formele legale, mă rog, după tariful vamal în vigoare.

Posac, ros de invidie, se sufoca discutând cu aprindere.

— Asta ne mai lipsea... să vezi de acum mândria caprelor... care va să zică dacă actualmente abia le ajungi cu prăjina la nas, dar când vor rula dolarii americani... ei vor fi suverani aici în portul nostru, pe teritoriu ista care se cheamă că-i românesc.

— Degeaba, coane Tudorache, noi nu ne putem compara cu grecii în chestii comerciale. Rasă veche, rafinată de mii de ani, zise Petrăchel Petraşcu, un bărbat frumos, marţial, cu mustăţi blonde, pomădate. Şeful poliţiei, ultimul vlăstar al unei vechi familii boiereşti din fundul Moldovei, părăsise armata ca locotenent pe vremea celebrei greve a ofiţerilor de cavalerie, sub Jak Lahovary zicea el — gurile rele susţineau că Petrăchel fusese reformat în urma unui scandalos proces, rămas celebru în analele armatei: „flagrant delict cu nevasta unui ofiţer superior”. Cavaler de rasă, cu maniere elegante, vorbind o franţuzească impecabilă, gentil cu sexul frumos, abil şi tolerant, Petrăchel era simpatizat de toate naţionalităţile şi lucru rar, în graţiile Comisiei Europene. Febleţea lui, cum o declara surâzând, era conul Tudorache, pe care îl tachina până la disperare.

— Nu vezi mata că puterea grecilor nu-i în patria lor, ci afară, în străinătate. Bogătaşii lor sunt la Stambul, Cairo, Marsilia. Londra, America...

— Şi în România noastră săracă nu-s tot ei?... Care va să zică de fapt eu, român curat, să fiu mereu pârlit în ţara mea... şi veneticii să se îmbogăţească... bravo... asta îmi place, zise şeful vamei iritat, roşul

de mânie.

Petrăchel nu se lăsă bătut.

— Vezi că grecii, au în felul lor dreptate când se pretind că sunt cei mai vechi locuitori pe ţărmurile din partea locului. Mă rog, din antichitate n-au fost aici colonii greceşti? Ai uitat istoria cu expediţia Argonauţilor, care căutau pe aici lâna de aur?

— De unde ai mai scos povestea asta? Şi de unde ştii că cei cu lâna de aur erau greci? îl întrerupse şeful vamei indignat, ştergându-şi sudoarea de pe frunte cu o fină batistă de mătase, *mostră* dintr-un *sortiment* oprit la controlul vamal. Când discuţia era în toi, sosi şi căpitanul de port, tocmai la timp să-i scoată din încurcătura în care îi băgase. Argonauţii, de care şeful nu mai auzise din anii claselor gimnaziale, făcute în Fălticeni, oraşul său natal.

— Bine că ai venit, căpitane. Ca om citit şi umblat să ne lămureşti chestia cu lâna de aur.

Căpitanul de port, ras proaspăt, îmbrăcat în alb din cap până în picioare, şterse uşor cu batista praful de pe scaun şi, cu-n zâmbet îngăduitor, se aşeză la masa şefilor. Mândru, încântat că poate să-şi arate erudiţia, începu să explice cum se găsea în antichitate aurul în albia râurilor noastre şi cum se spăla întinzându-se pe piei de oaie... şi, adăugă el, la drept vorbind Argonauţii nu erau decât nişte piraţi ca şi toţi eroii greci pe care i-au cântat poeţii antichităţii. Prima dată când ţara asta s-a făcut cunoscută lumei a fost atunci când au plecat să jefuiască ţărmurile Mării Negre şi ale Dunării.

— A! sări conul Tudorache triumfător, va să zică piraţi, tâlhari de mare, ce vă spuneam eu! Bravo! m-am luminat. Mă rog asta am vrut să ştiu. Este sau nu grecul cea mai *'oaţă* naţie din lume?

*

La o masă din fund se făcuse socoteala rudelor lui Nicola Marulis. La numărătoare s-au găsit neamuri aproape jumătate din populaţia portului. Care nu erau rude, erau prieteni sau compatrioţi. Printre toţi verii, cumnaţii, nepoţii şi cumetrii, cel mai sărac, calic lipit pământului, era un văr primar: Ahile Xidia, zis şi Harapul, cu nişte buze groase, răsfrânte, groaznice la vedere.

Pătimaş jucător de cărţi, căzuse la treapta de hamal la vaporul poştal; căra cu spinarea geamandanele călătorilor de la debarcader la hotelul din faţă. De data asta Ahile, îmbrăcat curat, cămaşă albă şi basma albastră la gât — guler nu obişnuise niciodată — trecând de la o masă la alta, cu ochii în lacrimi, sugându-şi buzele late, povestea amintiri din viaţa vărului său Nicolachi pe care-l iubise ca pe un frate. De altfel mulţi bătrâni se găseau prieteni vechi din tinereţe cu Nicola Marulis. Câţiva compatrioţi susţineau cu duioşie că îşi aduc aminte de el din frageda copilărie, de pe când umblau la aceiaşi şcoală în patrie,

la Hios.

*

Pe când jos, în cafenea şi în grădina de oleandri, lumea roia ca un stup de albine, sus, în balconul dinspre chei, Penelopa, nevasta lui Stamati, primea vizite — musafiri de Duminică.

Două vecine, gătite, pudrate, cu buzele de culoarea zmeurei zdrobite, fierbeau pe scaune aşteptând ca gazda să deschidă vorba despre scrisoarea Americanului. Însetate de ştiri, sorbeau în silă cafele turceşti şi siropuri cu sifon.

Penelopa Marulis, o brunetă coaptă, cu ochi mari, negri, focoşi, sub o pereche de sprâncene de catifea, avea o siluetă de invidiat. Rece, mândră, vorbea înţepat, cu buzele vinete, strânse pentru dantura bogat plombată în aur.

Nimeni n-o văzuse încă punând piciorul jos în cafenea. Şi nici la piaţă nu catadicsea să meargă. Stamati, după obiceiul oriental, făcea toate târguielile. Nu se vedea toată săptămâna, numai Duminica apărea sus în balcon. Vizitele de obicei le primea într-un *robe de chambre* foarte decoltat, de culoarea coajei de lămâie.

Rezervată, discretă, Penelopa se stăpânea. Nu vorbi nimic despre scrisoarea care răscolise portul. Părea perfect indiferentă, deşi se chinuise toată noaptea fără să închidă ochii, agitată de emoţii, cu mintea aprinsă de iluzii, chinuită de grijele pregătirilor de găzduire a celui aşteptat.

Vecinele plecară, învineţite de parapon.

Tocmai jos în stradă amândouă, în acelaşi moment, explodară de indignare:

— Vai! dragă, ce fiinţă făţarnică şi fudulă e Penelopa asta. Înfiptă e acum, că-i aşa de calică, dar când i-or intra în gheare dolarii Americanului?

CAPITOLUL II

Din prima zi în care debarcase, copilă încă, aci la gura Dunărei, Penelopa simţi colţii sfâşietori ai provinciei meschine. Instinctele ei aristocratice, mândria şi aerele ce-şi lua scandalizaseră oraşul. „De unde — se întreba lumea — fumuri de nobleţă şi gusturi rafinate la o fată săracă şi orfană?”

„De ce îşi ţinea nasul pe sus, în batista-i parfumată, de parcă toate i-ar fi mirosit rău în cale?”

„De unde venea? Din ce familie?”

„Ce blazon necunoscut avea fata asta debarcată în micul port de la gura Dunărei, într-o lume provincială şi cosmopolită?”

Când venise din Constantinopole avea numai 16 ani. În şoaptă se povesteau multe despre familia ei. Dar se ştia sigur că mama ei, de o frumuseţe rară, se aruncase în Bosfor din disperare că o părăsise amantul, un căpitan de vapor plecat în Argentina. N-avea nici opt ani când o luă s-o crească unchiul ei, Iovanchi Iovanidis, translator la ambasada rusă din Cospoli.

„Cine-i ţigăncuşa asta?" întrebă ambasadorul luând-o de bărbie, când o găsi într-o zi în cancelarie.

„Vai! ce delicioasă copilă!" se extazie contesa Katuşa, monumentala ambasadoare.

Vara, din cauza căldurilor din Pera, ambasada îşi lua reşedinţa la Terapia, unde adia un vânt răcoritor de pe Bosfor.

Translatorul avea drept la două camere în palatul de vară, ca să fie în permanenţă la îndemâna lucrărilor de cancelarie. Unchiul se mândrea cu nepoţica şi o lua pretutindeni cu el. Copila asta uimitor de precoce, era un număr de senzaţie în lumea diplomatică de la Terapia. Ofiţerii de marină de la bastimentele staţionare ale Marilor Puteri, o purtau pe genunchi în plimbările lor cu bărcile pe Bosfor, în nopţile cu lună. Era vioaie, îndrăzneaţă, intra fără sfială peste tot, parcă neam de neamul ei trăise în societatea înaltă, în luxul şi atmosfera palatelor de ambasadă.

În timpul seratelor de gala, fetiţa se strecura prin sălile palatului, rămânea în extaz în faţa maiestuoasei scări de marmoră acoperită de covoare turceşti, moi şi roşii ca sângele. Valeţii în livrele galonate, cu pantaloni scurţi, ciorapi lungi, prinşi în jartiere argintii, cu mănuşi albe, muţi, nemişcaţi, păreau nişte statui.

Atrasă din instinct spre lux şi strălucire, ea ajungea uneori până sus. Tupilându-se prin faldurile draperiilor de catifea, spiona cu emoţie lumea elegantă care se mişca în lumina orbitoare a policandrelor Admira toalete decoltate, evantaie de pene şi dantele, broşele, braţele, coliere de perle, toate giuvaerele care scânteiau de focul pietrelor scumpe şi... flori... Hori peste tot. Muzica, freamătul vag al mulţimei, atmosfera parfumata, o îmbătau, o fermecau ca fantasmagoria unui vis feeric.

O nepoţica a ambasadorului rus venise de la Odessa. Era cu doi ani mai mică decât Penelopa. O chema Nataşa. Un dop de saca. Îndesată, bucălată, cam cârnă dar foarte drăgălaşă, cu nişte cârlionţi bălai şi ochi albaştri de email. Numai doi ani diferenţă de vârstă, dar Nataşa era un copil zburdalnic, şi Penelopa o preţioasă domnişoară cu pretenţii.

Serioasă, reţinută, umbla, vorbea cu gesturi studiate. O perfectă miniatură de femee. Cu o uşurinţă uimitoare ştia să mimeze gesturile, să prindă gamele la piano şi, după ureche, fura accentul just al fiecărei limbi — ca levantină, se născuse poliglotă.

Bona Nataşei, o bătrână elveţiană, foarte pedantă, m-elle Perrin, disperată că nu poate să înfrâneze şi să şlefuiască pe sălbateca rusoaică, drăcoasă ca un băiat, o da mereu de exemplu pe mica Penelopa, care cuminte şi deşteaptă prindea repede toate manierele din lumea bună.

O umbră de vagă gelozie se strecura adesea între cele două copile aşa de diferite.

Ca să corecteze lipsa de tact pedagogic a elveţienei, ambasadoarea n-o uita niciodată pe Penelopa de câte ori cumpăra ceva pentru Nataşa. Ajunsese să umble amândouă copilele aproape la fel îmbrăcate.

În excursiile şi plimbările prin Stambul, Penelopa nu lipsea niciodată.

Familia ambasadorului era veşnic însoţită de obişnuitul *cavas*, un arnăut gigantic cu nişte caere de mustăţi cărunte, îmbrăcat în ilic brodat cu fir de aur, purta iatagan şi doua pistoale în brâu.

Ceasuri întregi pierdea Penelopa mâncând cu ochii lacomi bijuteriile şi filigranele expuse în galantarele vechiului bazar din Stambul.

Mulţi o socoteau pe mica orfană ca făcând parte din familia ambasadorului, şi unii, care îi remarcaseră ţinuta mândră şi gravă îi spuneau c-o dulce ironie: *Mica prinţesă*.

Dar o întâmplare neprevăzută căzu din senin, schimbându-i brusc macazul vieţei.

Într-o zi nefastă, ambasadorul furios, roşu-vânăt de mânie, în urma unei scene violente provocate de un denunţ, cârpi translatorului două straşnice perechi de palme de s-a clătinat din temelie întreaga ambasadă a Marei Rusii...

„Afară mişelule... Graeca fides...”

Căzut în dizgraţie, fostul translator, peste câteva zile, căzu din picioare trăsnit de o apoplexie, pe când trecea podul de la Kara-Kioi.

Fata, rămasă singură, fără nici iui sprijin, fu îmbarcată pe un vapor rusesc care pleca pentru porturile dunărene.

Transportată gratuit, orfana debarcă într-o dimineaţă pe cheiul Sulinei, cu batista de dantelă la nas, sufocată de mirosul de iuft şi peşte sărat, care se îmbibase profund în structura vechiului parahod rusesc.

Penelopa venise la singura rudă rămasă în viaţă, fratele mamei, căpitanul Leonida Iovanidis, un bătrân uscat, mărunţel, care purta nişte enormi ochelari negri. Fusese pilot la Comisia Europeană a Dunării şi, din cauza unei boli de ochi, îşi schimbase profesia.

Intrase în serviciul unei agenţii maritime ca furnizor de alimente la vapoarele care se aprovizionau la gura Dunării: *Chiepchander*.

Din diferenţa ce ieşea prin încărcarea facturilor peste preţul

pieţei, îi pica şi lui câte ceva în fiecare zi. Şi pentru că lumea îl vedea forfotind pe la vapoare cu barca plină de zarzavat, ducând în braţe legături de ridichi, i se zicea în glumă: Căpitanul *Rapanachi*. Iar înfumuratei sale nepoate, palida prinţesă bizantină trimisă în exil, băeţii îi spuneau: *Contesa de Rapanachi*.

Nu avea decât 17 ani, când unchiul a convins-o că menirea ei este să se mărite.

Fără avere, fără familie, ce putea să aştepte? Pretendenţii nu se prea grăbeau. Trebuia să profite de ocazie. Stamati Marulis, pilot clasa I-a la Comisia Dunării, era un om serios, cam în vârstă, dar bărbat bun, econom şi fără viţii. Avea să aibă o casă bună şi o fericire potolită.

Şi Penelopa s-a măritat.

*

„Aţi văzut ce nevastă şi-a luat Stamati?”

„Nu face pentru el.”

„Asta-i femee de lux, nu-i de mutra unui pilot.”

Aşa vorbea lumea prin cafenelele portului. Iar unii adăugau zâmbind pe sub mustaţă: „Asta nu-i femee pe care s-o poţi lăsa singură acasă”.

Şi Stamati, prin meseria lui, era veşnic pe drumuri.

Omul acesta retras şi timid, c-o existenţa ştearsă, lângă o asemenea femee lină şi admirată, simţea o bucurie vanitoasă, o mândrie ascunsă, savurând fericirea posesiei unui juvaer de mare preţ. O adora c-o mută pietate şi tremura de teamă să n-o piardă.

Toate economiile lui Stamati s-au topit din prima lună. Trusou, mobilă, piano, toate au fost comandate la Galaţi, după gustul Penelopei.

El ţinea să aibă un interior plăcut.

El lipsea de acasă câteva zile pe săptămână, pilotând vapoarele pe Dunăre, între Sulina şi Brăila.

Pleca tiptil de dimineaţă la vapor, cu geamantănaşul în mână, cu nelipsita manta de ploaie, de pânză ceruită, după obiceiul piloţilor din toată lumea.

După ce vaporul se punea greoi în mişcare, el, de sus de la comandă, îşi arunca ochii spre mal; casa lui era cu faţa la drumul Dunării. În primele zile zărea la una din ferestrele deschise o batistă fluturând la trecerea vaporului.

Şi mai pe urmă, cu toate că nimic nu se arăta în zare, el îşi păstra obiceiul, privind din mers la geamurile acelea care rămâneau veşnic închise.

Singură, părăsită, în balconul dinspre apă, Penelopa rămânea pe gânduri ceasuri întregi, c-o broderie pe genunchi.

Uneori vântul de la mare aducea ecouri de fluere şi sirene de la vapoarele care intrau în port. Un fior îi fulgera prin corp. Lăsa orice lucru din mână, sărea de la locul ei şi căta în zare cu binoclul, urmărind toată mişcarea de pe apă.

Câte un vapor venind de la mare urca încet, măreţ, cursul fluviului.

Ea, curioasă, îl privea cu atâta interes, deşi nu cunoştea pe nimeni, parcă aştepta mereu pe cineva care întârzia să vie.

„Dincotro? De unde venea vaporul? A trecut desigur prin Bosfor." Şi magicul film al copilăriei începea din nou să-i ruleze pe ecranul minţei.

Cu ochii închişi pe jumătate vedea crescând din sânul mării, gigantic, amfiteatrul Cornului de aur. Pe verdele colinelor în terase se înălţau chiparoşii negri care păzeau cimitirele turceşti.

Prin voalul diafan al serii se poleiau cupolele din Scutari şi minaretele ascuţite păreau suliţe de aur înfipte în pământ. În zare clipea regulat ochiul farului din turnul lui Leandru.

Şi Penelopa cădea în reverie, auzind glasul prelung al muezinilor care chemau credincioşii la rugăciune, simţea aroma pinilor care lăcrămau, îmbălsămând cu răşină aerul purificat de adierile vântului salin din larg.

Şi nostalgia trecutului o făcea să plângă amar paradisul pierdut al Bosforului.

„Ce frumos… ce departe... erau locurile copilăriei..."

„Ce viaţă nenorocită... Ăsta-i traiul pe care l-am visat?... Asta-i soarta pe care am meritat-o?... De ce m-am măritat eu oare?"

Şi întrebările pe care mai toate femeile şi le pun după luna de miere, ea şi le-a pus după câteva zile de la nuntă.

Stamati, când se întorcea acasă, o găsea enervată, capriţioasă sau melancolică.

Îngrijat şi înduioşat până la lacrimi de suferinţa ei, el căuta s-o mângâie, s-o distreze, ceea ce pe dânsa o enerva mai tare.

În zadar se frământa ca să găsească leacuri pentru această boală romantică, pe care el n-o putea bine înţelege.

Că are nevricale era sigur.

„O doctorie contra ipohondriei", îi ceruse bătrânului doctor Nenea Tomiţă.

„Pacienta trebuie examinată", îi spuse doctorul. Dar pacienta cu nici un preţ nu voia să se arate.

„N-o doare nimic, răul e aici..." şi el arăta cu mâna la inimă.

După multe stăruinţi, Penelopa se hotărî.

Doctorul, cu vechea lui experienţă, de la prima vedere i-a fixat diagnosticul şi remediul.

— N-are nevoie de doctorii, nici regim, nici băi. Îi trebuie... şi

bolborosind ceva, după obicei, în barba lui albă de patriarh, făcu: Hm! îi trebuie un copil. La vie... c'est la vie...

El a plecat palid, confuz.

Ea, roşie ca vişina, a plecat cu ochii în pământ.

Ca s-o mai distreze, Stamati o lua uneori cu el, pe vapoarele pe care le pilota, până la Galaţi sau Brăila.

Ce profundă mulţumire avea Penelopa la fiecare drum. Punând piciorul pe bord, ea simţea că intră parcă într-o baie de fericire. De cu seară îşi pregătea costumul de voiaj, ajusta câte-o beretă băieţească de marinar, sau garnisea pălăria cu voaluri şi museline ca să fluture ca nişte flamuri în vânt, dându-i astfel un exotic aer aristocratic.

De obicei, în zorii zilei, când vaporul îşi balansa maşina şi elicea forfotea gata de plecare, Penelopa, zveltă, sprintenă, suia scara, ducându-şi singură mica ei valiză de voiaj cu trusa de toaletă.

Intra la bord uşor înfiorată, cu iluzia lungilor traversări maritime. Ar fi voit să meargă mereu, la nesfârşit, un drum fără liman, ca vasul fantomă care rătăcea fără să poată atinge ţărmul.

Stamati înainte de a-şi lua postul la cârmă, cerea respectuos voie căpitanului să permită îmbarcarea soţiei sale, care — spunea el întotdeauna — scăpase vaporul de cursa pentru Galaţi.

Chiar şi cei mai acri şi posaci căpitani nu puteau refuza; se îndulceau îndată şi deveneau gentili, invitând pe eleganta doamnă în careul ofiţerilor, sau îi întindeau pe punte un *chaise longue*, într-un loc ferit de vânt.

E destul o singură fustă să fâlfâie pe puntea unui vas şi viaţa bordului se schimbă ca prin farmec — întregul echipaj începe a se agita electrizat.

Vaporul însufleţit intra în sărbătoare; nu lipsea decât să se înalţe la catarge, în cinstea femeii îmbarcate, steguleţe colorate a marelui pavoaz.

Robinetele spălătoarelor din cabine începeau să curgă în plin debit de apă. Ferchezuială generală, de la căpitan până la băiatul, ajutor de bucătar.

Spălaţi, raşi, pudraţi, ieşeau pe rând la lumină, făcându-şi de lucru în jurul ei pe punte. Toţi, bucuroşi, o sorbeau din ochi cu lăcomie. Până şi fochiştii, nespălaţi, neraşi, cât ţinea drumul, ieşeau câte unul din tartarul căldurilor; pe jumătate goi, cu gâtul învelit în şăluţul lor de bumbac, de care se slujesc să şteargă uleiul şi unsoarea de pe maşină ca şi sudoarea de pe trup. În figurile negre de cărbuni luceau ochii lor albi, cătând pe furiş la făptura aceea încântătoare, căzută parcă din altă lume pe vaporul lor, ca să îndulcească numai cu un zâmbet o zi din viaţa aspră, monastică, a bordului. Ofiţerii, cavaleri servanţi, n-o slăbeau nici o clipă. Tot drumul urmau trataţii felurite,

după naţionalitatea şi felul vaporului.

Ceai englezesc, cafea turcească, vermut italienesc, şampanie franţuzească, bomboane ruseşti, vin de Malaga, portocale de Jaffa, rahat de Syra, ţigări egiptene.

Vorbind vreo două vorbe din fiecare limbă, Penelopa reuşea să-i cucerească pe toţi bărbaţii aceia, pe care poate, niciodată n-avea să-i mai întâlnească în viaţă.

Mulţi confundau, socotind-o fata pilotului. Ea îi lăsa în credinţa lor şi, veselă de confuzia ce se făcea, zâmbea de satisfacţie.

Privirile de admiraţie ce i se aruncau, le primea cu îndrăzneală; avea un fel al ei de a-şi da capul pe spate şi a coborî cu voluptate pleoapele.

Şi bietul Stamati, care nici o clipă nu putea părăsi cârma, din postul lui, de sus de la comandă, îşi arunca uneori ochii în jos, pe punte, ca s-o vadă măcar de la distanţă. Nu era niciodată singură. O escortă respectuoasă o însoţea pretutindenea. O vedea culcată pe pernele unui *chaise longue*, graţioasă, cu maiestatea unei regine în convalescenţă.

Modestul pilot simţea adesea fiorul unei bucurii vanitoase, văzându-şi soţia înconjurată de atâţia ofiţeri, care o examinau cu spiritul încordat.

Uneori îi trecea câte-un junghi prin inimă văzând-o cochetând, dar se stăpânea; îşi ştergea numai sudoarea de pe frunte şi într-o clipă îşi revenea, hotărât, bărbăteşte.

„Şi totuşi, îşi zicea el cu siguranţă, e o femee cuminte, rece şi mândră, sigură pe sine".

„Cochetăria nu-i un păcat pentru o femee ca dânsa".

Un sentiment de ruşine parcă îl oprea de a face cel mai mic gest care ar trăda o urmă de gelozie.

Dar, ce era fatal, s-a întâmplat.

*

În timpul unei călătorii pe vapor a întâlnit un bărbat pe care nu l-a mai putut uita toată viaţa — deşi auzise că o aventură pe vapor e ca şi un accident de cale ferată.

Din momentul în care cunoscuse pe căpitanul Angelo Deliu ceva nou se ivi în existenţa ei.

Îl remarcase cum a pus piciorul pe bordul vaporului „Carpaţi". O intriga ofiţerul acela zvelt, elegant, care poza într-o rezervă studiată.

La prima vedere el o fixă cu îndrăzneală. Ea, de obicei îndrăzneaţă, avu un moment de slăbiciune; timidă, emoţionată, se roşise ca o candidă fecioară sub ochiul expert care o cântărea cu precizie.

Privirea aceea avea parcă o strălucire de oţel. Şi când buzele lui

schiţau un fin surâs, îndulcindu-i figura, ea înţelese fără cuvinte impresia ce făcuse înfăţişarea ei.

Un fulger de bucurie o străbătu, şi în taină simţea cum se îmbată de plăcerea conştiinţei de a fi frumoasă.

Confuză, subjugată, aştepta. Simţea un fel de necaz nelămurit pentru acel îndrăzneţ necunoscut care o învăluia ca într-o plasă de păianjen, impunându-i voinţa lui de fier. Căci presimţea fatal neputinţa oricărei rezistenţe. Şi la un singur gest al lui, gata ar fi să-l urmeze oriunde, roabă, până la capătul pământului.

Angelo Deliu, din rasa cuceritorilor, abil maestru în tactica şi strategia aventurilor galante, mergea aproape la sigur în clasarea speciilor de femei.

Se pipăiau cu ochii de la distanţă.

Ea îi admira ţinuta lui de o bărbăţie regească. Era complet în alb, de la şapcă până la pantofi, umeri laţi şi o talie mlădioasă, tenul bronzat de maur, ochii lui adânci, arzători o fixau...

El examinase femeea *en connaisseur*. Făcu trei paşi apropiindu-se ca să-şi verifice observaţiile. Se prezintă singur c-o eleganţă în gesturi şi cuvinte, arătându-şi surprinderea că o vede pentru prima oară, deşi el se găseşte de vreo două luni în Sulina.

„Cine ar fi bănuit că într-un colţ obscur de provincie, într-o lume aşa de monotonă şi meschină, poţi întâlni asemenea figuri de o rară distincţie...”

Ei i se părea o muzică glasul lui. O încânta timbrul acela sonor, care ascundea în vorbe banale o perfectă înţelegere sufletească.

Gândurile se trădau în privirile lor, care se încrucişau ca lamele floretelor de scrimă. Nu prea aveau ce-şi vorbi, dar ochii lor spuneau mai mult decât cuvintele.

I-a fost destul jumătate de ceas de conversaţie lui Deliu, ca să-i descopere punctul tangibil — cum îl numea el — pentru a-i stabili precis specia: „Soţie nesatisfăcută... visătoare, romantică... cucerire uşoară... despărţire dificilă... retragere strategică la timp”.

Deliu se temea numai de un singur tip: *femeea crampon*, care nu-ţi lasă — în termeni nautici — libertatea de manevră.

În stăpânirea lui, excitată, vrăjită, ca pasărea sub ochiul magnetic al şarpelui, Penelopa sta rezemată de balustrada punţii, cu ochii ţintă la el, vorbea aiurită, numai ca sa-şi acopere simţirea.

Despre ce puteau vorbi? Amândoi adorau marea; ea crescuse pe malul apei; el călătorise mult pe apă; şi c-o măsură justă el se ţinea la unison, ştia să ridice şi să coboare conversaţia la nivelul femeii care era în faţa lui.

El meloman, s-a angajat să-i dea lecţii de mandolină; ea poliglotă, să-l înveţe a pronunţa corect limba engleză — cu toate că şi ea păstra încă accentul levantin.

El de acum înainte avea s-o numească Floarea Bosforului şi ea Amantul Mării.

Numai când coborî în barcă, Deliu schimbă vreo două vorbe de politeţe cu Stamati, care venise amărât din postul său de la comandă.

După ancoraj, Penelopa sări zglobie de pe scara vaporului în barcă, drept la pupă; cu mâna pe cârmă, ştia să manevreze; avea ochiul sigur — marinară din instinct.

Deliu, măsurând din ochi ţinuta umilă a pilotului lângă o femee aşa de focoasă, înţelese într-o clipă tragi-comedia acestei căsnicii.

„Picantă femee... de unde a găsit-o, nenorocitul?... cum e posibilă o aşa bizară împerechere?" se întreba în taină, meditând o serie de întrebări fără răspunsuri.

Penelopa, schimbată ca prin farmec, adormi târziu în noaptea aceea, îmbătată de o dulce otravă.

Deliu nu putea să închidă ochii, era chinuit de imagina ei. O vedea în faţă şi profil... îmbrăcată în costumul ei de voiaj... o dezbrăca în minte, pipăind-o imaginar: „Ce corp admirabil... ce picior cochet..."

*

Se revăzură. Se întâlneau în fiecare zi, în fiecare noapte, departe de ochii lumei, afară, în sânul naturei, pe malul pustiu al mării. Simţiră fericirea iubirei, viaţa completă în doi. Îşi făcură confidenţe şi planuri ce nu aveau să se realizeze niciodată. Nopţi delicioase petrecute în delir — luna de miere pentru femeea asta care iubea întâiaşi dată.

Se făcuse mai frumoasă. Bucuria, plăcerea o transfiguraseră. înflorea triumfătoare. În ochii îndrăzneţi avea o licărire stranie. Tenul palid i se rumenea — avea obrajii de femee iubită. Un surâs cald îi îndulcea discret asperităţile figurei reci altădată. În colţuri, deasupra buzelor umede, vibra puful mustăcioarelor de brunetă arzătoare. Pe stradă trecătorii întorceau capul după ea, îi admirau mersul săltăreţ, piciorul fin şi talia mlădioasă.

Nici o remuşcare nu cunoscu. Simţea numai o intensă bucurie, pe care nu ştia cum să şi-o închidă mai bine în inimă, s-o ţină cât mai ascunsă de ochii lumei.

Nu deschidea niciodată gura să-i spună bărbatului pe unde a fost şi cum a întrebuinţat vremea.

Învechit şi ridicol i se părea obiceiul de a da raportul zilnic către soţul-şef, suveran absolut. Cu niciun chip nu-i putea suporta autoritatea.

Îl deprinsese ca să n-o întrebe niciodată unde se duce şi de unde vine. Metodic ea îi făcea educaţia perfectului soţ încornorat.

*

„Nevasta lui Stamati se compromite... se întâlneşte cu un ofiţer pe plajă...” vorbe începură să circule în lumea provincială şi cosmopolită a portului.

Zvonul pornise din cafeneaua piloţilor, de la gardianul farului mare, Alexe Boroş, poreclit „*Vede tot*”. Numele adevărat îi era Bou Roşu. Ca să poată intra în serviciul Comisiunii Europene, mulţi români îşi poceau numele. Un oarecare *Curajos* era român neaoş, cu numele compus din două cuvinte. Străinii erau preferaţi, pentru ca să nu-şi piardă Comisia caracterul ei internaţional.

Boroş, de sus din postul său de observaţie de pe platforma farului, vedea ca în palmă tot ce se întâmpla pe mare şi pe uscat. Sta la pândă. Prindea orice mişcare. Vedea, ştia totul, era ochiul şi urechea direcţiei.

Un fel de grijă, o vagă teamă plutea în jurul farului.

Luneta de mare distanţă, arma gardianului, ameninţa pe fiecare, căci aducea obiectul sau fiinţa la câţiva metri înaintea ochiului ce sta acolo sus, veşnic de veghe.

Gardianul farului ajunsese un fel de gardian al moralităţii acestei înalte instituţii internaţionale, în care domnea un rigid puritanism alături de un răspândit mahalagism diplomatic.

Penelopa se simţea spionată. Asta o irita cumplit. Uneori, tremurând de furie, c-o legitimă revoltă în suflet, se întreba: „Cu ce drept se amestecă lumea în traiul ei? Ea nu cerea de la nimeni nimic. De ce n-o lăsa lumea în pace? De ce vrea să-i fure fericirea? Nu era stăpână pe corpul ei? Nu era liberă să-şi trăiască viaţa ei?!” Ura înverşunată a amanţilor pentru restul lumei o izola, o îndârjea din zi în zi.

Spre toamnă se mărise circulaţia vapoarelor pilotate pe Dunăre. Stamati lipsea mult de acasă.

Penelopa sta pe cărbuni până îl vedea plecat. Urmărea după perdele trecerea vaporului. O atrăgea aventura. Îşi arunca o manta pe trupul aproape gol, şi grăbită, cu răsuflarea tăiată, alerga la locul de întâlnire, pradă plăcerei fără frâu.

Egoistă şi feroce, îşi căuta cu sete mulţumirea în afară. Fugea cu dezgust de vulgara realitate a căminului, trăia o viaţă interioară plină de vise delicioase.

La câteva zile, când pilotul se întorcea acasă, intrând în vârful picioarelor, o găsea culcată — ea se făcea că doarme, sau se plângea chinuită de migrenă.

Dar... ceea ce era fatal să se întâmple, s-a întâmplat.

*

Într-o seară Stamati se întoarse mai devreme acasă, coborâse fluviul cu un vapor poştal de mare viteză.

Uşa de jos deschisă. Pe sală întuneric beznă. Făcu doi paşi cu mâna întinsă, şi când să apese pe clanţă, se opri brusc, tresărind. Auzise bine... şoapte..., zgomot de paşi... Nu îndrăzni să intre. Îşi duse mâna la frunte lovit parcă de un glonte nevăzut. Şi împleticindu-se, căuta un punct de reazem. Din cuierul de la perete, de care se sprijinise, căzu ceva jos pe podele. O pălărie, o haină... se aplecă pipăind. Simţi sub vârful degetelor nişte galoane aspre de fir metalic.

Şapcă de ofiţer. Păşind încet, ieşi în stradă; vroia să vadă la lumină. Era o şapcă albă, cercuită cu trei galoane. O strânse cu mâna crispată; o turti deformând-o, gata să-i facă vânt în Dunăre. Dar se opri. Făcând-o ghem o vârî în sân şi se încheie la manta.

O durere chinuitoare îi strângea gâtul uscat. O mână nevăzută parcă îl sugruma cu încetul. Simţea cum se îneacă. Trăgea aerul rece al nopţii, adânc, până în fundul plămânilor. Simţea o sete cumplită de răzbunare. C-o iuţeală ameţitoare îi trecu prin minte felurite planuri.

Trebuia să lovească într-un chip oarecare. Vedea sânge înaintea ochilor. N-avea nici o armă la el, dar îi va înfige unghiile în gât, va strânge, va strânge până la ultima suflare... şi instinctiv el îşi strângea pumnii încleştaţi cu unghiile intrate în carne.

Dar sta pironit pe loc. Numai câteva clipe îl torturase setea de răzbunare. Un sentiment de teamă, o laşă slăbiciune îi paralizară mişcările. Avea oroare de zgomot, de scandal, ruptură, divorţ, gura lumei... şi ţinea încă la ea... o iubea. În loc să se întoarcă spre casă, Stamati o luă încet la vale, pe malul apei, şovăind, cu capul gol, zdrobit, leoarcă de sudoare.

„Ah!.. Penelope... Penelope... de ce mi-ai făcut tu asta? De ce m-ai nenorocit. Penelope?... şi izbucni în plâns ca un copil, bâlbâind cuvinte fără legătură. Nu se putea stăpâni.

Un barcagiu îi ieşi înainte crezând că umblă să caute o barcă pentru a trece fluviul. Stamati se opri zăpăcit. Îi era ruşine. Îşi şterse ochii şi se îndreptă spre cafeneaua piloţilor. Avea o sete cumplită. Gâtul uscat îi ardea. Se opri în uşă; i se părea că toate privirile sunt aţintite asupra lui.

Nu avu curajul să intre. Plecă înainte. Ştia el o cafenea la capătul cheiului. Avea nevoie de linişte, să chibzuiască singur, să vadă ce-i de făcut... şi cât a iubit-o el pe femeea asta... şi o iubeşte încă... Ce avea să facă? Nu ştia. Dar simţea nevoia să fugă de ea să dispară, să nu dea ochii cu dânsa. Acasă nu se putea întoarce.

Îi veni o idee. Să plece la Brăila.

Se întoarse, luând-o întins spre biroul de pilotaj. Întrebă ce vapor pleacă dimineaţa. Sub motiv că are nevoie să fie a doua zi la Brăila, ceru să conducă el vaporul în locul pilotului care urma de

rând.

Şi Stamati plecă să se îmbarce pe vaporul *Zara*.

Avea să doarmă pe bord ca să ridice ancora de plecare de cu noapte.

Din drum văzu lumină la ferestrele Cercului Marinei. Instinctiv pipăi şapca ce o avea în sân. O idee îi fulgeră prin minte Dacă ar intra înăuntru. Îl cunoştea bine pe comandantul Crivăţ, de pe când era căpitan. Bun om, democrat, fără mândrie ca alţii care se ţineau mari.

Intră respectuos. Un marinar îi tăie drumul.

— Aş vrea să vorbesc ceva în particular cu domnul comandor.

— A! Ce mai faci Stamati?

— Rău, domnule comandor. Sunt nenorocit. Un ofiţer de la d-voastră mi-a stricat casa.

— Poftim aici în birou.

Şi descheindu-se la manta scoase şapca mototol şi o puse pe masă.

— Iacă ce-am găsit la mine...

Un zâmbet fin flutură pe sub mustaţa căruntă a comandorului.

— De, ce să-i faci, domnule Stamati, aşa-s femeile... toate-s la fel... de... vrei să se uite la mine, ori la dumneata? Să uită la ofiţerii tineri... la băeţii fercheşi... nu la noi...

Nici urmă de cinism sau de cruzime nu era în glasul comandorului care vorbea blajin şi cu melancolie.

— În materia asta, urmă el îngăduitor, trebuie să fii mai filozof... nu-ţi strica inima... aşa-s femeile, crede-mă că le cunosc prea bine.

Să nu spui la nimeni nimic din ce s-a întâmplat. Vei fi satisfăcut. Chiar acum o să dau ordine severe ca vinovatul să părăsească imediat portul. Las că-i tai eu dumnealui pofta de aventuri galante.

Şi Stamati, după o călduroasă strângere de mână, ieşi de la Cercul Marinei oarecum mai liniştit.

Simţea parcă un val de mângâiere că-l cuprinde în drum spre vapor. Se culcă îmbrăcat într-o cabină la *Zara*.

Comandorul Crivăţ, om cu tact, chemă imediat pe comandantul garnizoanei.

— A cui este şapca asta care s-a găsit în casa unui pilot?

— A! făcu surâzând comandantul, trebuie să fie şapca lui Deliu.

— Să-şi facă imediat bagajele. La ora 4 dimineaţa să plece cu vaporul poştal la Galaţi, să se prezinte la Divizia de Dunăre.

D-ta rămâi răspunzător de executare.

Comandorul, energic şi prudent, avea multă experienţă în această materie.

Cu doi ani în urmă, la Kilia, în timpul iernii când erau comunicaţiile întrerupte, într-un asemenea caz a fost nevoit să declare starea de asediu în port şi să ţină o săptămână întreaga trupa sub

arme.

*

După cinci zile Stamati s-a întors acasă.

Părea vindecat. Penelopa era bolnavă.

Nici o vorbă, nici o aluzie. Niciodată între ei n-a fost vreo explicaţie. Orice încercare ar fi creat ireparabilul. Nu voia s-o piardă. O accepta tolerant. Trist şi mut îşi ascundea chinul sufletesc care-i rodea ca un vierme inima rănită. Căuta să şteargă din minte tot ce se întâmplase, dar nu putea. Se judeca pe sine fără cruţare, îşi făcea rechizitoriul şi singur se condamna. „Indirect, desigur, el era vinovatul... că femeea asta nu era făcută pentru el... ce îl ţinea legat de ea?... de ce îndura tortura martirului crucificat, fără să poată încerca a se desface de ea?”

Ca să nu mai umble pe drumuri, ca să poată sta mai aproape de casă, Stamati se hotărî să se retragă din pilotaj. În loc de pensiune, Comisia Europeană plătea o sumă odată pentru totdeauna (Regalul) calculată pe anii serviţi. Cu banii luaţi el şi-a cumpărat o casă pe chei, cu faţa la Dunăre. A făcut acte ca să pună casa pe numele soţiei pentru a asigura oarecum viitorul Penelopei. La etaj avea locuinţa. Jos cafenea.

Misiţii de cereale, navlosiri de vase — mărunte afaceri de port — se încheiau acolo pe loc, la taifas între două cafele turceşti.

Mintea iertase, dar inima nu putea să uite. Durerea trădării îl chinuia mereu pe Stamati, rana îi rămânea deschisă; nu se putea cicatriza şi-i sângera adesea.

Ridicolul, mila insultătoare a prietenilor, îi făcea rău.

Deşi era convins că nu putea s-o cucerească şi nici s-o stăpânească, el urmărea în taină orice mişcare a ei. Uneori avea insomnii; otrăvit şi hărţuit de gelozie, se scula în puterea nopţii ca s-o vadă dormind. O contempla tăcut, chinuit de curiozitatea de a şti ce se petrece în sufletul acestei fiinţe de nepătruns... ce visuri, ce secrete închidea în mintea ei?

Un zid rece de piatră despărţea parcă aceste două suflete care-şi trăiau aparte fiecare viaţa sub acoperământul aceluiaşi locaş.

Rigidă, izolată, ea suferea în tăcere. Orgoliul o împiedica să se plângă. Păstra cu mândrie o linişte ostilă.

Şi când exasperată, simţea că-i gata să izbucnească, îşi muşca buzele subţiri, şuierând vorbele cu răutate, tremurând de o mânie stăpânită.

Îşi dispreţuia, îşi ura din ce în ce mai tare tovarăşul de viaţă, aşa de răbdător. Nu-l mai putea suferi în preajma ei. Se făcu bolnavă şi sta zile întregi lâncezind în pat. O viaţă searbădă. O plictiseală de moarte. Numai o vagă speranţă îi susţinea încă viaţa ca într-un fir de aţă.

Aştepta în fiecare zi, aştepta ceva, o întâmplare care s-o libereze, să-i aducă o schimbare în existenţa ei cenuşie.

Numai două prietene o vizitau. Una îi aducea, pe faţă, romane de senzaţie şi alta, pe ascuns scrisorile ce-i veneau de la Galaţi.

Purtarea lui Deliu, deşi perfect justificată de el, o irita la desperare.

Ea aştepta o evadare pe care el o amâna mereu.

Cât avea să mai ţină asemenea viaţă? Nu era nici o scăpare? Era condamnată pe veci?

Cu ce invidie urmărea ea soţiile amploiaţilor de la Comisia Europeană a Dunării. I se părea că toate înoată în fericire. Cunoscuse şi ea în copilărie lumea asta diplomatică. „Ce nedreptate strigătoare. Câte femei urâte şi fără maniere se bucurau de o soartă fericită. Şi ea...”

Odată ancoră în port, chiar în faţa casei, un vapor militar rusesc.

Albăstriu, elegant, cu alămurile sclipind în bătaia soarelui. Era bastimentul staţionar de la Cospoli, care se oprise în treacăt în Sulina.

Emoţionată, Penelopa, din balcon, privea cu binoclul pe puntea vaporului. Şi deodată păli. Printre ofiţerii care coborau scara era o femee blondă, în albastru. I se părea că seamănă cu mica Nataşa, nepoata ambasadorului rus. Stăpânindu-şi cu greu bătăile inimei intră în casă. Îi era frică să nu fie recunoscută. Ce ruşine dacă ar vedea cu cine şi-a legat viaţa.

După un ceas avu toate informaţiile: Era chiar Nataşa, măritată cu-n ofiţer din marina rusă, secund pe staţionarul din Cospoli, care trecea spre Odessa.

Şi Penelopa îşi plânse amar în ziua aceea soarta ei nenorocită.

În timpul acesta căzu, ca o bombă o scrisoare miraculoasă din America.

Cu ce satisfacţie ascunsă intrase Stamati pe furiş în camera ei punându-i scrisoarea deschisă pe măsuţa de noapte. Ce impresie avea să facă întâmplarea asta norocoasă care venea tocmai din partea familiei lui, pe care ea o dispreţuise totdeauna? Putea şi el măcar odată să apară altfel în ochii soţiei lui. Îşi ascundea bucuria aşteptând efectul scrisorii.

În figura ei neschimbată, Penelopa nu trăda nimic din lupta sufletească ce îi răpise somnul. Amândoi treceau nopţi albe, frământaţi de gânduri, fără să-şi deschidă niciunul inima; fiecare aparte, în tăcere, îşi făcea planuri şi iluzii.

El visa o societate de navigaţie cu remorchere, şlepuri şi elevatoare, din Brăila să împânzească toată Dunărea până la Viena.

Cafeneaua avea s-o treacă unui nepot priceput... pusese el ochii de mult pe o casă frumoasă în Brăila, cu vedere spre Dunăre.

Ea visa o vilă ascunsă între chiparoşi pe malul Bosforului...

Aştepta, arzând de curiozitate, evenimentul anunţat, trebuia să aducă o prefacere a lucrurilor. În tot cazul avea desigur să scape de mizeria Sulinei. Şi din vreme exagera vechea ei boală de nervi şi o tusă seacă, pusă pe seama climei umede din Deltă.

Scrisoarea miraculoasă făcuse să înceteze ostilităţile în casa lui Stamati. Dacă nu se ajunsese încă la o împăcare deplină, era totuşi un armistiţiu, o înţelegere tacită. El începuse s-o câştige. Urmau pregătiri febrile pentru găzduirea Americanului.

S-au cumpărat covoare, lămpi şi o garnitură nouă de mobilă. Stamati s-a hotărât să facă un împrumut la Banca Eleno-Română.

Directorul Xenachi, un tipicar neînduplecat, îl primi de data asta cu surâsul pe buze. Foarte culant, îi deschise credit fără nici un gir, în speranţa depunerilor ce avea să le facă la bancă fratele aşteptat din America.

CAPITOLUL III

— Ştiu că sunteţi amator. E havană veritabilă. Şi poliţaiul, Petrăchel Petraşcu, scoţându-şi din buzunar un porttabac voluminos cu monogramă de argint, oferi graţios o ţigară de foi în hârtie poleită, d-lui dr. Lascu.

Distinsul profesor biolog de la facultatea de ştiinţe din Iaşi, venise în Deltă ca să studieze viaţa ţânţarilor.

Luă havana oferită de poliţai, şi simţindu-i aroma plăcută o examina cu atenţie, apropriind-o de sticlele groase ale ochelarilor lui de miop.

— Trebuie să fie delicioasă. De unde vin asemenea ţigări?

Poliţaiul prinse a zâmbi fin pe sub mustaţă.

— De unde vin e greu de spus. Ce vă pasă? Destul că eu mă oblig să vă furnizez pe tot timpul cât veţi sta la noi. Şi după o pauză lungă adăugă:

— Asta-i singura mită ce ne permitem şi noi de pe la vapoarele străine... mai mult în ciuda lui conu Tudorache, cel mai riguros în serviciu din toţi vameşii din ţară.

— Care-i cel mai bun bărbier din localitate? întrebă doctorul, scărpinându-şi cu necaz bărbia pişcată de ţânţari şi scrijelată de brici.

— A! de ce nu mi-ai spus mie? Hai la Nicu Politicu, acolo vine toată lumea bună.

Pe chei, numai la doi paşi de cafenea, era frizeria lui Nicu Fotiades, cumnatul lui Stamati.

Pe o firmă albă, enormă, scria cu litere albastre:

FRIZERIA HELADEI

Antiseptico-Americană

Pe o tablă verticală erau înşirate specialităţile: „Tunsoare modernă pentru dame a la Garson, Manichiură, Ondulaţii, Fricţii, Ventuze şi Lipitori”.

Pe geam, sub o imensă cruce roşie scria cu litere de-o şchioapă: „Aci se vorbeşte englezeşte” — atracţie pentru căpitanii de la vapoarele engleze.

Înăuntru se vedeau oglinzi bizotate, fotolii largi americane, chiuvete de faianţă şi diferite aparate moderne. În vitrină era construită cu artă o mare piramidă din sticle de parfum şi borcănaşe de pomadă.

Şi pentru că toate locurile erau ocupate, doctorul şi poliţaiul, în aşteptare, se plimbau agale pe trotuar.

— E un tip aparte, foarte original, patronul, patriot înflăcărat...

— Dar de ce îi zice Nicu Politicu?

Pentru că are pasiunea politicei. Urmăreşte zilnic gazetele greceşti şi româneşti. E la curent cu politica mondială şi discută cu siguranţă şi competenţa unui om de Stat. Să te ferească Dumnezeu să-l contrazici când o fi cu briciul în mână. Se enervează, dă din mâni, e în stare să-ţi taie beregata, din greşeală bine înţeles. Mi-i groază uneori. Tac chitic cât stau în faţa oglinzii, sub briciul lui. Îl las să vorbească şi numai după ce mă scol, gata ferchezuit, încep şi eu să-i răspund şi să-l tachinez.

Altfel bun bărbier. Mână uşoară, dar îi prea iute, îl strică politica, singurul lui defect.

Toţi patrioţii îl respectă şi îl admiră de când a făcut un gest frumos.

— Ce gest? întrebă curios doctorul, aprinzându-şi havana.

— Stai să vezi că-i interesant. Şi poliţaiul începu să povestească.

Era pe timpul războiului greco-turc, la 1896. De jos, din Grecia, se trimisese anume un vapor special ca să aducă pe grecii răspândiţi prin porturile Dunărene.

Vaporul cu luptătorii, care urmau să fie înrolaţi, coborâse de la Brăila şi acostase la chei chiar aici în faţa frizeriei.

Entuziasmul grecesc era la culme în tot portul. Nicu fierbea. Trecut de vârsta serviciului militar, el nu era pe lista consulatului. În ultimul moment, când vasul şi-a ridicat ancora de plecare, el n-a mai putut rezista. A explodat. Şi-a aruncat briciul şi pământuful de săpun, aşa cum se găsea în bluza albă, s-a repezit ca un turbat pe uşă. Dintr-un salt a fost pe bord... şi dus a fost. Pe scaun, în faţa oglinzii, îl aştepta clientul lăsat c-un obraz ras şi cu celălalt alb de clăbucii de săpun.

Pe chei, nevastă-sa, Olimpia, leşinase în braţele rudelor. Nicu nici nu şi-a întors capul în urmă. Căta ţintă înainte spre ţara lui, care-l chema la datorie. La celebra luptă de la Domocos n-a putut lua parte.

În prima zi a sosirii la Pireu s-a împiedecat de nişte şine în port, şi-a scrântit un picior. Trei luni a stat întins pe un pat de spital. S-a întors între ai lui erou.

Acum câţiva ani, când cu asasinarea regelui Gheorghe al Greciei, îl găsesc în frizeria lui, plângând ca un copil. Îşi smulgea părul din cap şi se văita: „Am spus eu să nu iasă singur la stradă... acolo toţi sunt nebuni... cum se poate să ucidă pe Gheorghios Protos, cel mai bun şi filotim rege care a fost la Grecia...”

Abia l-am potolit. Îi intrase în cap ideea fixă că el trebuie să plece la Atena să răzbune moartea regelui. Pe urmă s-a făcut cel mai înflăcărat partizan al lui Venizelos.

Acum e tare amărât de când cu scrisoarea Americanului. E mare vrajba între greci, ceartă de familie, fiecare vrea să-l acapareze.

— Care American? întreabă nedumerit doctorul.

— Cum, nu ştii? Nu eşti la curent cu evenimentele? Stai să-ţi spun, că-i interesant. Şi poliţaiul începu să povestească pe larg toată întâmplarea cu scrisoarea miraculoasă.

— Adică să fie serioasă istoria asta cu Americanul? întrebă doctorul care ascultase foarte atent. Şi prin minte începu să-i treacă într-un vârtej fantastic serii de numere astronomice, miliarde de dolari aruncaţi cu dărnicie de Fundaţia Carnegie, Rockfeler, şi toate acele averi fabuloase sacrificate pentru progresul ştiinţei şi binele omenirei.

— De! sfârşi poliţaiul, să trăim şi să vedem. Eu, care se cheamă că nu sunt interesat în chestie, şi tot sunt curios să văd ce are să iasă la urmă din toată istoria asta care a înnebunit tot portul.

*

Frizeria se golise.

— Iaca, ţi-am adus un muşteriu de elită. D-l doctor Lascu, profesor la facultatea din Iaşi. Cică a fost la Agop, care l-a măcelărit oribil.

Nicu Politicu, încântat, îi întinse mâna, după ce o ştersese c-un prosop curat.

— Îmi pare bine de cunoştinţă şi îmi pare rău că de prima dată aţi nimerit tocmai la Agop, care-i considerat ca măcelar şi nicidecum frizer de profesiune.

— Scuzaţi... d-nul doctor trebuie să ştie prea bine ce periculoase sunt tăeturile vara, când e de-ajuns să intre câţiva *spectroscoci*, ca să otrăvească tot sângele omului... şi pe urmă gata...

La noi puteţi fi sigur. Totul e antiseptic, după sistemul american.

Înfundat într-un imens fotoliu cu mecanism de ridicare, cu picioarele sus, aproape orizontal, doctorul se chinuia cu ochii lui de miop să examineze prin oglindă profilul patronului. O figură măslinie, nasul în formă de lamă de iatagan, o coamă bogată de păr negru,

lustruit, şi o straşnică pereche de mustăţi falnice de palicar... În mişcarea mâinilor un fel de eleganţă. Călca uşor în vârful picioarelor, mândru, într-o bluză curată de pichet albă, cu pantalonii bufanţi, verzui, de culoarea oului de raţă.

Poliţaiul îşi aprinse a doua havană, cătând cu admiraţie la pereţii de oglindă.

— Ţi-ai renovat complet frizeria. Nicu Politicu tăcea cu încăpăţânare.

— Modern şi elegant. Dar ce folos, nu mai este viaţa din trecut Aici la tine era un fel de club politic. Se discuta, se citeau gazete, se bea cafele. Acum...

— Pardon! aici nu-i cafenea, e frizerie! îl întrerupse brusc şi rigid patronul.

— Cred, adăugă Poliţaiul surâzând că cearta asta în familie din cauza Americanului, îţi strică şi ţie şi lui Stamati, cumnată-tău.

Atâta fusese de ajuns. Pusese degetul pe rană.

Uşor inflamabil, Nicu Politicu, izbucni:

— Cum, eu sunt vinovat? De unde are el dreptul să sechestreze pe fratele nevestei mele?

Furios, îşi da capul pe spate, cu-n fel de sfidare căta de jos în sus, cu ochii injectaţi, cu sprâncenele încruntate.

Să vedem... nu mă las să ştiu că mă îngrop în datorii... Ce? suntem la ananghie?... cu zoru merge... tiu, mascara!...

Doctorul îngheţase. Cu şervetul la gât, cu obrajii clăbuciţi de săpun, urmărea prin oglindă voltele briciului din mâna care făcea gesturi dezordonate.

„Iacă, s-a enervat, gândea el. Cine dracul l-a pus şi pe ăsta să deschidă vorba tocmai când e cu briciul la gâtul meu?”

Doctorul sta ca pe ace şi nici nu îndrăznea să se ridice de pe scaun.

Deodată un suspin prelungit se auzi în fund şi perdeaua orientală de mărgele colorate începu să palpite uşor.

Sprâncenele lui Nicu Politicu s-au descreţit.

Domolit într-o clipă, şopti cu blândeţă:

— Olimpia, nevastă-mea, e nevricoasă... astă-noapte a avut stenahorie... i-a venit aşa de la inimă... Şi înainte de a sfârşi vorba, Olimpia apăru în cadrul uşei.

O brunetă cu ochii albaştri; foarte voluminoasă, într-un capot roşu, decoltat; vorbea puţin cepeleag, c-un glas plângător, întretăiat de suspine lungi din fundul inimei.

— E drept asta, d-le poliţai? Bietul frate-meu Nicola... Bătrân şi văduv, are şi o copilă. Cine trebuie să-l îngrijească, dacă nu eu, sora lui bună?.. Cum se poate să-l lăsăm pe mâni străine?... Aah! Penelopa, cumnata mea... scorpia asta îl duce de nas pe prostul de Stamati.

Şi într-un plâns cu hohote şi sughiţuri începu să povestească pe larg cum douăzeci de ani au trăit ca fraţii, şi acum au ajuns la cuţite...

*

Mai bine de douăzeci de ani trăiseră cumnaţii în armonie. A trebuit să vină scrisoarea asta din America, pentru ca deodată să învrăjbească cele două familii.

O luptă surdă la început se declarase între cafenea şi frizerie: orice relaţii erau întrerupte, încordarea creştea pe fiecare zi.

„Unde trebuia să descindă Americanul?"

„Care dintre cele două familii avea dreptul sau datoria de găzduire?"

Deoparte fratele, de cealaltă parte sora. Nici una din părţi nu voia să cedeze.

Febril se lucra în ambele părţi. Se făceau pregătiri pentru primirea Americanului.

Stamati se împrumutase ca să-şi facă mobilă nouă.

Nicu Politicu îşi renovase complet frizeria.

Rudele şi prietenii, de o parte şi de alta, se grupau solidari în jurul celor două familii, formând două partide ostile.

Lupta se înteţea tulburând armonia din sânul coloniei elene. Consulul, cu abilă diplomaţie, stăruise pentru o împăcare. Încercarea nu reuşise. O ură de moarte despărţise colonia elenă în două. Duşmănia dintre cele două tabere creştea.

Unde avea să ajungă?

*

Trecuse destul timp de la primirea scrisorii.

Într-o după amiază înăbuşitoare, pe când Stamati visa ca de obicei cu capul rezemat pe mâni, Petrache Hulub se opri în dreptul cafenelei. Nu mai aruncă scrisoarea grăbit ca altădată. Zâmbind uşor, poştaşul se aplecă şoptind misterios.

— A venit!.... Ţi-am adus-o!... E de la fratele din America.

Stamati tresări. Cu degetele tremurătoare scotoci buzunarul vestei şi puse repede câţiva lei în palma poştaşului.

Pe nerăsuflate citi Stamati scrisoarea. Nicola îl înştiinţa că desface tot avutul. Vinde casa şi plantaţia de cafea. Până în două luni, cu ajutorul lui Dumnezeu, el şi fata vor fi la Marsilia. De-acolo, pe un vapor francez, vor veni la Sulina.

Vestea se răspândi în tot portul. Era deci lucrul sigur, Nicola Marulis se întorcea din America.

Cafeneaua lui Stamati era ticsită de lume ziua şi noaptea. Poliţia ajunsese de la o vreme foarte îngăduitoare lăsând — împotriva legei

— deschis localul până dimineaţa.

Şeful poliţiei, de obicei foarte scrupulos în serviciu, găsise şi formula salvatoare cu care să se acopere la nevoie: cafeneaua lui Stamati putea face excepţie, fiind chiar în faţa debarcaderului, călătorii nu aveau unde să aştepte plecarea vaporului poştal de cu noapte.

— Ei, când soseşte Americanul? Întrebau unii din uşa cafenelei.

— E pe drum, răspundea Stamati radios, trece acum oceanul.

După socotelile făcute Americanul trebuia să fie plecat de mult. Şi nici o ştire. Stamati număra înfrigurat zilele. într-o dimineaţă sosi şi telegrama aşteptată.

„La sfârşitul lunii plecăm din Marsilia, cu vaporul *Tabor* în cursă regulată".

În sfârşit Stamati respiră uşurat. Telegrama trecu din mână în mână.

La agenţia companiei Fraissinet mersul vapoarelor fu studiat cu de-amănuntul. S-a calculat matematic timpul, distanţa şi viteza vapoarelor în curse.

În sfârşit... într-o dimineaţă se înălţă tricolorul Republicii Franceze fluturând maiestos la balconul agenţiei Companiei Fraissinet. Pe o tăbliţă neagră, la fereastra biroului dinspre chei, era scris cu cretă: „Azi, după amiază, soseşte în port vaporul *Tabor* cu mărfuri şi călători".

Vestea s-a răspândit ca fulgerul în tot oraşul.

„Vine Americanul! Vine Americanul!" îşi spuneau unii altora, şi toţi căutau instinctiv spre mare ca să zărească urma fumului vreunui vapor în larg.

Dactilografele, băeţii de pe la birouri îşi părăsiră lucrul şi, înarmaţi cu binocluri şi lunete, priveau în depărtare cercetând orizontul.

Încărcarea la unele vapoare din port se oprise pe la amiază. Mulţi hamali lăsau lucrul baltă şi se duceau să aştepte sosirea vaporului francez. Prăvăliile, birourile, cafenelele se goleau.

Munca întreruptă, lumea forfotind pe chei, portul întreg parcă era gata să intre în frigurile unei greve generale.

Când apăru sus, la farul cel mare, o flamură albă c-o bulă roşie la mijloc, semnal de recunoaştere a unui vas la orizont, toată lumea se îndreaptă în goană spre debarcader. Bătrâni, tineri, femei, toţi alergau gâfâind întrecându-se pentru a prinde câte un loc mai bun de unde să vadă acostarea vaporului. Toţi voiau să fie faţă la momentul palpitant al debarcării, să vadă de aproape cu ochii lor pe Americanul care sosea. La casele din faţa portului toate ferestrele erau deschise în lături, femeile bătrâne priveau de sus, cele mai tinere ducându-şi copiii în braţe se luptau îmbrâncite prin mulţimea care se îmbulzea

într-o hărmălaie infernală la capătul schelei. Nişte hamali, pe jumătate goi, cu sacii pe umeri, plini de praf, aşa cum se găseau pe vaporul la care tăiaseră poşta de încărcare, se înghesuiau şi ei să intre pe ponton. O droaie de copii dezmăţaţi să căţărau pe balustrade. Un gardist bătrân, leoarcă de sudoare, îi plesnea fără cruţare c-o vână de bou. Grănicerii, cu baionetele la arme, făcură cordon şi izbutiră cu paturi de puşcă să ţină în loc valul omenesc care ameninţa să rupă bariera.

O parte din lumea respinsă dădu năvală la bărcile legate la chei. Alţii se urcară pe un mic remorcher care se aplecă pe o coastă gata să se răstoarnă peste cap. Numai în ziua de Bobotează, când se aruncă crucea în Dunăre, se mai aduna atâta lume în port.

Pe ponton, după ordinul Căpitanului de port, nu fură îngăduite decât notabilităţile, rudele şi prietenii.

La mijloc, între consulul grec şi preşedintele comunităţii elene, intrase de curiozitate numai, şi câţiva dintre şefii autorităţilor române din localitate. Familia Stamati în dreapta, familia Nicu Politicu în stânga. Grupe compacte de rude şi partizani formau două tabere ostile care fierbeau înăbuşit.

Pe Stamati, de nerăbdare, îl apucase un fel de tremur nervos. Simţind că i se moaie genunchii, pipăind uşor, se rezemă de balustradă. Cu ochii ţintă în largul mării, fără să scoată nici o vorbă, aştepta. Între buzele-i vinete strângea inconştient un muc de ţigară stins de mult.

Penelopa, lângă el, se ţinea bine. Demnă, severă, stăpână pe sine, sta măreaţă în rochia ei galbenă, coajă de lămâie, culoarea favorită.

Nicu Politicu, înfierbântat, se frământa pe loc făcându-şi vânt cu pălăria. Îşi trecea nervos degetele uscate prin păru-i bogat, gras de pomadă, şi fuma ţigară după ţigară aruncând pe nări cu violenţă două coloane de fum înecăcios.

Pilotina, dezlipită de chei, aluneca lin pe luciul apei ca o pasăre uşoară gata să-şi ia zborul spre larg. Ducea pilotul să întâmpine vaporul care creştea în zare văzut cu ochii liberi.

De-odată, din mulţime, răsună o voce groasă de bas răguşit: „nu-i „Tabor”... e un cargobot”. Vorbise Barba Spiro, capul pilot al Comisiei Europene.

Toţi ochii se aţintiră în larg. Nimeni nu voia să creadă că nu-i vaporul aşteptat.

Un tânăr din partidul lui Nicu Politicu, cu-n binoclu turtit în dreptul ochilor, izbucni triumfător:

— E chiar „Tabor”... nu vezi că are coşul alb?

— Ti!... Diavolo!... şi ce-i dacă are coşul alb? Numai un câine e scurt de coadă?

— Nu mai vezi bine, Barba Spiro. Ia binoclu şi ai să recunoşti pe

„Tabor”.

— Chi-ta-xi, mutra Fasulaki... a ajuns vremea ca oul să înveţe pe găină. Eu am îmbătrânit în pilotaj şi n-am nevoie de binoclul tău. Poţi să te chiorăşti şi cu luneta astronomică şi tot n-ai să cunoşti nimic. Nu vezi că n-are cabine la pupă? E un cargobot simplu, sfârşi bătrânul încruntat şi mânios.

Două tabere se formară. E „Tabor”, strigau unii cu mâinile întinse spre larg. „Ba nu-i „Tabor”, răspundeau alţii cu pumnii încleştaţi. Erau gata să se încaiere.

Se făceau pariuri asupra vaporului care se apropia, când Barba Spiro cu mâna pusă cozoroc la ochi, se pronunţă definitiv strigând răspicai:

— E un cargobot românesc, tip Constanţa. Vapoarele de la S. M. R. au coşurile albe ca şi cele de la Fraissinet.

Numai când vasul se apropie intrând pe gura Dunării, toţi ochii recunoscură în tricolorul ce fâlfâia în vânt galbenul românesc, în locul albului franţuzesc pe care-l aşteptau cu toţii.

O nemulţumire generală izbucni în mulţime. Unii coborâră de pe debarcader. Lumea se răspândea pe chei. Şi tot necazul se revărsă pe capul bietului agent al companiei Fraissinet.

„Pentru ce agenţia anunţă sosirea vaporului, dacă nu-i sigură când vine?

Tocmai târziu, sub seară, sosi şi „Tabor”, vaporul aşteptat. Lumea dădu din nou năvală la ponton. Grănicerii formară în pripă un cordon puternic, rezistând pe poziţie asaltului mulţimei.

Trei mugete prelungi, aruncate de sirena vaporului, cutremurară văzduhul. Ancora se rostogoli de sus în mijlocul Dunării, târând lanţul după ea cu-n zăngănit asurzitor. Şi falnic, uriaş, „Tabor” îşi tăie drum spre malul negru de lume.

Având puţină marfă, vaporul era aşa de ridicat deasupra apei, că privitorii de pe mal îşi strâmbau gâtul ca să privească în sus, să vadă mutrele călătorilor de pe punte.

Care era cel aşteptat? Nimeni nu-l putu descoperi. Lumea pe vapor se mişca dintr-un bord în altul, în lumina scăzută a asfinţitului.

Un băiet de jos, din mulţime, strigă în gura mare, arătând cu degetul:

— Uite, colo sus, o hărăpoaică pe vapor! Toţi îşi aţintiră ochii spre punctul arătat.

„O negresă, o negresă...”, repetară câteva glasuri şi mai multe mâini se înălţară din mulţime, arătând în sus.

Lângă scară, rezemată de balustradă, o siluetă graţioasă, se profila ca o statuie aşezată la înălţime pe puntea vaporului.

Figura-i neagră se distingea în contrast cu întreaga-i îmbrăcăminte albă din cap până la picioare. În loc de pălărie, un fel

de turban înfăşurat bizar, cu două colţuri ca nişte corniţe în faţă, un voal de muselină argintie îi unduia la spate în bătaia vântului.

Toate privirile mulţimei erau atrase de fiinţa aceea exotică, necunoscută, care privea ţintă în jos, la furnicarul omenesc ce se agita pe mal cu nerăbdare.

Manevra de acostare mergea încet. Bătea un vânt dinspre Apus.

„Prea departe a ancorat... trebuie să pună maşina înapoi", ziceau unii. — „Prea aproape a ancorat... trebuie să pună maşina înainte, ca să apropie pupa de mal...", spuneau alţii. Fiecare se simţea dator să-şi susţină sus şi tare părerea sa asupra manevrei făcută de pilot.

Critici în gura mare, discuţii violente — căci grecul se naşte marinar, şi în afară de orice meserie el e căpitan de... vapor, caic sau barcă.

Doctorul portului intră grav pe bord. După câteva minute apăru în capul schelei cu patenta de sănătate în mână. Cu glas tare, răspicat, pronunţă cuvântul sacramental aşteptat de toată mulţimea înfrigurată: *liber!*

Cel dintâi care se repezi în sus pe vapor fu Ahile Xidias — era dreptul lui, ca şef al hamalilor la vapoarele poştale. În capul scării un bătrân mărunţel aştepta uluit, între două geamandane umflate. Ahile se năpusti asupra lui, îi smulse geamandanele şi cu ele în mână, începu să-l îmbrăţişeze pe bătrânul care privea zăpăcit, strivit de încleştarea braţelor încărcate cu geamandanele lui,

— Nicola!... bre!... Nicolachi mu!... nu mă cunoşti?... Ahile bre!... varu-tău bun... şi-l ţocăia pe amândoi obrajii cu buzele lui groase şi răsfrânte.

Numai îmbrâncit de celelalte rude care năvăliră grămadă pe punte, Ahile fu dezlipit de vărul său Nicola Marulis,

Îmbrăţişările, sărutările nu se mai sfârşeau, Nicolachi! Nicolachi! se auzea repetat mereu printre suspine şi exclamaţii, Stamati, ştergându-şi lacrimile, ofta din fundul inimei, Olimpia cea plângătoare bocea în hohote ca la înmormântare. După rude veniră prietenii, şi toată mulţimea curioasă, care rupse cordoanele, se înghesuia să-l pipăie, să-l vadă măcar mai de aproape.

Bătrânul, buimăcit, cu vederea împăienjenită, căta în neştire, fără să recunoască figurile celor care-l îngrămădeau, înăbuşindu-l într-o hărmălaie cumplită. Luat pe sus cu alai, fu coborât pe debarcader. Acolo numai se dezmetici o clipă şi începu să cate cu disperare în jurul lui, parcă pierduse ceva în urmă pe vapor. Buzele îi tremurau, repetând mecanic nişte vorbe pe care nimeni nu le înţelegea.

— Caută bagajele, zise unul din mulţime.

— Aici, aici... n-ai grijă, sunt în mâna mea, răsună un glas profund de bas răguşit. Ahile Xidias cobora de pe vapor încărcat de geamandane. Şi la spatele lui, în capul scării, se ivi deodată silueta

zveltă a negresei pe care lumea de pe chei o văzuse pe puntea vaporului la acostare.

— Evantia! Evantia! strigă bătrânul înviorat, pronunţând câteva cuvinte într-o limbă neînţeleasă.

— Fata mea... adăugă el stânjenit, într-o grecească stricată, cu-n fel de sfială în glas.

Se făcu un moment tăcere. Toate privirile se îndreptară curioase spre vapor.

Evantia, intimidată de atâţia ochi care o fixau, păşea încet, coborând scara cu atenţie.

De pe ultima treaptă o înşfacă în braţe Olimpia, care începu s-o sărute, fără să poată vorbi, din cauza că o pălise un nou ropot de plâns zgomotos.

Penelopa, hotărâta, c-o mişcare bruscă a coatelor îşi făcu loc, cuprinse talia fetei şi o atrase cu blândeţă şi siguranţă spre ea.

Fata căta speriată, fără să înţeleagă ce vor femeile acele care se îmbulzeau în jurul ei. Cu greu îşi tăie drum printre braţele care se întindeau s-o cuprindă. Coborî pe mal, strângând la piept o legătură făcută dintr-un şal de lână, în care se simţea că mişcă o vietate.

— E un căţel...

— Ba nu... o pisică.

Şi câţiva copii îşi apropiau capetele, curioşi să vadă mai de-aproape. Un băieţel îndrăzneţ întinse mâna să pipăie. Şi deodată din legătură zvâcni nervos un căpuşor zburlit cu nişte ochi sclipitori ca două gămălii lucitoare. Speriat băiatul îşi retrase mâna şi izbucni emoţionat: „O maimuţă!... e o maimuţă!”

— Harăpoaica aduce o maimuţă! strigau copiii bucuroşi că făcuseră o descoperire aşa de minunată.

Tot alaiul se puse în mişcare.

Americanul obosit, călca greoi, ţinut de ambele braţe, de o parte de Stamati, de altă parte de Nicu Politicu.

În faţa cafenelei mulţimea se opri nehotărâtă.

Stamati împingea uşor spre intrare. Americanul nu pricepea de ce Nicu Politicu îl trăgea de braţ înainte.

„Aici... aici... la cafenea! strigau unii din mulţime.”

„Înainte... înainte, la frizerie!” strigau alţii îndârjiţi. Americanul se oprise năucit, nehotărât, în grămada de oameni care striga tălăzuindu-se pe loc. Conflictul fu tranşat de glasul de taur al lui Ahile Xidias:

— S-a făcut!... Bagajele sunt sus la Stamati. Americanul fu împins cu hotărâre peste pragul uşei înăuntru.

Mulţimea se răspândi prin port.

Partidul învins se retrase protestând zgomotos.

Nicu Politicu vânăt, cu pumnii încleştaţi, intră în casă

bombănind printre dinţi:

— Care va să zică merge cu zor aşa forţat să sechestreze un om... să vedem...

Olimpia căzuse într-un fotoliu de frizerie, apucată de un sughiţ nervos, pe când plângea în hohote.

Două vecine, ca s-o potolească, îi fricţionau tâmplele, golind un clondir întreg de *odicolon*.

Toată noaptea Americanul a stat treaz, cu mâinile sub cap, cu ochii în tavan.

Evantia, după atâtea zile şi nopţi pe apă, se credea tot pe vapor. Aţipea şi tresărea. I se părea că se învârteşte casa cu totul.

În pat, maimuţa speriată, se lipea tremurând ca frunza, în şalul ei de lână. Şi ochişorii, care sclipeau ca două scântei, priveau fix în ochii fetei, voind parcă să-i spună ceva, în limba ei, stăpânei care o întreba mângâind-o.

— Lulu, ţi-i frig sau ţi-i frică? Spune, Lulu...

CAPITOLUL IV

Dimineaţa Penelopa le servi la pat musafirilor cafea cu lapte, unt de bivoliţă şi marmeladă englezească.

Cu îngrijiri materne ajută pe Evantia să se îmbrace... Îi pieptănă părul bogat şi, sărutând-o pe amândoi obrajii, îi spuse cu duioşie: „De azi înainte să ştii că ai o soră mai mare care te iubeşte; în ea trebuie să ai toată încrederea”.

După ce Americanul cu fata se coborî jos în cafenea, Penelopa rămase sus ca să gospodărească prin casă. Cu ocazia asta ea cotrobăi curioasă prin toate bagajele Americanului.

Dar nu găsi nimic care s-o poată interesa. O singură hârtie-monedă de cinci dolari află într-un carnet soios. O scoase cu atenţie, o examină cu admiraţie la geam în lumină şi o puse la loc.

De dimineaţă lumea începu a se aduna la cafeneaua lui Stamati. Consulul, preotul şi toţi notabilii coloniei elene erau în păr. Unii, gravi, beau cafele turceşti; alţii, nervoşi, fumau aşteptând cu nerăbdare coborârea Americanului. Afară mulţimea amestecată se mişca pe chei, cu ochii la uşa de sus de la balcon. Maimuţa, agăţată c-o labă de balustradă, făcea acrobaţii, privind curioasă la lumea de jos. Câţiva copii o zădărau şi-i aruncau bucăţi de covrig, pe care ea le prindea cu degetele de la picioare.

Consulul, diplomat prevăzător, ca să prevină izbucnirea certei dintre cele două partide, trecu în dreapta Americanului şi făcu semn preotului să treacă în stânga.

Evantia, fragedă, surâzătoare, era în compania galantă a

tânărului secretar Fifachi Papagalanis, nepotul consulului. Stamati îngândurat mergea alături de Ahile Harapul, care ducea radios pardesiul Americanului pe mână.

Nicu Politicu, crunt, urma alaiul, bombănind cu parapon.

După ce au trecut în revistă birourile de comerţ, vapoarele, elevatoarele, au vizitat biserica elenă care avea mare nevoie de reparaţii, şcoala coloniei şi noul local, rămas neisprăvit.

— Din banii noştri s-a făcut tot ce se vede aci, zise cu mândrie consulul.

— Acum timpurile sunt grele, ani de criză, portul merge prost, de jos din patrie nu mai vine nimic, adăugă cu amărăciune profesorul grec, venit de la Atena.

Toţi ochii se îndreptară în spre American.

Se aştepta o promisiune, o declaraţie, un cuvânt. Nimic. Nici o vorbă. După ce clătină uşor din cap, Americanul îşi luă aceeaşi mască enigmatică, rigidă.

Dejunul s-a luat la consulat, într-un cerc intim.

Seara, la Clubul elen, agapă pentru o sută de tacâmuri în onoarea Americanului.

Sala împodobită cu ghirlande de verdeaţă şi steguleţe de toate culorile, adunate de pe la vapoarele din port. La intrare, pe fundul alb-albastru al unui imens steag grecesc, o inscripţie în litere elene: *Ura! zito! bine ai venit, fiu al Eladei.*

Americanul a fost sărbătorit ca un adevărat erou antic, întors în patrie după o lungă odisee.

S-au ţinut discursuri înflăcărate, slăvind tăria şi calităţile sufleteşti ale naţiei elene, care nu uită patria, ori în ce loc s-ar găsi pe faţa globului. S-a amintit numele marilor patrioţi, fala lumei, care prin muncă şi pricepere au strâns averi fabuloase şi le-au dăruit pentru mărirea şi întărirea patriei, S-a vorbit de *Zapa*, care a făcut averea aici la Dunăre şi a lăsat-o pentru Zapionul de la Atena, renăscând anticele jocuri olimpice. *Averof*, care a întărit flota cu unul dintre cele mai formidabile cuirasate din lume. *Embiricos*, plecat de la Brăila şi stabilit la Londra, a făcut una dintre cele mai renumite companii de navigaţie transatlantică.

În jurul mesei, în faţa paharelor, s-au dezbătut toate chestiile importante cu privire la interesele coloniei elene. Şi cum se găseau numai între ei, discuţia se întinse şi asupra unei delicate chestiuni: concurenţa evreiască în comerţul pe apă; lucru care producea mare parapon şi năduf în sânul coloniei elene.

Logaridis, bătrânul înţelept al portului, vorbi cu toată autoritatea:

„Cine nu ştie că din antichitate încă numai noi am stăpânit comerţul pe apă în părţile acestea ale Dunării şi Mării Negre? Aici la

gurile fluviului au fost pe rând stăpâni: turcii, ruşii, acum românii, dar comerţul de cereale în mâna noastră a fost întotdeauna.

Numai de câţiva ani au început evreii să coboare la Dunăre.

Ce caută, mă rog, dumnealor, aici în comerţul nostru de cereale?

Pentru ce mă rog şi-au lăsat dumnealor prăvăliile de manufactură şi s-au apucat de grâne, venind peste noi în porturi? Pentru ce să ne încalece dreptul nostru? De ce să ne ia pâinea de la gură? Asta-i specialitatea noastră. Nu s-a pomenit niciodată până acum ca evreii să intre în afaceri de vapoare şi şlepuri. Noi de ce să ne apucăm? Comerţul pe apă e doar meseria noastră".

Consulul, om fin, ştia să explice cele mal subtile chestiuni şi să dea păreri şi soluţii potrivite în situaţiile cele mai dificile.

„Salvarea, începu el cu gravitate, nu poate veni decât de la capitalul plasat de noi în comerţul dunărean. Mă rog, nu observaţi deosebirea în sistemul de comerţ al evreilor? Grecul a rămas la vechile obiceiuri. Fiecare lucrează aparte. Evreul care vine aci nu lucrează pe cont propriu. Fiecare, reprezintă o mare casă de comerţ. Ei au la spate marea finanţa evreiască.

Ce putem face? Unde e salvarea?

Să vie cât mai multe capitaluri greceşti aci la Dunăre. Să se facă societăţi pe acţiuni, bănci, case de export şi numai atunci vom putea ţine piept concurentei evreieşti în porturi."

În valuri de şampanie, în acordurile unui concert de şase mandoline, până după miezul nopţii s-a exaltat patriotismul şi filotemia elenă.

*

În tot portul se comenta în felurite chipuri apariţia Americanului. Pentru mulţi înfăţişarea lui produsese o adevărată deziluzie. Se aşteptau să vadă un chip falnic de american veritabil, după închipuirea lor, nu un moşneag mărunţel şi slăbănog, care mergea crăcănat, târşind puţin piciorul drept.

Atâţia ochi îi cântăriseră, de la sosire, bagajele. Prea puţine: două geamandane vechi, o ladă de lemn şi un balot cu aşternuturi, Atâta tot. „Poate, ziceau unii, îi vine în urmă cu alt vapor grosul bagajelor".

Cei mai mulţi nu înţelegeau cum poate un grec adevărat să aibă o copilă arăpoaică. Asta nu s-a mai pomenit. „O fi crescând-o poate de suflet", îşi dădu părerea un pilot bătrân, cunoscut ca om bisericos.

Ce eveniment a fost în tot portul, când s-a aflat că Americanul a schimbat o hârtie de zece dolari la Banca Eleno-Română! Vestea trecea ca fulgerul prin toate cafenelele, şi suma creştea mereu de la zece la sute şi mii de dolari.

Ahile buzatul se jura, la cafeneaua piloţilor, că văzuse cu ochii

lui când a depus Americanul la bancă un pachet mare de *bumăşti*.

— Nu lei româneşti, sau leptale greceşti, dolari, dolari adevăraţi! şi când rostea cuvântul dolari, sugându-şi buzele lui groase de harap, îi lăsa parcă gura apă.

Unii mai cuminţi nu puteau crede că Americanul a venit, atâta drum, cu sume mari la el. Dar toţi erau siguri că trebuie să aibă banii depuşi la bănci în străinătate.

Câţiva începură chiar să sondeze la poştă şi la Banca Eleno-Română, pentru a prinde momentul când ar sosi vreun cec, sau vreo scrisoare de valoare din străinătate, pe numele Americanului.

— Ei, l-ai văzut? Ce zici? întrebă la cafenea Calman pe Hascal.

Amândoi magazioneri la aceeaşi casă de cereale. Jucau table, *Ghiulbahar*, în fiecare seară. Când pierdea Hascal, plătea o cafea turcească. Când pierdea Calman, plătea o bucată de rahat, pe care Hascal o împacheta în hârtie şi o ducea acasă lui Mişu, un nepoţel de cinci ani.

— Ei ce zici de American?

— Ce zic? Eu zic atâta: că n-are fason de American. În viaţa mea am văzut doar Americani, au altă croială.

— Ai auzit că l-au dus la biserică, la şcoală, i-au dat banchet la club?

— Ei şi dacă? A zis el vreo vorbă?

— Nimic n-a zis. Au vrut ei să-l tragă de limbă. Da ce el îi prost să zică ceva? El nu ştie că orice vorbă scoasă e o poliţă? Ştie să tacă. Asta înseamnă că ori e un vulpoi bătrân, ori îi un calic.

Mă rog, să trăim şi să vedem. Da eu atâta ştiu, că nu vine aici nimeni cu bani. Toţi vin aici ca să facă bani.

De câte ori cobora în cafenea, Americanul, era înconjurat de rude, prietenii şi compatrioţi.

Îi spionau toate mişcările, îl pândeau, îi aţineau calea ca să-i vorbească, să-l sfătuiască. Fiecare ţinea *să-i facă un bine*.

Unii îi propuneau afaceri sigure, rentabile, câştiguri fabuloase în cel mai scurt timp posibil.

Alţii îl povăţuiau cu grijă, să fie prevăzător; să nu aibă încrederea în oricine, să fie cu ochii în patru; să nu-şi bage capitalul în afaceri riscante.

Critică, zâzanie, duşmănie, răscolise în jurul lui Americanul, fără să bănuiască măcar. În fiecare zi misiţii, care mişunau în port, îi aduceau oferte, ocazii rare de şlepuri, remorchere, elevatoare, diverse combinaţii de acţiuni în bănci, petrol şi societăţi de asigurare pentru transporturi pe apă.

Americanul tăcea. Din ziua în care debarcase văzuse încurcătura în care intrase. Toţi îl credeau bogat. Ce trebuia să facă? Să strige în

gura mare că-i un pârlit? Nimeni nu l-ar fi crezut. Tăcea şi aştepta. Îşi compunea o mască rigidă, de nepătruns, şi ca un melc se băga în găoacea lui.

Tăcut, închis, el abia răspundea la întrebări. Vorbea încâlcit. Amesteca vorbe româneşti şi franţuzeşti într-o grecească scâlciată.

„Bietul om şi-a uitat limba părintească", ziceau unii.

„Mare vulpoi trebuie să fie moşneagul ăsta", ziceau alţii care zadarnic încercau să-l tragă de limbă, să afle gândurile şi planurile ce cloceau în mintea lui.

Ce aştepta? Simţea că îl apasă inima şi-i vin pe buze mărturisirile ce trebuia să le facă fratelui său, dar amâna în fiecare zi o explicare completă, dureroasă.

Ce avea să urmeze? Ce rost putea să-şi facă?

Nu avea decât o speranţă: fata.

Admirată, preţuită, era singurul capital de plasat. Pe urma ei aştepta să-şi facă şi el un rost în lume pentru bătrâneţe.

Ca să mai răsufle, să scape de cei care îi aţineau calea, se strecura tiptil pe din dos şi o lua agale pe malul mării, umbla răzleţ, posomorit, pe plaja pustie. Când obosea, se aşeza la capul digului, pe scara farului verde. Acolo rămânea până târziu cu-n ciot de lulea între dinţi, cu ochii pierduţi pe luciul mării.

Ofta şi aştepta... o întâmplare, un eveniment ce trebuia să cadă de undeva. Ca marinarul pierdut în singurătatea apelor pustii, căta un punct de sprijin, o pânză albă în ceaţa orizontului.

*

Într-o seară, pe când Americanul se întorcea posac şi amărât spre casă, îi tăie drumul englezul Pott. Un levantin uscat şi spân, care vorbea greceşte mai corect decât englezeşte.

— Hai să bem o cafea împreună. Am să-ţi explic planul unei. afaceri minunate. Dar nu vreau să ne audă nimeni. Să intrăm pe din dos la clubul marinarilor englezi.

De-o săptămână sta el la pândă. Voia să-l prindă pe American singur, ca să-i vorbească, în patru ochi.

Pe chei, între Cercul marinei şi biserica anglicană, era o casă originală, tipul unei construcţii de colonii. Pe dinafară, pereţii de tablă ondulată, pe dinăuntru de lemn de tei lustruit. Deasupra uşei o firmă: „British Siemens Institute".

Misterios, păşind în vârful picioarelor, intră englezul înăuntru. Americanul îl urmă cătând oarecum îngrijat, învăluit parcă în taina unui complot. Lumina slabă. Într-o sală mare trei biliarde englezeşti cu buzunări la colţuri. Mese cu jocuri de table, şah şi ping-pong.

În altă sală erau rafturi de cărţi; pe mese movile de gazete şi reviste englezeşti.

Pe placarde, cu litere mari, scria: „Consumaţi lapte, cafea, ceai, limonada. Nu vă otrăviţi cu alcool”.

Spirtoasele, sub orice formă, erau cu desăvârşire interzise în acest local ridicat în Sulina de o societate de temperanţă de la Londra. Măsura se respecta cu stricteţe. Dar marinarii englezi intrau aci gata beţi turtă; după ce cutreierau toate cârciumile din port, nimereau în acest puritan institut de temperanţă.

În seara aceea localul era gol.

Numai un bătrân, vânăt la faţă, cu nasul roşu, moţăia cu pipa între dinţi, în faţa unei ceşti de ceai.

Era intendentul Mister Blak. Beat în permanenţă. Nu-i plăcea decât *Jamaica* turnată în ceaşca de ceai.

Pott făcu un semn şi Mister Blak, după ce aduse două cafele, se retrase discret pe uşa din fund.

— Iată despre ce-i vorba, începu englezul în şoaptă, formăm o societate de salvare la Dunăre. Trebuie să intri numai decât şi d-ta în grupul nostru. Salvarea vapoarelor înnămolite rămâne tot cea mai bănoasă din toate afacerile de pe Dunăre. Cum crezi că a făcut avere piratul de Calavrezo? Se înţelegea cu unii căpitani care puneau vaporul pe uscat şi el se ducea să-l salveze... Preţul era dinainte stabilit.

Şi Lloydul englez plătea asigurarea în lire, bani gheaţă.

Biroul meu are şase agenţii de vapoare şi reprezintă, aci la Dunăre, cea mai mare societate de asigurare pe apă din toată lumea: *Lloydul englez*.

— Bine, făcu Americanul jenat, dar pentru asta se cere un capital mare...

— Nu ţi-am cerut nimic, îl întrerupse Pott zâmbind, vreau numai să te avem în grupul nostru. Atât pentru moment...

Şi Pott îşi desfăşură planurile bine studiate.

Avea asigurate în buzunar Comisia Europeană şi autorităţile române. Făcuse leafă şi da gratificaţie telefoniştilor ca să-i anunţe întâi lui orice înnămolire de vapoare pe canalul navigabil.

Târziu, când au ieşit pe chei, amândoi s-au oprit privind cu admiraţie un vapor cu două coşuri, ancorat pe malul opus.

— Aşa ceva ne trebuie, zise Pott, e *Bertilda*; are nişte pompe grozave. Vine anume aici la Dunăre în fiecare an trimisă de o societate de salvare de la Stambul. Stă la pândă şi aşteaptă. Nu se poate, mai cu seamă spre toamnă, să nu-i cadă ceva în mână.

Ascultă-mă pe mine, tot salvarea e cea mai formidabilă afacere la Dunăre.

*

Într-o zi debarcă din vaporul poştal, ce venea de la Galaţi, un

domn grav cu mustăţile castanii bine ceruite, purtând sub braţ o elegantă servietă de marochin c-o monogramă de argint. Pe ponton îl îmbrăţişa călduros poliţaiul Petrăchel Petraşcu. Fusese colegi în şcoala militară. Gaston Popescu, maior de cavalerie, în rezervă, vechi clubman, crupier abil, deschisese în Capitală, în tovărăşie cu Pyncus Iacobsohn, un *comptuar* Româno-American; credit intern şi extern, import şi export.

„Cine o fi şi ce caută?" se întrebau toţi agenţii intrigaţi de prestanţa acestui necunoscut personagiu. Misiţii, copoi de rasă, începură să-i miroase urmele.

Şi seara toţi se minunară văzându-l la birtul lui Gherase, în capul mesei, între poliţai şi American.

Vreau să te bag în petrol, spunea maiorul într-o dulce surdină. N-am avut onoare să te cunosc dar camaradul meu de arme Petrăchel mi-a vorbit despre d-ta. Tot el, poate să-ţi dea referinţe despre mine. Ascultă-mă, ai să-mi mulţumeşti toată viaţa. Cea mai frumoasă afacere în ţara noastră rămâne tot petrolul.

Americanul asculta cu răbdare deşi prea puţin pricepea din câte auzea despre perimetrii, redevenţe, consolidare şi acţiuni. Iar când se încearcă să spună şovăind că nu are capital, maiorul îl bătu protector pe umăr.

— Mon cher, nu ţi-a cerut nimeni nimic, vrem numai să vii în regiunea noastră, să te convingi singur cu ochii dumitale, să vezi perimetrii ce posedăm în exploatare. Ţinem mult să te avem în grupul nostru.

Şi, după ce comandă o sticlă de şampanie, scoase din servietă o schiţă de plan cu regiunea Morenilor.

La plecare, lăsă pe masă un bacşiş regal. Căci aşa era maiorul, foarte galanton. Într-o zi arunca un bacşiş de o sută şi a doua zi, se împrumuta c-un pol. Fără capital împrumuta de oriunde, mândru, căci datoriile mari, zicea el, dovedesc puterea creditului de care dispune cineva pe piaţă.

Cum putuse acest om să facă datorii de câteva milioane, era un mister. Despre el se povestea că lăsând la Paris o groază de datorii, le trimisese din ţară creditorilor câte un anunţ de înmormântare.

Un grec venit de la Odessa pentru export de icre negre, îi propusese Americanului o afacere frumoasă de pescuit, la larg, cu vapoare speciale ca în Marea Nordului.

Un altul ţinea să-l introducă într-o societate care se forma în vederea unei fabrici de celuloză pentru hârtie din trestie.

Deşi nimeni nu-i cerea imediat bani, rudele, prietenii, compatrioţii, erau alarmaţi de toate aceste propuneri făcute de străini.

Când se zvoni în port că Americanul are de gând să intre în

petrol fu o disperare generală.

Grecii spumegau de mânie. Discuţii violente urmau prin cafenele şi toţi criticau, în gura mare, amestecul străinilor în afacerile locale de pe Dunăre. Orice propunere venită din afară era socotită ca o încercare de evadare a capitalului aşteptat, era un fel de trădare a intereselor comunităţii elene.

Afară de aceste propunerii pentru întreprinderi care reclamau mari capitaluri, Americanul primea zilnic cereri de a sprijini diverse invenţii şi născociri, care aveau să-l facă în scurt timp celebru, aducându-i în urmă câştiguri fabuloase.

Un mecanic grec voia să înlocuiască elicea vaporului c-o turbină proprie, utilizând presiunea apei de jos în sus, bazându-se pe principiul, zicea el cu mândrie, tot al unui grec: *Arhimede*.

Un alt mecanic se ocupa cu pasiune de aviaţie. Avea gata prototipul unui avion special, care trebuia să meargă prin aer, pe apă şi pe uscat. Îi trebuia numai motorul. Corpul îl fabricase singur. Pentru aripile care erau îmbrăcate în mătase, sacrificase rochia de nuntă a nevestei.

Erau şi români care veneau să-i ceară o mână de ajutor.

D-l Efrim Gâltan, institutor, se prezentase fără folos la Comandamentul Marinei, c-o invenţie originală.

„E trist dar adevărat, scria el indignat, ca român în ţara mea să nu fiu încurajat, nevoit să mă adresez unui generos străin...”

De unde şi până unde îi intrase lui Gâltan în cap ideea de a înlocui la bărci şi la şalupe, lopeţile şi elicea cu nişte braţe metalice cu încheieturi, care să imite mişcările de înot ale labelor de broască.

Un agent sanitar, cunoscut în port sub numele de *Javra*, care lucra la dezinfectarea şi deratizarea vapoarelor suspecte, venite din porturile contaminate, susţinea că a inventat un fel de etuvă şi un aparat mai bun decât *Clayton*, care poate să asasineze în două minute nu numai şoarecii dintr-un vapor ameninţat de ciumă, ci şi ploşniţe şi puricii de orice vârstă.

Un grup de barcagii greci, constituiţi într-o societate mutuală, având de patron pe Sf. Nicolai, ceruse Americanului să le facă onoarea de a primi preşedinţia societăţii, în speranţa unei generoase subvenţii anuale.

Un pictor, venit la o rudă în localitate, voia să facă Americanului un portret în ulei, mărime naturală. Ceruse şi un acont pentru materiale.

Un reporter de la o gazetă din Brăila venise anume să strângă

date biografice, să ia un interviu şi fotografia.

Americanul se învăţase să asculte c-o răbdare îngerească. Tăcea având pe buze surâsul enigmatic al Sfinxului egiptean.

Unii se enervau pledând cu ferma credinţă în reuşita invenţiei ieşite de mintea lor creatoare. Alţii plecau indignaţi de zgârcenia bătrânului vulpoi, viclean şi avar.

Iar când el se încerca să le spună sincer că nu are bani, nimeni nu voia să-l creadă. Sumele care i se cereau, calculate în dolari, erau ridicol de minime, spuneau toţi, pentru un om ca el, care se întorcea din America.

CAPITOLUL V

Ce senzaţie făcuse în tot portul apariţia Evantiei!

Oriunde se arăta: pe stradă, pe chei, la plajă, atrăgea toate privirile pe urmele ei — plantă exotică, animal de specie rară.

O siluetă fină, mlădioasă; deşi copilă încă, dezvoltată bine, crescută din plin ca o plantă de Sud, cu sevă bogată, tropicală.

O frumuseţe aproape sălbatică. Pielea de culoarea şocolatei. În ochi avea scântei de fosfor, ca ochii de pisică. Părul aspru, creţ, era de un negru cu reflexe albastre.

Un zâmbet candid, copilăresc, îi flutura veşnic pe buzele cărnoase, vişinii. Şi când râdea îi sclipea albeaţa şiragului de dinţi mărunţi ca unui pui de lup. Umbla îmbrăcată c-o graţie bizară. Se drapa c-o stofă indiană, în galben sau roşu. În loc de pălărie, îşi răsucea cu artă pe cap un fel de broboadă, ca un turban de mătase aurie cu bande verzi; colţurile ridicate ca două corniţe, îşi schimbau direcţia la fiecare pas.

Când apărea pe chei, în ritmul unui pas elastic, poleită de lumina aurie a zilelor de toamnă, cucerea toate privirile în drumul ei spre plajă. Ochii lacomi o măsurau prin geamurile birourilor din port. Binoclurile se îndreptau de pe puntea vapoarelor de-a lungul cheiului. Femeile curioase şi fetele geloase, o spionau după perdele, cu ochii celor pizmaşi. Bărbaţii tineri şi bătrâni, cărora ea le furase fără să le ştie somnul, o sorbeau c-o voluptate ascunsă.

Şi toţi, cu ochii avizi, o dezbrăcau din mers. Iar ea, neştiutoare de furtuna dezlănţuită în urmă, trecea senină, sigură pe sine, păşind c-o armonie, graţioasă şi mândră ca o regină orientală. Turbanul da frumuseţii sale un aer biblic.

La plajă, pe patul cald de nisip, se dezbrăca liniştită, c-o impudică şi senină candoare. Aproape goală, cu tricoul lipit, întins pe rotunzimile trupului; cu sânul viu, fraged, abia format, apărea în picioare, pozând lucie sub razele soarelui, în decorul mării ca o statuie

sacră antică, sculptată în marmoră neagră.

Cu îndrăzneală şi siguranţă, dintr-un singur salt, se arunca în apă. O clipă dispărea în mijlocul unui vârtej de spumă, şi apărea departe spintecând ritmic valurile, ca un delfin în larg. După ea, pe faţa mării, se deschidea ca în urma unei torpile vii un evantai imens de spumă albă, dantelată, cu rigle lungi, întinse până la ţărm.

Cei mai buni înotători încercau zadarnic s-o ajungă. Plecaţi în grupe, ca la curse, se întreceau înot până ce oboseau pe rând şi renunţau; storşi de puteri se înapoiau la mal.

Ea singură, departe, rămânea în larg. Culcată, întinsă ca o planşă, cu mâinile sub cap, cu ochii ţintă în albastrul cerului, fără să mişte un deget plutea ceasuri întregi — era în elementul ei — lumea-i spunea Sirena Neagră.

Mai greu era pe uscat decât în apă. Sirena Neagră sau Miss Şocolat, cum îi spuneau alţii, căzuse parcă din lună pe pământ. Intrase într-o lume nouă, străină şi neînţeleasă. Privea la început în jurul ei sfioasă, nesigură, căutând să pătrundă cu mintea ei fragedă lumea văzută prin vălul magic al tinereţii. Atâtea enigme avea de delegat. Cu ce frică intrase în lumea asta nouă, străină şi neînţeleasă. Nu cunoştea limba ţării în care debarcase. Vorbea o franţuzească muzicală, îndulcită c-un uşor accent creol. Româneşte învăţă repede. Greceşte mai greu. În patria ei, peste ocean, Evantia fusese crescută în şcoala catolică franceză a călugăriţelor misionare.

Şi după atâta vreme scursă, ea vedea încă seara, în pat, cu ochii pe jumătate închişi, printre gene, ca într-un vis, dormitorul nesfârşit al internatului în care-şi trecuse copilăria.

Paturile albe, înşirate la rând. Lumina pală a candelei pâlpâind la picioarele Fecioarei de ipsos din perete. O umbră cu voalul alb al surorilor păşea mută alunecând pe luciul parchetului — rondul de noapte al maicii de serviciu.

Copilă, se trezi la mânăstirea-şcoală a misionarelor, n-avea nici patru ani când îi murise mama, muşcată de un scorpion.

Tată-său, neştiind ce să facă, o adusese în braţe la mănăstire. Fu primită în secţia orfanelor. Crescuse acolo de mică, îngăduită, mângâiată şi răsfăţată de toate maicile, ca un mic animal sălbatic şi drăguţ.

„Păpuşa de şocolată”, ageră, îndrăzneaţă, şi de o sănătate voioasă, era la carte ca şi la jocuri cea dintâi. Sora Augustina o ocrotise c-o dragoste de mamă. Ea se legase instinctiv de maica asta duioasă, cu chipul de mucenică, tocmai ca icoana sfintei Varvara.

Într-o zi, pe când mergeau în cârd cu şcoala la plimbare, afară din oraş, un păzitor beat, la capul unui pod, le tăiase drumul. Sora Augustina era în primejdie. Beţivul îi pusese mâinile în piept şi o

zgâlţâi înjurând. Fetele, înspăimântate o luară la fugă ţipând. Singura mica Evantia sări în ajutor. Se repezi ca o pisică sălbatică zgâriind cu unghiile şi muşcând cu dinţii până la sânge.

Vioaie, deşteaptă, învăţase cu uşurinţă. Sârguinţa îi fusese răsplătită cu micile distincţii. Păstra cu pietate cordoane, panglici şi medalii cu sfinţi. Creşterea religioasă îi rafinase sufletul. Fermecată de legendele din „viaţa sfinţilor", prinsese gustul cititului. Trecuse de la cărţile religioase la literatura romanelor, mai mult sau mai puţin inocente, pe care le devora, luându-le adesea pe ascuns din biblioteca şcoalei.

Ce emoţie în toată şcoala când a plecat fata asta. Superioara, maica stareţă, văzu cu durere planurile ei risipite. Fata asta, care părăsea comunitatea ca să se piardă în lume, fusese de mică anume educată pentru rolul de misionară creştină în colonii. Câte iluzii... şi Evantia visase ca să ajungă odată să obţină şi ea voalul de mireasă a lui Christos. Schimbând brusc macazul vieţei fata intrase într-o lume nouă. Trăia visând. Se lăsa dusă plutind pe valurile vieţei, măgulită, adulată, înota cu desfătare în farmecul eternei iluzii. Căci din prima zi, fără să cunoască limba şi ţara în care debarcase, un lucru sigur înţelesese bine; era frumoasă, făcea efect.

Instinctiv simţise că are preţ, că-i admirată. Cota ei la bursă urca din zi în zi.

O droaie de tineri, de felurite naţii, roiau în jurul ei. Agenţii de vapoare, curtierii levantini, din lumea comerţului maritim, n-o mai slăbeau din ochi. Toţi băeţii mai fercheşi de la birouri s-apucaseră să înveţe franţuzeşte. Amploiaţii spilcuiţi şi gravi, din lumea diplomatică a Comisiunii Europene a Dunării, îi serveau regulat reviste ilustrate şi flacoane de parfum, venite fără vamă direct de la Paris.

Subprefectul, un burlac prezentabil, cărunt dar bine conservat, o plimba cu barca, discret şi cam jenat, în nopţile cu luna plină. Judele de instrucţie, un tânăr magistrat integru şi băţos, sedus şi el la urmă, se îndulcise în conversaţii lungi ţinute în franţuzeşte pe când o acompania la plajă.

Doctorul Lascu îşi neglija ţâncarii. O pândea de cum ieşea din casă. Şi când nu reuşea s-o prindă, trecea atras ca de-un magnet la fiecare oră pe sub balconul ei.

Un borcan mare de lut, pentru castraveţi muraţi, era aşezat în colţul balconului, spre stradă. Doctorul, foarte miop, saluta respectuos, convins că acolo-i Evantia, în colţul ei favorit.

Păcăleala doctorului fusese răspândită în tot portul de „Leoaica", nevasta şefului vamei, care nu-l mai putea suferi pe doctor de când venise în vacanţă băiatul ei cel mare: Ovidiu; fiindcă era în anul întâi de medicină, familia îi spunea doctorul. De aci o regretabilă confuzie de titluri şi o răceală în raporturile dintre biroul vamal şi laboratorul

bacteriologic din port.

În jurul fetei se formase un fel de suită, o curte de cavaleri rivali, care o însoţea pretutindeni.

„Prinţesa Dolarilor”, cum îi spuneau mulţi, atrăgea ca vraja de necunoscut, cu un ţinut străin şi misterios. În escorta adoratorilor constanţi se distingea dintre toţi un tânăr brunet, c-un nobil nas grecesc.

Fifachi Papagalanis, pentru că debutase urât la cluburile din Atena, după o aventură galantă în lumea mare, fusese expediat de familie, la loc de pocăinţă în Valahia, trimis pe lângă unchiul său în colonii, ca diplomat de carieră, secretar la consulatul elen la Dunărea de jos.

Din prima zi în care debarcase îşi cuceri titlul de arbitru al eleganţei. Cravata şi-o schimba de două ori pe zi. Sacoul turnat pe trup şi pantalonii albi, de tenis, călcaţi perfect pe dungă, făceau senzaţie în tot portul.

Volubil, graţios, avea o voce muzicală şi conversaţia elegantă. Vorbea curent o franţuzească de salon şi nu-l trăda decât accentul nelipsit al veşnicului ţe grecesc.

Unchiul, curtezan tomnatic, c-o lungă experienţă în viaţă, îl dăscălea mereu:

„Asigură-te de tânăr, băieţel Odată îţi bate norocul la uşă. „Comoara neagră” îţi stă la dispoziţie. Numai să întinzi mâna. Mergi repede la ţintă. Îndrăzneala, voinţa cuceresc femeea cea mai tare. Americanul e un vulpoi bătrân, dar n-o să aibă încotro, va fi forţat la urmă să cedeze.

Evantia însă rămânea aceeaşi. Cu zâmbetul ei dulce, cu aceeaşi francheţe şi candoare le vorbea la toţi, fără să arate vreo preferinţă niciunuia din suspinătorii care-i compuneau escorta. Şi ochii ei fosforici păstrau aceeaşi privire curată, îndrăzneaţă şi nevinovată.

Nimic nu ascundea, pentru că nu avea nimic de ascuns.

*

Mult s-a minunat tot portul când într-o bună zi a văzut pe American bând cafea turcească pe bordul iahtului Comisiei europene a Dunării, iar pe fată jucând tenis pe terenul de sport în faţa palatului Comisiunii.

Un fapt banal şi fără importanţă, ar zice străinul care niciodată nu s-a oprit la poarta Dunării.

Dar cine a debarcat măcar un ceas aci, pe limba asta îngustă de pământ, înţelegea prea bine importanţa şi raritatea cazului, eveniment unic poate în protocoalele Comisiunii şi în viaţa micului port cosmopolit de la gura marelui fluviu.

Americanul şi fata lui primiţi la Comisie...

Minunea asta se comenta în felurite chipuri. Era o favoare deosebită. Se trecea o barieră, se nesocotea o tradiţie, se călca un protocol.

Nimeni din afară nu putea pătrunde în Comisie.

Stamati, nedumerit, auzind de cinstea neaşteptată ce i se făcuse fratelui său, trimise băiatul la fugă după Logaridi. Simţea nevoia să-l consulte. Şi amândoi plecară în grabă spre palatul Comisiei să cerceteze cazul la faţa locului.

De pe chei se vedea ca în palmă pe puntea iahtului.

Vaporul Comisiunii „*Carlus Primus*", sau cum i se zicea pe scurt; „*Comisionu*", alb ca o lebădă, plutea acostat în faţa palatului.

Numai de două ori pe an, primăvara şi toamna, venea aci regulat cu delegaţii Statelor la gura Dunării, pentru şedinţele plenare, ţinute după protocol, cu toată solemnitatea cuvenită, după care urma banchetul tradiţional.

Tot timpul iahtul sta la Galaţi, ancorat în faţa Bursei, sau plimba cu rândul pe delegaţii Comisiunii şi familiile lor. Avea un salonaş cochet, cabine cu tot confortul şi un bucătar excelent, francez, foarte priceput în meseria lui.

Pe puntea curată, lustruită, în jurul unei mese, trei oameni şedeau de vorbă, îngropaţi în nişte fotolii adânci, englezeşti. Era la vremea cafelei, la taifas şi la fumat.

În mijloc, Americanul cu pipa lui scurtă între dinţi. În dreapta, cu fesul roşu dat pe ceafă, sta delegatul otoman, scoţând pe nări fumul unei ţigări egiptene, piperat parfumată. În stânga inginerul-rezident c-o havană veritabilă între degete.

Chivork Saradunghian, consul general la Galaţi, era şi delegat în Comisia Dunării. Turcia lui Abdul Hamid măcelărea pe Armeni, dar tot dintre ei îşi alegea diplomaţii — Chivork era scund, buhăit, măsliniu; un corb bătrân, cu nişte ochi mici, vicleni, care sclipeau prin sticla ochelarilor.

Diplomatul negustor era băgat în toate afacerile dunărene.

Grecii nu aveau delegat în comisie, dar îşi făceau prin el toate interesele.

Legenda Americanului îi ajunsese la ureche. Sub pretextul unei plimbări venise cu familia să pipăie singur terenul.

Carbyz, fiul delegatului, era un lungan deşirat, făcuse Roberts Cologiu, liceul american din Stambul, fiind destinat şi el diplomaţiei orientale.

Cele două fete mari erau gemene: Zarui şi Aighenuş; oacheşe, cu nasul adus în formă de plisc. Umblau totdeauna la fel îmbrăcate: jachete verzi, berete roşii, Băieţii le porecliseră: Cei doi papagali.

Pe puntea iahtului rămaseră numai bătrâni serioşi, gravi.

Chivork făcuse un semn discret băiatului să ia fetele şi să le conducă în parc: spera să rămână singur cu Americanul, ca să-l descoase cum ştia el între patru ochi.

Domnul Brull însă, grăbit, desfăcuse pe masă un imens sul de hârtie de planuri şi planşe. Şeful, inginer hidraulic, purta titlul pompos de *rezident!* Pivotul Comisiei. Cheia şi lacătul de la poarta Dunării erau ţinute de jumătate de secol în mâna lui de fier, corect înmănuşată.

El, de origină danez, crescut în Anglia, era un bătrân monumental — capul lui Bismark — faţa cărămizie, întretăiată de o reţea fină de vinişoare albăstruie, ca o hartă hidrografică.

Înfăţişarea impunătoare, glacială. Ochi albaştri, privire rece de oţel. Sub masca unei extreme politeţe ascunde o aspră autoritate şi cel mai profund dispreţ pentru ultimii stăpânitori ai Deltei. Pe vremea turcilor era suveran în toată regiunea asta. Pescarii se închinau la numele lui. „Ce! eşti Brull? Ce faci pe grozavul? Parcă ai fi Brull", aşa îşi ziceau când se certau între ei lipovenii din baltă.

S-au dus frumoasele timpuri... şi rezidentul, deprins să guverneze ca în colonii, era nevoit la bătrâneţe să facă mai multă diplomaţie decât inginerie în lupta de culise, care se ducea în acest vechi teatru internaţional, sprijinit numai de proptelele guvernului român ca să nu se prăbuşească.

*

După o serie de explicări tehnice, destul de complicate, rezidentul făcu semn unui marinar din provă.

Un semnal scurt de fluier şi o comandă răguşită răsună în postul de pilotaj.

„Moulette" să acosteze în tribord la iaht".

„Moulette" era o elegantă şalupă de inspecţie a rezidentului — un fel de automobil de apă — purtând un steguleţ triunghiular care fâlfâia în vânt ca un ghidon de amiral.

Rezidentul cobora rar pe pământ, din turnul lui de fildeş, de unde conducea imensa maşinărie a Comisiei. În oraş nu descindea niciodată. Umbla mai mult pe apă decât pe uscat.

Şalupa ţâşni ca o săgeată sub forfoteala elicei. Americanului i se dase locul de cinste la mijloc, în fundul şalupei, pe bancheta bogat capitonată în pluş vişiniu.

Viteza şalupei nu scăzu decât la gura fluviului, unde o dragă gigantică lucra adâncind canalul navigabil.

În faţa valurilor de apă şi nămol, vânzolite într-un huruit asurzitor, supte şi debordate de tuburile dragei, Americanul văzu clar o imagine demult rămasă, uitată, în fundul minţei sale.

Se văzu, copil, *muss* pe o dragă primitivă, desculţ, cu braţele

goale, cu părul năclăit, împotmolit în noroiul clisos pe care cupele dragei îl scoteau scrâşnind din fundul apei.

Zadarnic căuta bătrânul să şteargă din minte icoana copilăriei care îl chinuia stăruitor.

Rezidentul, ocrotindu-şi capul sub o cască de plută colonială, asemenea unui explorator saharian, arăta întinderea bancului de nisip care forma *bara* ce tindea să astupe gura fluviului.

C-o superbă mândrie descria lupta dârză ce trebuia dusă zilnic ca să învingă formidabila forţă a naturei, care ameninţa cu închiderea canalului de navigaţie. Trebuiau prelungite digurile în larg şi intensificat dragajul; lucrări amânate mereu din lipsă de fonduri.

Şi totuşi opera trebuia continuată cu orice preţ, sfârşi rezidentul cu obişnuita lui peroraţie asupra Dunării, „cea mai importantă arteră care taie în două continentul, unind Orientul cu Occidentul... drumul civilizaţiei şi al comerţului... *veritable mer en marche vers l'Orient*"...

Americanul, care asistase absent la toate explicările date, simţi că se cuvine să deschidă şi el gura. Puse o întrebare banală asupra chipului cum lucrează dragele de tip nou. Rezidentul, neobosit, începu o nouă serie de explicări tehnice asupra dragelor moderne.

Faima Americanului se răspândise în aşa proporţii că ajunsese să-l preocupe şi pe Rezident, om pozitiv, ponderat şi neîncrezător. Fără să-şi dea pe faţă planurile ce le clocea, profită de vizita delegatului otoman.

Explicările date erau mai mult ca să pipăie terenul, să tenteze şi să dezlege limba Americanului mut şi opac.

*

Stamati şi Logaridis se plimbau pe chei spionând de la distanţă toate mişcările. Mândria pe care o simţeau în fundul sufletelor lor pentru onorurile făcute Americanului, era înăbuşite de o teamă vagă, grija de a nu-l scăpa din mână.

Nu putuseră auzi nici o vorbă, dar văzuseră de la distanţă, hărţile şi planurile desfăcute pe masă, urmăriseră drumul şalupei de inspecţie până la gura canalului. Simţeau că ceva grav se pune la cale. Degeaba n-a fost chemat Americanul în Comisie.

— Tu ce zici? întrebă Stamati pe înţeleptul portului care tăcea îngândurat.

— Mie nu-mi place. Nu-i lucru curat. Se cloceşte ceva aici. Trebuie să fim cu ochii pe el.

Te pomeneşti că-l încurcă în lucrările Comisiei... să împrumute... ori să ia el în antrepriză facerea digurilor... mai ştii în ce mâini cade...

— Eu nu pricep ce caută să se bage Comisia în afacerile noastre, izbucni încruntat şi neputincios Stamati.

*

Pe terenul de sport al Comisiei, un grup de tineri jucau tenis, în cămăşi de mătase, pantaloni albi şi pantofi speciali cu pingele de azbest.

Evantia în mijlocul lor, surâzătoare şi zglobie. Avântul jocului o rumenea, făcând-o şi mai atrăgătoare. Toţi ochii îi urmăreau mişcările. Privirile lacome se lipeau parcă de braţul ei gol, care mânuia racheta cu o graţie şi siguranţă neîntrecută. Lumea se întorcea de la plajă. Mulţi se opreau în drum privind cu mirare şi admiraţie spre locul de sport.

Câteva fete din lumea bună trecură repede, cătând geloase pe sub gene spre jucători. Una mai îndrăzneaţă izbucni:

„Cu ce neruşinare se agaţă negroaica asta de gâtul bărbaţilor...”

Alta adaugă indignată:

— „Când te gândeşti că noi care suntem născute şi crescute aci, încă n-am călcat pe terenul Comisiei, şi pocitura asta neagră venită de câteva zile...”

O doamnă consuleză, poreclită de băieţi doamna Moralescu, şopti unei nepoate care nu se mai sătura privind: „e nostimă, negresa, dar e complet lipsită de pudoare”.

Atina Ziside se opri brusc pe trotuar, cu ochii ţintă la terenul de sport. Cu mâna îşi apăsă pieptul ca să-şi stăpânească golul inimei. Nu-i venea să creadă. Visa?

Era chiar el: Alfons al ei care învârtea surâzător racheta sub nasul obraznic al fetei.

„Asta-i culmea! Ce falsitate!” murmură printre dinţi şi trecu înainte mândră, cu sprâncenele încruntate.

Atina era o brunetă picantă cu-n veritabil profil grecesc. Vanitatea şi cochetăria o împiedecaseră să se plaseze încă.

Proclamată *Regina frumuseţii* la câteva baluri, nu se împăca uşor cu ideea că poate fi detronată aşa de repede. Rece, măreaţă, privea pe toţi de sus. Nu vorbea niciodată. Calcula numai.

Un ofiţer o numise „Virgina fără inocenţă”.

Mult timp oscilase între marină şi diplomaţie. La urmă se hotărâse şi, după o abilă manevră, reuşise să capteze pe un francez, care avea dubla calitate de ofiţer şi diplomat.

Situaţia şi titlul îi măguleau vanitatea.

Alfons Briquet, mărunţel, vioi, cu mustaţa aurie, galică, fusese secund pe un vapor de marfă, dar în Comisie avea titlul pompos de „cancelier” pe lângă căpitanul de port.

Cuprinsă de un fel de disperare, Atina vedea cu ochii prăbuşirea tuturor planurilor şi iluziilor ei. Dezastrul general venise pe negândite, într-o clipă. Iuţi pasul ducându-se întins la Penelopa Marulis, să-şi

spună tot paraponul ce-o ardea.

Jos, în săliţă, înainte de a urca scara, îşi aruncă ochi în oglindă. Se opri îngrozită. Arăta foarte rău. Fanată complet. Ochii înroşiţi. Obrajii tăiaţi de urmele a două mici torente care-i umeziseră pudra de pe faţă.

Îşi scoase grăbită din poşetă pămătuful şi rujul ca să se aranjeze puţin.

Plânsese. Explodase de indignare. Îi era necaz că nu se putea stăpâni.

Penelopa Marulis o ascultă tăcută, cu ochii în jos, pe o broderie la care lucra de câţiva ani. Pe faţă, nu arăta nimic deşi era chinuită de ideea că Americanul şi fata îi scăpă din mână, încurcându-i toate planurile.

— Dar pe Fifache Papagalinis nu l-ai văzut? o întrebă la urmă.

— Dar l-am văzut umblând singur pe chei. Negroaica nici nu se mai uită la el.

După câteva clipe de tăcere Atina întrebă suspinând:

— Oare ce-o fi având negroaica asta că toţi bărbaţii umblă după ea?

Ascultă dragă, şi crede ce-ţi spun eu: toţi bărbaţii sunt la fel, porci şi lacomi... zise apăsat şi convingător Penelopa Marulis.

Leoaica, mergând spre plajă, îşi întâlni soţul tocmai în faţa palatului Comisiunii. Conul Tudorache, răsucindu-şi o ţigară, sta de vorbă cu perceptorul Marcu.

— Ei, văzuşi? Ce-ţi spuneam eu? Au pătruns şi în Comisie. Se lăfăiesc ca la ei acasă. Iaca ce înseamnă să fii american. Iaca ce înseamnă puterea banului...

— Bine, făcu domnul Marcu, dar n-a intrat singur, a fost omul poftit...

— Apoi tocmai de asta turbez de necaz, zise şeful. Care va să zică eu, autoritate de stat, funcţionar superior, vechi în serviciu, stau ca viţelul la poartă, iar un venetic se bucură de favoruri şi onoare...

Un fluier lung răsună în postul de pilotaj. O flamură albă c-o bulă roşie se înălţă la farul mare: „*vase de război în vedere*”.

Pilotina de serviciu se dezlipi de ponton şi se îndreptă spre gura Dunărei, ca să întâmpine navele ce se zăreau proiectate pe linia orizontului.

Toată lumea de pe chei îşi îndreptă ochii spre larg.

Pale de fum cenuşiu pluteau suspendate în azurul cerului..

— Să ştii că-i flota noastră Tudorache, făcu Leoaica emoţionată.

— Da bine, domnule, că s-a hotărât şi escadra română să mai vie încoace, să ne mai ridice şi nouă prestigiul, să ne mai afirmăm suveranitatea, mă înţelegi, naţională, faţă de străinismul de aici...

CAPITOLUL VI

Marea era potolită. O briză de travers se menţinea încă îndărătnică stricând linia de front a navelor în larg.

Când apăru fluturând la catargul vaselor comandat de trei steguleţe colorate, semnalul aşteptat: „*libertate de manevră*”, toată lumea răsuflă uşurată.

De patru zile şi patru nopţi se învârtea escadra în jurul Insulei Şerpilor. Manevre, tir, lansări de torpile. Încordaţi, nedormiţi, ofiţerii şi echipajele cătau lung în direcţia gurilor Dunării, spre portul salvator. Toţi aşteptau în taină deschiderea porţilor paradisului visat.

Linia de front, brusc ruptă, vasele, gâlgâind pe coşuri nori negri de fum, îşi măreau viteza întrecându-se în goană ca să atingă mai repede limanul aşteptat.

Ca de obicei, la urmă, în coada coloanei, venea şi nava-şcoală, bătrânul „*Mircea*” legănat domol, cu pânzele în vânt, ca o pasăre albă, uriaşă, cu aripile întinse, plutind la orizont.

La pupa, sprijinit de un enorm colac de frânghie cătrănită, noul medic al bordului, doctorul *Barbă Roşie*, marinar proaspăt, îşi potrivea binoclul, aşteptând cu încăpăţânare să vadă *raza verde*. Avea ocazia să verifice palavrele lui Jules Verne, în cărţile căruia citise în copilărie despre celebra rază, ce trebuie să apară în clipa când sprânceana însângerată a soarelui se îneacă în apa viorie a mării, la asfinţit.

Şi pentru că făcuse proba că-i *tare de mare* şi nu suferise din prima călătorie, secundul, căpitanul Mincu, şi ajutorul său, sublocotenentul Neagu, erau hotăraţi să-l iniţieze pe doctor în toate misterele mării şi să-l *în-marineze*, transformându-l din *Homo terrestris* în *Homo navalis*.

Secundul, ajutorul său şi doctorul formau *trinitatea bordului*: Tatăl, Fiul şi Sf. Duh. Totdeauna nedespărţiţi, în nesfârşite discuţii, O legătură tainică unea parcă trinitatea asta în care nici vârstele, nici firile nu se potriveau. Pasiunea pentru cultură şi fermitatea de caracter impunea trinitatea c-un deosebit prestigiu în mica lume a escadrei.

Secundul, Mincu, căpitan cu vechime, era între două vârste. Părul alb şi mustaţa neagră. Privire sumbră. Om de inimă, de-o nobleţe sufletească pe care nici unul din şefi nu i-o remarcase.

Vârsta nu-l schimbase. Păstra aceeaşi structură trupească şi sufletească. Mergea cam crăcănat. Avea un pas nautic de care colegii făceau haz.

I se zicea în glumă: ultimul marinar romantic. Maestru în arta manevrei pânzelor, stârnea prin porturile orientului admiraţia corăbierilor bătrâni.

În memoriul personal, ţinut sub cheie de comandant, era notat laconic: „bun marinar, slab militar. Fire irascibilă, spirit critic, cultură frumoasă; păcat că îşi pierdea prea multă vreme citind cărţi cu totul străine de carieră”.

Marinar de rasă, făcuse şcoala navală de la Brest şi înconjurul lumei ca aspirant pe *Ephigenia*. Dar la examenul de comandor căzuse din cauza unei aventuri nenorocite şi a unui chef monstru sfârşit cu scandal public. Doi colegi, preparaţi de el, reuşiseră să pună galonul lat înaintea lui.

Sublocotenentul Neagu, ofiţerul cu cronometrele, băiat *subţire*, brunet cu ochi albaştri, avea o figură copilărească. Din Şcoală colegii îi spuneau Bebe. Vorbea puţin dar citea mult. Timid şi ambiţios. Foarte sensibil, puţin expansiv şi deloc sociabil.

Fire concentrată. Imaginaţie comprimată.

Nu-şi găsise încă echilibrul vieţei. Pentru alegerea carierei se certase cu familia. Visase, după vocaţie, să fie marinar, nu ajunsese decât militar. Ceruse îmbarcarea pe un vapor de marfă care făcea curse regulate: Galaţi - Rotterdam. Neagu era un fel de copil sufletesc al secundului, care-l luase sub aripa lui ocrotitoare din ziua îmbarcării.

Doctorul era un interesant şi unic exemplar. Uscat, noduros, chel până la ceafă; avea un ciuf rar de barbă roşie şi, sub bolta craniană socratică, nişte ochi vineţi, tulburi.

Sfârşise medicina când unii din colegii săi erau ajunşi profesori definitivi.

Cu prestigiul şi autoritatea studentului veteran condusese pe vremuri câteva mişcări şi greve studenţeşti, care făcuseră mare vâlvă.

Târziu, după ce a pus mâna pe diplomă, când să-şi facă stagiul militar, Ministerul de Război a găsit că-i mai prudent să-l dea la marină, decât la un corp de trupă.

În tinereţe, doctorul îşi pierduse câţiva ani în Belgia; se zicea că fusese un anarhist militant. Cu ce trăise? Ce făcuse pe-acolo? Mister.

Acum se potolise, deşi rămăsese acelaşi om de principii rigide, sectar şi pătimaş.

Ideile lui sociale nu intrau în cadrul nici unui partid politic. Îşi crease o doctrină personală pe care o botezase: *umanitarism-pozitivist*.

Citea mai multă filosofie decât medicină. Natură complexă. Privea lumea c-un profund dispreţ de la o suverană altitudine. Discuta cu pasiune jonglând cu cinism cele mai îndrăzneţe paradoxe.

Şi celor care-l găseau că-i mizantrop şi înăcrit, le răspundea c-o amară melancolie: am ajuns mizantrop tocmai pentru că am iubit prea mult omenirea; sunt sceptic tocmai pentru că am crezut prea mult în adevăr şi dreptate.

Un torpilor, negru ca un bivol, gonit din urmă, trecu vijelios cu botul şi nările deschise adânc îngropate în apă. Şi apa spintecată se umfla în unghi ascuţit cu rigle lungi de spumă. Un nor de fum încolăcit ca un balaur, învălui cernind câteva clipe albul aripilor lui „Mircea".

— Ce infecte maşini, pufni dezgustat secundul. În locul navelor suple, cu forme graţioase, se construiesc asemenea oribile maşini plutitoare.

— Dar maşina ne-a dat viteza. De la carul cu boi la automobil, de la corabie la vapor. Geniul aburului a învins geniul vântului.

Nu trebuie să ne supunem legilor progresului? întrebă ironic sublocotenentul Neagu, urmărind pe faţa mării coada de spumă lăsată de torpilor în larg.

Asta nu mă împiedică să constat, răspunse secundul, că deşi tehnica progresează, arta nautică, cea mai veche artă, căci omul întâi a născocit barca şi pe urmă carul, scade, se pierde... adică se transformă din aria în ştiinţă. Mecanicul ia locul marinarului.

Vaporul e o uzină flotantă. Fum, cărbuni, uleiuri şi ţiţei. Meseria, caracterul, vocaţia se schimbă; se pierde originalitatea temperamentului naval.

Numai pe-o navă cu pânzele umflate în vântul de la larg înţelegi frumuseţea şi poezia mărci.

Neagu nu se da bătut.

— E fatală aceeaşi evoluţie pe apă ca şi pe uscat: Galera, Corabia, Vaporul, Partenonul, Catedrala Gotică, Zgârie Nori.

— Staţi că vă împac eu pe amândoi, interveni doctorul Barbă Roşie.

Mă rog, până acum frontiera dintre pământ şi mare nu se putea suprima nici în gând. Iată însă că avionul, care a schimbat ritmul circulaţiei şi a scurtat distanţele, zboară la fel pe deasupra apei ca şi pe uscat. Pentru el nu există frontieră. El singur anihilează orice barieră dintre apă şi pământ, căci el utilizează „*spaţiul*" constant.

Domeniul mării e ameninţat, domnilor. Nu se ştie cine va stăpâni marea în viitor: Marinarul sau Aviatorul?

— E adevărat, întrerupse Neagu, dar e o chestie de timp. Marina nu e o meserie, ci o vocaţie. Dacă e drept că avionul anihilează frontiera dintre uscat şi apă, nu schimbă vocaţiile distincte dintre omul naval şi omul terestru. Instinctul popoarelor maritime face ca mai curând un marinar să ajungă aviator decât un om de uscat să ajungă marinar.

Deodată doctorul, care se chinuia să înveţe a fuma cu pipa după uzul bordului, se ridică în picioare privind nedumerit în larg. Un punct negru apărea şi dispărea în zare.

De undeva din depărtare, se auzea un muget lung, repetat la intervale regulate.

— E geamandura... ne apropiem de gura fluviului, îl lămuri secundul.

Ai să vezi acum unul din cele mai grandioase spectacole din natură. Observă culoarea apei. Două nuanţe bine distincte. Suntem în largul mării, dar plutim deja în apele Dunării. Vezi, toată suprafaţa-i albastră până la orizont, şi numai în direcţia spre care navigam e o bandă lată cafenie, care taie oglinda mării.

Asta-i apa dulce, mâloasă a fluviului care trece peste apa sărată şi limpede a mării. fără să se amestece încă. Două domenii, două puteri formidabile ale naturei se întâlnesc aci sub ochii noştri. Fluviul dominator, care n-a cunoscut stavile în cale, şi nici o forţă nu l-ar fi putut opri, nu-şi întrerupe cursul, continuă încă în larg, până ce-şi pierde apa şi numele în mare.

Aci dispare personalitatea Dunării... după ce a înghiţit apa a 130 râuri, a scăldat şapte ţări şi cincizeci de oraşe, tăind în diagonal Europa.

Aşa sfârşeşte, ca o fiinţă însufleţită, bătrânul Danubius pe care antichitatea îl diviniza, socotindu-l fluviu sacru, fluviu rege. Rinul e romantic, Dunărea e Clasică, eternă... sfârşi Mincu făcând un gest larg spre gura fluviului.

Doctorul, în picioare, cu capul gol, în bătaia vântului, contempla mut maiestatea naturei.

Un uriaş butoi de fier ancorat se zbătea mugind înfiorător între valuri.

— E geamandura cu sirenă, care marchează *bara*. Acolo îi limita bancului de nămol adus de apele fluviului, zise secundul arătând cu mâna spre o pată cafenie ce se întindea în faţa mării, Dunărea roade, mănâncă malurile albiei sale, sculptează, fasonează, modifică forma scoarţei pământului pe unde trece, şi în drumu-i aduce o enormă masă de nămol, care-i depusă aci pe fundul mării.

Întreaga Deltă nu-i decât pământ nou adus de apele fluviului. Unde odinioară era apă acum e pământ locuit. Şi depunerile sunt în aşa proporţii încât Delta înaintează în Mare cu zeci de metri pe an.

— Asta înseamnă că într-o zi Delta se va uni cu Insula Şerpilor, întrerupse doctorul.

— Desigur, după câteva mii de ani. Acum, ca să menţină deschis canalul de navigaţie, omul trebuie să lupte în permanenţă cu natura.

Dacă nu s-ar scurma continuu fundul, în câteva zile omul ar fi învins de natură.

„*Se vede Sulina în prova!*” tună de sus din catarg glasul marinarului de veghe.

Viziunea portului, adusă de cuvântul magic, pe care toţi îl aşteptau, sculă în picioare toată lumea de pe bord.

„Sulina!... se vede!... Sulina!...” îşi spuneau unii altora, şi o bucurie copilărească cuprinse mulţimea care ieşea pe punte, să prindă cu ochii lacomi liniştea neagră a uscatului ce tremura în zare.

„Mircea”, aplecat pe-o parte, lovit cadenţat în coaste de un pleoscăit domol, alunecă uşor spre portul care-şi scotea încet capul din apă, apărând ochiului în depărtare haotic şi confuz.

La asfinţit, cerul roşu de foc. Linia uscatului devenea portocalie în aureola unui vast incendiu. Părea că arde Delta cu imensele păduri de stuf în zare.

Înapoi, pâcla serii înnegrea treptat faţa apei întunecând orizontul. Şi în depărtarea ştearsă numai ochiul farului, veghind neadormit pe Insula Şerpilor, clipea misterios.

În rada largă şi pustie o mică brigantină, cu linii elegante, îşi potrivea pânzele desfăcute ca nişte aripi albe, să-şi ia zborul în larg

Aproape de intrare o masă enormă, ca un gigantic monstru antideluvian, se profila straniu pe roşul cerului. Era o navă-colos, una din marile *drage* care scurmă zilnic fundul mâlos al mării la gura fluviului.

În lumina scăzută a serii se desluşea încă bine când „Mircea”, strângându-şi pânzele, trecu printre cele două faruri, verde şi roşu, puse de strajă în capetele digurilor de la gură.

— Hai sus, pe puntea de comandă; se vede portul mai bine, zise secundul oferindu-i doctorului un binoclu de mare distanţă.

Pentru că întâia dată intra în gura Dunării, doctorul privea atent înainte să prindă de la prima vedere culoarea locală a Sulinei.

Prin lentilele binoclului vedea în faţă deschis, neted, canalul navigabil, şi de-odată îi reveniră în minte citaţii, frânturi de versuri uitate din copilărie:

„Fluviul e un drum care merge”.
„Dunăre, Dunăre
Drum fără pulbere...”
„Şi te du la Dunăre
Şi bea apă tulbure...”

*

Pe ecranul cerului se proiectau catarge şi coşuri; corăbii şi vapoare de-a lungul malurilor dormeau ancorate, priponite cu frânghii groase de sârmă.

Pe-o limbă de pământ joasă, îngustă. între fluviu şi baltă, se înşirau casele aliniate la rând. O moară de vânt îşi învârtea cadenţat în aer braţele obosite. La Nord păduri nepătrunse de stuf, la Sud banda nesfârşită a plajei cu valurile dunelor de nisip în zare.

— Peisagiu olandez, pronunţă scurt doctorul.

— Exact, aprobă secundul. Aceleaşi condiţii. Teren plat. Mlaştină. Cota zero. Nivelul mării.

Priveşte oraşul. Trei străzi lungi, paralele cu malul fluviului, A patra e în baltă; i se zice Sahara din cauza nisipului depus ca să ţină ţânţarii la distanţă.

Iată oraşul văzut ca în palmă. Observă că mai toate casele sunt de lemn.

— Şi în caz de incendiu? întrebă doctorul.

— Nici un pericol, incendii nu se pomenesc aci, pentru că societăţile de asigurare nu asigură casele de lemn. Poate e singura comună urbană care nu are post de pompieri. În cazuri rare servesc marinarii noştri şi pilotina Petrel care are o pompă cu aburi.

— Dar ce-i clădirea asta colosală, în disproporţie cu restul oraşului?

— Palatul *Comisiei Europene a Dunării*. Impunător, monumental, ca reşedinţa unui guvernator din colonii.

Casele din jurul lui sunt locuinţele funcţionarilor superiori de la Comisiune. Vezi, ce vile cochete, îmbrăcate în iederă şi glicină. Panouri de verdeaţă, boschete, alei plantate, parchete de flori, terenuri de sport... toate cu simetrie, tăiate geometric. Curăţenie, ordine, confort englezesc. O insulă, un petic de civilizaţie în pustiul primitiv al Deltei.

„Mircea” urca încet pe canal împotriva curentului, aşa de-aproape de chei încât de pe punţile lui se vedea pe ferestre până în fundul caselor.

Doctorul privea confuz la defilarea neîntreruptă a lanţului de cafenele, birouri şi consulate, care se înşirau de-a lungul cheiului jos.

Munca în port încetase; era ora întoarcerii de la lucru. Lumea forfotea. Prin uşile deschise scăpau vaiete de arcuş, ţipete de armonică, chiote primitive, cântece pescăreşti, glasuri răguşite de rachiu şi umezeala mării.

Câteva batiste fluturau pe la ferestre. Multe perechi de ochi, ascunşi după perdele, pândeau mersul domol al vasului.

— Sulina asta e unul dintre cele mai originale puncte de pe glob, reluă secundul.

Doctorul îşi întoarse capul spre el concentrându-şi atenţia.

— Da, da, să nu te miri. Ai să te încredinţezi îndată.

Mă rog, mai există pe faţa pământului o asemenea situaţie? Ascultă:

Debarci aci, într-un port românesc. Mergi în lungul cheiului, pe strada întâia spre palatul Comisiunii, şi de-odată te opreşti în loc. Strada-i barată. Un gard de lemn, văpsit în verde, îţi închide drumul. Rămâi, aş putea zice, ca viţelul la poarta nouă, dacă poarta n-ar fi

foarte veche, cam de vreo şaptezeci de ani. Mai este vreun oraş în lume în care o stradă sa fie tăiată de-a curmezişul de un zăplaz, ce slujeşte drept frontieră despărţind două state?

— Cum două state? întrebă nedumerit doctorul.

— Desigur, două state. Uite, în dreapta zăplazului e România, în stânga e Comisiunea Europeană a Dunărei. Observă culorile celor două steaguri: în dreapta gardului fâlfâie tricolorul românesc — în stânga e steagul Comisiunii; alb cu bande albastre şi roşii, cu cele trei litere: C. E. D.

— Aşa-i... ciudat lucru, se minună doctorul.

— Iată, gardul acesta verde e frontiera. Rubiconul modern. Suveranitatea română rămâne la poarta verde. Autorităţile locale nu pot pune piciorul pe teritoriul Comisiunii, care se bucură de neutralitate — privilegii moştenite din vremea regimului capitulaţiilor turceşti.

— Cum, şi pentru că are steag propriu Comisia este socotită stat? întrebă doctorul.

Secundul îi răspunse prompt:

— Desigur. Ne găsim în faţa unui stat independent, stat-miniatură, dar un stat autonom cu cele trei depline puteri:

Face legi.

Judecă.

Execută.

— Stat în stat, adăugă Neagu făcând haz de nedumerirea doctorului:

Două săbii într-o teacă,
Doi stăpâni în ţară săracă.

— Dar ce rost mai are Comisia asta? întrebă doctorul din ce în ce mai încurcat.

— Pe vremea când Turcia nu putea şi Rusia nu vroia să întreţină gura Dunărei deschisă navigaţiei, după războiul din Crimeea, s-a alcătuit provizoriu o Comisie Europeană pentru lucrări tehnice, ca marile Puteri să-şi poată trimite vapoarele pe Dunăre să încarce grâul românesc de care aveau nevoie.

Noi, ocupând Dobrogea, am intrat în stăpânirea gurilor Dunărei moştenind pe Turci. Azi Comisia nu mai corespunde împrejurărilor, e o alcătuire arhaică, un anacronism, o excepţie fără precedent, unică pe glob.

Deşi provizorie vegetează însă, doar nu degeaba s-a zis că nimic nu-i mai permanent decât un provizorat.

Populaţia pestriţă de aci, indigeni şi străini, o privesc cu respect şi sfială.

O luptă surdă durează, de jumătate de secol, între autoritatea naţională şi cea internaţională.

— Să fii nevoit să trăieşti aici... trebuie să fie oribil, zise doctorul.

— Desigur că de plăcere nu locuieşte nimeni aci. Căci nimeni nu se expune să fie supt gratuit de ţânţari. Nevoia sau setea de câştig i-au adus pe toţi aci în Deltă. Totuşi, viaţa acestui mic port cosmopolit e originală şi interesanta. Are un farmec şi un pitoresc deosebit. Este unicul loc în ţară unde găseşti adevărata viaţă de port. Celelalte porturi ale noastre nu sunt decât oraşe. Sulina este numai port, nu are oraş. Toată populaţia se hrăneşte din viaţa portului.

De altfel nici nu are nimic comun cu restul ţării. Aci e o viaţă de colonii. Comerţul levantin atrage aventurieri din toate seminţiile, care se perindă pe aci ca să pescuiască în apa tulbure a Dunării.

Un mozaic de rase. Toate neamurile, toate tipurile şi toate limbile.

Mica lume a acestei instituţii — Europa în miniatură — cu decoruri, culise şi protocol, are o viaţă aparte. Este un cerc închis, impermeabil, perfect etanş. Comisia se ţine la distanţă ascunzând, sub masca unei exagerate politeţi, slabul contact cu mulţimea indigenă, în sânul căreia se găseşte provizoriu debarcată aci la poarta Orientului.

Echipaj la posturile de sosire!...

Comanda răsunătoare a ofiţerului de cart tăie brusc firul discuţiilor. Toţi ofiţerii îşi luară locurile obişnuite pe punte.

Secundul trecu la postul de manevră a ancorei.

Neagu la ordinele comandantului.

Doctorul, fără nici o treabă, rămase izolat.

Bandula, aruncată cu dibăcie ca o grenadă de mână, căzu departe pe uscat.

Maşina *stopase*, dar corpul greoi al lui „Mircea" aluneca încă de-a lungul cheiului negru de lume.

Funda! şi ancora se rostogoli în huruitul lanţului pe nară, până se opri cu gheara înfiptă în patul de nămol pe fundul Dunării.

*

Se cunoscuseră într-un chip aşa de comic încât îi bufnea râsul pe amândoi de câte ori îşi aduceau aminte.

Era una din acele dimineţi albastre, vesele, care nu ştiu de ce, nu se mai şterg din minte.

Primele săgeţi ale soarelui ce iese din mare aprind în inima noastră flacăra bucuriei de a trăi.

Căci vântul din larg ne biciuieşte pielea, ne înfierbântă şi face parcă să clocotească în vine sângele care hrăneşte corpul şi întreţine viaţa.

Departe, o corabie cu pânzele poleite se proiecta pe linia roşie a

orizontului.

Aproape de ţărm, de-asupra marmurei fluide a mării caline, un stol de pescăruşi îmbătat de soare se juca în zbor scoţând un fel de ţipete stridente întocmai ca râsul omenesc.

O bărcuţă, văpsită în culoarea oului de raţă, cobora fluviul spre mare.

Era *Puiul*, cea mai mică barcă a bricului „Mircea”. Un marinar în tricou vărgat, cu bereta pe ceafă, cu picioarele goale, se opintea trăgând la lopeţi. În fund, la cârmă, un ofiţer şi un caporal şedeau gravi, ţinând cu mare atenţie pe genunchi nişte cutii de lemn.

Neagu, ofiţerul însărcinat cu hărţile şi cronometrele bordului, venea la uscat să-şi facă observaţiile astronomice pentru calculul orei adevărate a locului.

Tocmai la gură, lângă farul verde, barca s-a oprit. Cutiile de lemn au fost scoase pe chei cu grija debarcării unor lăzi cu ouă.

Pe când Neagu se chinuia necăjit că nu putea să prindă în lentilele sextantului un soare rebel, jos în mare, aproape de capul digului zări un punct negru plutind la suprafaţă.

Şi luneta instrumentului astronomic, ingenios făcută ca să prindă imaginea soarelui deasupra orizontului, surprinse deodată imaginea răsturnată a unui splendid corp femeesc, întins planşă pe apă.

— Ei!... ştii că are haz... cine dracu e nebuna ceea care face baie la ora asta?

— După cum luceşte negreaţa pielei, mă bate gândul că-i o ţigancă, îndrăzni caporalul să-şi dea părerea.

Şi io-te cum înoată: ca peştele domnule.

Şi pe când Neagu îşi da şapca pe ceafă potrivind la ochi luneta, deodată o răbufnire de vânt îi smulse şapca ducând-o dea-dura până în mare. Zadarnic patru braţe s-au repezit după ea cu gesturi disperate.

„S-a dus fire-ar...” şi o înjurătură navală scăpă printre buzele caporalului, care instinctiv îşi scoase bereta din cap făcând-o ghem în mână.

— Dă fuga până la barcă şi spune-i timonierului să-mi caute şapca înainte de a cădea la fund.

Dar şapca fusese deja pescuită.

Sirena Neagră, înotând în salturi, pusese mâna pe ea, şi căţărându-se de blocurile de la piciorul farului ieşi la lumină pe chei în mărime naturală.

Tablou. Zăpăceală de ambele părţi. Aiuriţi şedeau unul în faţa altuia. El cu capul gol, ea cu trupul gol; numai în tricoul leoarcă, lipit pe corp.

Şi amândoi deodată pufniră în râs. Voiau să-şi vorbească şi nu

puteau. Pe ea o apucase un tremur nervos de râs şi de răceală. Apa i se scurgea de-a lungul trupului căzând în picături perlate în jurul ei pe chei.

Cine era sirena ieşită parcă din spuma mării. De unde venea făptura asta enigmatică vibrând în soare de sănătate şi veselie, cu braţele îngheţate răspândind un miros limpede, curat, de apă de mare.

Pe cheiul de piatră ce frigea, sub razele albe de foc care le da dureri de ochi, au schimbat între ei primele cuvinte. Şi au stat acolo până ce el şi-a uscat şapca, iar ea şi-a uscat trupul la soare.

Barca s-a întors la bord fără Neagu, care a întârziat venind pe jos în port.

A condus-o pe Evantia până acasă.

Pe drum, alături, în pas egal, el îşi întorcea ochii involuntar spre ea şi o privea pieziş, sufocat de o bucurie violentă. Ea privea mândră drept înainte, cu o inocentă cochetărie, simţind instinctiv că-i studiată. Parcă o scânteie electrică trecuse legănându-i de la prima atingere.

Glasul ei avea un timbru muzical; amestecând vorbele româneşti cu cele franţuzeşti mlădia accentul pe unele silabe încântând auzul c-o limbă nouă, fermecător de stricată.

Îmbujoraţi, surâzând amândoi de-o fericire nelămurită, s-au despărţit. Şi-au strâns mâinile cu putere, dându-şi întâlnire în aceeaşi zi după amiază.

*

Câteva zile calculele nautice la bordul lui „Mircea” au dat nişte rezultate surprinzător de anapoda.

Nopţi întregi Neagu n-a putut să închidă ochii. Chipul Evantiei luminat de dulcele ei zâmbet, nu-l părăsea o clipă. În ureche îi suna glasul acela sonor; îl auzea precis. Fiecare vorbă o repeta în minte căutând să-i completeze sensul. Trăia tot timpul în prezenţa ei. Cu binoclu, de pe puntea vaporului, îi spiona casa. Urmărea orice mişcare. Uneori se scula noaptea să vadă dacă-i luminată fereastra camerei dinspre chei, unde o ştia că doarme.

Scăpat din frâul strâns al şcoalei, Neagu, ca un mânz slobod, zburdase în primul an îmbătat de sentimentul libertăţii. Se credea bărbat, se lua la întrecere cu cei mai tari în stricăciunile de marinar consumat, deşi nu era decât un copil timid.

O aventură nocturnă la Smirna, când era să fie înjunghiat, un scandal la Pireu unde a fost arestat, îi creaseră din prima călătorie o reputaţie rea în ochii şefilor. Căci disciplina rigidă a bordului nu înţelegea că tinereţea, cu sânge fierbinte, avea nevoie de destindere, că provizia de forţă şi sănătate din viaţa monastică pe apă trebuia cheltuită pe uscat, în porturile în care vaporul făcea scurte escale.

În fond însă Neagu aducea un suflet proaspăt, candid, aspirând

la marea, unica iubire care singură dă preţ vieţei.

El trebuia să-şi închidă cu zece lacăte în inimă taina iubirii lui. Spiritul dominant al bordului era o crudă ironie împotriva oricărei sentimentalităţi — slăbiciuni nedemne, pentru un om tare.

Trebuia să se ascundă. I se părea că fiecare îi citeşte pe faţă ce are el în suflet. Era un sentiment nou care-i tulburase inima naivă. Evitase totdeauna legături mai strânse şi flirtul chiar — pacea armată sau amorul pulverizat cum se spunea la bord — i se părea joc periculos şi imoral.

Ştii cum începe, dar nu ştii cum sfârşeşte. Fugea instinctiv de strălucirea care nu da căldură şi mergea cu judecata până la capăt, încătuşat de un fel de răspundere morală pe care o avea de-acasă, insuflată din copilărie.

Şi deodată căzu... el căruia nici o femee nu ajunsese să-i umple inima şi mintea...

Cum se insinuase în el aşa de abil, fără să bage de seamă, iubirea asta care-l robise complet? Nu era în faţa unei dorinţi. Era chiar amorul unic, profund cu toată sclavia lui? Fiecare întâlnire era o baie de fericire. Uneori, tulburat, căuta să reflecteze. Dar nu se mai putea opri. Avea s-o urmeze până la capătul vieţei...

Sensibilitatea bolnăvicioasă, mândria şi ambiţia îl ţinea în rezervă faţă de lumea în care trăia izolat sufleteşte.

Colegii, în bătaie de joc, îl porecliseră locotenentul Bonaparte.

CAPITOLUL VII

O casă de piatră acoperită cu olane, în faţa debarcaderului — vechea cazarmă turcească — fusese transformată de un ofiţer gospodar în *Cercul Marinei Române*.

Câteva camere serveau de locuinţe ofiţerilor burlaci.

Într-o sală mare era instalată popota, înzestrată c-un biliard de ocazie, monumental dar şchiop; o pianină dezacordată; câteva reviste ilustrate; un joc de şah şi altul de table — jocul de cărţi nu era permis decât în zile mari, la balurile care aveau loc de câteva ori pe an.

Numai câteodată se aşternea pe postavul biliardului o muşama împărţită în careuri numerotate. O ruletă în miniatură se învârtea zbârnâind în palpitaţia unor jucători savanţi, care voiau să-şi verifice combinaţiile unui calcul de probabilităţi.

În căutarea unei reţete matematice, cei mai mulţi visau câştiguri fabuloase, chinuiţi veşnic de mirajul ruletei de la Monte-Carlo.

În grădiniţa din faţă, în mijlocul unui careu de flori anemice, între două arhaice tunuri reformate, un catarg înalt şi putred se menţinea încă falnic, sprijinit într-o armătură de cercuri de fier şi frânghii de sârmă.

Tradiţia se respecta cu sfinţenie.

De la răsăritul soarelui până la ora asfinţitului, culorile româneşti fluturau în vârful catargului.

Tot în locul acela se înălţase altădată steagul cu pajura marei împărăţii Ruseşti, care înlocuise pe vremuri flamura roşie cu semiluna albă a Sublimei Porţi.

„Trebuie să ne afirmăm prestigiul şi suveranitatea noastră aci la gurile acestui fluviu internaţional...", cică spusese dârz un mare bărbat de stat român, cu prilejul conflictului avut cu ruşii, când s-a tras un obuz în vaporul Olga, care intrase în port, nesocotind carantina românească.

Şi vorbele rostite odinioară se repetau de atunci în toate ocaziile solemne şi de câte ori se înteţea zâzania între autorităţile care se ciocneau adesea în conflicte de atribuţii.

Balul Crucii Roşii, dat la Cercul Marinei, era un eveniment anual. Faima lui trecea de limitele Deltei. Venea lume multă din Galaţi şi Brăila. Surprizele de cotilion se comandau direct la Bucureşti. Cât despre muzica militară şi ofiţerimea garnizoanei Tulcea, erau oarecum obligate să ia parte, cu toate că existau unele fricţiuni între cele două garnizoane vecine.

În Sulina, unica garnizoană de marină, nu exista nici un ofiţer de uscat. Şi când se întâmpla vreunul în trecere, pleca repede, scandalizat de lipsa disciplinei. Marinarii umblau ca la ei acasă. Înlocuiseră săbiile cu bastoane, tunicile cu sacouri descheiate, şi cizmele cu pantofi albi de tenis.

Împunsăturile dintre cele două elemente ale armatei nu ajungeau să destrame legătura de solidaritate şi spiritul de corp, pentru un sprijin reciproc între forţele de apă şi cele de uscat.

Din cauza relaţiilor delicate cu personalul Comisiei Europene, balurile din Sulina căpătau oarecum un caracter oficial, respectându-se un anumit protocol diplomatic.

Se cereau calităţi de atenţie şi tact ca să împaci pe toată lumea, căci după o veche tradiţie democratică, trebuiau invitaţi şi agenţii caselor de comerţ din port, fără deosebire de naţionalitate şi religie.

Era nevoie de o femee distinsă şi abilă, care ştia să primească, să facă onorurile casei.

Comandantul Bazei Navale de la gura Dunării, om instruit şi manierat, foarte ocupat cu partea tehnică a meseriei, având şi mania invenţiilor — lucra la o torpilă ce trebuia să-l aducă glorie şi bani — trecuse frânele în mâna soţiei sale.

O mână fermă, făcută anume parcă să conducă un regat, se mulţumea să guverneze cu tact şi energie o mică garnizoană.

D-na comandor Otilia Latiş, care se oprise la limita de vârstă (40

de ani), fără să mai avanseze deloc, se ţinea bine. Dacă talia n-ar fi trădat-o, rămânea aceeaşi femee frumoasă cu bucle negre, cu ochii şi dinţii sclipitori.

Pentru că avea pronunţate dispoziţii de rotunzime, ofiţerii o porecliseră: Turela comandantului.

Cronica locală de provincie îi menţinea o bună reputaţie, şi pentru că de la o vreme o pasiona numai amorul altora, patrona, fără interes personal, tot comerţul secret şi sentimental din cercul ei dirijat cu artă, după un protocol desăvârşit.

„*Une femme de tête*", i se zicea cu admiraţie în lumea bună.

Sub ochiul ei vigilent, urmau de o săptămână pregătirile la Cercul Marinei.

Tot localul era pavoazat cu steguleţe adunate de la vapoarele din port. Trei bărci cu ramuri de stejar fuseseră aduse din pădurea de la Letea. O echipă de marinari împletea ghirlande de frunze, o altă echipă îşi tocise pantalonii frecând în genunchi podelele salonului cu ceară de lustruit.

Portul era în plină sărbătoare.

La sfârşitul campaniei de instrucţie toate unităţile navale se concentrau la gura Dunării, în vederea manevrelor şi a inspecţiei generale.

Lumea se agita pe cheiuri. Marinarii cu gulerele albastre, umpleau cârciumile şi cafenelele. Ofiţerii familişti, sub ochii încruntaţi ai vameşilor, cutreierau prăvăliile şi se aprovizionau, tocmind mărfuri aduse fără vamă.

Ofiţeraşii proaspeţi, hoinăreau în cârduri prin mahala, cu ochii pe la ferestrele care păstrau încă zăbrele de fier, pentru liniştea şi siguranţa înţelepţilor orientali.

Când apăru la catargul vasului comandant, înainte de apusul soarelui, prima flamură de semnalizare, toţi aşteptau transmiterea ordinelor de serviciu sau de manevră, dar se anunţă spre executare la vasele militare din port un ordin neaşteptat:

„Toţi ofiţerii, afară de cei de cart, vor fi prezenţi la serata ce are loc la ora 9, la Cercul Marinei".

Veseli, gălăgioşi, ofiţerii tineri se înghesuiau prin cabinele strâmte; se ferchezuiau în faţa oglinzilor; se ciondăneau de la săpunuri, brice, jileturi şi pudră. (Simţul de proprietate pe bord scade simţitor între indivizii care trăiesc de-a valma, într-un spaţiu restrâns, după forme sociale apropiate de comunism).

Plictisiţi, sceptici, ofiţerii bătrâni îşi arătau, după obicei, nemulţumirea, bombănind pe înfundate:

„Poftim... serată... bal cazon... obligator... de asta ne arde nouă!"

— În armată şi petrecerea e din ordin, zise c-o acră ironie doctorul Barbă Roşie, aruncând enervat zarurile în cutia jocului de

table.

— Lasă, doctore, mergi cu mine la bal, doar faci parte din marea familie militară, îi vorbi căpitanul Mincu, resemnat şi filozof.

— Bine, dar ce să fac eu acolo? N-am dansat în viaţa mea.

— Nu-i nimic, parcă eu am dansat... şi doar în şcoala militară am avut profesor de dans, care ne punea note. Fiind obligat să merg la baluri, am făcut şcoala lumei, am învăţat să observ. Salonul e ca şi scena. Dacă ai spirit de observaţie, şi ochiul format, petreci ca şi la teatru. Căci în fond balul nu-i decât un teatru erotic, pe care ni-l prezintă viaţa socială. Dansurile primitive, baletul sălbaticilor ca şi dansurile moderne cu gesturile, mişcările în ritmul muzicii, îmbrăţişarea în văzul public, frecarea trupurilor dau aceeaşi iluzie teatrală, nu sunt decât elementele unei piese erotice. Iar toaletele de gală, rujul şi fardurile, care azi rectifică natura, nu fac decât să înlocuiască tatuajul strămoşilor noştri. Numai forma se schimbă, fondul e veşnic acelaşi.

Crede-mă că n-ai să regreţi. Balurile de aci sunt interesante şi originale. Le cunosc bine, am trăit atâţia ani în acest minuscul lupanar cosmopolit.

Cercul Marinei, pus în legătură cu dinamul crucişătorului, era feeric luminat. În grădiniţa din faţă străluceau pomii, subit înfloriţi de mulţimea lampioanelor multicolore.

Sub ochiul comandantei de garnizoană, căreia nimic nu-i scăpa din vedere, un stol zglobiu de ofiţeraşi spilcuiţi, pudraţi şi înmănuşaţi, se agita la intrare, conducând cu graţie lumea spre biroul furierilor, transformat cu stângăcie în cameră de toaletă.

Parasca, o rusoaică îmbujorată, fata de la Hotelul Internaţional, angajată special, făcea pe garderobiera, ajutată de-o cameristă, baba Marghioala, spălătoreasă Marinei.

Invitaţii veneau pe rând, după categorii: funcţionarii, comerţul, diplomaţii şi la urmă Comisia Europeană.

Cel dintâi, ca de obicei, apăru conul Tudorache vameşul, în ţinută de ceremonie, solemn, într-o redingotă înverzită, lungă până la genunchi, răspândind o aromă puternică de naftalină. *Leoaica*, într-o rochie bogată de tafta *taupe*, avea cerceii şi broşa la fel, montate cu pietre antice de topaz.

— Bravo, şefule! ca totdeauna, eşti primul reprezentant al autorităţilor româneşti, îl întâmpină un căpitan hazliu.

— Vai de mine, domnule căpitan, mai e vorbă... aici nu-i chestie de petrecere... e o datorie de onoare, naţională, pot zice. Ca bun român, trebuie să fiu prezent, ca la un ordin de serviciu. Doar Marina Regală Română ne mai ridică prestigiul şi ne afirmă suzeranitatea aici între străini, în oraşul ista *cos-mo-to-lit* — aici şeful se încurca regulat,

de câte ori pronunţa cuvântul *cosmopolit*.

Din lumea comerţului sosi devreme domnul Kohen, într-un smoching strâmt, rămas din tinereţe de când nu i se dezvoltase încă pântecele. D-na Blanşa Kohen, sub povara unei mari cantităţi de bijuterii, într-o rochie de mătase azurie, îşi expunea decoltajul unui piept foarte bogat. Pe carnea albă şi grasă străluceau boabele unui colier de perle. Pe fiecare deget, câte două, trei inele montate cu briliante, rubinuri şi smaralde.

Kohen ajunsese celebru cu ocazia unei călătorii a Regelui Carol I pe Dunăre. Primarul, pe debarcader, îl prezentase ca procurist, iar Kohen se grăbi să adauge şi titlul de agent principal la Loteria Regală Română.

„Eu nu joc niciodată la loterie, nici chiar la cea regală" –i-a spus Regele, cu finul lui surâs.

Lumea a făcut haz de întâmplarea asta, şi a scornit vorba că agentul ar fi încercat să-i vândă Regelui un bilet de loterie, asigurându-l că-i dă un număr câştigător.

— Bine, se poate să nu aduceţi domnişoarele la serata noastră?... nişte fete aşa de drăguţe şi talentate.... începu să reproşeze comandanta.

— Scuzaţi, madam, răspunse foarte jenat domnul Kohen, e drept că aici se petrece aşa de frumos şi fără *speze*... dar vedeţi, fetele mele sunt deja *culturale, muzicale şi picturoase*, dar prea copile încă... s-ar putea cine ştie cum să capete *papietaţie* între atâţia domni ofiţeri tineri, frumoşi şi... ştiţi, e mai bine cu puţină prudenţă... fără supărare... şi domnul Kohen se pierdu în scuze şi complimente.

Dansul începuse, când amiralul cu statul său major îşi făcu apariţia. Perechile s-au oprit brusc în mijlocul sălii. Ofiţerii au făcut front şi lumea civilă s-a înclinat cu respect. Bărbaţii, solemni în haine negre, se frângeau în două pe cât le permitea coloana vertebrală. Femeile, în toalete bogate, cu braţele şi umerii goi, se aplecau în reverenţe graţioase.

Amiralul, grav, marţial, c-o venerabilă barbă albă răsfirată pe piept până la placa decoraţiilor, traversă ceremonios salonul, ca la o inspecţie generală. După câteva strângeri de mână, se aşeză în fundul sălii, în mijlocul notabilităţilor.

Şi dansul reîncepu.

Înăuntru căldura era apăsătoare.

Gulerele, înţepenite de scrobeală, începură să se moaie. În atmosfera sălii de bal plutea un miros înţepător, care se suia la cap; amestec de parfumuri tari, sudoare şi naftalină.

O parte din lume ieşea în grădiniţa din faţă, ea să respire aerul curat şi rece care adia dinspre mare.

Cu toată scânteierea lampioanelor printre crengile pomilor, rămânea prin boschete destulă umbră, colţuri tăinuite pentru perechile care căutau locuri ascunse, ferite de lumină.

Doctorul şi Mincu nu dansau, nu se amestecau în lumea balului; sprijineau cu spatele uşile salonului, observau, comentau şi criticau pe şoptite. Şi când simţeau nevoia unei reflecţii mai tari, ieşeau în grădină, la răcoare, continuând discuţia liberi, în gura mare.

— Ce bogată menajerie, zise pedant doctorul.

— Ce variate specii de mamifere...

— Un adevărat ghiveci internaţional, adăugă Mincu.

— Unde mai poţi găsi într-un spaţiu aşa de restrâns, un asemenea amalgam? Ce bizar amestec de rase, tipuri, limbi şi trepte sociale. O parodie de bal diplomatic. Oamenii oficiali şi gravi, cu masca zâmbetului fals pe buze, dau mâna cu aventurierii şi escrocii, barcagii de ieri, milionarii de azi.

Toată lumea asta are pentru noi dispreţ şi teamă ca faţă de nişte ocupanţi cuceritori.

Suntem doar în poarta orientului.

În punctul *terminus* al Dunării, la răscrucea căilor mondiale de comerţ, se întâlnesc toate neamurile; o mahala a Levantului.

Şi doctorul sfârşi declamând cu patos:

„Oraş de vânzare!! Nu-ţi lipseşte decât un cumpărători...” a zis Iugurta părăsind Roma.

Era târziu şi Americanul cu fata lui nu apăruseră încă. Lumea aştepta cu nerăbdare să-i vadă. Era cel mai de senzaţie număr din programul seratei.

Felurite şoapte începură să circule prin colţuri. „Vine ori nu vine Americanul?” Amfitrioana era îngrijorată. I se încurcau planurile. Enervată, pierzându-şi răbdarea, făcu un semn discret către consulul elen.

Intervenţia avu efect. După câteva minute consulul, la braţ cu Evantia, apăru în cadrul uşei. În urmă, se ivi Americanul cu Penelopa.

Apariţia lor făcu senzaţie în sală.

Evantia, graţioasă, era îmbrăcată cu mult gust, într-o rochie simplă de mătase roşie, armonizând de minune cu pielea mată de culoarea coajei de castană.

Tatăl ei în haine cenuşii.

„Te pomeneşti că n-are haine negre!” zise unul în glumă.

„Are haz... se poate? Un om ca el, întors din America, să nu aibă haine negre?”

— Dar aşa sunt americanii, originali; dinadins nu vor să respecte nici o etichetă, nici o ceremonie, zise un ofiţer voiajat.

— Când ne-a primit, la un congres, preşedintele Republicei, în

saloanele de la Casa Albă, erau toţi în haine de turişti.

Americanului, după prezentări şi plecăciuni, i se făcu loc în cercul protipendadei, între amiral şi rezidentul Comisiei Europene.

Toţi ochii urmăreau cu admiraţie mişcările Evantiei. Dansa parcă plutind în aer. Un fel de candoare îi împodobea fiecare gest. Bărbaţii o sorbeau din ochi, proclamând-o, în unanimitate, *Regina balului*. Femeile, făcând ochii mici, o măsurau c-o ascuţită curiozitate, mascându-şi gelozia prin aprecieri, spuse cu jumătate de glas.

„Vai ce drăguţă!" zise una. „E adorabilă... ce picantă e negresa..." zise alta. „Ce-o fi având drăcoaica asta neagră de se ţin toţi bărbaţii după ea?" întrebă o doamnă serioasă ascunsă după un evantai enorm.

„Şi fetelor corecte nimeni nu le face curte", zise înţepat o matroană vânătă de pudră şi de mânie.

În pauză, când muzica încetase, în mijlocul unui grup, Evantia în roşu, îmbătătoare, radia un farmec femeesc care făcea pe toţi bărbaţii să graviteze în sfera ei de atracţie, ca nişte sateliţi.

Ofiţerii, în alb, o asediaseră. Civilii, în negru, o contemplau resemnaţi.

— O floare de mac într-un buchet de crini! zise romanţios şi sarcastic doctorul Lascu, privind grupul cu ochii lui de miop pe jumătate închişi.

— O plantă nobilă, exotică, adaogă Mincu, admirând trupul graţios al fetei.

— Încântător amestec de eleganţă, gingăşie şi vibrantă vitalitate... un produs de o specie rară, şi doctorul o examina ca pe o varietate ciudată prinsă în lentilele unui microscop.

În salon se auzeau toate limbile, dar franceza, ca limbă diplomatică, predomina, vorbită cu diverse accente orientale.

O brunetă coaptă, văduva unui agent de vapoare, Evredichi Saris, c-o ţinută marţială, păstrând încă urme de frumuseţe, traversă de câteva ori salonul, schimbându-şi mereu locul, pozând pentru a fi în bătaia ochilor Americanului.

I-a pus gând rău! şopteau două prietene, urmărindu-i manevra.

„Uite ce ocheade îi trage!... fără pic de ruşine... la vârsta ei... şi-a pus ochii pe el... îi aţine calea, că doar l-o încurca... să-şi facă şi ea o situaţie..."

În dreptul unei ferestre dinspre stradă, unde mulţimea gură-cască privea în salon cu nasurile turtite pe geam, consulul elin dicta grav ceva unui tânăr, care lua note pe un carnet.

Jak Măgură, un imberb deşirat, într-un sacou verzui, c-o bogată coamă de păr roşu, artistic zburlit, era reporter la o gazetă din Brăila şi corespondentul unui ziar de tiraj din Capitală. Venise anume să ia un interviu, date biografice şi fotografia Americanului.

„Colega!... colega!...” se auzi dintr-un grup de ofiţeri, o voce ascuţită de femee.

Şi o persoană în negru, de sex nedefinit la prima vedere, se desprinse din grup.

Domnişoara Pampi Fotis, excentrică, nedescifrabilă, făcea o stranie impresie. Băiat sau fată? Te întrebai privind-o cu atenţie de la brâu în sus. Cap masculin, ten mat, tunsă a la garçonne; în sacou de catifea de o croială băieţească, fără sân şi fără şolduri, cu mâinile în fundul buzunarelor, cu ţigara în colţul gurii, scoţând fumul pe nări, părea un licean ştrengar.

I se zicea Palicarachi în cercul ofiţerilor, în care flirta fără să aibă în special vreo preferinţă.

Gurile rele şopteau la ureche o sumă de infamii pe socoteala ei. Complet emancipată, ea nu se sinchisea de opinia publică. Levantină poliglotă, vorbea şi scria şase limbi.

Născută în capitala Turciei, făcea ziaristică în Grecia şi trăia mai mult la rude, prin porturile româneşti de la Dunăre.

Pregătea pentru o revistă din Atena o bogată monografie asupra coloniilor elene din România.

La bal venise în exerciţiul funcţiunii, înarmată cu blocnotes şi stilou, să culeagă impresii şi informaţii asupra Americanului întors, după 40 de ani, în sânul coloniei elene de la gura Dunărei.

*

Persoanele marcante, serioase, pentru care dansul nu mai avea nici o atracţie, ieşiră la răcoare într-un boschet de liliac.

Comandanta, căreia nimic nu-i scăpa din vedere, făcu semn unui marinar stângaci, în mănuşi albe de aţă. După câteva minute fu adus căzănelul argintat cu sticlele de şampanie, puse la frapat. Grupul format în jurul americanului se mărea pe nesimţite.

Avocatul Zalău, poreclit Dulău, un tânăr deputat de Tulcea, în picioare în faţa amiralului, vorbea cu patos:

— Delta d-lor e o Californie neexploatată.

...bogăţii în stare latentă... trebuie puse în valoare, cu orice preţ”...

Cei care şedeau pe de lături şi nu îndrăzneau să se apropie, îşi lungeau numai gâtul, prinzând cu urechile ciulite silabele care cădeau ca nişte perle pe coarde de aur, într-o muzică divina.

Inginerul rezident asculta zâmbind cu ironie. Amiralul zise cu gravitate: „navigaţia pe canal ar fi compromisă prin secarea Deltei”.

Inspectorul pescăriilor expuse pedant teoria cu geneza Deltei. Fund de mare care nu poate fi utilizat decât pentru pescărie. Secarea este o utopie a dovedit doctorul Antipa.

Deputatul, economist, susţinea că-i cel mai fertil teren şi nu-i trebuie decât capital străin ca să ajungă grânarul Europei.

Deşi părerile erau împărţite, toţi se întâlneau la aceeaşi idee fixă.

„Capital, capital străin să ne fecondeze.... trebuie să fim fecondaţi şi... nu vin d-lor... nu vor să vie... de ce nu vin capitaliştii să ne fecondeze?

Ce-i de făcut?"

Şi unii se încruntau privind cu-n fel de necaz la Americanul care tăcea chitic. Încercase el să zâmbească, dar nu reuşise.

*

Muzica rări tactul, până se opri obosită. În pauză, un căpitan de marină, întârziat, se ivi în uşă şoptind unui camarad:

— Ti! ce odor di femina — şi nările începură a-i vibra nervos. Apariţia lui făcu senzaţie în sală. Elegant, mlădios, statură puternică, umeri laţi şi talia fină. Profil de medalie. Nasul acvilin. Părul castaniu, buclat şi pomădat.

Şi el, c-o lenevie graţioasă, cu gesturi studiate, făcu doi paşi, oprindu-se pentru a scormoni sala magnetizată. Ochiul scânteietor, privire sigură şi fără greş. Un vultur care-şi alege prada planând deasupra unui stol de vrăbii.

Buzele fine, care schiţau o umbră de ironie, deodată se distinseră într-un surâs dulce, voluptuos, şi privirea-i ascuţită se topi într-o lucire catifelată — descoperise o veche cunoştinţă.

Se îndoi într-un salut ceremonios. Câţiva paşi legănaţi şi, ca un seducător gentilom de altă dată, îşi curbă talia depunând cu respect un lungă sărut pe mâna fină ce i se oferea c-o graţie molatică.

Şi doamna, flatată în tulburarea ei c-a fost aleasa dintre toate, vorbea îmbujorându-se, cu şoapte întretăiate de jumătăţi de suspine.

Doctore, vino în salon, şopti Mincu, ai să vezi un tip interesant: Angelo Deliu. Cuceritorul. Unicul exemplar pe care-l posedă marina noastră.

Şi cei doi prieteni se aşezară pe o banchetă lângă uşă, ca să urmărească manevrele de explorare ale căpitanului poreclit de camarazi: „*Marchizul de Priola*".

— Deliu este tipul amantului de profesie, veritabilul seducător, *l'home à femmes*, începu Mincu. Femeile îl admiră, îşi pierd minţile. Camarazii îl invidiază. Bărbaţii însuraţi se tem de el şi evită să-l recomande nevestelor. E un om periculos. M-am întrebat adesea ce calităţi deosebite are omul acesta? Care-i secretul artei lui? Prin ce se deosebeşte de toţi ceilalţi?

E adevărat că orice mişcare a lui e studiată, mersul, îmbrăcămintea, vorba, totul atrage şi fascinează.

— Cunosc tipul... un abil actor de melodramă.

— Da! însă un desăvârşit artist. Arta lui cucereşte.

— Cred, zise doctorul, că pe cuceritorul de profesie nu-l face croiala hainei şi nici un artificiu de calcul. Asta nu se învaţă. Se nasc unii c-un fel de graţie animală. Numai înfăţişarea lor ademeneşte ochii femeilor.

— Dacă ai cunoaşte, continuă Mincu, viaţa şi aventurile lui Deliu ţi-ai rectifica teoriile. Toată preocuparea, întreaga lui forţă vitală nu-l îndreaptă decât într-o singură direcţie. Nici o altă ţintă nu are în viaţă — o pasiune de colecţionar. Nimic altceva în lume nu-l interesează. Şi e un om fin, inteligent şi curajos. E gata să-şi rişte viaţa pentru o bonă durdulie ca şi pentru o prinţesă de sânge. În faţa femeii pe care o doreşte, nici un scrupul, nici o piedică. Trebuie să-şi ajungă scopul cu orice preţ; înfruntă orice primejdie. Nu există datorie, onoare, carieră, morală. Nimic sfânt. Complet liber. Tot ceea ce pe alţii îi reţine, îi face prizonierii conştiinţei, pentru el nu sunt decât prejudecăţi. Fără să se poată fixa, încearcă, schimbă, continuă şi nimeni nu-i poate rezista.

Interesant e că tocmai prestigiul unei proaste reputaţii în societate îi înlesneşte reclama şi succesul. Se ştie doar că lumea dispreţuieşte pe femeea care schimbă bărbaţii şi admiră pe bărbatul care cucereşte cât mai multe femei.

Doctorul, care ascultase gânditor, plecând de la o veche teorie ajunse iarăşi la undele sufleteşti, o ipoteză care îl chinuia de câţiva ani.

— Desigur, zise ele, cea mai mare calitate a cuceritorului e îndrăzneala, persistenţa, voinţa. Căci în fond aci e o luptă. Unul cucereşte, învinge în paguba altora. Sunt suflete pradă. Sunt oameni de acţiune şi oameni de gândire. Calităţile de cucerire, arta, se datoresc unui instinct.

Cuceritorul, mai mult decât alţii, simte, primeşte şi emană, ca prin nişte antene, fluidul, undele sufleteşti asemănătoare cu cele electrice. Noua ipoteză, oricât de îndrăzneaţă, mi se pare foarte aproape de adevăr. Se va impune în curând, va domina ştiinţa sufletului limpezind toate fenomenele ce ne par aşa de stranii, cum e telepatia, sugestia, simpatia şi antipatia.

*

Toată noaptea Neagu a stat pironit într-un colţ, îmbufnat, absent. Nu vedea din toată sala plină decât pe Evantia.

Ochii femeilor se opreau instinctiv asupri lui.

Înfăţişarea-i tinerească atrăsese atenţia multora şi unele chiar manevraseră pentru a se apropia de el, dar aspra şi mândra lui indiferenţă le ţinea la distanţă. Deşi în fond era măgulit de

curiozitatea pe care o deştepta, păstra aceeaşi atitudine rezervată care atrage şi intrigă mai pe toate femeile.

Lumea îl acuză că-i place să pozeze.

Vrea să fie original, interesant, şi nu-i decât afectat.

Neagu părea că priveşte distrat vârtejul perechilor dansând. Dar el nu urmărea decât o singură pereche. Nu vedea decât două fiinţe contopite într-una, care se legăna straniu în ceaţa luminoasă a sălii, în mişcări ritmate, muzicale. Neagu le spiona gesturile ca să le ghicească gândurile. Nu auzea şoaptele dar ochii pe jumătate închişi prindeau orice mişcare.

Rochia Evantiei, în undularea ei, învăluia picioarele lui Deliu, care se lipeau nervoase de pulpele acelea rotunde şi elastice. Îi strângea talia cu atâta dibăcie încât o ducea pe sus, ca pe o pradă lipită la sân. În braţele lui, supusă, nu putea să facă decât mişcările pe care voinţa lui le imprima în cadenţa orchestrei. Cu fruntea lipită de buclele ei negre el îi şoptea ceva la ureche. Şi ea, topită în voluptatea ameţelii, surâdea c-o uşoară cochetărie. Uneori ridica spre el ochii arzători de o candidă îndrăzneală.

De câte ori treceau în zbor prin faţa lui Neagu, el încrunta fără voie sprâncenele.

Şi dacă privirile se încrucişau, el întorcea ochii c-o indiferenţă afectată.

Cum se poate, Neagule, la vârsta ta să faci tapiserie salonului, ca o fetiţă de la *Sacré-Cœur*? Şi un căpitan bătrân îi puse o mână grea pe umăr.

Doctorul Barbă Roşie se apropie cu zâmbetul lui sarcastic:

— Tinerii în genere fac profunda greşeală că sunt prea respectuoşi cu femeile. Ei se înşeală amar; ele vor să fie atacate cu toată îndrăzneala. O babă ca şi o fetiţă se bucură la fel când îi faci curte sau îi spui un compliment.

Asta-i cea mai mare naivitate a tinereţii, de care nu-ţi dai seama decât în vârsta regretelor. Tinereţea dacă ar şti... bătrâneţea de-ar putea... ce profund adevăr cuprind aceste vorbe banale....

Căpitanul Mincu, atras ca de-un magnet, veni lângă Barbă Roşie, care privea lumea din sală, ca de obicei, c-un suveran dispreţ, de la o mare înălţime.

— Nu ştiu cine, zise doctorul, a comparat balul c-un câmp de luptă. Două tabere. Bărbaţii însuraţi, preocupaţi de interese, şi femeile însetate de senzaţii noi, căutând o evadare, o fugă din realitate. Ei în negru, parca ar fi toţi în doliu, ele în alb, în roşu, în verde, în toate culorile, vii, ţipătoare.

Şi ofiţeraşii aceştia, în alb ca nişte heruvimi fără aripi, pajii aceştia — dintre care mulţi miros a iodoform — după care femeile îşi

pierd minţile, au prestigiu, sunt căutaţi, pentru că amintesc armurile şi broderiile de altă dată.

Uite la bărbaţii însuraţi. Vulgari, posaci, îşi spionează nevestele cu coada ochiului. Şi uneori surâd acru. Acasă, de frică să nu le piardă, le ţin sub cheie. Şi aci în bal le lasă goale, libere în vederea atâtor ochi de hoţi care le pândesc gata să le fure. Să băgaţi de seamă la figurile soţilor în momentul plecării din bal.

Cu ce cruzime bărbatul îşi scoală de pe scaun nevasta ca să o ducă acasă. Cu ce satisfacţie îşi afirmă el proprietatea. Şi ea cu ce regret în ochi îşi părăseşte pajul, care a încântat-o câteva ore, scoţând-o din plictiseala provinciei meschine în care vegetează.

— Ia priveşte — vorbi Mincu — ce figură nenorocită face bietul Neagu, văzându-şi adorata în braţele lui Deliu.

— Cine ar putea crede că apariţia acestui om aci în bal, poale stârni atâta admiraţie, invidie şi gelozie? Uite colo, în fund, lângă fereastră, vezi o femee brună, înaltă?

— Nu-i urâtă, răspunse doctorul, fixând-o cu atenţie; are graţie, dar pare glacială; dacă aş sta mai mult lângă ea, sigur că aş căpăta un guturai.

— Te înşeli, nu-i rece deloc, fierbe; e gata să facă explozie ca o torpilă, îi lipseşte numai amorsa. E nevasta unui fost pilot. Observă ce privire sumbră are. Îşi plânge dragostea pierdută. Deliu a abandonat-o, din ordin, fiind mutat la Galaţi. Uite, cu ce ochi asasini îl urmăreşte. E chinuită de o gelozie feroce.

— Iubirea şi ura sunt două extreme care se ating, zise doctorul sentenţios. Dintre toate pasiunile, aceea care roade mai dureros existenţa omului e gelozia. În acelaşi timp eşti tiran şi sclav, îndată ce-i inoculat veninul geloziei.

Ca o fiară rănită sta la pândă Penelopa, în fund, lângă fereastră.

Intrase în sală odată cu Americanul. Fardată cu artă, într-o rochie neagră de tafta, c-o antică broşă în granate, îşi luase loc, în rândul doamnelor serioase. Rolul de protectoare ştia să-l joace, cu tact şi cu demnitate.

Retrasă, înfiptă, privea aparte, cu ochii mici lumea strânsă acolo, care se agita ca un zumzet de albine.

Ce meschine i se păreau balurile acestea cu pretenţii diplomatice! Şi închizând ochii pe jumătate, îi apăreau, ca pe-un ecran misterios, vedenii rămase în fundul minţei, din vremea copilăriei... „Ce bogăţii, ce splendoare era pe atunci la balurile de la ambasada rusa din Constantinopole!...”

Şi cum visa pierdută în amintiri, Penelopa deodată tresări surprinsă. În cadrul uşei apăru figura lui Deliu. Nu-i venea să creadă. Ştia bine că el nu venise cu escadra în Sulina.

„Când a sosit? Ce frumuseţe bărbătească!”

Şi Penelopa înfiorată, cuprinsă de un fel de spaimă, simţea cum îi năvăleşte sângele la inimă. Îi venea nebunie. La asta nu se aşteptase niciodată. Să-l aibă în faţa ei şi să nu-i poată vorbi. Îi venea să se arunce de gâtul lui, să-l înăbuşe cu sărutări. Sta pe cărbuni. Dar nu se putea clinti din loc. Era osândită, paralizată; trebuia să rămână ţintuită acolo toată noaptea. Atâţia ochi o spionau.

Deliu, cu recea lui mândrie, aruncă priviri în sală, fără s-o vadă. Sau se făcea că n-o vede. Asta-i teribil...

Penelopei îi făcuse altădată plăcere reputaţia de cuceritor a lui Deliu. Era mândră, auzind de aventurile lui şi de femeile pe care le înhămase la carul lui de triumf. La început când fusese aleasă, ea simţise bucuria reuşitei la concurs. Dar după scurt timp ajunsese la accese de gelozie sălbatică. „Ce pereche potrivită!” şopti o doamnă de lângă ea, privind la Deliu, care dansa cu Evantia, în admiraţia tuturor.

Strânşi, lipiţi, zburau într-un vârtej nebun. El, puternic, înalt, se înclina uşor, c-un fel de graţie în mişcări.

Ea, delicată, mlădioasă, se atârna lipindu-se de el, cu respiraţia tăiată, cu ochii închişi.

Privindu-i, Evantia simţea o durere fizică.

De câteva ori îi fulgerase c-o privire încruntată, pe când trecuse prin faţa ei. El n-o văzuse. Sau se făcuse că n-o vede? Frântă în orgoliul ei, Penelopa simţea că-i vine ameţeală în atmosfera înăbuşitoare a sălii.

*

Plecase singură de la serala Cercului Marinei. Zdrobită, căzu pe pat, îşi băgă capul în perne, plângând cu sughiţuri. Nu putea dormi. Cum închidea ochii, o vedea pe Evantia în braţele lui Deliu. Imagina, halucinaţia asta o tortura.

În febra în care se zbătea, îşi punea întrebări crude, la care îi era frică să răspundă.

„Cum, să fie adevărat că el n-o mai iubeşte? a părăsit-o pentru totdeauna? S-a săturat de ea? a îmbătrânit?... S-a făcut urâtă şi el nu se mai uită la dânsa?... Adică un om ca el să-şi pună mintea cu un copil ca Evantia?”

„Dar poate nu-i ceva serios; totuşi cum găseşte el o plăcere să sfâşie inima femeii care-l iubeşte cu patimă?”

Şi deodată, îşi aduse aminte de o expresie citită într-un roman de senzaţie: fiară adorată.

Aceste două cuvinte le repetă prelung, şuierător, într-un rânjet de furie înăbuşită.

Întinsă, cu mâinile sub cap, cu ochii în tavan, a rămas până s-a luminat de ziuă. Nu mai putea sta în pat.

Se sculă, îşi spălă ochii, şi se apropie tiptil de camera în care dormea fata. Stăpânindu-şi bătăile inimei, apăsă uşor pe clanţă, crăpând uşa puţin.

Fata dormea fericită, cu surâsul ei inocent pe buze. Şi sânul ei tânăr, abia format, desgolit, se mişca în ritmul respiraţiei.

Penelopa se simţi insultată de tinereţea tetei.

Închise încet uşa la loc şi se întoarse cu faţa spre oglindă. Era palidă, ofilită, cu cearcăne mari la ochi.

„Ce, n-a fost odată şi ea ca fata asta? Dar cine se uita pe atunci la dânsa? Era o copilă. Numai după ce s-a copt, când avea trupul împlinit, a început şi ea să placă bărbaţilor.

Cum poate copila asta să aibă aşa pretenţii la vârsta ei? Ce obrăznicie! Să-şi pună ochii pe un om ca Deliu".

I se părea ceva absurd, monstruos. O fată ca asta să-i fure amantul. Ideea superiorităţii o înverşunase. Tremurând, cu ochii în lacrimi, se zbătea prin cameră, desfătându-se parcă în ura ce o înăbuşea.

Toată ziua a stat închisă în casă, cu gheaţă la cap. Numai spre seară a ieşit singură să ia aer de mare, făcându-şi obişnuita plimbare pe chei.

*

Evantia a dormit bine până la amiază.

Voioasă, uşoară, fragedă, a plecat seara spre plajă, să-l întâlnească pe Neagu, după obicei.

Unde era el? Nu se vedea nicăieri.

O vagă nelinişte o cuprinse. Simţea că încearcă s-o înţepe un ghimpe de mustrare. „Ce indispus era Neagu la bal. Păcat că nu-i place şi lui să danseze. Şi ea a jucat ca o nebună. Toată lumea o admira, dansând cu Deliu."

„Ce cavaler desăvârşit! E un tip interesant."

„Nu, lui Neagu nu-i plac balurile. Şi ea cum s-a antrenat aşa la dans... Nu trebuia nici ea să danseze, dacă lui Neagu nu-i place..."

„Desigur că el e supărat. Are dreptate... Cum să-l împace?" Şi Evantia, sub culpa-i închipuită, simţea o dorinţă de sacrificat, fără să ştie sub ce formă putea să-i dovedească iubirea ei supusă.

Un ofiţer apăru venind dinspre far. Evantia mări pasul. Deodată se opri pe loc, nehotărâtă.

Nu era Neagu...

Căpitanul Deliu venea direct înspre ea.

Surprinsă, stânjenită, nu ştia ce să facă. Încotro să apuce?

— A! ce surpriză! o întâmpină Deliu cu şapca în mână, învăluind-o în graţioase şi banale complimente. Ce fericită întâmplare să întâlnesc pe Sirena Neagră singură. Turbanul pe care-l porţi e

adorabil, parcă ai fi o prinţesă din o mie şi una de nopţi. Şi fără să-i ceară voie, se întoarse s-o însoţească.

Fata, roşie de emoţie, măgulită şi sfioasă, păşea cu stângăcie alături de el, fără să poată deschide gura. După câţiva paşi se opriră ca să privească la un vapor care intra în port.

A! făcu Deliu c-o falsă exclamaţie: ce bizară coincidenţă!

Evantia, curioasă, îşi întoarse capul.

Dinspre port venea Neagu, de la far Penelopa. Cam la egală distanţă, aveau să se întâlnească în acelaşi punct.

Evantia surâzătoare, ieşi înaintea lui Neagu.

Penelopa se apropie fulgerându-l cu ochii încruntaţi pe Deliu, care-i sărută mâna cu o politeţe exagerată.

— Trebuie să-ţi vorbesc. La noapte, la farul verde — îi şopti Penelopa, şuierând cuvintele.

— Unde ai fost? întrebă cu naivitate fata; te căutam pe tine şi am întâlnit pe domnul Deliu, care m-a acompaniat până aici.

Neagu răspunse sec: „Am fost de serviciu. Abia acum am scăpat”.

Şi toţi patru o luară agale spre port.

— Să lăsăm copiii înainte! zise Deliu cu aer protector. Şi după câţiva paşi, prudent, se despărţi, cerându-şi scuze că trebuie să intre la pilotaj. Penelopa apucă alt drum, având să treacă pe la o prietenă.

Singuri. Fata îşi ridică ochii spre el, învăluindu-l într-o privire drăgăstoasă. Neagu era rece, posomorât.

— Ce ai? Nici ieri nu erai dispus; ai stat toată noaptea la bal încruntat. De ce n-ai dansat?

— Pentru că ai dansat tu şi pentru mine.

— Recunosc, îmi place dansul la nebunie, dar nu ştiam ca....

— Mai cu seamă — o întrerupse el — când ai un cavaler ca Deliu. Nu-i aşa? Cum îl găseşti?

— Joacă admirabil; pare un om de lume, interesant şi manierat.

— Da. E foarte apreciat de femei...

*

La pândă, după perdea, Penelopa spiona în lungul străzii întoarcerea fetei. Şi când o văzu apărând, senină, neştiutoare de furtuna stârnită în jurul ei, Penelopa, roasă de suferinţă, simţi că un nou val de mânie îi tulbură vederea.

Candoarea şi cochetăria firească a fetei, luau în ochii ei un aer de trufie, care o întărită până la disperare.

„Ia uite la ea... ce tupeu... ce aere de prinţesa... să nu turbez? Şi când mă gândesc că eu am scos-o în lume... asta-i teribil... să încălzeşti şarpele la sân...”

Şi Penelopa trecu în faţa oglinzii; îşi şterse c-un colţ de batistă

ochii înroşiţi de plâns, îşi pudră uşor obrajii palizi şi intră în camera fetei, hotărâtă s-o înfrunte, fără să se compromită.

Cu aerul unei femei plină de experienţa vieţei sociale, Penelopa începu calm, c-o falsă dulceaţă în glas:

— Ascultă, fetiţo! Îţi vorbesc ca o mamă, spre binele tău, nu-i frumos ce faci. O fată abia intrată în lume, trebuie să fie mai rezervată.

— Cum? Ce am făcut? întrebă copilăreşte Evantia, fără să înţeleagă bine ce vrea sa i se spună.

— Tu nici nu-ţi dai seama — şi buzele subţiri ale Penelopei schiţară un zâmbet răutăcios — asta nu se face; să dansezi toată noaptea c-un singur cavaler şi a doua zi să ieşi cu el pe chei, să te afişezi în ochii lumei. Tu eşti o copilă încă; nu ştii ce-i viaţa în societate.

— Ce sunt eu de vină, dacă lui i-a plăcut să danseze numai cu mine? zise fata enervată.

— A! Vei fi crezut poate că te-o fi plăcut? o întrerupse Penelopa c-un acces de râs strident. Ei, asta-i nostim... prea te-ai grăbit, fetiţe Cum îţi închipui că un bărbat ca Deliu o să-şi piardă vremea cu o fetiţă proastă ca tine? Ce, ţi-a spus ceva? Ai curajul, vorbeşte; nu fă pe ipocrita... Ce ai cu el? Te place? Te iubeşte?

— Poate! răspunse fata dându-şi capul pe spate şi înfruntând-o cu ochii scânteind în lacrimi.

Penelopa îşi descleştă fălcile, apăru o clipă albul dinţilor, parcă voia s-o muşte şi, scoasă din fire, izbucni desfigurată de furie:

— A! Neruşinato! şi ca o lupoaică turbată se repezi la fată, care se trase un pas înapoi.

În momentul acela Americanul, atras de zgomot, intră pe uşă.

Fără nici o vorbă se puse între cele două femei gata să se încaiere.

Şi apucându-şi fata de un braţ, o târî în camera ei, închizând uşa cu zăvorul.

Evantia, apucându-şi capul cu amândouă mâinile, se trânti pe pat şi începu să plângă în hohote.

— Nu mai stau nici un moment în casa asta!

— Ssst! linişte!... zise bătrânul, fă geamandanele, ne mutăm imediat la hotel, până ce vom găsi o casă.

Penelopa fusese apucată de un acces de isterie. Se potoli după ce sparse o oglindă şi o cană mare de sticlă.

A doua zi, când Stamati veni de la Galaţi, îşi puse mâinile în cap. Nu mai cunoştea casa. Musafirii se mutaseră. Nevasta bolnavă în pat.

— Nu permit, striga Penelopa scandalizată, ca o fată stricată să-mi facă de râs casa mea.

Deşi schiţă un nou atac de nervi, în fond regreta amar faptele întâmplate, numai din cauză că nu se putuse stăpâni.

CAPITOLUL VIII

Se întâlneau în fiecare zi. Neagu, cum scăpa de la vapor, se ducea întins la Evantia. Fugind de ochii lumei rătăceau împreună ceasuri întregi în câte o lotcă neagră pe luciul gârlelor înguste, poteci de apă tăiate prin pădurile de stuf. Se opreau prin luminişul ghiolurilor. Culegeau flori de nufăr, liane şi crini fragezi din bogatele grădini de baltă, create dintr-un joc bizar al naturei. Erau singuri, nici o altă suflare omenească nu se simţea în solemna tăcere a pustiului.

Se înfundau într-o lume aparte, fără nici o legătură cu restul omenirei, în mijlocul naturei primitive şi misterioase a Deltei.

Se înfiorau, uneori, privind în apa limpede, ca într-o oglindă fermecată pădurile de plante care creşteau pe fundul bălţii. Mii de felurite gâze speriate se ridicau din păpuriş, plutind ca nişte nouraşi străvezii. Pe sus caravane de păsări călătoare, treceau în zbor spre ţările unde înfloresc portocalii.

Într-o seară de toamnă i-a surprins pe plajă o ploaie de prepeliţe. În timpul pasajului aci îşi fac popasul cârduri de păsărele care se adună înainte de a-şi lua drumul în zbor peste apa Mării Negre; zăpăcite de lumina orbitoare a farului, cad ciripind obosite: pitpidik... pitpidik. Furnică pe jos ca nişte şoareci de câmp; nu pot zbura şi copiii le prind cu mâna.

În fiecare an masacrul ţine câteva zile. Pescarii le pun la butoaie şi fac marinată de prepeliţe.

*

Într-o zi aurie de toamnă plaja era goală.

În depărtare, tocmai lângă far, două puncte negre pătau banda netedă de nisip auriu.

În larg marea calmă, de un verde închis. La ţărm se clătinau molatic valuri mici, destrămând spuma argintie ca o dantelă zdrenţuită pe nisipul fin.

Neagu şi Evantia nu se îndurau să plece, Se desfătau într-o lene delicioasă. Îşi prelungeau voluptatea ceasuri întregi tolăniţi pe salteaua moale de nisip călduţ.

Vrăjiţi, trăiau în paradisul iubirii, sub stăpânirea acelui farmec ameţitor de bucurii intense, care singure fac să simţi preţul şi frumuseţea vieţei.

— Ai să răceşti.

— Nu... E aşa de plăcut! Şi ea îşi întindea copilăreşte piciorul gol

până la mărginea apei. Spuma rece a valurilor, suptă de nisipul cald, îi gâdila talpa goală c-o dulce înfiorare. Şi fata îşi ghemuia trupul fraged c-o gingaşă mlădiere felină.

Uneori, întinsă, cu braţele goale sub cap, se făcea că doarme spionând printre gene bucuria care râdea în ochii iubitului ei, rămas în contemplare. Şi el, cu sufletul pe buze, ne mai găsind cuvinte potrivite, o admira tăcut, cu patimă, c-un fel de pietate. Şi când nu se mai putu stăpâni, c-o uşoară convulsie a trupului se aplecă lipindu-şi buzele fierbinţi de vârful picioruşului înroşit de apa rece şi sărată a mării.

Tresărind, ea se ridică în genunchi şi, cuprinzând în palme tâmplele iubitului, îşi alunecă pe obrajii lui degetele, mângâindu-l ca pe un copil.

Agrafa, care-i strângea în jurul capului o muselină verde, se desprinse şi părul ei lung, negru, care bătea în albastru, căzu în bucle acoperindu-i curba fină a gâtului.

Neagu, pe când sta aplecat ajutându-i să-şi ridice părul, fără să-şi dea seama ce se petrece în el, îi spuse c-un tremur în glas: „Cum aş putea să te fac fericită? Asta mă chinuieşte mereu".

— Ce copil!... izbucni ea într-un râs argintiu.

— Dar tu nu vezi că m-ai făcut deja fericită... pentru toată viaţa... pentru totdeauna!... Ce mă făceam dacă nu te găseam pe tine?...

Neagu îi sorbea cuvintele spuse cu înflăcărare, urmărindu-i mişcările, căci ea vorbea în acelaşi timp cu ochii, cu mâinile, cu tot trupul într-o respiraţie grăbită.

— Iubirea noastră, spuse el cu gravitate, e una dintre acele legături făcute pe viaţă... pentru totdeauna... nu se poate să ne mai lipsim unul de altul.

„Totdeauna... toată viaţa... totdeauna", erau cuvintele care le veneau mereu la amândoi pe buze, cu ferma siguranţă a neştiinţei.

Soarele scăpata oglindit în ghiolurile deltei — o bombă uriaşă încălzită până la roşu în furnalul norilor aprinşi în asfinţit. Marea îşi schimba treptat culoarea; la ţărm bande purpurii, în larg o pânză violetă, şi în fund, pe curba imensă a orizontului, o linie subţire trasă c-un negru de cărbune.

— E târziu, să mergem; Nenea Tomiţă. doctorul trebuie să ne aştepte.

Şi Neagu se căznea neîndemânatic să-i lege sandalele. Ea, abilă, c-o singură mişcare a degetelor îi înnodă funda cravatei, şi lovindu-şi cu dosul palmelor şoldurile ca să scuture nisipul fin furişat în faldurile fustei, se agăţă strâns de braţul lui.

Uşori, alergau alături pe placa netedă a cheiului de piatră, fără să atingă parcă pământul alunecau ca-n zbor... tineri... fericiţi.

*

În ziua aceea avusese loc o autopsie la spital.

Valurile aruncaseră pe plajă cadavrul unui pescar. Nenea Tomiţă, doctorul, îşi scoase halatul alb, îşi spălă bine mâinile şi se îndreptă spre partea spitalului Comisiunii Europene, unde îşi avea locuinţa. Călca greoi, agale, printre şpalierii de viţă, pe aleea curată, acoperită cu sfărâmături de scoici colorate.

Venea de la morga spitalului, întocmită într-o barcă de lemn betonată, văpsită în verde, ascunsă după o perdea de trandafiri sălbatici în fundul grădinii.

Doctorului îi zicea lumea „Patriarhul Deltei”. Era decanul funcţionarilor români. Purta o venerabilă barbă albă până la brâu. Un bătrân original şi blajin. Trup de uriaş cu suflet de copil. Făcuse medicina la Paris şi, abia debarcat în ţară, fusese trimis provizoriu la gura Dunării, unde era nevoie de un medic-diplomat, şlefuit în străinătate. Provizoratul se prelungea de vreo treizeci de ani în şir.

Se zicea că în tinereţe fusese adorat de femei, dar îmbătrânise stingher. Nu se însurase — mărturisea el — din cauza laşităţii. Gurile rele susţineau că-i avar. Fusese odată surprins acasă, cu ochelarii pe nas, cârpindu-şi singur ciorapii rupţi.

Strângea bani ca să aibă ce risipi nepoţii. Mulţi îl păcăliseră cu bani de împrumut şi acţiuni de la diferite societăţi: cooperative, opere culturale şi filantropice. Patriarhul figura din oficiu ca preşedinte de onoare în capul tuturor listelor de organizaţii locale. Un casier dispăruse după ce-l înşelase c-o mare sumă de bani. Unei femei — pe care se zicea c-o iubise el în tinereţe — văduva unui funcţionar care se spânzurase, îi făcuse o pensiune pe care i-o trimitea lunar la Bucureşti, de vreo douăzeci de ani regulat.

Doctorul era un suflet de artist ratat. Condica de consultaţii de la spital era toată mâzgălită de schiţe admirabile, conturate de o mână abilă şi sigură. Meloman pătimaş, fluiera toate operele pe care le învăţase în tinereţe. Îmbătrânise exilat în Deltă, aşteptând parcă mereu ceva, o schimbare în viaţă. Acum nu mai aştepta decât pensia. Să se retragă la Paris era singurul lui ideal. Căci, lucru curios, omul acesta îmbătrânise păstrând aceeaşi mentalitate cu care plecase din „Cartierul Latin”.

*

O cameră imensă — fostă salon de spital — care primea în ferestre din plin toată lumina şi aerul sărat al mării, era transformată în birou, salon, bibliotecă, muzeu şi bazar de curiozităţi. Colecţionar pătimaş, iubitor de antichităţi, doctorul adunase şi îngrămădise aci o

mare varietate de vechituri şi obiecte de artă. Divanuri joase cu scoarţe orientale, picturi înnegrite, icoane afumate, stampe vechi culese de prin cutiile anticarilor de pe cheiurile Senei. În rafturi de stejar, se înşirau amestecate cărţi de ştiinţă, de literatură, teancuri de reviste şi ziare venite regulat de la Paris, în cursul celor treizeci de ani de exil.

Panoplii de arme vechi încrustate cu sidef, pipe, narghilele, sculpturi ciuntite, olării zugrăvite, statuete de argilă, vase de alabastru, onixuri şi filigrane migălos cizelate, se întâlneau aci de-a valma într-o artistică neorânduială.

În sânul acestei naturi moarte, în mijlocul amestecului bizar de firmituri de artă căzute din ruina unor bogăţii pierdute, doctorul trăia singur, misterios, ca un mag din alte vremuri, stăpânind c-o viziune lăuntrică imensitatea spaţiului şi a timpului.

În bazarul lui de vechituri petrecea mulţumit, privind c-o bucurie copilărească la acele rămăşiţe de sforţări omeneşti, care-l purtau prin tot Universul, evocându-i o lume fantastică în magica panoramă a trecutului. Ceasuri întregi pierdea el în balconul dinspre mare, cu măturica în mână, scuturând cu pietate praful şi aţele de păianjen, care legau între ele aceste relicve disparate din epoci şi civilizaţii diferite — epave rămase din naufragiul atâtor lumi pierdute în lunga scurgere a veacurilor.

Cu ochelarii pe nas, doctorul sta înfundat într-un jilţ bătrânesc în faţa biroului monumental. Făcea triajul unor scrisori vechi, împăturite într-o cutie de lemn de piper încrustată cu arabescuri de argint. Lungiţi pe divanurile moi, căpitanul Mincu şi doctorul Barbă-Roşie, fumau adânciţi în citirea gazetelor proaspete, aduse de vaporul poştal.

C-un zgomot de explozie uşa din sală se izbi de perete. Evantia şi Neagu intrară gâfâind. Suiseră într-o fugă nebuna scările Patriarhiei. Şi camera tăcuta, solemnă, se umplu deodată de lumina şi voioşia sănătoasă a tinereţii.

— A! uite, patriarhul şi-a scos iar bisacteaua amorului, cu trofeele cuceririlor din tinereţe, zise Neagu apropiindu-se curios de birou.

Fata se uita la cărţile şi lucrurile răvăşite peste tot. Catalogarea bibliotecii, începută de câţiva ani, nu se mai isprăvea. Patriarhul nu permitea amestecul unei mâini străine în sanctuarul lui.

— Iată, zise Evantia, ce înseamnă să nu fii însurat. O mână de femee ar face ordine aici în câteva ceasuri.

— I-am învăţat pe toţi, vorbi blajin patriarhul, să-mi respecte dezordinea. Urăsc slugărnicia. M-am deprins să fiu propriul meu servitor.

— Ştii ce se spune, nene Tomiţă? îl întrerupse Neagu. Dacă nu te însori până la patruzeci de ani, ai toată şansa să-ţi iei bucătăreasa de nevastă.

— Tocmai de asta nu ţiu bucătăreasă. Mâncarea mi-o aduce de la spital. Şi sunt foarte mulţumit.

Pe când patriarhul ridica bisacteaua amorului, s-o aşeze între relicvele păstrate în sertarul biroului, o foaie îndoită în patru zbură căzând în mijlocul camerei.

Neagu se repezi s-o ridice.

— E o scrisoare de amor... zău că-i o scrisoare de amor, strigă el ca un copil bucuros în faţa unei jucării minunate.

Evantia se apropie instinctiv, cu ochii lacomi cătând la foia îngălbenită de vreme, tivită pe margine c-o discretă dungă lila.

—Ne dai voie s-o cetim, Nene Tomiţă? întrebă rugător Neagu, care nu-şi mai putea stăpâni curiozitatea.

— Mă rog. La dispoziţie. Nu-i nici un pericol.

— Să auzim, adaogă căpitanul Mincu, aruncând jos gazeta.

Şi Neagu dezdoi scrisoarea. Câteva fire de lăcrimioare presate, strânse c-o şuviţă de păr căzură jos pe covor la picioarele fetei.

„Dragul meu,
Cu ce cuvinte aşi putea să mă exprim ca să-ţi descriu disperarea mea, când m-am văzut oprită de a veni să cad încă odată în braţele tale?
Cu drept cuvânt s-a spus că unde se naşte iubirea, se naşte şi durerea. Nimic nu mă leagă de pământ decât iubirea ta. Totul în lumea asta mi-i străin, afară de tine.
Iartă-mă că nu am tăria de a-ţi ascunde cât sufăr. Nopţi albe plâng singură... de fericire... de durere...
Uneori gânduri negre mă torturează.
De ce privesc oare cu groază în viitor?
Cum? Ar fi oare cu putinţă ca o asemenea iubire să se stingă vreodată? Timpul ar putea să distrugă o legătură aşa de trainică, făcută pentru toată viaţa, pentru totdeauna?
Aştept înfrigurată în fiecare zi scrisoarea ta. Scrie-mi dragul meu, mult, mult... Repetă-mi de mii de ori că mă iubeşti, că mă vei iubi totdeauna... totdeauna... aşa cum te iubeşte şi te va iubi
a ta
S.”

Urmă o tăcere de câteva clipe.

— Dar ştiţi că nu-i rău scrisă! zise Mincu, surprins de tonul scrisorii misterioase.

— Cine o fi nefericita asta? întrebă mişcat Neagu, întinzând scrisoarea patriarhului, care ascultase încruntat, cu mâna la frunte.

— Biata femee! murmură Evantia strângându-şi buzele, care începuseră a-i tremura.

— Pe mine, zise c-un superb cinism Barbă Roşie, nu mă interesează decât scrisorile frizerilor şi ale plutonierilor. Intelectualii scriu toţi pe acelaşi calapod. E curios cum se aseamănă scrisorile de amor ale lui Napoleon sau Chateaubriand cu ale oricărui student amorezat. Toţi scriu la fel. Ce banal şi monocolor e genul acesta epistolar.

Patriarhul, intrigat, pipăi hârtia, îşi şterse ochelarii, examină scrisul, îşi frecă fruntea de câteva ori.

Şi, încreţindu-şi sprâncenele, se frământa zadarnic să-şi recheme amintirile din tinereţe.

Toţi în jurul lui tăceau aşteptând cu răsuflarea stăpânită.

— Nu-mi aduc aminte, zise el cu necaz.

— Cum, e posibil? începură cu toţii deodată.

— Să uiţi complet o iubire?

— Să nu-ţi mai aduci aminte de o fiinţă pe-care ai iubit-o odată?

— Să nu-i mai cunoşti nici scrisul?

— E cu putinţă?

— Uite un nume de femee cu iniţiala S.

— A! staţi, trebuie să fie Suzana... Una care..., şi deodată patriarhul păli. Îşi aruncase ochii spre firele de lăcrimioare veştede, legate c-o şuviţă de păr auriu.

— Ba... nu... nu-i Suzana. Ea avea părul negru. Nu, nu poate să fie ea. E alta... cine o fi? se întreba mereu bâlbâind.

— Ei, dacă nu mi-aduc aminte, ce să fac? Şi furios, patriarhul aruncă scrisoarea cu ciudă în fundul unui sertar de la birou.

O situaţie comică şi dureroasă.

Veselia dispăruse. O tristeţe mută plutea parcă în liniştea care căzuse rece între ei. Şi toţi, pe gânduri, îşi închideau în suflet un sentiment vag de milă pentru fiinţa uitată, pe care o deplângeau fără s-o fi cunoscut vreodată.

Târziu, patriarhul se reculese şi începu c-un amar regret:

— În viaţă am căutat femeea perfectă, ideală... fericirea completă... sublima armonie, amorul absolut... de aceea am şi rămas singur acum.

O vorbă, un gest, era de-ajuns ca să-mi rateze într-o clipă aripile amorului. Compromisuri în iubire n-am înţeles să fac. Nici pe alta, nici pe mine n-am ştiut să mint. Iubirii i-am cerut absolutul. Ori totul, ori nimic.

Am avut oroare de scenele urâte de ruptură: mânie, revoltă, imputări, răzbunare, supărări şi împăcări... veşnica alternativă dintre palme şi sărutări. Hotărât, ca în faţa ireparabilului, mă despărţeam fără ură şi fără regrete, atunci când simţeam decadenţa sentimentului

iubirii, căci presimţeam totdeauna agonia amorului, apropierea sfârşitului.

— Oricum e oribil. De aceea s-a zis că amorul singur poate contopi două fiinţe ca să facă un suflet în două corpuri, şi tot el le poate despărţi — doi străini care niciodată nu s-au cunoscut.

Iată ce înseamnă iubirea, zise Mincu, clătinându-şi capul încălzit de o romantică melancolie.

— Suferi, iubeşti, atingi fericirea, juri cu sufletul pe buze, pentru toată viaţa, pentru totdeauna şi... focul scade, se mistuie, flacăra fâlfâie, se stinge, moare. Fumul se risipeşte şi... nimic, nu mai rămâne nimic în urmă... uitare... moarte.

— *Sic transit gloria amoris*, pronunţă rar, sentenţios, Barbă Roşie care dormita tolănit pe un divan. Şi înviorat, se ridică deodată în picioare, gata să înceapă a-şi desface teoriile lui favorite — marfă destul de veche, pe care el o debita ca nouă şi originală, subt forma unui pozitivism pedant şi cinic.

— Ce pretenţie absurdă au romanticii naivi, care se pierd în metafizica amorului! E ridicol să-i ceri amorului mai mult decât poate el să dea. Cine nu ştie că iubirea se distruge prin propria ei ardere. N-am înţeles niciodată de ce se caută o origine supranaturală, ocultă, sacră şi divină amorului, când baza lui esenţială e de natură pur organică... nevoie fizică... apetitul instinctului... voinţa oarbă... geniul speciei care cere obligator reproducerea...

— Nu confunda, îl întrerupse Mincu, simpla dorinţă cu pasiunea amoroasă. E o deosebire între om şi moluscă. Numai omului îi aparţine propriu amorul.

— Mă rog, îl opri brusc Barbă Roşie, dar la păsări nu-i o selecţie naturală?

— A! vrei să vorbeşti de marile pasiuni amoroase? Asta-i chestie de temperament. Elementul sufletesc intervine pe urmă, pentru că creierul este direct subt influenţa glandelor. Suprimă-le şi ai potolit imediat cel mai înflăcărat amor... iluzie... minciună...

— Cine poate pătrunde misterul, enigma care uneşte sau desparte două fiinţe omeneşti? interveni grav patriarhul. Amorul este cel mai complex dintre toate sentimentele. Nici una din teoriile emise până azi nu ne satisface. O exaltare a dorinţei şi simpatiei? Maladie? Beţie? Intoxicaţie? Sigur însă că amorul dă cea mai profundă şi mai intensă bucurie umană. Şi, cine ştie, poate lui se datorează avântul care a ridicat pe om aşa de sus, lăsând în urmă pe toate celelalte animale. S-a zis că foamea şi dragostea modifică suprafaţa pământului. Ca să ajungă să guste suprema plăcere, omul a trebuit să cugete, să imagineze, să cucerească, să creeze tot ce-i mare, frumos, bun şi generos, ridicându-se pe culmile progresului.

— Dar această supremă plăcere, reluă Barbă-Roşie, natura a pus-

o cu unicul scop al procreării. Căci în fond numai această plăcere este cauza naşterii noastre. Nu s-a spus, cu drept cuvânt, că o eternitate ţine de o secundă, de voluptate împărtăşită, şi că, în orice febră amoroasă, se ascunde dubla natură a omului, care asigură vitalitatea şi perpetuarea speciei? Două glasuri se aud: o dulce melodie îmbătătoare şi urletul animalului ce naşte. Amorul, puternic şi fatal ca şi moartea, conţine cruzime, violenţă, căci a iubi înseamnă a zămisli. A treia fiinţă trebuie să urmeze celor două care, contopite, se consumă, scad, se reduc, dispar prin chiar faptul iubirii. Natura şi-a luat partea. Sentimentul şi-a îndeplinit funcţiunea, fatal se atrofiază, dispare, moare.

— Dar iubirea care leagă cuplul, celula familiei..., încercă Mincu să întrerupă.

— Ha! Ha!... izbucni Barbă-Roşie într-o cascadă de râs înăcrit. Vrei să vorbeşti de tragi-comedia căsătoriei? O simplă tovărăşie care se leagă dintr-o nevoie socială... se ştie... mormântul amorului... o proptea pusă de morală şi religie pentru a sprijini şandramaua socială să nu se prăbuşească.

*

Neagu sta lângă fereastra din spre mare. Cu ochii pierduţi în vag, tulburat, asculta în tăcere. Simţea bine că şi el are de spus ceva. Argumente tari, crâmpeie de fraze îi veneau pe buze, gata să le arunce ca nişte săgeţi în capul lui Barbă Roşie, tip negativ, care profana sentimentul iubirii... sursă de fericire... patimă nobilă... idealismul sacru... dar nu îndrăznea să intre în vorbă.

Enervat se sculă de pe scaun şi începu să măsoare în lung camera cu paşi mari, apăsaţi. Şi cu mintea încordată, se hotărî să judece rece, cu metodă, pentru a găsi calea care să împace idealul cu realitatea.

Candidă şi confuză, fata, într-un colţ, cu ochii pe-o carte, făcându-se că citeşte, asculta atentă şi rănită. Era prima dată când auzea asemenea teorii savante şi crude, care-i sfâşiau visurile primei tinereţi.

Patriarhul, cu ochii la o antică pendulă de perete, încheie discuţia, ca de obicei, în faţa problemelor nedezlegate cu vorbele lui favorite, pe care le murmura în barbă, fără să ajungă a isprăvi vreodată fraza începută:

— Hei! *la vie... la vie... c'est la vie...*

Era târziu când au coborât scările spitalului.

Afară întuneric. O umezeală rece pătrundea până la oase. Fata tremura. Neagu o înfăşură în pelerina lui. Mergeau alături, stingheriţi, într-o tăcere apăsătoare, frământaţi poate de aceleaşi gânduri. Căci

amândoi simţeau în sufletul lor un gol chinuitor.

Marea suspina prelung spălând picioarele vechiului dig.

Stelele clipeau înfiorate, gata parcă să se stingă de suflarea unui vânt jilav din larg.

La capătul aleii pustii, sub plopii tremurători care şovăiau despuiaţi de toamnă, s-au despărţit.

Ea a plecat singură, întunecată, cu inima strânsă de teamă în cleştele unei suferinţe mute.

El, după ce a sărutat mânuţa ei rece, îngheţată, a rămas pe loc, neliniştit, hărţuit de gânduri amare cu sentimentul vag al unui regret ascuns.

Ghimpele îndoielii îi împungea dureros inima.

CAPITOLUL IX

— Nu mergi cu noi în oraş, mânzule? întrebă doctorul coborând scara vaporului.

— Nu ies, am ceva de scris, îi răspunse cu jumătate de glas Neagu, jenat.

— Ia seama, copile, simptomele sunt alarmante; boala ta face progrese; ai început să ne ocoleşti... cauţi singurătatea... semne rele... îţi urmăresc fazele bolii... să ştii că te ţin în observaţie ca pe un cobai injectat.

Şi doctorul se opri o clipă la mijlocul scării, ameninţându-l cu degetul ca pe un copil.

Rămas singur pe punte, Neagu se mişcă agitat, urmărind nerăbdător mersul bărcii care lăsa o dâră luminoasă pe oglinda neagră a Dunărei.

Un sentiment amar, un fel de ruşine parcă îl făcea să-şi ascundă zbuciumul sufletesc care-l frământa.

Îi era teamă să nu se trădeze.

Nici celui mai bun prieten nu i s-ar fi putut destăinui.

Când barca dispăru, simţi cum îl cuprinde o emoţie ciudată, ca o bucurie copilărească ; rămânea singur, scăpa de apăsarea atâtor ochi care-l pândeau.

C-o lacomă dorinţă privi pe luciul negru al apei. Îi venea să se arunce peste bord, să-şi taie drum cu braţele şi cu picioarele, să înoate, să zboare până la celălalt mal al Dunărei.

Abia se putea stăpâni. Aplecat pe fereastra deschisă a careulul luminat, întrebă pe ofiţerul de serviciu care-şi scria jurnalul de bord:

— Nicule, pot lua puiul să fac o plimbare până la far?

— De ce nu aştepţi barca de serviciu care se întoarce acum?

— Nu, că vreau să trag singur la lopeţi, să-mi dezmorţesc braţele... e o noapte admirabilă.

Puiul, cea mai mică barcă a vaporului era legată la scară.

Dintr-o săritură Neagu fu înăuntru.

Îşi potrivi lopeţile, îşi deschise haina, şi din câteva încordări ale braţelor lui vânjoase fu în mijlocul curentului. Se lăsa pe firul apei la vale ferindu-se de luminile de pe maluri.

Luna încă nu ieşise. Stelele se oglindeau pe faţa apei, răspândite ca nişte candele tremurătoare. Barca aluneca uşor, tăind dârele luminoase ale felinarelor înşirate pe ambele părţi. Pe chei lumea se mişca în aerul răcoros al serii.

Siluetele se agitau nedesluşite într-un joc de umbre chinezeşti. Neagu vedea fără să fie văzut. Zbura ca o nălucă, satisfăcut că nimeni nu-l putea recunoaşte.

Nu se opri decât la gura fluviului.

După ce legă barca la piciorul farului verde, urcă tiptil pe chei.

„Nimeni."

„Va veni sau nu?"

„Dacă nu vine?"

Sub senzaţia chinuitoare a aşteptări, se plimba nervos, fumând. Simţi instinctiv că ceva hotărâtor în viaţa lui, trebuia să se întâmple.

Îşi chinuia ochii. Îi făcea mici, strângând pleoapele, şi-i deschidea deodată mari, căutând să străbată întunericul.

Sigur, încrezător, se încerca să distingă umbrele diforme din ceaţa ce învăluia portul ca o pulbere violetă, cernută din tăria stelelor.

Deodată tresări. O umbră părea că se mişcă pe faţa netedă a cheiului gol. Un fior îl străbătu şi inima începu să-i galopeze.

Atent, încordat ca un animal de pradă care sta la pândă, îşi ascuţi auzul, aplecând capul să prindă cu urechea cadenţa slabă a paşilor din depărtare.

Se uita fix, lacom, înainte Aşteptă cu respiraţia tăiată. Umbra creştea în forme din ce în ce mai desluşite.

Evantia. Desigur că-i ea. Mersul ei nu-l are nici o femee. Ca dânsa nimeni nu păşeşte. Parcă nu calcă; alunecă lin, ca în zbor, abia atingând pământul.

El aştepta încordat. Şi deodată îl cuprinse o sfială ca în faţa unui moment hotărâtor

Ea îl simţi instinctiv de departe, înainte de a-l vedea. O bucurie şi o spaimă o cuprinsese în acelaşi timp.

— Evantia! credeam că nu mai vii, zise el ridicându-se deodată în picioare, vorbindu-i cu vocea tremurător scăzută.

Ea se opri brusc, speriată. Nu putea să lege niciun cuvânt. Emoţia o sufoca. Zâmbea jenată.

— Abia am putut scăpa... îngână ea întretăiat, lipindu-se de el.

Neagu, ghicindu-i tulburarea, o atrase strângând-o la piept, tăcut şi apăsat. Trupul ei cald, plin de fericire şi aşteptare se lăsă moale în

braţele lui.

Înfiorată o clipă, se desprinse şerpuitoare şoptindu-i ca într-un suspin:

— Hai pe plajă, aici poate să treacă cineva. Cuvintele i se înecau în gât.

Înlănţuiţi, lipiţi unul de altul, păşiră de pe cheiul tare de piatră pe covorul moale de nisip al plajei.

El călca apăsat, cu putere; ea abia atingea inegal pământul, săltată de talie la fiecare pas.

Într-un tact grăbit le bătea inima; gâtlejul sugrumat şi gura uscată ca după o fugă nebună. Neagu simţea cum îl arde trupul ei plăpând şi fierbinte. Şi deodată se opri în loc. Apucând-o încordat cu ambele mâini, c-o îndrăzneală de care se sperie o clipă, o ridică în braţe ca pe un copil. Şi degetele crispate simţiră atunci sânul elastic, arzător mişcându-se sub mătasea bluzei. Din părul ei adia cald un miros femeesc, care-l ameţea.

Lăsat într-un genunchi, el o depuse întinsă pe nisipul moale, care păstra încă o urmă de căldură din arşiţa zilei.

Aplecat deasupra ei, într-o dorinţă arzătoare, îi căuta buzele cu o îndrăzneală sfioasă, pe când mâinile netezeau în lung trupul acela fierbinte şi moale care i se lăsa în voie, fără nici o împotrivire.

Dar... deodată el se opri înfrânt. Ca un fulger îl străbătu un fior de răceală prin creier şi prin trup.

„Nu trebuie să abuzez...” şi când încet îşi retrase mâinile, se reculese stânjenit, fără putere.

Ea, cu respiraţia întretăiată, îşi ridică pleoapele cu genele tremurătoare, fixându-l cu ochi mari deschişi în întuneric Apoi se ridică tulburată, cu dinţii strânşi, reţinându-şi lacrimile printr-o sforţare convulsivă. Şi cuprinsă brusc de o ruşine chinuitoare îşi netezi apăsat pe genunchi fusta încreţită.

O tăcere de gheaţă căzu între ei. Neagu îşi şterse de câteva ori fruntea de sudoare.

Simţea în genunchi o slăbiciune supărătoare, tendoanele picioarelor parcă îi erau tăiate.

Şi stângaci, c-un glas fals, spuse arătând cu mâna spre larg:

Uite o barcă în lumina lunii..

Un pescar întârziat tăia pieziş, cărarea de lumină aşternută de lună pe oglinda mării.

S-au sculat deodată amândoi, fără să se uite unul în ochii celuilalt. Şi fiecare îşi ascundea tainic gândul şi dorinţa de a pleca mai repede.

— Trebuie să fie târziu... reuşi ea să întrebe cu timiditate.

În grabă, zăpăcit, el îşi căută ceasornicul prin toate buzunarele. Îl găsi şi-l ridică în lumina lunii.

— Unsprezece... peste jumătate de oră trebuie să intru de cart la bord.

Minţea. În noaptea aceea era liber.

— Să plecăm, şopti ea şovăind.

— Te duc cu barca până la pilotaj? întrebă el încurcat, nehotărât

— Nu, poate să ne vadă cineva. Mă duc singură şi intru în casă pe ulicioara din dos.

Pe marginea cheiului s-au oprit.

El o îmbrăţişa scurt, grăbit.

Ea se lipi cu gingăşie de pieptul lui şi, cătându-l drept în ochi, îl mângâie c-un zâmbet îngăduitor.

— Ne vedem mâine seară?

— La aceeaşi oră?

— Da, la revedere.

Neagu sări în barcă, smuci încordat lopeţile şi începu să tragă lung, lăsându-se pe spate cu toată greutatea corpului. Îşi mai întoarse odată capul spre chei, urmărind silueta care se pierdea mistuită în faldurile nopţii.

Barca înainta cu greutate în sus pe canal, împotriva curentului tare al apei. După câteva sforţări se simţi istovit. Picioarele îi tremurau. Braţele îi erau de plumb. Capul îi ardea. Smuci şapca şi-o aruncă mototol în fundul bărcii Se aplecă peste bord şi muindu-şi mâna în apa rece, îşi răcori fruntea şi gura uscată.

Îşi deschise haina să poată respira în voie

O oboseală îi copleşise trupul. Gânduri chinuitoare îi sfredeleau creierul. Sufletul îi era plin de un amestec ciudat de mândrie întristată şi umilinţă nelămurită.

Făcea sforţări să se învingă; calm, stăpân, voia să judece cu sânge rece.

„Ce?... trebuia să profite de slăbiciunea unei copile neştiutoare? O femee ştie să se apere, dar o fată inocentă...”

„Înfrânarea, stăpânirea de sine, înseamnă tărie” îşi zicea el — plin de un sentiment de mândrie, dar numai pentru o clipă, căci un glas surd de undeva îl contrazicea şoptindu-i c-o răutăcioasă încăpăţânare:

„Slăbiciune! viaţa nu-i decât un şir de senzaţii... e un drept legitim să cauţi plăcere... cât mai intensă plăcere... libertate completă... virtute, morală, scrupule naive, lanţuri, cătuşe, minciuni convenţionale...”

O sudoare fină, rece îi acoperea fruntea.

Mintea i se zbătea încleştată în contraziceri.

Zadarnic îşi încorda puterile creierului să iasă lămurit dintr-o situaţie care i se părea ridicolă şi ruşinoasă.

Voia să-şi impună, să fie mândru, biruitor, dar rămânea micşorat

şi umilit.

*

Tocmai la scara vaporului îi ieşi înainte un camarad chefliu: locotenentul Mânzatu.

— Cum, Neagule, la ora asta intri la vapor?

Nu ştii că avem conclav la Gherase?

Înmormântăm burlăcia lui Mitachi. E ultima lui noapte. Mâine pleacă la Galaţi să se însoare.

Mânzatu, poreclit contele de Manzatti, era dintr-o familie de mocani de la Chior-Cişinca din judeţul Constanţa. Făcuse şcoala navală din Livorno, unde îşi dase titluri de nobleţe arătând pe harta ţării toată Dobrogea ca un domeniu al vechii familii de Manzatti.

Înzestrat c-o memorie fenomenală ştia pe de rost întregul Infern a lui Dante şi declama cu patos la chefuri:

Nessun maggior dolore...

Neagu n-avu tăria să reziste; în loc să intre la vapor o luă întins la Gherase.

Pe trotuarul opus trecură prin lumina felinarului două umbre femeieşti.

Ofiţerii accelerând pasul, le măsurau din mers.

Ochiul ager al contelui le recunoscu de la distanţă.

— He! Allo! fetelor! Când aţi debarcat şi voi aci?

De unde veniţi? Unde vă duceţi?

Ce, nu vă cunoaşteţi?

Sub-locotenentul Neagu zis şi Mânzul.

Asta mare-i Baza Navală şi astălaltă mică e Miţa Balot. Cele mai bune fete din toate câte sunt înscrise în controalele Marinei.

Băgaţi de seamă să nu care cumva sa încercaţi a întoarce capul băiatului, că-i amorezat lulea.

— A! făcură amândouă deodată privindu-l cu simpatie şi admiraţie.

— Dar tot nu mi-aţi spus ce căutaţi voi în Sulina?

— Am venit azi din Galaţi, zise cea mai înaltă, ca să lucrăm aci la Varieteul *Englitera*. La Galaţi e şomaj.

Aci începe sezonul de iarnă. Portul cred că o să lucreze bine, a fost un an bun agricol.

— Şi încotro mergeţi acum noaptea?

— La Gherase. Suntem invitate de nişte vechi prieteni.

A! bravo! Acolo mergem şi noi.

„Ce să fie, ce să fie
La Gherase în prăvălie?”

începu să fredoneze Contele un crâmpei de vers, improvizat cu prilejul unei orgii navale la care avusese loc un aprig bombardament

de epigrame corozive.

Din mers Neagu le cântărea cu coada ochiului.

Baza, blondă corpolentă, monumentală, păr auriu oxigenat; mers maiestos de regină.

Balotul, brună mărunţică; păr negru retezat; mers vioi, ispititor.

Una privea făţiş cu ochii albaştri, languroşi; cealaltă pe furiş cu nişte ochi negri, catifelaţi.

Una dădea semne de îngrăşare cu vârsta; cealaltă, uscată, rămânea pe loc, fără vârstă.

Baza Navală îşi câştigase pe merit numele pentru devotamentul şi fidelitatea dovedita Marinei din ziua în care un marinar o lansase în carieră.

Nefericită la primul ei amor — ofiţerul care, o iubise se înecase printr-un accident la explozia unei torpile — ea căutase mângâiere la colegii amantului tragic pierdut.

E drept că-i schimbase pe rând, dar niciodată nu ieşise din cadrele Marinei. Privea c-un suveran dispreţ civilii şi ofiţerii de uscat. Avea prestigiu şi umbla veşnic în negru. Unii ziceau că poartă doliul primului amor nefericit; alţii susţineau că umblă cernită numai pentru că blondelor le stă bine în negru.

Miţa Balot îşi păstra numele de pe când trăia c-un marinar însurat. Un coleg serviabil anunţa sosirea Miţei în Sulina printr-o telegramă, şi ca să nu înţeleagă nevasta scria:

„Mâine soseşte balotul”.

Aşa i-a rămas numele. Nimeni nu ştia cum o chemase de-acasă. Un ciudat dor de ducă, visul plecării în America, unde avea neamuri din Ardeal, o atrăsese spre Marină. Nu reuşise să emigreze, dar rămase ataşată pentru totdeauna de marinari.

Vârsta, experienţa, o făcuseră deşteaptă, manierată şi cuminte. Îşi pusese ochii pe un căpitan burlac. Cu tact şi voinţă îşi urmărea planul ei croit ca să-şi asigure un viitor tihnit de burgheză onorabilă.

La Gherase au intrat în aplauzele generale. Era dealtfel o favoare deosebită pentru cele două fuste privilegiate ca să fie primite în cercul intim de la Gherase, întrucât de data asta nu era cazul unui *chef de ambe sexe*.

Localul de noapte a lui Gherase era amenajat ca să servească toate categoriile de muşterii.

Printre diversele *şambruri* separate, era o cameră în fundul sălii, întunecată, numită *camera obscură*, rezervată anume pentru *orgii navale*.

Chefurile marinarilor pe uscat erau celebre. Descărcări electrice urmau fatal unei vieţi monastice şi asprei discipline a bordului.

Şi pe măsură ce regimul pe apă era mai sever, chefurile pe uscat

erau mai năstruşnice.

În seara aceea, „sta în capul mesei între căpitani rechemându-şi dulce tinerii săi ani” (cum îi cântau camarazii, sărbătoritului mecanic Mitachi).

Un bondoc roşcovan, vesel, iubit de toţi ofiţerii şi soldaţii pentru bunătatea inimei lui. Făcuse cursurile unei şcoli de mecanici în Franţa, unde i se citea numele: *Mitaş*. Şi pentru că meseria îl obliga să se bage pe la căldările vapoarelor de unde ieşea totdeauna tăvălit, camarazii îl porecliseră: *Căpitanul Murdărie*. I se făcuse şi un cuplet pipărat după o parodie a Sergentului de Alecsandri:

...Murdară îi era haina,
Dar strălucea pe ea
Uleiul şi vopsea.

La Gherase se mânca de obicei brânza de Brăila, foarte sărată şi saramură de caracudă foarte pipărată, şi se bea şampanie veritabilă intrată în ţară fără vamă, Sulina fiind porto-franco.

În seara aceea însă pe masa Marinei fu aşezat un lighean de tablă plin cu icre negre proaspete, numai îndulcite c-o mână de sare

Petruşca, rus-hahol, pescar-pirat, ucenicul şi omul de încredere al lui Calavrezo, adusese icrele de la Katarletz. Patronul îşi plătea o datorie de recunoştinţă către căpitanul-mecanic, care îi montase nişte pompe la pontonul de salvare.

„Dacă nu pleca patronul ieri la Stambul,” zise Petruşca, „avea să vă prepare, cum numai el ştie, nişte mâncări să vă lingeţi degetele: iahnie de tartaruga, adică broască ţestoasă şi file de şarpe.”

Un căpitan, preşedinte de vârstă, poreclit *Papachi*, holtei tomnatic, oprit de medici să mai bea, se mulţumea numai cu sifon gol, dar îşi impunea părerile ca un vechi expert în vinuri.

— Icrele negre pretind neapărat vin negru vârtos, nu umblaţi cu poşircă de asta.

Gherase aducea cu vapoarele italiene un vin negru de Catania, aşa de tare şi taninos că i se zicea vin de *Catrania*, şi nu se putea bea decât după o anumită formulă stabilită de preşedintele mesei: V + 2a, o parte vin şi două părţi apă.

— Bun băiat e Mitaş, zise Barbă-Roşie melancolic, păcat că-l pierdem. Odată însurat se retrage în cavoul familiei, dispare şi el de pe piaţă.

— Cum, adică asta-i regula generală? încercă să vorbească un tânăr ofiţer.

— Bine, ageamiule! tu nu şti ce înseamnă căsătoria? Pentru femee este un început, pentru bărbat un sfârşit. Ea intră în lume, el iese. Nu ştiu cine-a zis, dar bine a zis ce-a zis: căsnicia e lanţ de aur când îl iei; de plumb, când îl porţi; de fier când vrei să-l rupi.

— Cum, doctore, nu te-ai gândit niciodată să te însori, întrebă

un căpitan, părinte a şase copii.

— Trebuie să dau şi eu răspunsul pe care l-a dat un filosof la întrebarea asta: câteodată mă gândesc şi eu la căsătorie, şi mai ales dimineaţa.

Vinul de Catrania înfierbântase atmosfera camerei obscure. Ca într-un viu foc de artificii, cu rachete şi petarde izbucneau râsete, glume şi zeflemele încrucişate într-un zgomot confuz al sălii ca vuietul unei mări demontate.

Vorbe de spirit, anecdote decoltate, sentinţe suverane, banalităţi patente, cele mai îndrăzneţe păreri asupra femeilor se aruncau c-o brutalitate şi cinică filosofie Nici o jenă. Nimeni nu se indigna; nu se simţea nimeni jignit deşi în jurul mesei era mai mulţi însuraţi, buni soţi, excelenţi capi de familie. Simţul solidarităţii de sex îi lega parca pe toţi într-un acord tacit.

Doctorul îşi iubea glasul şi se asculta cu plăcere.

— Femeile, domnilor, sunt mamifere inferioare.

Montaigne are perfectă dreptate. Noi bărbaţii admirând frumuseţile corporale iertăm femeilor slăbiciunea spiritului lor, dar nu s-a văzut niciodată ca în cinstea frumuseţea spiritului bărbătesc, o femee să întindă mâna unui trup de bărbat în decadenţă. E trist ca nu există încă un alt mijloc pentru perpetuarea speciei decât femeea. La femei totul e inimă, chiar şi capul.

Între un bărbat îndrăzneţ, şi unul delicat, femeea cea mai delicată va alege pe cel îndrăzneţ

Femeia credincioasă e cea care se încăpăţânează să trăiască c-un singur bărbat pentru că preferă să chinuiască numai pe unul singur.

— De altfel, interveni un locotenent c-o frază luată de undeva, sunt unele femei care îşi iubesc aşa de mult bărbaţii încât iau alţi bărbaţi ca să nu uzeze de al lor.

Şi pentru că fraza avu efect stârnind un haz zgomotos în jurul mesei, locotenentul încurajat continua cu ieftine răutăţi despre temei.

— Care-i luna în care femeile vorbesc mai puţin?

— Februarie, strigă cineva de la coada mesei, fiindcă e luna cea mai scurtă.

— Ce este un decolteu?

Şi tot el răspunse: „o despicătură între două scânduri ale gardului. Bărbatul curios se opreşte, dar nu poate risca decât o privire.”

— Ştiţi cu ce se aseamănă o femee fără sâni?

C-un pat fără perne...

Cheful era în toiul când începu să picure la uşa camerei obscure dulci sunete de coarde.

„Boulanger! Bravo Boulanger! au sosit jarcaleţii”...

Boulanger, ţigan veritabil, lăutar din Tulcea, avea tăietura barbişonului la fel cu a faimosului general francez. Se îmbrăca totdeauna în negru. Vara c-o jantilică *şmoc* înverzită, iarna c-un paltonaş scurt *Jeanbirboc*.

Ţambalagiul negru, încovoiat, cu mustăţi pleoştite, cu ochii închişi lovea mecanic ciocănaşele pe strunele stăpânite de nişte degete uscate. Flautistul burtos, cu fălcile umflate, avea nişte ochi albi înfiorători.

Şi la urmă apăru o ţigăncuşă crudă încă, dar plinuţă, cu o coapsă fină, cu dinţi albi şi ochi arzători, jucăuşi.

Intrarea ei făcu senzaţie în sală.

Fiţa, noua mea guralistă, o recomandă rânjind Boulanger, şi coborând tonul adăugă în surdină: „e fată mare... zău!... să mă trăsnească sfântul dacă nu-i aşa cum vă spun... a constatat-o doctorul... are certificat."

Fata nu era încă formată, dar promitea ca voce şi ca trup. Toţi făceau haz dar nimeni nu-şi punea mintea cu o minoră.

Un ofiţer îi făcu pe faţa de masă cu creionul o schiţă de portret, iar Klaps improviza un vers pe aria *La Bruna*:

Sclava Neagră
O!...de n-ai fi minoră
Şi de n-ar fi procurori.

În hazul tuturor căpitanul Papachi lămuri cazul minorei guraliste din banda lui Boulanger.

— Ştiţi de ce o păzeşte el ca ochii lui din cap? Fata a fost cedată de părinţi în anumite condiţii. Şi ca siguranţă că va fi înapoiată intactă, familiei, Frosa, nevasta lui Boulanger, şi-a pus în garanţie casa ei din Tulcea... Aşa că...

— Eu am văzut un caz mai ciudat, întrerupse căpitanul Dimiu. Anul trecut pe când făceam parte din consiliul de război în Galaţi, la procesul unui ofiţer, am citit un act original.

Ofiţerul răpise fata unui grec din port, misit de cereale. Urmase o împăcare şi tatăl fetei pretinse din partea ofiţerului un act scris. Chitanţa era ataşată la dosar:

„Am primit una fată mare pe ziua de 8 Septembrie anul 1902".

*

Neagu, la coada mesei, căzuse între doi cheflii: Cumătru Cârnici şi Klaps.

Ţăran bine hrănit, Cârnici — poreclit astfel pentru forma nasului — ajunsese ofiţer mecanic fără să rupă legătura cu tovarăşii săi meseriaşi. Ales ca preşedinte la societatea Ciocanul, i se făcuse o manifestaţie cu muzică şi drapelul societăţii, la plecarea vaporului unde el era îmbarcat. Amiralul, scandalizat, îi aplică ofiţerului

comunist o pedeapsa exemplară de zece zile închisoare.

Atunci, martirul Cârnici pronunţă o frază rămasă celebră în rândurile Marinei:

„Ce sincer e poporul! Ce falşi sunt amiralii!”

Camarazii îl tachinau în versuri care aminteau că „*meseria e brăţară de aur şi gâtul pâlnie de argint*”.

Locotenentul Klaps, îndesat, vânjos, inventiv şi talentat, era aşa de leneş că toată ziua vegeta dormitând. Numai seara revenea la viaţă, şi după miezul nopţii ajungea alt om, ager, ascuţit, scânteind de vervă şi de spirit. Vieţuitoare nocturnă, de o specie rară, el era animatorul orgiilor navale din camera obscură. Poznele puse de el la cale disperaseră Comandamentul Garnizoanei.

Într-o noapte, la varieteu, fură căţelul unei artiste şi-l vopsi în dungi albe şi negre; când artista cânta, dădu drumul pe scenă căţelului transformat în pui de zebră.

Necunoscându-l, cântăreaţa scoase un ţipat de spaimă şi-o luă la fugă, dar ciudatul animal se ţinea după ea, în hazul nebun al publicului din sală.

Neagu bea în silă. Cât ar fi vrut să se ameţească şi el odată. Dar nu putea. Nu reuşea să se pună la unison cu ceilalţi. Se simţea prea lucid şi stingherit în nebuna voioşie colectivă. O coardă care nu vibra în toată orchestra din sală. Fără să vrea se supraveghea; cu nervii dezgoliţi, primea impresiile din afară. Sentimentalismul lui în atmosfera camerei obscure era un beteşug naiv şi ridicol. Îşi dădea seama şi căuta să-l mascheze prin cinism şi veselie, dar nu izbutea.

Privea cu simpatie şi admiraţie la toţi cei care îşi înecau necazurile vieţei în chefuri, râs şi cântece zgomotoase. Văzuse mulţi oameni simpli, adormiţi, care la chefuri se deşteptau, ajungând vioi, isteţi, galvanizaţi de poezia beţiei.

Pe Klaps îl privea Neagu cu-n fel de invidie că nu poate să se bucure ca el de viaţă.

Ca un actor-erou, Klaps aducea o notă de grandoare în gesturi şi cuvinte, o măreţie a chefului departe de viţiu şi desfrâu. De altfel avea şi teorii pe care le susţinea cu pasiune:

„Nu confundaţi cheful cu beţia.”

„Englezul se îmbată, Românul chefuieşte.”

„Să vie un sclav!” se adresa el chelnerilor c-o voce cavernoasă, imitând gesturi din orgiile romane.

Suit pe un scaun, el începu să declame Venera şi Madona, c-o poetică emfază, cu ochii ţintă la blonda Bază Navală:

Astfel eu pierdut în noaptea unei vieţi de poezie,
Te-am văzut, femee stearpă, fără suflet, fără foc,
Şi-am făcut din tine-un înger blând ca ziua de magie
Când în viaţa pustiită râde-o rază de noroc.

.....
Din demon făcui o sfântă, dintr-un chiot simfonie
.....
Dar azi vălul cade, crudo!...
.....
Tu îmi pari ca o bacantă, ce a luat cu-nşelăciune
De pe fruntea de fecioară, mirtul verde de martir.
O! cum Rafael creat-a pe Madona Dumnezee
Cu diadema-i de stele, cu surâsul blând, vergin,
Eu făcut-am zeitate dintr-o palidă femee,
Cu inima stearpă, rece şi cu suflet de venin.

Declamaţia fu întreruptă pentru că Baza Navală se simţi oarecum lezată de unele expresii prea tari ale lui Eminescu.

Se ceru un cântec de inimă albastră. Boulanger îşi umflă guşa, începând cu-n adânc oftat:

Pune capul sub velinţă...

— Opreşte-te! izbucni Klaps indignat. Cum îţi permiţi, sclav indian, să masacrezi cântecele româneşti?

Poetul scrie:

Pune capăt suferinţei...

Şi ţiganul cântă:

Pune capul sub velinţă...

Aerul în camera obscură ajunsese supraîncălzit. Figurile se îmbujorau, vocile se îngroşau, ochii scânteiau, minţile galopau. Discuţii aprinse, toasturi fără sfârşit se pierdeau într-o învălmăşeală de râsete şi voci răguşite.

Ca să iasă fumul de tutun şi să intre aer proaspăt, s-au deschis ferestrele şi, ca să-şi dezmorţească picioarele, câţiva tineri ieşiră în sală, încercând un dans nou. Un ofiţer cântând în gura mare, înhăţase de-o aripă pe Fiţa şi-o învârtea, învăţând-o paşii. Boulanger, atent, fura cu arcuşul tactul noului dans, auzit pentru întâia dată.

Când, un ţipăt strident răsună în bală. Muzica se opri brusc. Un moment de panică şi zăpăceală. Ca un vultur se repezise Boulanger la o uşă închisă, izbind cu pumnii încleştaţi şi strigând cu disperare:

„Deschide uşa, domnule locotenent!... Dă-i drumul... nu mă nenoroci, domnule locotenent!”

Ţambalagiul şi clarinetistul, împingând din răsputeri cu umerii în uşă, urlau cât îi ţineau gura:

„Nu te lăsa, Fiţo!...”

„S-au dus casele Frosei, mă-ă-ă... Ce-i? Ce s-a întâmplat?” se întrebau toţi într-o învălmăşeală generală.

Ofiţerul care dansa cu Fiţa, după un tur ameţitor, îi făcuse vânt din fugă într-o cameră goală de pe sală, în care dispăru şi el, închizând uşa cu zăvorul.

Şi pentru că uşa nu ceda, Boulanger se văicărea, privind cu linguşire la ofiţerii mai bătrâni:

— Domnule căpitan, domnule doctor... Nu mă lăsaţi... daţi ordin să deschidă uşa. Zău, nu ma lăsaţi... făceţi-vă milă şi pomană... că pierd casele... Să mă trăsnească Dumnezeu dacă nu le pierd, zău, sunt casele Frosei în garanţie.

— Porcilor! Nu vă-i ruşine? strigă Baza Navală, roşie de indignare.

„Aşa se ademenesc fetele, pentru ca să-şi facă plăcere dumnealor!...” adaugă cu dispreţ Miţa Balot. Şi amândouă, cu acelaşi gest de re voltă, se sculară de la masă.

Căpitanul Papachi, ca cel mai vechi în grad, găsi că este urgentă nevoie să intervină cu autoritatea sa.

Îşi tăie drum, şi în liniştea solemnă care se făcuse într-o clipă, răsună glasul lui autoritar, de comandă:

— Locotenent Pitiş! deschide imediat uşa! Şi încetează cu asemenea comedii, care nu fac cinste unui ofiţer.

Toţi aşteptau cu sufletul la gură.

Zăvorul uşei ţăcăni scurt. În sfârşit.

Apăru capul ofiţerului: roşu, cu ochii injectaţi, schiţând un surâs nervos:

— Am glumit, domnule căpitan... N-a fost nimic serios.

— Proastă glumă!... Asta nu se face, domnule!... zise bătrânul căpitan încruntat.

— Auzi glumă... asta-i glumă... cu chestia aia nu se glumeşte, domnule, niciodată, să ştii de la mine... protesta emoţionat Boulanger, întorcându-se furios către Fiţa, care-şi arăta dinţii surâzătoare.

— Şi tu, proasto, în loc să ţipi ca din gură de şarpe, când te-a înghesuit ofiţerul, tăceai chitic, hai!... dacă, ferească Dumnezeu, scăpai caii... se duceau de sufletul dracului casele Frosei?... Las-că te trimit eu la mă-ta, mangosito!

— Ei, potoleşte-te, şefule, că nu s-a întâmplat nimic! încercă Papachi să restabilească ordinea turburată.

În zadar, voioşia se dusese. Cheful se stricase. Orgia navală avu de astă dată un sfârşit neprevăzut.

Boulanger, din cauza spaimei prin care trecuse, nu mai putea cânta. Se sufoca şi îi tremurau mâinile ca la un damblagiu.

Ofiţerii se răspândiră în grupe. Scârbit, obosit s-a întors Neagu la vapor; câţiva cheflii nu s-au potolit până dimineaţă.

A doua zi s-a primit la garnizoană o serie de reclamaţii asupra isprăvilor de peste noapte făcute de ofiţerii scandalagii. Au fost deshămaţi caii de la o trăsură al cărei birjar turc adormise pe capră. S-a făcut o cavalcadă zgomotoasă pe strada principală, sculând lumea din somn.

O firmă de la Măcelăria Marinei fusese mulată la balconul unui varieteu-şantan. A doua zi lumea căsca gura la firmă, citind cu mirare:

„*Carne de vânzare! Furnizorul Marinei Militare*”.

Doi ofiţeri au apărut pe scena varieteului făcând poze de nuduri, lupte de gladiatori şi statui antice. Şi la urmă duş cu sifon. Deşi publicul a aplaudat frenetic, artistele de la varieteu s-au scandalizat de lipsa de pudoare a ofiţerilor.

*

Evantia se trezi brusc dintr-un somn grei cu inima strânsă de groază, în chinurile unui vis oribil. Deodată deschise ochii mari, căutând în jurul ei cu spaimă.

„Nu visase? Era dar adevărat tot ce se întâmplase în noaptea aceea”.

Săgeţile soarelui de dimineaţă ţâşnind oblic prin crăpăturile obloanelor închise, îi înţepau ochii orbind-o.

Se întoarse cu faţa la perete şi încercă să strângă pleoapele pe globul ochilor... să nu mai vadă nimic în faţa ei. Dar imaginile se conturau precise, clare, înăuntru, căci creierul lucra biciuit de o febră chinuitoare.

Îi defila prin minte, c-o limpezime uimitoare, în cele mai mici detalii, toate scenele; vedea tot ce se întâmplase, pas cu pas, din clipa în care, cu nervii răzvrătiţi şi sufletul dezechilibrat, se despărţise de Neagu, de când îi ieşise în cale, ca din pământ, la capătul cheiului, căpitanul Deliu.

Cum o luase de braţ atrăgând-o înapoi, prin întuneric, spre plaja pustie. Cu ce vorbe înşelătoare o dezmierdase, pe când îi netezea parul cu mâna lui fină, mângâietoare. Şi timbrul vocii lui, care tremura uşor, îi picura muzical în auz:

„Frumoasa mea... sirenă neagră... copilă sălbatică... să ştii că cea mai frumoasă fată care nu ştie să fie drăguţă c-un bărbat, nu-i decât o floare fără miros”.

Îşi amintea clar fiecare mişcare, fiecare gest făcut. Simţea încă vie, ascuţită, o senzaţie ameţitoare, respiraţia caldă, apăsarea buzelor fierbinţi şi mustăţile acelea parfumate pe gura ei.

O încleştase strâns, înăbuşind-o cu trupul lui mare, cu braţele vânjoase, care o striveau, biruind-o.

Nu putea înţelege întâmplarea în care căzuse.

„Cum de s-a lăsat?...”

Într-un moment îşi dăduse perfect seama că nu putea să i se împotrivească, simţise că omul acesta e mai tare, că avea să facă ce voia cu ea. Trupul se supusese fără rezistenţă.

Slabă, neputincioasă, căzuse pradă, ca un pui de găină în ghearele uliului.

„Era vinovată... desigur că era vinovată.... de ce nu l-a respins de la început?... de ce n-a plecat la timp?... de ce a cedat?... de ce asculta cu plăcere vorbele lui?...”

„Am fost nebună?” se întreba ea c-o disperare neputincioasă. „Dar nu-l iubesc de loc. De ce am făcut asta? De el am avut frică de când l-am cunoscut.”

„Acum s-a sfârşit. Totul s-a prăbuşit.”

Şi-a stricat viaţa, dintr-odată şi pentru totdeauna.

„Cum putea să mai dea ochi cu Neagu?”

Cum să ascundă taina? Ce să-i spună lui?”

Ar fi vrut să se târască la picioarele lui, să-i ceară iertare, să fie strivită de el, să i se jertfească, să-i rămână sclavă pentru toată viaţa.

Ce era de făcut? Nici o ieşire nu vedea înainte.

„Ar putea Neagu s-o ierte, dar n-ar mai putea s-o iubească.” Şi ea îl iubeşte, n-a încetat nici o clipă să-l iubească,

Înjosită, dispreţuită, avea să rămână pentru totdeauna.

Căzuse parcă într-o prăpastie întunecoasă din care nu mai putea să iasă cu nici un chip.

Cu ochii închişi zăcea pe pat ghemuită, strivită de ruşine şi căinţă, cuprinsă de sentimentul unei degradări ireparabile. De câte ori deschidea ochii, avea un nod de greaţă. Se scutura cu groază, dar nu putea scăpa de imaginile care îi chinuiau mintea.

Îşi simţi a capul strâns într-un cerc de fier, gura arsă, sufletul jignit şi plin de nenorocire.

Leoarcă de sudoare, se dezveli, şi când îşi văzu genunchii şi pulpele dezgolite, se acoperi repede la loc. Avea impresia că trupul acela nu mai este al ei... îi rămăsese numai capul care ardea cu tâmplele zvâcnind într-o durere acută.

Corpul i se părea o zdreanţă mototolită şi murdară, aruncată pe pat.

Încordată, muşca perna cu dinţii, în dorinţa de a-şi chinui trupul, îi venea să-i rupă carnea cu unghiile până la sânge.

Târziu, când auzi uşa scârţâind, tresări speriată:

— Ce ai, fata mea? Să chem doctorul? o întrebă tatăl ei îngrijorat.

— Nu trebuie, răspunse fata cu spaimă, ridicându-se de pe pat.

Şi deodată simţi picioarele ca tăiate, parca picase de la o înălţime, iar prin coapse o săgeta o durere ascuţită. Şi se lăsa din nou moale pe pat.

Făcea sforţări să adoarmă, dar nu putea.

I se părea că mii de ochi o privesc cu batjocură. Toţi îi ştiau taina, pe care n-o mai putea ascunde.

Deznădăjduită, cuprinsă de o disperare neputincioasă, izbucni într-un plâns sfâşietor.

Lulu, maimuţa, care dormita zgribulită pe scaun, în faldurile unui şal de lână, îşi ridica uşor capul, privind lung, c-un fel de mirare în ochişorii ei negri, ca nişte gămălii sclipitoare.

Şi când mintea ei, puţintică prinse a înţelege că stăpâna suferă şi plânge, se ridică din culcuş şi ţâşni dintr-un salt pe pat, între perne. Se strecură până la subţioara fetei, şi de acolo îşi întindea lăbuţa ei neagră, pipăind-o pe obraz, îşi scotea capul ca să privească întrebător drept în. ochii stăpânei, care plângea cu sughiţuri.

CAPITOLUL X

La vapor, în careul ofiţerilor, era prins în perete cu ţinte de planşetă un Aviz Navigatorilor: „Sunt absolut interzise la masă discuţiile privitoare la serviciu. Contravenienţii vor fi amendaţi. Ofiţerul popotar este învestit cu puterea executivă”.

În schimb se debitau destule zeflemele, glume sărate şi nesărate, anecdote cu sau fără perdea. Uneori câte o victimă căuta să-şi răzbune vreo înţepătură dureroasă şi declama cu patos faimosul vers a lui Vlahuţă:

Anecdota, calamburul acolo fiind la preţ,
Cată-le prin almanahuri şi vei trece de isteţ.

La zile mari, când comandantul cobora din turnul său de fildeş, ca să ia masa cu ofiţerii, conversaţia lua un caracter serios, şi uneori didactic.

Un comandant pedant, admirat pentru erudiţia sa, fusese păcălit de un ofiţer tânăr. Făcându-şi de lucru prin birou în lipsa comandantului, ofiţerul observă semnul pus între paginile unui volum din „*La Grande Encyclopédie*”: Năvălirea Avarilor.

El citi pasajul însemnat. La masă se discută despre năvălirea Avarilor.

Comandantul rămase în admiraţie pentru profunda erudiţie a tânărului ofiţer.

— N-aş fi crezut, şopti secundului, să aibă o cultură aşa de serioasă băiatul ăsta.

— E prea modest, de aceea nu l-aţi remarcat până acum, îi răspunse secundul stăpânindu-şi râsul.

*

Într-o seară, pe la sfârşitul mesei, Neagu ieşi pe punte fiind anunţat că intră de serviciu.

Bucuros că scapă de gălăgia asurzitoare şi de aerul îmbâcsit din careu, se plimba singur căutând să-şi şteargă din minte vorbele auzite în timpul mesei. Se făcuseră o serie de glume şi aluzii la tinerii sentimentali şi romanţioşi. El suporta cu greutate tonul de zeflemea obişnuit la bord. De data asta avea impresia că este direct vizat, i se părea că unii camarazi îi aruncau priviri ironice.

Pe punte era întuneric. Un timonier îi aduse jurnalul de bord, în care trebui să semneze. Neagu se apropie de lumina geamului deschis la spiralul careului. De jos se ridica un vuiet confuz, vorbe, râs şi ţăcăneala zarurilor de la jocul de table.

Deodată Neagu tresări; îşi auzise numele rostit într-un hohot de râs. Instinctiv îşi ascuţi auzul; se aplecă atent spre geamul deschis.

„Neagu îi ageamiu, domnilor... nu v-am spus... eram sigur... am câştigat pariul.... Sirena a eşuat în braţele lui Deliu... cum putea un debutant ca Neagu să concureze c-un tip expert ca Deliu. Faptul e consumat.... l-am văzut cu ea pe la miezul nopţii la plajă”...

Ca lovit de un glonte, Neagu se frânse în două. Şovăind, se lăsă moale pe banchetă, îşi duse o mână la frunte frecându-se apăsat. A înţeles totul. E foarte clar. Se făcuseră pariuri pentru cucerirea Evantiei.

El rămase acolo paralizat. Simţea cum i se înfierbântă capul, fără să poată reacţiona.

Avea o senzaţie de durere fizică aşa de intensă că-i dăduseră lacrimile în ochi.

„...Ce ruşine... tocmai el care se ştia aşa de sensibil, veşnic cu groaza de ridicol, să ajungă de râsul lumei, obiectul de haz al camarazilor, eroul unei sinistre tragi-comedii de care toţi îşi băteau joc...”

C-o extremă sforţare se ridică. Era copleşit de ruşine; simţea mândria lui rănită, şi o mânie clocotitoare ce trebuia înăbuşită. Noroc de întuneric. Puntea goală. Dacă l-ar vedea cineva în halul în care se găsea? I se păruse că timonierul de serviciu l-a privit pe furiş... poate şi el a înţeles ce vorbeau ofiţerii în careu. „Ei şi?” încordat începu să se plimbe călcând apăsat cu tocurile în puntea de lemn. Îşi auzea zgomotul paşilor răsunând cadenţat în liniştea nopţii. În agitaţia nervoasă în care se afla, simţea cum îi zvâcnesc tâmplele, şi sângele fierbinte care-i năvălea la creier îi tulbura judecata. Se pierdea în confuze întrebări şi presupuneri contradictorii. El voia să se lămurească, să stea de vorbă cu sine însuşi, să reflecteze cu sânge rece, cu tot calmul necesar pentru a găsi o ieşire.

„Cum? adică trebuia numai decât să abuzeze de naivitatea unei minore?... să-şi bată joc de ea?... ca să fie admirat de camarazi pentru cucerirea făcută?... A! dacă ar fi fost o femee cu experienţă... da, dar aşa... o copilă neştiutoare, dezarmată... nu, sigur ar fi fost o mişelie din partea lui...”

Şi un val de furie neputincioasă îl cuprinse tulburându-i vederea. Un nod nervos i se oprise parcă în furca pieptului şi nişte ghiare invizibile îi zgâriau gâtul. Căuta o descătuşare. Simţea dorinţa să plângă. S-ar fi uşurat. Dar nu putea, inima îi era încleştată de o profundă suferinţă.

Târziu, când coborî scara să intre în cabină, simţi cum i se taie genunchii, parcă i s-ar fi rupt tendoanele de la picioare.

Cu faţa în pernă, cu ochii închişi, pierdu noţiunea lucrurilor şi căzu pirotind în visuri agitate.

A doua zi se trezi buimac, cu gura arsă, o durere tăioasă la tâmple şi o greutate pe inimă. Simţea o slăbiciune fizică. N-ar fi vrut

să dea ochii cu nimeni. Se făcu bolnav. Ceru aspirină, dar n-o luă. Avea să lipsească toată ziua de la serviciu. N-ar fi putut înfrunta privirile camarazilor. Şi compătimirea i-ar fi făcut rău. Cu un fel de orgoliu căuta să-şi ascundă suferinţa. Nici la masă în careu nu s-a arătat. În cabina lui strâmtă şi întunecată s-a frământat ca o fiară în cuşcă.

La amiază un soldat îi aduse un plic. Îşi aruncă surprins ochii pe adresă. Îi tremurau mâinile rupând febril plicul. Se uită în josul paginii la iscălitură: „*O binevoitoare*”... Un scris stângaci de femee...

În câteva cuvinte, îl anunţa „să nu aibă încredere în negroaica ipocrită şi depravată, că ea îl înşeală în fiecare noapte întâlnindu-se la plajă cu amantul ei, căpitanul D.”

„Ha! ha!” explodă Neagu, „asta-i frumos, va să zică lucrul e public... toată lumea ştie.”

„Ce ridicol! Ce stupidă situaţie! Să cazi cu ochii închişi în aşa încurcătură!...”

„Nu-şi va ierta toată viaţa asemenea slăbiciune, care l-a compromis în aşa hal”. Se simţea umilit de-o prăbuşire lăuntrică. Chinuit în acelaşi timp de un ciudat amestec de mândrie, ruşine şi dorinţă.

„Şi cât am iubit-o”. îşi zise deodată învins de un plâns copilăresc. Merită oare atâta iubire creatura asta? Cum e posibil să existe asemenea făpturi? Perfidie? Capriciul unui suflet femeesc? E ceva în afară de raţiune. Ceva pe care el nu putea înţelege...”

Nu, e un chin pe care el nu-l poate suporta.

Trebuie să verifice faptele; să aibă o explicare, să se lumineze.

„Are să se ducă întins la ea. Are curajul să primească adevărul în faţă. Nu trebuie să se cramponeze de fustele unei femei. Va fi hotărât, neînduplecat”.

Începu să se îmbrace grăbit, dar îşi aminti că nu poate ieşi de la bord. Raportase că-i bolnav.

Atunci se aşeză la scris. Scurt, ferm, tăios, înşiră o serie de întrebări lapidare — răspunsurile primite aveau să lumineze situaţia şi starea critică în care se găsea.

„Îi trebuia o situaţie clară, netedă. El nu-i omul compromisurilor. Ori tot, ori nimic”.

A dat scrisoarea în mâna unui caporal şi i-a explicat unde trebuie s-o ducă. Dar după câteva minute s-a răzgândit. S-a repezit pe scări şi l-a ajuns pe caporal care abia plecase. A rupt scrisoarea aruncând bucăţile în Dunăre. Era mai bine să se ducă singur. Trebuia s-o vadă imediat, cu orice preţ trebuia să-i vorbească. S-a hotărât.

„Va lua taurul de coarne, trebuie să fie tare, stăpân pe sine. Sunt momente hotărâtoare în viaţă. Va şti el să limpezească chestiunea”.

Când începu să însereze, ieşi neobservat pe chei. Era turburat de

propria-i îndrăzneală. Pe drum, de la distanţă, văzu fereastra luminată.

E acasă. Toate întrebările şi frazele construite migălos îi pieriră brusc din memorie. Tot dialogul mental dispăruse. Ce avea s-o întrebe? Cum să înceapă? Şi ce ton trebuia să aibă?... „Nu-i nevoie; momentul oportun o să-l inspire. Va proceda bărbăteşte".

Sună hotărât la scară.

— Domnişoara Evantia e bolnavă; nu poate primi, îi spuse scurt Eftichiţia, fata proprietăresei.

În faţa uşei închise brusc, Neagu rămase posomorât, cu buzele strânse, cu sprâncenele încruntate, ca în faţa unei piedici pusă în cale. După un moment de mânie absurdă se hotărî să plece. Unde? Ce trebuia să facă? În loc să se întoarcă spre vapor, o luă înainte pe chei. Avea nevoie de mişcare, de aer, de linişte. Mergea împleticindu-se, cu capul înclinat sub povara unei nelinişti adânci. Era torturat de sentimentul unei ofense de nesuferit, de gândul că nu poate face nimic pentru a găsi un deznodământ onorabil. Neputinţa de a înţelege ce se petrece în sufletul şi în corpul acelei fiinţe care se depărta de el, îl chinuia amar, până la disperare.

Mintea lui nu putea să admită ceva mai monstruos: „o copilă castă, iubitoare, cu sufletul curat, să se arunce deodată, fără un pic de pudoare în braţele unui Don Juan ca Deliu, jucăria capriciilor acestui om care n-a iubit nici o femee în viaţa lui... „şi eu care o iubeam cinstit, profund, din toată puterea inimei... pentru toată viaţa", îşi zicea el, îndurerat, c-o naivitate copilărească.

Şi un sentiment de revoltă, de gelozie nesatisfăcută, îl irita până la furie. Îi venea să alerge, să-l pălmuiască, să-i desfigureze chipul acela frumos, înşelător, care făcuse atâtea victime nenorocite.

O seară de toamnă, umedă, rece

La Cercul Marinei era lumină.

Prin sticla geamurilor se vedeau umbre mişcându-se în jurul biliardului. Neagu se opri. împins de o dorinţă bizară, se apropie de fereastră.

Parcă o presimţire îl atrăsese. Era chiar el Deliu. Mândru, zâmbitor, cu tacul în mână, lovea bilele de fildeş cu eleganţa unui maestru de la academia fie biliard.

Câţiva ofiţeri urmăreau cu admiraţie măiestria loviturilor în serie. Nici unul nu-l putea egala. Neagu tulburat îi observă gesturile pe furiş ca o fiară la pândă.

Inima îi zvâcnea. Îl privea pe Deliu, c-o lacomă curiozitate, simţind în acelaşi timp antipatie şi admiraţie pentru acest bărbat frumos şi înzestrat cu atâtea calităţi. „Ce impresie trebuie să facă femeilor?"

„Desigur e o făptură deosebită de a mea... el e din rasa cuceritorilor... abil, hotărât, tare", recunoscu Neagu, clasificând în minte intelectualii de o parte şi oamenii de acţiune de altă parte.

„O îmbinare armonică, îşi zise în sine, trebuie să dea omul ideal, complet".

Abătut, înjosit, de-o gelozie sălbatică, Neagu se întoarse la bord. Simţea cum i se ridica din străfundul sufletului, învingând orice raţionament, un dor de răzbunare, o ură primitivă, insuportabilă, pe care niciodată n-o bănuise că mocneşte în firea lui blândă şi onestă.

*

Doctorul Barbă Roşie nu-l slăbea pe Neagu din ochi. Şi uneori îl zgâlţâia cu asprimea lui prefăcută.

— Ce-i cu tine, băiete? Ai căzut într-o melancolie cronică... nu vezi că te topeşti ca lumânarea... cât are să mai ţină febra asta sentimentală?

Să ştii de la mine că morbul lui Cupidon, e cea mai păcătoasă boală microbiană, pentru-ca ataca în acelaşi timp inima, capul şi corpul. Criza ta e prea lungă. Aştept să intri în convalescenţă.

— Dar n-am nimic, se încerca Neagu să protesteze, schiţând un zâmbet forţat.

— Mă băiete! Eu n-am venit să-ţi dau bromură, nici să te consolez. Vreau numai să-ţi deschid ochii asupra vieţei; nu căuta absolutul, nu lua totul în tragic. E ridicol şi absurd să încerci marea cu degetul. Eşti prea tânăr, n-ai experienţă, nu cunoşti încă specia asta de mamifere numite femei.

Să ştii de la mine că femeea este o piesă de schimb. Oricând poate fi înlocuită.

Când îl lăsa doctorul, îl lua căpitanul Mincu la spovedit.

— Neagule, băiete! te-afunzi într-o neagră mizerie sentimentală. Te-ai împotmolit de la prima decepţie; te-ai sfărâmat de primul colţ. de stâncă ce ţi-a ieşit în cale. Tu nu ştii că viaţa e o mare capricioasă, că are flux şi reflux. Dacă ai demnitate nu trebuie să te cramponezi de o fustă. În viaţa de marinar, în religia meseriei noastre este fatal vagabondajul, legăturile pasagere: „în fiecare port câte-o iubită", zice un cântec napolitan: „ancorează, debarcă, iubeşte, şi iute ridică ancora şi du-te... Marinarii nu fac purici nicăieri. Fi bărbat, Neagule, nu copil..."

C-o milă părintească pentru fiul adoptiv cum spuneau în glumă camarazii — Mincu vorbea fără convingere. Trecuse şi el prin aceleaşi crize sufleteşti. Cazul lui Neagu deschidea şi în inima lui o rană veche pe care o crezuse vindecată.

Cabina doctorului era, în miniatură, o farmacie, laborator şi

bibliotecă.

— Ce-i de făcut cu băiatul nostru, doctore? întrebă Mincu închizând uşa şi deschizând ochiul de geam rotund al cabinei ca să intre aerul proaspăt al mării.

— Dragul meu, eu combat mizeriile trupului, nu şi ale sufletului. Boala lui Neagu nu se vindecă prin droguri sau bisturiu.

— Dar cum? Care-i terapeutica iubirii?

— Cred că trebuie să-l faci să nu se mai gândească la trecut, să-i smulgi din minte icoana adoratei, chipul divinizat. Eu i-aşi prescrie în doze mari un extract de matematici superioare.

— Asta am încercat-o. L-am forţat să facă o serie de calcule nautice şi astronomice, pe care altă dată le migălea cu plăcere. Acum nu-i în stare să meargă până la capăt, se poticneşte de la început.

— Atunci nu ne rămâne decât omiopatia. Cui pe cui scoate — trebuie încurcat cu alta...

— Un surogat? întrebă Mincu. Asta nu-l poate satisface pe Neagu. Figurantele amorului, relaţiile tarifate, proza nu poate înlocui poezia iubirii. El suferă din cauza poetizării, idealizării — e prima lui iubire...

Suferă din cauză că are o concepţie deformată despre dragoste, zise doctorul cu tonul său ştiinţific şi gutural. Acest băiat, care-i într-o frământare sufletească excesivă, are o sexualitate neevoluată, are un suflet infantil; o timiditate paralizantă, îl face neadaptabil la mediu, incapabil de a se bucura armonic şi integral de viaţă şi de succese. Este cred o victimă a unei greşite educaţii morale, cu scrupule şi convenţii ipocrite. Tragedia sufletului omenesc începe tocmai din cauza acestor vagi rătăciri abstracte, mistice, faţă de simpla realitate a iubirii. Echilibrul sufletesc, armonia lăuntrică, nu se pot stabili comprimând instinctul vital...

— Dar el suferă rănit de necredinţa acelei fete, poate o mică vicioasă, pe care el a iubit-o cu tot focul tinereţii...

— Sunt sigur că şi ea l-a iubit la fel, şi că-l iubeşte încă. Fata era un fruct copt, gata să cadă din pom. Neagu s-a abţinut, credea că-i fruct oprit. A venit la timp altul şi l-a cules. E foarte simplu. De ce îţi închipui că fata asta e o înşelătoare vicioasă. Cel mult e o victimă dezarmată în faţa unui cuceritor de talia lui Deliu. Chiar căderea unor femei cu experienţă încă este un lucru fatal, o chestie de temperament şi împrejurări.

Cum a stricat capul oamenilor literatura.

Câte victime n-au făcut poeţii şi romancierii.

Nu ştiu care filosof a propus ca poeţii romantici să facă un stagiu de studii pe lângă hergheliile de reproducţie a cailor de rasă. Numai aşa vor înţelege şi ei rolul instinctului vital în problema perpetuării speciei.

Cum n-au ajuns să înţeleagă oamenii că amorul, cântat sub toate formele, nu-i decât o draperie de dantelă spumoasă care acoperă goliciunea instinctului sexual. O iluzie care te fură ca scena teatrului cu munţii de mucava şi marea de pânză. Numai când intri în culise descoperi sforile şi schelele decorului. Trebuie spartă odată carapacea asta de ipocrizie, în care etica şi arta ascund forţa vitală a naturei. Asupra amorului s-a făcut prea multă literatură şi prea puţină ştiinţă.

Mincu, după ce-şi aruncă pe fereastră mucul de trabuc stins, începu a vorbi cu melancolie, lunecând fără să vrea în confidenţe la care doctorul nu se aştepta. Auzise şi el vorbindu-se în surdină de un amor nenorocit, pe care Mincu ştiuse, c-o pudoare bărbătească. să-l ascundă întotdeauna.

— Ce bine îl înţeleg pe Neagu... şi eu am trecut prin aceleaşi chinuri sufleteşti.

Când te gândeşti că sunt oameni care trec prin viaţă fără să aibă parte de a simţi fiorii iubirii adevărate... un lux care nu-i tuturor îngăduit... şi alţii la care prima iubire le devastează viaţa şi rămân cu rana de stilet în inimă. Niciodată nu ştii ce surprize îţi rezervă viaţa. Pe când mă aşteptam mai puţin, mi-a ieşit în cale o femee care, de la prima vedere, a fost pentru mine centrul universului. Există o lege de atracţie a sexelor? Nu ştiu. Oricum este un fenomen inexplicabil. O enigmă. De ce din miile de făpturi pe lângă care treci indiferent, numai una te opreşte în ioc? De ce dintre toate săgeţile care ţi se aruncă, numai una — cea otrăvită — te loveşte drept în inimă? De ce din întâlnirea a două priviri se produce scânteia ce electrizează două fiinţe care niciodată nu se cunoscuseră? Ce banal şi ce misterios lucru. Ce lumină în domeniul acesta ne-a adus ştiinţa care trebuie să găsească legi asupra forţelor oarbe ale naturei? O putere străină, dominatoare, o afinitate de chimie sufletească, face apropierea şi fatala contopire. Ezitam anume să-i fac cunoştinţa; luptam cu mine însumi; presimţind parcă un pericol mă ţineam pe marginea unei prăpăstii — un pas şi eram pierdut. Pornirea, chemarea instinctivă era aşa de violentă încât — mi-a spus ea în urmă — era hotărâtă să vină singură la mine dacă mai întârziam!

Ai remarcat deosebirea de atitudine în faţa adevăratului amor? Pe când femeea devine radioasă, bărbatul e grav, chinuit de o criză lăuntrică, simte că ceva nou a intrat în existenţa sa, stăpânindu-i gândirea şi simţirea.

Lumea nu mai exista pentru noi. Nici o piedică în cale n-ar fi putut să ne oprească. Cu ce puteri necunoscute sunt încărcate privirile magnetice ale ochilor unor femei. În acea exaltare a simţurilor am înţeles lupta pentru cucerirea femeii; hotărârea bărbatului de a răzbate până la capăt, pe viaţă sau pe moarte...

E sigur că la unii oameni dragostea devine nebunie.

Bărbatul ei, un levantin abil — care nu ştia dacă se însurase din calcul sau din dragoste — încercase la început să lupte; dându-şi în urmă seama unde putea să ajungă, se resemnă cuminte.

După trei luni s-a pronunţat divorţul.

Era liberă. Ne-am căsătorit. Eram fericiţi.

Am simţit atunci farmecul vieţei în doi. Nu mi-am închipuit niciodată că poate să existe o aşa contopire a simţurilor şi a spiritului. Parcă o făcuse anume natura pe femeea asta după acelaşi tipar. Aveam aceleaşi vederi despre lume şi despre viaţă, aceleaşi gusturi şi idei. Printr-o intuiţie ascuţită îmi ghicea gândurile. Spiritul critic şi cultura, care singură şi-o făcuse, mă uimea.

Pe lângă simţul fin, artistic, înnăscut, avea un fel de a judeca bărbăteşte, deşi înfăţişarea ei graţioasă amintea chipul Giocondei.

Armonia care o radia o simt şi acum în mine.

Lumea ne invidia, ne da ca exemplu de pereche potrivită. Eram orbit de fericire. Nu ştiam că fericirea este un lucru de care trebuie totdeauna să te temi.

Dar nu asta voiam să-ţi spun. Voiam să vorbesc de lucruri care nu se pot explica.

Să-ţi arăt contrastul firii femeieşti la două epoci diferite. Nici până azi nu-mi dau seama cum o fiinţă se poate transforma total în câţiva ani. Prin ce fenomen biologic se face acea metamorfoză — din omidă fluture? Femeia ta, ajunsă transparentă, în sufletul căreia citeşti ca într-o carte deschisă, sub ochii tăi o vezi cum se transformă. Îşi schimbă gusturile, obiceiurile, părerile, credinţele, dispreţuieşte ce a respectat, urăşte ce a iubit, iubeşte ce a urât, îşi neagă trecutul — schimbată complet ajunge o străină, altă făptură pe care n-o mai recunoşti.

— Cunoşti teoria, îl întrerupse doctorul, asupra reînnoirii continue a corpului omenesc? Preschimbarea completă se face în curs de câţiva ani. Materia cerebrală ca şi carnea trupului se preschimbă....

— Dar asta nu poate justifica schimbarea sufletească. Procesul tainic al gândirii rămâne acelaşi. Eu de când mă ţin minte, am rămas cu acelaşi fel de a simţi şi gândi, pe când ea...

— Ea e femee. Nu trebuie să judecăm femeea după procesul vieţei sufleteşti a bărbatului. Asta-i greşeala pe care toţi o repetăm mereu. Diferenţierea absolută a sexelor este o lege fundamentală a universului.

— Bine, dar în fond nu-i acelaşi conţinut sufletesc la bărbat ca şi la femee?

— Da, însă trebuie să ştii că în mecanismul masculului piesele sunt articulate, pe când la femee gândirea şi simţirea nu sunt încă despărţite. Femeia trăieşte în inconştient. Bărbatul e conştient.

Femeia nu poate fi constantă; prin firea ei este schimbătoare. E o

persoană, dar n-are personalitate, căci îi lipseşte individualitatea.

— Şi totuşi nu poţi nega că unele femei au o inteligenţă destul de...

— Mă rog, să ne înţelegem, e un anumit fel de inteligenţă, concretă, practică, ce nu se poate ridica până la abstract. Ea observă, nu interpretează. Ca şi cameleonul femeea îşi schimbă culoarea sufletească după bărbatul de care s-a lipit ca iedera de arbore.

N-ai observat că nevasta unui pictor vorbeşte ca un critic de artă despre tablouri, deşi nu avea la început nici o idee de pictură. Femeia care iubeşte un marinar vorbeşte cu pasiune, ca orice lup de mare, despre chestii navale, vapoare, furtuni şi naufragii. Şi pe aceeaşi femee, dacă trece în braţele unui călăreţ, o vei auzi discutând cu toată competenţa despre cai, iepe şi armăsari, de herghelii, curse şi hipodrom. Femeia nu-i decât un reflex al bărbatului. Ea se adaptează mai uşor la mediu tocmai pentru că nu are individualitatea.

Şi Mincu, pentru că vedea bine că se încurcă în ipoteze şi teorii abstracte, trecu din nou la fapte.

Să vezi cum a început transformarea. Loviturile destinului le-am primit printr-un ordin de serviciu. Eram detaşat la minister. Mă mut la Bucureşti.

În atmosfera încărcată a Capitalei, în vârtejul acesta tulburător începem o viaţă nouă. Ca să-ţi descriu toate fazele metamorfozei ar trebui să fac un volum de analiză sufletească. Numai aşa ai putea să înţelegi adevărata criză sentimentală prin care am trecut. Intrasem într-un angrenaj distrugător, ale cărui roţi ne rupeau carnea bucată cu bucată.

Zile şi nopţi pierdute în acest bâlci monden tocesc şi cele mai viguroase resorturi sufleteşti.

Telefonul, care zbârnâia toată ziua, cred că are o mare vină în dizolvarea familiei moderne. Frânturi de conversaţii care mă enervau la culme, întâlniri, serate, ceaiuri, plimbări, atâtea ieftine plăceri ne pulverizează viaţa.

Avidă de senzaţii, ahtiată de o lume uşuratică, femeea asta cuminte, înţeleaptă, ajungea frivolă, mincinoasă şi violentă. Niciodată nu spunea unde se duce şi ce face. Un fel de ruşine mă oprea să-i cer socoteală. îmi aluneca printre degete.

Busola se deranjase; fără orientare, pierdusem — cum spun marinarii — capul la compas, scăpasem cârma din mână. Bătea un vânt de nebunie.

Prin frumuseţea şi farmecele ei, prin vioiciunea spiritului, fusese întotdeauna seducătoare, acum cocheta, flirta fără jenă în mijlocul unei bande dubioase de snobi, bărbaţi şi femei, care-şi schimbau amanţii şi nevestele între ei, imitând un fel de iubire ca o parodie a dragostei redusă la un singur gest.

Simţul pudorii dispăruse. „Femeia modernă are drept la aceeaşi viaţă senzuală ca şi bărbatul”, era cuvântul de ordine al bandei. Ea, care ştia să judece solid, începuse a privi lumea ca orice femeiuşcă — un cap de păsărică. Oamenii pe care îi cunoscuse bine şi-i ironiza înainte, acum îi admira. O prăpastie se adâncea între noi, deşi avusesem o identitate perfectă în felul de a gândi şi privi viaţa şi lumea în care trăiam.

Ce trebuia să fac? Concesii? Compromisuri? Sau să reacţionez? Evitam explicări penibile. Mă închideam în mine, sufeream în taină. Aşteptam. Nu ştiu ce aşteptam. Stam mut zile întregi. Şi asta o irita până la furie. Gioconda, cu surâsul ei angelic, devenise aspră, dură şi crudă. Tăceri bosumflate, izbucniri violente, cuvinte înverşunate care se încrucişau ca săbiile ascuţite.

Cele mai urâte zile, de care şi azi roşesc, au fost acele în care chinuit de demonul geloziei, şedeam la pândă, spionând orice mişcare, să aflu, să surprind, să mă încredinţez.

Dacă era la mijloc un sentiment nobil, adânc, de iubire adevărată, mă pregăteam să iert, să mă înving, să sufăr resemnat. Dar m-am convins în scurt că nu era decât un capriciu, o legătură efemeră, o întâmplare neprevăzută, un simplu accident de cale ferată.

Unde ajunsese îmi era indiferent. Destul că a putut să facă primul pas. Legătura era ruptă. Stima, credinţa reciprocă dispăruseră. Totul era pierdut... ireparabil. Mă durea gândul trecutului. Visasem o legătură ideală întemeiată numai pe iubire, nu pe calcule şi compromisuri. Era tovarăşa vieţei, jumătatea mea, soţie nu amantă. Puteam să iert, dar nu puteam să uit.

Într-o zi, din întâmplare, dau de o carte cu dedicaţie: „Celei mai bune prietene — prietenia este anticamera amorului”. Am cunoscut scrisul. Un junghi dureros mi-a oprit răsuflarea. Să intru în pământ de ruşine. Totdeauna am avut groază de ridicol. Întunecat, dar stăpânit, am întrebat-o: „Ce găseşti tu în tipul ăsta pe care acum trei luni îl ironizai, socotindu-l o perfectă secătură?”

— Mă amuză. E un om interesant când îl cunoşti mai bine, îmi răspunse ea înţepată. Şi deodată se încorda, îşi dădu capul pe spate şi adaogă, şuierând cuvintele:

— Tu, care vezi totul în negru şi iei viaţa în tragic, rămâi un burghez fatalist. Eu ştiu să mă ridic... să-mi trăiesc viaţa... să mă descătuşez –... fiecare pentru sine...

— A! ha! zic, am înţeles, aceleaşi banale vorbe late pe care femeea modernă le repetă ca un papagal când vrea să iasă din jugul căsniciei. Să nu-ţi închipui că o să mă cramponez de fustele tale... eşti liberă... ne despărţim.

În fine, ce să-ţi mai înşir, ne-am despărţit. O uram şi o iubeam încă. Una îmi spunea mintea şi alta inima. Mă zbăteam între

demnitate şi umilinţă. Mă învinuiam singur. Aşteptam un cuvânt, un gest. Nimic. Eram doi nenorociţi care pierduserăm ceea ce niciodată nu mai puteam găsi.

Atunci am putut vedea că memoria durerei e mai intensă decât a plăcerei.

Ce luptă cu tine însuţi ca să alungi din minte imaginea care te obsedează. Simţi că s-a rupt o parte din sufletul tău, rămâi între viaţă şi moarte, vrei să sfârşeşti odată, să scapi într-un fel de tortura şi amărăciunea care te apasă veşnic.

Convalescenţa a fost lungă. Am suferit grozav până m-am regăsit. Dar nu eram acelaşi. Rana o cred azi vindecată, dar cicatricea e aşa de sensibilă că uneori se deschide şi supurează încă.

Trebuie să ştii, doctore, că unele regrete sunt mai dureroase decât remuşcările, sfârşi Mincu tremurător, cu vocea stinsă, înecată de un nod care i se oprise în gât. Şovăind, căutând un sprijin, îşi rezemă greoi capul pe mână. Doctorul, ascunzându-şi emoţia, îşi freca fruntea privind pieziş.

După câteva minute de tăcere, Mincu îşi reveni. C-un gest mângâitor îşi trecu mâna prin păr şi începu cu glas schimbat, rar, domol:

— În fond, toată istoria asta e prea puţin interesantă; un caz banal, una din miile de căsnicii desfăcute azi cu atâta uşurinţă. De ce aş pretinde vieţei mai mult decât îmi poate da? Ca să visezi iubire şi fericire eternă ar fi o absurditate, totuşi mă uit în urmă cu regret; spectator rece, obosit, mă judec azi ca pe un străin.

Caut în zadar factorii necunoscuţi în problema vieţei în doi. Mă întreb de ce femeea pe care am iubit-o şi-a distrus singură cu mâna ei cuibul, c-o brutalitate şi cruzime pe care nu pot să mi-o explic. Pe ce drumuri ascunse ne poartă viaţa...

Cele mai intense plăceri şi cele mai cumplite dureri îţi vin din partea aceleiaşi fiinţe.

Ca o tragică ironie a căsniciei, vezi adesea două făpturi de aceeaşi calitate, pe care natura anume parcă le-a făcut pereche, şi totuşi nu ajung să se înţeleagă, nu pot trăi împreună şi se despart. Ea, o femee distinsă, se împacă bine cu un imbecil; el, om superior, se înţelege perfect c-o cocotă sau trăieşte fericit cu propria-i bucătăreasă.

— Pe mine, zise doctorul, mă chinuieşte mereu această metafizică a amorului, misterul naturei care deosebeşte sufletul masculin de cel feminin. Nu ştiu dacă ai observat la femei lipsa de memorie a sentimentelor?

În structura gândirii, logica este condiţionată de memoria adevărată a faptelor trăite, care este în legătură cu voinţa.

Memoria bărbatului e continuă, impresia primită se imprimă şi rămâne. Femeia nu are memorie continuă, ea se opreşte numai asupra

unor momente, nu reţine nimic. Femeia e o coardă care zbârnâie când o atingi. Bărbatul e o placă de patefon care poate reproduce o operă celebră. Femeia nu are Eu. Spune cu uşurinţă minciuni, nu are remuşcări, pentru-că nu are memorie şi logică, nici pentru trecutul ei, şi nu poate vedea în depărtare.

Demostene, mi se pare, a zis că o femee poate prăbuşi într-o clipă ceea ce un bărbat a zidit cu gândul ani întregi.

Femeia nu poate fi geniu. Dovadă că omenirea n-a dat până azi nici un geniu feminin.

— Poate să dea în viitor, întrucât încep să aibă şi ele aceleaşi preocupări intelectuale

— Toată activitatea socială şi culturală a femeii moderne nu-i decât o imitaţie masculină. Ştiinţa nu priveşte femeea decât sub aspectul unei maşini de perpetuare a speciei. Aceasta este crudul adevăr ştiinţific.

Natura a înzestrat-o cu trupul şi sufletul propriu acestui scop. Arta, literatura, religia, cultura, nu servă în fond decât ca nişte accesorii de toaletă pentru femei.

Femeia este sau maşină de copii, sau obiect de plăcere. Soţie sau amantă.

Bărbaţii, în egoismul lor, vor să aibă pe amândouă în aceeaşi făptură. Se întâmplă, cum e şi natural ca amanta ideală să fie o soţie detestabilă. Femeia pe care ai iubit-o voia să-ţi fie amantă şi nu soţie.

După o formulă strict ştiinţifică, femeea nu este decât *sexualitatea pură*.

— Cum? făcu Mincu scandalizat, nu există un ideal de femee...

— Ha! ha! îl întrerupse doctorul cu râsul lui sarcastic. Idealul acesta e creat de erotismul bărbatului. Instinctul sexual se mulţumeşte cu orice femee, dovadă relaţiile tarifate. Numai erotismul face ca bărbatul să-şi aleagă ca obiect de cult o femee pe care o împodobeşte cu toate frumuseţile idealului. Vezi cum păşim din biologie în estetică. De aceea s-a şi zis odată că frumosul nu-i decât o declaraţie de dragoste făcută naturei.

E de la sine înţeles că amorul nu poate să aibă decât început. Proiectarea asta a frumosului asupra altei fiinţe este iluzorie. De aceea se repetă mereu, deşi nimeni nu crede, că amorul nu-i decât o iluzie.

— Dar din toate iluziile de pe pământ, singura adevărată; setea de viaţă, puterea creatoare, cum zice poetul, unica iluzie care încântă sufletul omenirei de la facerea lumei şi până azi.

Nu-i o cruzime ca s-o distrugeţi?

— Himera a fost totdeauna mai frumoasă decât realitatea. Dar eu fac ştiinţă nu literatură.

— Se cunoaşte, doctore, că n-ai iubit niciodată. Teoriile şi speculaţiile filozofice care le faci te duc la paradoxuri.

În schimb rămâi un misogin înăcrit...

— Şi tu, care ţi-ai ars aripile odată, rămâi acelaşi romantic, fără să poţi zbura.

O bătaie în uşa cabinei curmă discuţia.

Timonierul de serviciu aducea caietul de ordine cu însemnările comandantului.

„Astăzi, până la ora 5, toată provizia de rezervă, pe 7 zile, să fie îmbarcată. Să se umple depozitele de apă dulce. Toată lumea la bord. La ora 6 să stea la posturile de plecare".

*

Seara de toamnă cădea mohorâtă, jilavă de umezeala sărată a mării. Ude, negre, luceau cheiurile de piatră de-a lungul portului aproape gol. Două bărci de pescari cu pânzele umflate, se întorceau gonind spre adăpost. Stoluri de goelanzi, veneau grăbiţi din larg atingând crestele valurilor cu vârful aripilor. Şi ţipetele lor stridente anunţau în port furtuna care venea din urmă.

Evantia, de câteva zile, sta în casă. Singură, abătută, bolnavă. De două ori luase condeiul în mână să-i scrie lui Neagu, dar n-avea curajul să înceapă. Parcă anume o înţelegere mută făcea să nu se vadă unul pe altul.

Amâna, aştepta ceasul ce trebuia să vie, să aducă o dezlegare pentru iertarea ei, pentru împăcarea lui.

În casă o umezeală rece. Fata sta culcată, învelită în nişte şaluri vechi. Încerca să citească o carte de călătorii rămasă de la Neagu. Deodată tresări. Trei fluierături scurte. Ea cunoştea semnalul. Un vapor făcea manevră mergând înapoi cu pupa în curent.

Sări în picioare. Se repezi la fereastră.

Un vas cu pânze luneca domol spre gura Dunării. Recunoscu silueta. Şi scoţând un răcnet răguşit începu să vorbească singură ca o nebună: „e Mircea, pleacă... pleacă Mircea... se duce... Neagu... Îl pierd pentru totdeauna..."

La repezeală îşi puse o broboadă pe cap şi o luă la goană pe chei după vapor. Pe drum îşi reveni. În minte îi încolţea o vagă speranţă: „poate nu pleacă, îşi schimbă numai locul de ancoraj".

Bricul-şcoală „Mircea", acostase la capătul cheiului, în faţa palatului C. E. D. în locul rezervat anume vapoarelor pentru manevra de plecare.

Deşi întunericul se lăsa grabnic şi vremea era urâtă, lumea ca de obicei, se strângea pe chei ca să privească manevra vaporului care pleca.

În clipa supremă a despărţirii, la vasele militare n-au loc acele scene de îmbrăţişări, lacrimi, strigăte şi gălăgie, care se petrec la

plecarea vaselor de pasageri. Disciplina militară impune o rezervă ambilor părţi. Pe mal, fără de larmă, apar batiste fluturând, pe bord câteva şepci se ridică discret, şi nimeni parcă n-ar vrea să ştie cu cine a schimbat salutul despărţirii.

Capul-pilot, Barba Spiro, vechi marinar de rasă din tată în fiu, venit din Trebizonda, servea Comisia Europeană la Dunăre de jumătate de secol. De pe mal conducea manevra de ieşire a vaselor la mare. Bătrânul, cu pipa stinsă între dinţi, îşi îndesă şapca pe urechi, îşi încheie mantaua de ploaie făcută din pânză cernită, şi după ce mirosi aerul îşi scarpină ciuful de barbă albă:

„Cade barometru... să schimbă vremea... o să-i dea tava urât la mare, zice privind spre puntea lui „Mircea". Echipajul la posturile de manevră, gata să înceapă „*rondoul*". Corpul vasului, urmând să se învârtească în loc cu prova spre ieşire, se leagă de la uscat cu o parâmă enormă, cât braţul de groasă, frânghie de sârmă împletită, fixată de o puternică baba făcută dintr-o coloană de fontă îngropată adânc în pământ. Vase încărcate până la zece mii de tone gireză în jurul acestui solid punct fix.

Numai ochiul sigur al Capului-pilot ştie să prindă clipa în care trebuie să strige:

„*Mola!*"... Un moment de emoţie.

Dacă s-ar da drumul prea devreme parâmei care zbârnâie întinsă, vasul s-ar pune pe uscat, dacă ar întârzia, vasul s-ar zdrobi de chei.

Cu toate că Evantia venise în goană, ajunse când manevra lui „Mircea" era pe sfârşite. Se opri gâfâind înfierbântată. Sprijinită de un felinar de pe chei, sfredelea cu ochii mari pâcla ce se lăsa încet.

Ca într-un joc de umbre se vedeau nedesluşit oameni, care umblau pe punte. „Unde era Neagu? O va recunoaşte el? îşi va arunca ochii spre dânsa? Dacă vaporul ar mai sta câteva zile?... Poate s-ar împăca..."

După statură i se părea că recunoaşte silueta lui Neagu care se profila în provă. Îşi amintea că îi spuse odată că la ancoră e locul lui la postul de plecare.

Vaporul se dezlipi uşor de chei şi începu cu încetul să gireze; apoi din ce în ce mai iute până ce se auzi tunând vocea de bas a omului de mare:

„*Mola peste tot*". La comanda lui Barba Spiro toţi ochii se aţintiră asupra parâmei care vibra metalic, până ce scăpă încolăcită în inele ca un şarpe uriaş rănit de moarte — „Mircea" plutea liber, fără nici o legătură cu uscatul; părăsea fluviul, tăind cu pieptul apa mării.

O comandă scurtă, urmată de triluri de filiere prelungite, răsuna pe puntea navei înghiţită de noaptea neagră, care cădea învăluind şi marea şi pământul.

Apa Dunării plumburie; marea un vid negru, nelămurit. Din cerul opac se desfăceau, ca dintr-un sul ascuns, perdele de pânze cenuşei din ce în ce mai dese. Sub biciuirea vântului din larg norii negri veneau goniţi, aşa de jos încât păreau turme de monştri marini care se încălecau târându-se pe faţa apei.

„Mircea" îşi întindea velele. Proiectat în văzduh lua forme bizare — Vasul fantomă — o pasăre gigantică gata să zboare.

Se simţea în aer că vine furtuna. O grijă înfiora mulţimea, căci pe deasupra capetelor plana ca un mister eterna groază de elementele naturei.

Evantia, zdrobită, stingherită, îşi trăgea broboada pe faţă ca să nu fie recunoscută. În jurul ei erau mai multe femei decât bărbaţi.

Unele triste, cu ochii în lacrimi, se stăpâneau să nu izbucnească în plâns; altele vesele, zglobii, se agitau chicotind, cătându-şi cu ochii sclipitori amanţii de care abia se despărţiseră.

Pătrunsă până la oase de frig şi umezeală, Evantia sta cu ochii aţintiţi în beznă. „Mircea" în larg schimbând direcţia, ca să-şi ia *capul de compas*, îşi arătă încă odată felinarele de drum, doi ochi — unul verde, altul roşu — licăreau ca două candele în noaptea glacială.

Nava se depărta făcându-se din ce în ce mai mică — o umbră... o pată... un punct... nimic.

Şi când nimic nu se mai desluşi în zare, o apucă pe fată un plâns sfâşietor. Ca să nu fie observată o luă repede înapoi spre casă. Dar vijelia izbucnise. O răpăială de picături de ploaie îngheţată ca nişte sfârcuri de bice, cădeau în vârtejurile vântului de Nord. Lumea îngrozită fugea la adăpost prin cârciumi şi cafenele. Evantia singură, ca o nălucă, mergea înfruntând ploaia. Sufla greu, înăbuşită, trăgând până în fundul pieptului aerul rece, îngheţat. Dinţii îi clănţăneau de frig. Din uşa unei taverne un marinar chefliu întinse mâna s-o tragă înăuntru:

„Încotro, fetiţo, alergi aşa turburată?... Nu-i timp de *randevouri*... Vino la interes aici..."

Ea se smuci şi iuţi pasul. Ajunse acasă istovită, tremurând, cu trupul ud până la piele, cu inima strânsă de o cumplită presimţire care o înăbuşea de spaimă: un glas de undeva îi şoptea în taină că n-o să-l mai revadă pe Neagu niciodată.

Căzu bolnavă la pat.

CAPITOLUL XI

Un iad ajunsese casa lui Stamati.

Penelopa căutând să zvârle praf în ochii lumei, ameţită de iluzia averii Americanului, făcuse o sumă de cheltuieli nesăbuite cu mobilarea casei.

Dobânzile datoriilor creşteau. Stamati aştepta cu groază scadenţa poliţelor.

El fusese atras de un grup de speculanţi în comerţul de grâne, în vedere că şi fratele său Americanul va intra în afaceri. Se lăcomise în speranţa unei mari lovituri care să-l salveze, şi se încurcase în socoteli în aşa fel, încât nu mai vedea nici o ieşire.

Ajunsese la felurite expediente. Se zbătea, dar se afunda văzând cu ochii.

Cu-n fel de laşitate fugea de lume şi de casă. Ca să evite scenele şi nevricalele Penelopei, pleca mereu pe drumuri după afaceri, la Galaţi, la Brăila şi la Constanţa.

Când pierdu şi ultima speranţă în averea Americanului, Stamati avu o criză de disperare care-l ţinu la pat două săptămâni bolnav de gălbenare. Nu mai dormea, nu mai mânca, era într-o veşnică spaimă.

Ne mai având puterea de a reacţiona, aştepta nenorocirea să-i vină, cum aşteaptă struţul primejdia, ascunzându-şi capul în nisip.

Penelopa, frântă în orgoliul ei, sta ziua închisă în casă; ocolea lumea; nu ieşea decât seara; umbla îmbrăcată numai în negru.

Dacă mai înainte, îl privea pe Stamati c-un suveran dispreţ, acum ajunsese să-l urască înverşunat. Nu-l mai putea suferi în apropierea ei; numai înfăţişarea lui o irita la culme. Când îl vedea trist şi umil, mut, cu fruntea încreţită, cu privirea rătăcită, umblând cu haine ponosite, cu şapca pleoştită şi cravata strâmbă, îi venea să ţipe, să-l zgâlţâie şi să-l zgârie. Trăiau complet dezlipiţi, departe unul de altul.

„Uite ce bărbat am! îşi zicea; asta mi-a fost partea pe lume.. Ce viaţă nenorocită trebuie să trăiesc... până când o să mai ţină acest trai mizerabil?...”

Aşteptase mereu ceva nou, o întâmplare, un eveniment care să-i schimbe traiul.

Sosirea Americanului o ameţise; îi adusese speranţa unei schimbări în viaţă. Dar se înşelase. Acum sta toropită, bolnavă şi chinuită de gelozie. Organizase o reţea de spionaj în jurul lui Deliu. Şi uneori pornea exaltată, febrilă, în căutarea lui.

Când într-o dimineaţă, unul din băeţii din cafenea, plătit de ea, îi aduse informaţia sigură că Deliu a fost la miezul nopţii cu Evantia pe plajă, Penelopa rămase înmărmurită. „Va să zică, nu se înşelase. Prevederile ei se realizau”.

Ca o fiară rănită de moarte, retrasă în vizuină, sta închisă în camera ei. Chinuită de setea răzbunării, ca să-şi descarce năduful, se puse la scris.

Rânjind, compuse o anonimă către Neagu din partea unei *binevoitoare*. Îl plângea că-i înşelat de o fată depravată, care noaptea se întâlneşte cu amantul la plajă.

A doua scrisoare era pentru Deliu. Aşternută la prima furie, era o scrisoare fulgerătoare, plină de învinuiri şi blesteme.

După ce o stropi cu lacrimi fierbinţi, o puse în plic şi o trimise c-un băiat lui Deliu Dar după câteva minute fu cuprinsă de o chinuitoare laşitate. Îi era frică de o ruptură definitivă. Ca o furtună se repezi la uşă, o luă la goană pe stradă... Era prea târziu, băiatul dispăruse.

Frântă, ruşinată de slăbiciunea ei, se întoarse în casă, se trânti pe pat, plângând cu faţa în perne, într-o disperare neputincioasă.

Nu-şi ierta prostia făcută: „Cum nu putuse ea să se stăpânească? Ce va face el?... Ce-i va răspunde?... Dacă i-ar compune o altă scrisoare, în care l-ar ruga fierbinte s-o ierte, să uite tot ce i-a spus întâi... că a fost nebună de gelozie... n-a ştiut ce spune".

Dar mândria o oprea. Şi un grăunte de speranţă începu să încolţească în mintea ei.

„Dacă în inima lui a rămas un pic de iubire, nu se poate să n-o ierte. Diseară se va duce la el; ştie ea cum să-l ia şi ce trebuie să facă".

Hotărâtă, sări din pat, îşi şterse ochii de lacrimi şi se aşeză în faţa oglinzii, la măsuţa de toaletă. Trebuia să se refacă. Să fie frumoasă, seducătoare.

*

Deliu, care ţinea locul căpitanului de port plecat în concediu, se găsea în birou înconjurat de agenţi consulari, interpreţi şi martori. Era în cercetarea unui scandal întâmplat la o cârciumă din port, între marinarii francezi şi italieni, care de obicei se luau la harţă pe unde se întâlneau. Primind plicul, Deliu se opri o clipă, citi adresa şi, recunoscând scrisul Penelopei, fără să desfacă plicul, îl vârî mototol în buzunar.

Tocmai după masă, la cafea, îşi aduse aminte de scrisoare. O citi pe îndelete, cu mare atenţie.

Acreala şi furia Penelopei nu reuşiră să-l tulbure.

Calm, citi până la urmă.

Se lungi comod pe o sofa, fumându-şi satisfăcut havana; ochii lui pe jumătate închişi, urmăreau fumul albăstrui în spirale capricioase, iar buzele schiţau un surâs ironic.

„... Şi în fond, îşi zicea în sine, cea mai bună despărţire este cea provocată de femee".

Tocmai cazul Penelopei. După experienţa făcută, Deliu era încredinţat că în strategia şi tactica amorului, o retragere onorabilă cere mai multă abilitate decât o cucerire, care nu cere decât curaj.

Începuse a-l obosi legătura asta. El de la început o clasase pe Penelopa ca o romanţioasă tiranică. Avea apucături stranii. Prea lua

viaţa în tragic.

E drept, avea temperament, dar cunoştea el bine specia asta de femei care închid ochii şi încleştează fălcile... trebuia să fie mereu în gardă. Şi el, care ţinea la libertate, mai mult ca la orice, trebuia să suporte capriciile şi gelozia ei sălbatică? Trebuia să se cramponeze de fustele unei femei?

Prima dată, plecarea lui silită şi repede din Sulina, înlesnise despărţirea şi amânase realizarea visurilor ei de salvare şi de trai în doi. Ea sperase o legătură strânsă, durabilă, poate chiar o situaţie nouă în societate.

El se făcuse la început că nu înţelege, apoi amână mereu realizarea, care îl îngrozea. Nu era făcut pentru o legătură durabilă. Nu putea concepe viaţa decât în completă libertate.

„Cu asemenea femee? Ce ar zice lumea? Nu, ar fi fost ridicol. Sigur că trebuia să o rupă cât mai curând".

„Iată că ea singură acum face gestul fatal. Cu atât mai bine, venea în ajutorul lui. Dar trebuie să fie atent, să procedeze cu tact şi sânge rece. Să nu facă vreo prostie femeea asta disperată. Avea oroare de scene şi lacrimi".

Şi ca să-şi păstreze calmul fără să cedeze slăbiciunii trebuia, cu orice chip, să evite o întâlnire cu ea.

„Avea să-i scrie şi să dispară pentru câteva zile".

Deliu se aşează comod la birou, scoase o cutie de lemn încrustată cu arabescuri de sidef. Caseta dragostelor moarte, cum o numea el, conţinea pachete şnuruite de scrisori, fotografii, bucle de păr, blonde şi brune legate cu panglici, flori presate... „nimicuri scumpe" din care se ridica un parfum vechi şi un praf gros, care-i stârnise un profund strănut repetat.

„Fleacuri... minciuni... E curios, gândea el, cum cere amorul atâta falsitate... de ce se îmbracă acest sentiment natural, în haina minciunii. Mereu trebuie să minţi, să te prefaci, să fii veşnic cu masca pe obraz. Dar femeile cer să fie minţite. Ele singure ne fac să fim şireţi şi necinstiţi."

Şi pe el a început să-l cam plictisească această continuă minciună. Poate asta e tocmai un semn că începe să îmbătrânească... şi un spin ascuţit parcă îi înţepase inima. Ca să-şi smulgă din minte un gând ce-i încolţea chinuitor, îşi aminti cu voluptate de frăgezimea Evantiei... păcat că e aşa de sălbatică. De ce fugea de el? Un presentiment îi spunea că n-are s-o mai vadă niciodată...

„Oricum, de scrisoarea Penelopei trebuie să profite numaidecât. A venit la timp ca să fie exploatată. Cine-i de vină? Ea a voit-o".

Luă pachetul cu scrisorile primite de la ea. Îl înveli şi îl sigilă.

Se aşeză apoi la scris, după câteva minute de gândire pentru a-şi aminti vechile clişee: „Nici odată n-am iubit o femee pe care să n-o

stimez... trupul meu a fost sclavul inimei... dorinţa şi iubirea au fost la mine împreunate...”

„Se învinui că are un temperament nenorocit: O fatalitate îl urmăreşte în viaţă; ca să suporte suferinţa care-l roade, pleacă, se îmbarcă pe-un vapor de comerţ... îşi schimbă complet viaţa... se rupe de lume... nu vrea să mai aibă nici o legătură... nu vrea să mai provoace suferinţe în jurul său... începe o nouă viaţă rătăcitoare pe mări...”.

Şi la urmă sfârşi cu o frază de efect, pe care o mai utilizase de multe ori:

„Sper că nu vei uita momentele noastre de fericire... şi vei primi ca să rămân pentru toată viaţa un devotat şi statornic amic al tău...”.

— Jeane, eu trebuie să dispar câteva zile. Plec chiar diseară. Tu să fii cu ochii în patru; e o chestie delicată la mijloc, mă înţelegi?

Credinciosul Jean (Ion Rotopan, şmecher de port din Brăila), clipind des din ochi, întrebă grăbit:

— Ce trebuie să spun la Căpitănia de port şi ce trebuie să spun persoanei în chestie?

— La Căpitănie să spui că am fost chemat la Galaţi, la Inspectoratul Porturilor. Iar dincolo că am plecat urgent ca să mă îmbarc pe un vapor de comerţ pentru Rotterdam. Ai s-o convingi să nu vie după mine. Şi numai după cinci zile ai să te prezinţi la ea cu pachetul şi scrisoarea asta. Ai să-i spui că le-am trimis din Constanţa, înainte de a pleca vaporul în străinătate.

Tu ai s-o urmăreşti pas cu pas şi să mă a-nunţi dacă pleacă din Sulina. Adresa care am să ţi-o dau, n-ai s-o arăţi la nimeni. Să te văd, Jeane, dacă ştii să lucrezi ca un băiat deştept.

— Nu aveţi nici o grijă! îi răspunse Jean măgulit.

Deliu se îmbarcă devreme pe vaporul poştal.

*

Penelopa, care se frământase toată ziua frângându-şi mâinile de necaz pentru prostia ce-o făcuse, îndată ce începu a se întuneca, porni ca o furtună întins acasă la Deliu.

În mintea ei, pe drum, i se încrucişau crâmpeie de fraze fără legătură; nu ştia cum are să înceapă, dar avea o încredere oarbă în voinţa ei. Era sigură că va învinge... cu forţa disperării...

Nu se mai feri ca altădată. Gâfâind de emoţie, sună lung, energic, la uşa lui.

Credinciosul Jean, care-i ştia secretele, căci înghiţise multe bacşişuri, ieşi înainte surâzător, într-o pijama de mătase din garderoba stăpânului.

— Domnul căpitan nu-i acasă.

— Nu-i adevărat! Deschide să văd! ordonă ea hotărâtă.

Jean execută ordinul adăugând c-un discret zâmbet ironic:

— Pardon! de fapt nu eu sunt omul care să mintă o persoană ca d-voastră.

— N-a primit azi dimineaţă o scrisoare adusă de un băiat pe care l-am trimis eu? Când şi unde putea să plece aşa de repede?

— De fapt a primit o scrisoare, dar după amiază şi-a făcut bagajul şi mi-a spus că pleacă fiind chemat urgent.

— Cum, n-a lăsat nici o scrisoare? Nici o vorbă?

— De fapt a plecat să se îmbarce pe un vapor de marfă pentru Rotterdam. Şi mi-a spus că înainte de a ieşi la mare are să vă trimită o scrisoare.

Penelopa, care se credea tare, păli deodată: i se întunecă vederea şi simţind galopul inimei se rezemă de zid, de frică să nu cadă. Zdrobită, învinsă, târându-şi picioarele, murmură printre dinţi: „laşul! fuge... îl insult şi nu răspunde... n-are curajul să dea ochii cu mine... fuge ca un mişel... dar nu-l las, trebuie să pun mâna pe el... am să-l urmăresc până la capătul lumei...”.

A doua zi Penelopa, era pe vaporul postai pentru Galaţi.

În zadar răscoli tot portul. Nici un vapor românesc nu pleca la acea dată spre Rotterdam. Se întoarse a doua zi la Sulina.

Pe uşă găsi lipită o hârtie roşie.

Obosită, ameţită de drum, la început nu înţelese bine ce scria acolo. Când îşi dădu seama că este somaţia pentru sechestru mobilei şi a efectelor, instinctiv îşi întinsese mâna să rupă hârtia, dar ca un copil fricos repede şi-o retrase. O cuprinsese o spaimă mare şi printre lacrimile care-i jucau în ochi îi apăreau mobilele de care trebuia să se despartă. Patul ei monumental de mahon, cu perdelele de catifea portocalie, bufetul de nuc, sticlăriile care scânteiau, covoarele turceşti, rochii, mantale, lenjeriile... şi toată mobila nouă luată pe datorie pentru găzduirea Americanului.

Ce să facă? De unde putea găsi atâţia bani?

Stamati lipsea de-acasă. De-o săptămână era dus la Brăila.

Copleşită, se lăsă pe pat cătând cu o privire rătăcită... „Lucruşoarele ei avea să fie vândute la mezat... nu mai avea nimic... va rămânea goală pe drumuri”.

Simţea cum se înăbuşă. Se ridică, îşi turnă un pahar de apă şi, pe când îl ducea la gură. auzi un zbârnâit de sonerie. Se opri. Îi era frică să facă vreo mişcare. Cine putea să vie la ora asta? O groază stupidă o paralizase.

Servitoarea intră c-o scrisoare şi un pachet sigilat.

— Le-a adus soldatul de marină.

Penelopa sări electrizată.

— Unde-i Jean?

— A plecat.

Jean, care înţelegea bine chestiile delicate, se făcuse nevăzut.

Penelopa, curioasă, nerăbdătoare, negăsind la îndemână nici cuţit, nici foarfece, rupse cu dinţii sfoara pachetului în faţa servitoarei. Un vraf de plicuri albe, roze, albastre se răspândiră pe jos... A înţeles... „scrisorile ei”.

Groaznica lovitură o primise drept în plin, ca un glonţ în inimă.

Scrisoarea închisă îi juca între degete.

Îi lipsea curajul s-o deschidă.

Ce putea să-i scrie?

Începuse a se întuneca. Printr-o sforţare de voinţă se târî până la fereastră. Rupse plicul şi începu să citească.

Mânia înăbuşită o făcea să icnească într-un tremur convulsiv, într-un fel de rânjet amar şi straniu.

„Va să zică... s-a sfârşit... asta a fost... nimic nu rămâne... ce laşitate... ce păcătoşi mai sunt bărbaţii...”

„A!... dacă l-ar avea ea acum în faţă... laşul... se ascunde... n-are curajul s-o înfrunte... dar ea îi va dovedi că s-a înşelat, el n-o cunoaşte încă... o să-l facă să sufere, să se zbată cu chinurile remuşcării... se va răzbuna cu viaţa ei... atunci o să vadă el ce amantă a avut, şi pe care n-a meritat-o. Ce va zice lumea? Va zice că ea a fost mai tare ca el. Ce, nu-i liberă să facă ce vrea cu viaţa ei? Cine poate s-o împiedece? Mai curând sau mai târziu, tot o să sfârşească. Ce-o mai aşteaptă în viaţă? Dacă n-a avut noroc... aşa i-a fost scris... mai bine aşa... trebuie să sfârşească”.

Şi simţind un nou flux de furie, se ridică hotărâtă în picioare. I se părea că tavanul o apasă, pereţii casei o striveau. Se îneca. O ieşire, căuta o ieşire. Deschise uşa. Plecă grăbită, parcă o chemase cineva. Afară respiră profund. Mergea repede, cu capul gol, înfierbântată, tâmplele îi zvâcneau. Nici o şovăire nici o oboseală; mergea cu vioiciune. Cu sânul plin de un fel de orgoliu păşea hotărâtă, împinsă de un avânt eroic, simţea nevoia să întreprindă ceva mare, o acţiune care să uimească pe toată lumea. Nu îi era frică de nimic. O putere de neînvins o mână spre pustiul întunecat al mării.

Două rânduri de lumini, ca nişte ochi curioşi o fixau de la distanţă. Şi în negura nopţii se profila silueta unui vapor la debarcader, gata de plecare.

Penelopa grăbi pasul, ocolind locul, unde se vedea lumea adunată. Gândurile care i se încrucişau cu repeziciune în mintea înfierbântată o despărţeau fatal de lume.

Era o seară de toamnă. Salcâmii înşiraţi pe drum îşi îndoiau scheletele negre scârţâind cu jale, iar vântul sărat din larg sufla rece, gonind în iureş frunzele galbene, moarte pe pământul jilav.

Ea nu se opri până la capătul drumului.

Digul care desparte Dunărea de mare sfârşeşte cu farul verde. Stoluri de fluturi, insecte mici, atrase de lumina scânteietoare a farului, se îmbulzeau plesnindu-se de cristalele fierbinţi şi căzeau în valuri la picioarele farului.

Marea liniştită, grandioasă. Cerul cu lumea lui de stele se răsfrângea în apă ca într-o oglindă neagră. Miriadele de candele licăreau tremurând în adâncuri.

Penelopa, singură în puterea nopţii, sta lângă farul verde, privind în larg.

Stropii de apă sărată îi udau pantofii de antilopă. Se feri un pas căutându-şi batista. Dar tresări înfiorată de un urlet asurzitor de sirenă. Vaporul ridicase ancora. Ieşea din port alunecând lin pe apa neagră, brăzdată de dâre luminoase. Nu mai era timp de pierdut. Cuprinsă de un fel de grabă, Penelopa trecu pe după far, de frică parcă să nu fie văzută de cineva în lumina vaporului. Şi repede, pe neaşteptate, făcu de pe dig un pas în gol — drept în picioare, cu pumnii închişi, încleştaţi, c-o ultimă hotărâre să nu dea din mâini.

...nu auzi decât un vâjâit prelung de ape de-asupra capului... şi pe urmă nimic.

*

Deliu, la Bucureşti, primise informaţii de la credinciosul Jean din Sulina.

„Penelopa îl căutase pe la Galaţi. Se întorsese acasă. Primise pachetul de scrisori. Şi plecase iar, dar nu se ştie în ce parte. Poate la Constanţa sau Constantinopole în căutarea lui".

Deliu îşi făcu socoteala că are vreme trei-patru zile să se repeadă la Sulina în lipsa ei. Trebuia să facă act de prezenţă la serviciu şi să plece într-un concediu, până va reuşi să părăsească definitiv acest mizerabil colţ de provincie în care avusese atâtea necazuri.

De la plecarea vaporului poştal din Galaţi, el se adâncise în citirea unui roman de senzaţie. Era ameţit şi distrat când păşi pe pământ coborând scara vaporului. Un gardian de la Căpitănia portului îi ieşi înainte.

— Domnul doctor a telefonat că vă aşteaptă la morga spitalului ca să asistaţi la autopsia unui înecat.

— Ei asta îmi mai trebuie, bombăni el plictisit.

Cu toată neplăcerea Deliu trebuia să se ducă. Nu se putea sustrage. Căpitanul de port este dator după lege să fie faţă la autopsia înecaţilor pescuiţi în raza portului.

La început îi venise foarte greu. Nu putea suporta mirosul şi vederea cadavrelor întinse pe masa de autopsie. După câteva încercări reuşise să se învingă, şi înecările fiind dese, se obişnuise cu totul.

Fără să mai treacă pe acasă, Deliu, resemnat, se îndreptă spre

spital făcându-şi în drum o nouă provizie de ţigări, ca să poată suporta aerul infect din sala de autopsie.

Trecând prin grădina spitalului văzu lumea adunată la morgă.

O brancardă goală aştepta lângă uşa întredeschisă, înainte de a intra, Deliu primi drept în faţă o duhoare nesuferită care-l înăbuşi o clipă. Miros amestecat de mucegai, tămâie şi carne putredă.

Autopsia începuse. Trebuia să intre măcar de formă, ca la urmă să iscălească procesul-verbal, să îndeplinească actele legale.

Se hotărî. Intră încet cu batista la nas.

Doctorul şi subchirurgul, în halate albe pătate de sânge, lucrau de zor spintecând un trup omenesc ca pe o vită tăiată la abator.

„E o femee... observă Deliu, trebuie să fi stat mult timp în apă... e umflată şi a început descompunerea... pete verzui de putrezire pe corp". Faţa nu i-o văzuse încă. Numai când doctorul făcu un pas în lături ca să-şi aleagă un bisturiu din cutia de instrumente, îi apăru fioroasă o figură femeiască deformată, vânătă şi puhavă.

Deliu tresări. Ceva îi săgeta trupul... „ea... Penelopa".

Se trase un pas înapoi şi se sprijini de peretele rece şi umed. Nu putea să-i privească faţa. Făcu ochii mari privind la mâna moartei care atârna verzuie. Cunoscu brăţara, un lănţişor de aur pe care i-o dăduse c-un an mai înainte.

Simţea cum îi slăbesc genunchii. Roşeaţa mustrării i se ridicase în obraji.

Frica, ruşinea, îi împăienjeniseră ochii. Niciodată nu i se mai întâmplase să-şi piardă stăpânirea de sine. Lupta să-şi învingă slăbiciunea. Se întoarse cu faţa spre uşă, îşi aprinse o ţigară trăgând cu sete fumul până în fundul plămânilor.

„De s-ar sfârşi mai degrabă. Soarta îi pregătise anume un joc de întâmplări... I-o adusese în faţă ca o pedeapsă... Ea reuşise să se răzbune... Trupul acesta l-a strâns el în braţe... E înspăimântător...".

Mirosul de stârv îi sfredelea creierul până în fund...

Făcu o sforţare să-şi învingă scârba. Ce dracul, e bărbat şi încă soldat. Ar fi dat orice să fugă, dar îi era ruşine. Ce ar fi zis cei doi bărbaţi care ciopârţeau trupul acela cu atâta nepăsare.

Un hârşcâit ascuţit de ferestrău îi zgâria dureros nervii. Îşi întoarse ochii şi văzu valul de păr negru, lipit în şuviţe de nămolul cleios, dat peste cap, acoperind faţa, şi ţeasta goală scalpată. Deliu se împletici. Era la capătul puterilor. Sprijinindu-se de pereţi, şovăind, se strecură pe uşă.

Se opri o clipă sub o boltă de viţă ca să respire aerul curat din grădina spitalului. Dar nu putea scăpa de mirosul acela scârbos pe care-l ducea cu el, îmbibat parcă în toţi porii pielii.

De partea cealaltă a zăplazului acoperit de trandafiri agăţători, un grup de femei de mahala sporovăiau aşteptând sfârşitul autopsiei.

„De inimă rea sărăcuţa s-a aruncat în mare...”

„Vai dragă! dacă n-aţi văzut cum o aduceau legată c-o frânghie de subţiori în urma bărcii. Când trăgea pescarul la lopeţi, şuvoiul apei o ridica în picioare, parcă era vie, aşa se apleca dând din cap. Când am văzut-o, mi-am făcut cruce şi am fugit... Doamne fereşte”...

În dreptul spitalului, căzut frânt pe o bancă, zăcea Stamati. Horcăia şi din când în când izbucnea într-un muget de vită înjunghiată. Se zbătea să se ducă la morgă, s-o vadă. Logaridis se lupta cu el, ţinându-l pe loc.

Ca un fugar, Deliu ocoli pe departe spitalul.

„Cine ar fi crezut — gândea el — că Stamati, bărbatul acesta şters şi umil, putea s-o iubească pe femeea asta care-l privea cu dispreţ... şi totuşi o iubise cu patimă...”.

Deliu simţea că nu mai poate să rămână în Sulina. A doua zi, era să fie înmormântarea. Avea sa înfrunte atâtea priviri... nu, trebuia să fugă din aceste locuri.

Nici în casă nu-i venea să rămână peste noapte. O luă întins spre vaporul poştal. În revărsatul zorilor avea să plece, din nou, la Galaţi.

Toată noaptea şi-a petrecut-o singur pe punte între două sticle: una de piperment şi alta de mastică. Îi plăcea mai mult culoarea decât gustul. Schimba verdele de smarald cu albul de opal, şi ca să uite, să scape din ghearele care-i strângeau creierul, îşi omora mintea cu otrava colorată, care-l narcotiza ţinându-l între vis şi viaţă.

*

Iubită nu fusese Penelopa, nici stimată, dar la înmormântarea ei lumea se îmbulzea. Colonia elenă era foarte numeroasă.

Prin fapta ei disperată, prin sfârşitul ei tragic, se ridicase în ochii mahalalei; opinia publică o admira. Toţi o plângeau; i se aduceau flori şi lacrimi. O faptă eroică, măreaţă, era socotită sinuciderea acestei femei, deşi în fond nimeni nu ştia precis nici cauzele şi nici împrejurările. Au fost oarecare discuţii asupra serviciului religios.

Preotului ortodox nu-i este îngăduit să slujească la înmormântarea omului care singur şi-a ridicat viaţa.

Consulul elen, ca totdeauna, ştiuse să argumenteze cu autoritate:

— Femeia aceasta, buna şi pioasă creştină, care a făcut fapte caritabile pentru biserică şi şcoală, a fost găsită înecată. Cine poate şti dacă s-a aruncat singură în apă, sau dacă n-au aruncat-o alţii, sau a căzut din întâmplare?

Pentru un spânzurat numai încape nici o îndoială dacă l-ai găsit cu gâtul în laţ, pentru un înecat însă nu poţi şti dacă nu-i victima unui accident nenorocit.

Deşi nimeni nu se îndoia că la mijloc e o sinucidere, se stabilise parcă un pact tacit faţă de biserică, prezentând cazul ca un accident

nenorocit.

Stamati reuşi să mai facă un împrumut ca să acopere cheltuielile unei înmormântări de clasa întâia. În zadar încercase Logaridis să-l mai oprească de la cheltuieli inutile.

— Am iubit-o prea mult ca să nu fac tot ce pot pentru ea, îi răspundea gata la orice jertfă. El ţinuse să fie peste tot doliu alb. Corul bisericii, copiii şcoalei elene, coroane cu panglici albe...

Stamati era zdrobit. Nu-şi mai da seamă de nimic şi abia îl ţineau picioarele.

Logaridis, ajutat de Ahile, conducea trista ceremonie.

Nicu Politicu, în negru, voia să fie demn şi grav, dar călca stânjenit, incomodat de un flacon mare de odicolon, pe care-l ducea ca remediu pentru leşinurile nevestei.

Olimpia, grasă, astmatică, abia se mişca vărsând lacrimi fierbinţi pentru cumnata ei Penelopa, pe care în viaţă n-o putuse suferi, numind-o de câte ori vorbea de ea: scorpia lui Stamati.

Femeile curioase, ca de obicei, se înghesuiau să vadă figura înecatei. Dar o maramă de borangic acoperea chipul cel umflat şi desfigurat.

Americanul şi fata erau la coada convoiului. Un gol mare se făcuse în jurul lor. Unii îi ocoleau, alţii căutau pe furiş cu necaz la ei. Nimeni nu cunoştea exact ce se întâmplase în casa lui Stamati; se ştia numai că Americanul s-a mutat de acolo. Se făceau presupuneri, legături şi vagi bănuieli... „trebuie să fi fost ceva la mijloc... nu se omoară aşa degeaba o femee... este un secret de moarte aicea”.

Şi vina se arunca tot pe Americanul care adusese, ca o piază rea, numai nenorociri de când debarcase în Sulina.

Fata slăbită, bolnavă, primi cu spaimă vestea sinuciderii Penelopei. Cu toate că abia putea închipui vreo legătură între faptele întâmplate, fără să-şi poată da seama bine de vinovăţia ei în actul disperat al Penelopei, îşi făcea totuşi crude imputări. Chinuită de remuşcări, îşi luase asupra-i vina neînţeleasă pentru nenorocita întâmplare.

Şi se credea pe drept condamnată, urgisită pentru toată viaţa. Şi ura neîmpăcată pentru Deliu simţea cum îi creşte.

Îl căuta cu ochii prin mulţime, dar nu-l putea descoperi nicăieri.

Pe o îngustă limbă de pământ, între mare şi bălţi era cimitirul maritim. Mai trist, mai dezolant apărea în sfârşit acela de toamnă. Copacii dezgoliţi, aleile troienite de foi uscate, pământul mocirlos în care crucile se aplecau pe-o coastă şi oasele ieşeau la suprafaţă.

...Şi mormântul proaspăt, negru, primi în sânul lui, pentru vecie, trupul acela pe care marea îl respinsese aruncându-l la ţărm.

*

A doua zi după înmormântare, Stamati intră în alte cheltuieli. Puse să-i zugrăvească o cameră în negru. De-asupra patului monumental de mahon cu draperii de mătase portocalie, aşeză un portret al Penelopei în mărime naturală; sub sticlă, într-un colţ, o şuviţă de păr negru.

Sub o icoană a Sfintei Fecioare aşezase o candelă de argint. Făcuse acolo cu pietate un modest iconostas.

Şi când îl întreba cineva de ce şi-a zugrăvit o cameră în negru, nu da explicaţii ci răspundea vag: „o idee a mea".

În fiecare zi mergea la cimitir. Cu mâna lui sădise la mormântul Penelopei doi pini maritimi şi o tufă de trandafiri agăţători. Chibzuia să facă o boltă de verdeaţă şi o bancă de piatră.

Lumea îl vedea singur acolo stând ceasuri întregi. Abătut, stors, îmbătrânise cu zece ani, în două săptămâni. Cafeneaua în care nu se mai arăta, o arendase unui compatriot. Era în vorbă să închirieze şi două camere din locuinţă. Lui îi ajungea una singură, alăturea de camera zugrăvită în negru, în care grămădise toate lucrurile Penelopei, păstrate cu pietate ca nişte relicve scumpe.

Abia se zvoni că Stamati închiriază casa şi consulul elen veni să-i facă o vizită.

Cu oarecare diplomaţie, după o serie de sincere condoleanţe, Consulul atinse o chestiune delicată, pentru care fusese obligat să păstreze o discreţie desăvârşită.

— E adevărat că închiriezi casa?

— Cafeneaua am arendat-o. Acum vreau să închiriez şi sus două camere, zise Stamati fără nici un gând ascuns.

— Cred că ar fi bine să nu te grăbeşti. Aşteaptă până s-o stabili chestia proprietăţii pentru viitor... oricum, dorinţa decedatei trebuie mai curând sau mai târziu împlinită... dacă aşa a fost voinţa ei... i-a plăcut să fie filantroapă... să-i rămână numele... ca recunoştinţă... colonia elenă poate o să-i facă un bust ca donatoare a localului de şcoală...

Stamati ascultă înduioşat, fără să înţeleagă bine unde vrea consulul să ajungă. Numai când auzi cuvintele de donatoare a localului, îl întrerupse, cerând lămuriri.

— Ce fel de donaţie? Care local?

— Este vorba de casa asta, proprietatea donată pentru şcoală, răspunse calm consulul elen.

— Cum, casa asta? E casa mea!

Cu bănişorii mei am cumpărat-o. Nu înţeleg cum putea ea s-o lase şcoalei? spuse indignat Stamati.

— Bine, dar dumneata ai făcut actele de cumpărare pe numele soţiei. Casa era proprietatea ei, niciodată n-a fost a d-tale. Soţia era liberă să dispună de avutul ei. Pentru a rămâne casa soţului, trebuia să

facă testament în favoarea lui. D-ta ai la mână un testament prin care ea îţi lasă casa?

— Nu, n-am nimic, dar ea nu are alţi moştenitori. Dacă n-are moştenitori, casa rămâne Statului, în caz când nu există testament.

— Iată testamentul ei, depus la consulat încă din anul trecut, prin care lasă casa coloniei elene, pentru local de şcoală. Şi consulul scoase grav din buzunar o coală de hârtie cu scrisul şi semnătura donatoarei.

Stamati îşi aruncă ochii grăbit pe scrisul acela cunoscut, dar nu avu tăria ca să citească până la urmă.

Înmărmurise cu ochii împăienjeniţi. Ridicându-se mut de pe scaun, făcu doi paşi prin cameră cu mâna la frunte, apoi se opri în cadrul uşei deschise, fixându-şi lung privirea pe candela ce lumina portretul iubitei lui soţii, din micul iconostas al camerei cernite.

Un nod îi sugruma gâtul.

Simţea cum i se taie picioarele din genunchi. Mâinile îi tremurau. Şi deodată începu să strige în gura mare, aprins, încâlcind cuvintele ca un bâlbâit:

— Cum? Adică nu-s stăpân în casa mea?... Să mă daţi afară din casa pe care eu am plătit-o?

Asta-i dreptate? Asta-i lege? Asta-i hoţie curată... Om vedea ce zice tribunalul.

— Linişteşte-te, omule! îi spuse consulul blajin; nimeni n-are să te supere. Poţi sta până îţi vei găsi o locuinţă. Nu-i nici o grabă, trebuiesc plătite taxele de moştenire, sunt de făcut forme până să intrăm în posesia imobilului...

— Şi pe urmă?... Rămân pe drumuri... Asta nu se poate. Cât oi trăi eu, nu intraţi voi aici...

— Eu nu-mi fac decât datoria, zise prudent consulul, ieşind grăbit pe uşă, cu pălăria în mână.

*

„Ei! aţi auzit ce a păţit bietul Stamati?

„Cică îi ia casa... rămâne pe drumuri la bătrâneţe."

„Nu se poate, domnule!"

„Ba se poate, că aşa-i legea."

„Cum să scoţi omul din casa lui?"

„Păi, nu era casa lui, era a ei."

„Dacă a fost prost să pună casa pe numele nevestei."

„Iaca unde te-aduce un cap de muiere."

Asemenea discuţii, aceeaşi argumente pro şi contra, se repetau în fiecare zi, prin toate cafenelele din port. Nicăieri însă nu se punea atâta patimă şi nu aveau loc mai aprinse discuţii contradictorii ca în Frizeria Heladei.

Era şi firesc. Interesul familiei era în joc. (Olimpia, nevasta patronului, era sora lui Stamati).

Într-o Sâmbătă seara, frizeria era plină. Nicu Politicii, ucenicii şi calfele asudau lucrând. De fapt numai o zi din şapte se lucra în frizerie. Toată săptămâna se făcea politică şi muzică. Patronului mandolinist i se dedicase şi un cuplet pentru desfătarea lui — cum se spunea — de a scărpina burta purcicăi.

— A! bine că v-am prins pe amândoi jurisconsulţii la un loc! zise poliţaiul Petrăchel Petraşcu. Să mă luminaţi asupra chestiei la ordinea zilei. Are sau nu drept consulatul elen să ceară evacuarea lui Stamati din propria-i locuinţă?

— Mai e vorbă... sigur că are... bine înţeles respectând formele legale, răspunse avocatul Armand Popescu, poreclit Breloc, pentru făptura lui de miniatură umană.

— Auzi vorbă... cum să scoţi omul din casa lui... este imoral şi inuman! răspunse apărătorul Traian Brânzei, zis şi Bădiţă Traian.

— Casa era cumpărată pe numele femeii şi prin testament a lăsat-o şcoalei.

— Dar dacă testamentul e fals?

— Cine avea interes să facă falsul?

— Ha! ha! cine avea interes? explodă sarcastic Nicu Politicu. Dar dumneata nu vezi că aici a fost un complot întreg ca să se pună mâna pe casa lui Stamati?

Lasă că descoperim noi toată banda... întâi caiafa de consul are să înfunde puşcăria... Şi Nicu, furios, ameninţa cu briciul în mână.

Avocatul, numai pe jumătate bărbierit, îngheţase pe scaun în faţa oglinzii, cu obrajii albi de clăbuci de săpun... Nu mai îndrăzni să-şi expună argumentele; tăcu chitic, simţind lama rece a briciului plimbându-se pe beregata ameninţată.

Fără să mai scoată o vorbă, plăti şi plecă grăbit.

— Le ţine parte!

— Dacă-i avocatul consulatului!

— Nicule! zise poliţaiul, stăpâneşte-ţi, omule nervii când eşti în exerciţiul funcţiunii.

Nu de alta, dar ferească Dumnezeu, se poate întâmpla o nenorocire, când te agiţi aşa cu briciul în mână. De frică, clienţii o să te părăsească. Uite, consulul nici nu mai dă pe aici.

— Atâta pagubă... Să vedem cine poate să-i cănească mustăţile ca mine!... Nu vezi că i s-au decolorat de tot, au început să bată în verde.

— Oricum, spuse poliţaiul, eu nu pot înţelege cruzimea răposatei. Ce fel de inimă a avut femeea asta, să-şi lase bărbatul pe drumuri, când ştia bine că el cumpărase casa pe numele ei, numai ca

să-i dovedească iubirea, s-o asigure pe ea...

— A fost o femee fără inimă! explică Nicu; ea avea aşa o mândrie de contesă, şi când vedea la gazetă că scrie de cutare persoană filotimă că a lăsat averea la o biserică sau şcoală, avea dorinţa ca să-i rămână şi ei numele după moarte, să fie cunoscută şi onorată.

De aceea s-a înţeles cu diplomatul nostru de consul ca să lase casa şcoalei şi ei să-i facă o statuie, oricât de mică...

— Desigur, zise poliţaiul, că are drept la un bust, ori măcar la o piatră comemorativă.

— Ce răutate! Ce ingratitudine din partea unei soţii, răsuflă Bădiţă Traian.

Să-i spui lui Stamati să treacă pe la mine. M-am hotărât să-i iau procesul. Câştigăm la sigur. Nu-l las nici mort... până în pânzele albe o să merg... până la Casaţie.

Şi bătrânul, întinerit de mâna lui Nicu, se ridică radios, triumfător ca după o victorie câştigată la bară.

*

Câteva zile în şir Stamati fusese văzut umblând cu Bădiţa Traian, discutând chestia viitorului proces, care începuse a pasiona toată lumea portului.

Bădiţă era unul din cele mai reprezentative tipuri româneşti din localitate, prin statura, ţinuta şi trecutul său.

Avea o înălţime de doi metri şi ceva. Totdeauna cu pălăria înaltă. Lipovenii pescari, care veneau la târg pentru procese, îi ziceau domnul Căciulă mare.

Purta nişte venerabile barbete după moda veche. Se îmbrăca în negru pentru că, spunea el, în provincie avocatul trebuie să inspire încredere prin ţinută şi prestigiu.

El nu era avocat, ci apărător, dar avea o veche experienţă juridică. Şi, după cum spunea tot el, lumea trebuie să aleagă medic tânăr şi avocat bătrân.

Nimeni nu-i ştia vârsta, dar toţi ştiau că-i venit din vremea descălecării române la 78 în Dobrogea. Îşi câştigase un titlu de glorie prin introducerea limbii române în primărie, unde discuţiile consiliului comunal se făceau în greceşte şi turceşte.

Se ţinea destul de bine. Cireşica, a treia nevastă, era o femeiuşcă durdulie, mai tânără decât cele trei fete ale lui măritate.

Bădiţă Traian avea din naştere darul oratoriei, vorbea uşor c-un mare debit. Uneori se desfăta ascultându-se pe sine cum declama cu paloş, fără să cunoască nici un articol din lege.

Şi când era tachinat pe tema asta, el răspundea supărat: „Eu apăr; judecătorul e dator să ştie şi să aplice legile. Fiecare cu meseria

lui”.

Bădiţă era convins că apără o cauză dreaptă. Se făcea cerc în jurul lui la cafenea, de câte ori începea să declame apărând pe Stamati. Lumea, ca de obicei, se împărţise în două tabere. Intrase iar dihonia în colonia elenă.

Consultaţii juridice, discuţii înflăcărate, certuri violente se repetau în fiecare zi. Se făcea teoria testamentelor, se vorbea de moştenirea Zapa, se căutau cazuri analoage şi se amintea numele unor experţi grafologi care să constate scrisul testamentului.

Se anunţa un proces extrem de interesant, dar procesul... nu s-a mai deschis.

În ultimul moment Stamati s-a lăsat convins de Logaridis, bătrânul înţelept al portului.

„Resemnare, zise el, orice greşeală se plăteşte. Ştii cum începi un proces, dar nu ştii cum îl sfârşeşti... cheltuieli... zbucium... duşmănii...”

— Tot n-are să intre casa în mâinile lor cât oi trăi eu, bombăni crunt Stamati. Şi a doua zi fu văzut sfătuind cu Toni Melasti, jucător de cărţi şi organizator de loterii. Patima jocului se răspândise mai cu seamă după ce un droghist din localitate câştigase o sumă frumoasă la Loteria Statului. Toată lumea juca. Sistemul loteriei tindea să înlocuiască schimbul obişnuit al produselor. Păsări, peşti, icre, pastramă, halva, în loc să se vândă după cursul pieţei, se puneau la loterie.

Pe la toate colţurile vedeai oameni ţinând sub braţ câte o găină sau o raţă, şi oferindu-ţi săculeţul de pânză soioasă plin cu bilete de loterie.

Toni, organizatorul acestui gen de comerţ, era un om misterios. Mărunt, spân şi uscăţiv, fără vârstă. Italian? Grec? Nimeni nu ştia. În tot cazul levantin din Pera. Debarcase în Galaţi. De acolo fusese nevoit să fugă. Se stabilise de curând la Sulina,

Căpitanul portului îl tolera şi chiar făcea haz de el. Îi plăcuse felul cum i s-a prezentat prima dată, când a cerut permisie să lucreze în port.

— Ce profesie ai? l-a întrebat căpitanul.

— Niciuna.

— Cum nici una?

— He! ce bună profesie am avut la Galaţi... dar nu mai merge.

— Eu pregăteam focuri în oraş!

— Cum pregăteai focuri?

— Să vedeţi... Bunăoară dumneavoastră plecaţi de-acasă... eu aranjez aşa lucrurile după un plan al meu, că atunci când vă întoarceţi, nu mai găsiţi casa. Societatea de asigurare e datoare să plătească despăgubire... Pe dumneavoastră nici nu vă doare capul,

pentru că dovediţi că eraţi lipsă din oraş în ziua cu bucluc. Şi mie îmi daţi cât vă lasă inima, după filotimie...

*

Într-o noapte izbucni un incendiu la casa lui Stamati. În câteva minute acoperişul era în flăcări. Când gardianul din far văzu pălălaia înălţându-se spre cer, anunţă imediat postul de pilotaj, ca să vie în ajutor pilotina „Petrei" care avea o pompă puternică pentru salvare. Tocmai atunci pilotina era dusă spre gura Dunării. A trecut o oră până ce „Petrei" să fie gata, întinzând furtunul în lungul străzii, până în dreptul casei lui Stamati.

Sulina nu are un serviciu de pompieri.

Marinarii, c-o pompă de mână, şi cu sistemul lor de aruncare a unor mici ancoroturi legate cu parâmă, mai mult dărâmau decât stingeau.

Cu toate ajutoarele date, focul n-a putut fi potolit, căci izbucnise din patru locuri deodată. N-au rămas în picioare decât zidurile goale.

Toţi erau convinşi că focul a fost pus. Desigur că la mijloc era o mână criminală, dar pe cine să apuci? Stamati plecase din Sulina câteva zile mai înainte. Pentru că se şoptea numele lui Toni Melasti, poliţia începu cercetările, căutându-i urmele.

Dar levantinul dispăruse la timp.

Se strecurase probabil pe un vapor grecesc gata de plecare spre Pireu.

CAPITOLUL XII

Vaporul *Tunis*, acostase la chei. După ce-şi goli magazia de marfă franţuzească, începu să-şi umple burta cu fasole românească pentru Marsilia.

Căpitanul, un franţuz gros, c-un colier de barbă roşie se plimba singur pe dunetă.

În papuci de catifea verde, c-o bonetă bască pe ceafă, cu pipa între dinţi, îşi făcea după obicei plimbarea de *cents pas*, ca un cal dat la coardă într-un manej închis.

Logaridis, bătrânul înţelept al portului, trecând spre birou, îl recunoscu de departe.

„Căpitanul Andre... el trebuie să ştie... are să mă lămurească"... îşi zise în sine clipind des c-o vicleană bucurie. Într-o clipă îşi făcu planul cum să-l iscodească pe franţuz ca să poată afla adevărul, să-şi satisfacă dorinţa ce-i chinuia mintea de atâta vreme.

Pe căpitanul Andre îl cunoştea de câţiva ani; făcuseră chiar împreună o mică afacere, odată când vaporul „Tunis" încărcase nişte

cărbuni în Sulina.

— A! Ha! Mon vieux! explodă franţuzul jovial, văzându-l pe bătrân urcând greoi şi cu băgare de seamă scara vaporului.

În careu se afundă comod într-un fotoliu de bord, din cele fixate în punte ca să nu se răstoarne în aplecările vasului pe mare. Căpitanul scoase o butelie de „Porto” şi un borcan de tutun „Caporal”.

Bătrânul îşi potrivea limba ca să pronunţe cât mai corect franţuzeasca lui levantină, învăţată din copilărie în Pera.

Cu tot planul făcut în grabă se simţea cam încurcat, neştiind cum să înceapă pentru ca să ajungă la ţintă.

O hartă marină, atârnată pe un perete în faţa lui, îi veni în ajutor. îşi aţinti ochii pe ea.

— Cauţi vreun port pe harta asta? întreba căpitanul.

— Da. Caut Guyana.

— Ha!! ha! apoi, asta-i harta Mediteranei.

— Nu ai una cu Guyana? întrebă cam ruşinat bătrânul.

— De unde? Între Marsilia şi Galaţi n-am ce face cu harta coastelor Americii de Sud. Să-ţi dau un atlas. Şi căpitanul începu să cotrobăiască într-un dulap de cărţi.

— Uite între Amazon şi Orenoc, vin la rând cele trei Guyane. Toate au fost odinioară colonii franceze. Ţara asta se cheamă Franţa Equinopţială. Am pierdut-o prosteşte, cum am scăpat din mână şi Canada.

Acum nu ne-a rămas aci decât bucăţica asta de pământ: Guyana Franceză.

— Ai navigat prin părţile acelea?

— De sigur. Un an întreg m-am învârtit în Antile, între Panama, Martinica şi Guyana.

— Ce făceai pe acolo?

— Întâia dată, pe când îmi făceam serviciul militar în marină, eram sub-ofiţer pe Condor, am transportat la Cayena nişte câini.

— Câini? întrebă mirat înţeleptul.

— Da. Am dus acolo două sute de câini de Pirinei. O rasă grozavă de câini mari ciobăneşti, ca să se lupte cu jaguarii, un fel de tigri roşii, care atacau oamenii şi vitele de pe la ferme.

— Mă rog, aş vrea să ştiu dacă se poate sau nu îmbogăţi cineva acolo?

— Ce bogăţie se poate face într-o ţară care nu-i decât o imensă puşcărie? Toţi criminalii din Franţa, acolo sunt deportaţi.

— Avem şi noi un compatriot venit de-acolo, zise cam jenat bătrânul.

— A! desigur că-i un fost condamnat.

Se poate recunoaşte uşor. Ia să-l căutaţi la piele, trebuie să aibă, tatuat numărul matricol de la puşcărie. Şi căpitanul vesel, guraliv,

începu o poveste lungă cu amintiri şi isprăvi marinăreşti din vremea petrecută în Antile.

Numai după ce s-a golit şi a doua butelie de Porto, înţeleptul bătrân coborî atent, cu mare precauţie scara mobilă a vaporului. Era luminat, dar nu pe deplin satisfăcut; diavolul curiozităţii îl aţâţa să audă din gura Americanului mărturisiri complete.

*

Acasă, seara, cu uşa închisă, cu perdelele trase, amândoi bătrânii şedeau la taifas. Pe masă o garafă de mastică bătrână de Hios. Blajin, mângâitor, înţeleptul portului îl îndemna pe Nicola Marulis să-şi descarce inima către un bun şi vechi prieten. Şi limba Americanului începu să se dezlege, pe când ochii priveau fix în fundul paharului, la o picătură de mastică rămasă acolo albă, mată, ca o pietricică de opal.

Începu să-şi povestească viaţa şi peripeţiile prin care a trecut, vorbind o limbă grecească, amestecată cu vorbe româneşti şi franţuzeşti.

*

Nicola Marulis era un copil când plecase din Sulina. Se îmbarcase ca mus pe o goeletă franceză, care încărca grâu de la Dunăre pentru Marsilia.

Fiind mic şi sprinten îl rânduiseră la manevra pânzelor, tocmai sus, în vârful catargului, la rândunică.

Odată, în port la Alger, de unde încărcau tutun pentru Tulon, a cunoscut la un bar o evreică arabă, albă ca porţelanul, cu ochii negri ca mura. Fata asta era amanta unui marinar, un spaniol ursuz. Şi pentru că se certase cu el, începu să-i facă ochi dulci lui Nicola, mai mult în necazul spaniolului. Ceilalţi marinari făceau haz de întâmplarea asta. Spaniolul, furios, de câte ori întâlnea pe băiat pe punte îşi strângea fălcile şi scrâşnea dinţii.

Într-o dimineaţă, tocmai în rada portului, corabia fu surprinsă de un grăunte de furtună, cu toate pânzele întinse. Când s-a dat în grabă la posturile de manevră, s-au repezit toţi ca pisicile pe scările de frânghie în catarge. Nicola, uşurel, a ajuns cel dintâi în vârf, la rândunică, pentru descrucişarea vergelelor. În urma lui spaniolul. Se găseau alături, luptând cu-n colţ de pânză, care-i înfăşură, zbătându-se în urletul furtunii. Nicola simţi deodată o lovitură puternică, făcându-l să scape pentru un moment de sub picioare frânghia pe care sta în echilibru. Spaniolul, fără nici o vorbă, îi dăduse o lovitură de picior în burtă. Gata să cadă, Nicola şi-a înfipt mâna în beregata spaniolului. Şi s-au încăierat acolo sus, în vârful catargului, deasupra abisului, în suflarea vântului, care culcase vasul pe o coastă între valuri.

Ca nişte fiare turbate s-au încleştat cu manele şi cu dinţii, Luptă pe viaţă şi pe moarte. Lipiţi, cu burta de vergă, se smunceau cătând să se arunce unul pe altul jos, în prăpastia deschisă sub ei. Când Nicola a simţit că-i împins până la capătul vergii, gata să se prăbuşească, şi-a dat drumul, şi c-o mână a smucit cuţitul de gabier care-l ţinea deschis, legat c-o sfoară de gât. Sfoara s-a rupt şi dintr-o lovitură Nicola i-a implântat lama în pieptul spaniolului până în plăsele.

Amândoi deodată s-au prăbuşit de la înălţime ca nişte păsări cu aripile frânte.

— Eu, explică Nicola, fiind la capătul vergii, am avut norocul să cad în apă. Spaniolul fiind la mijloc a căzut pe puntea de lemn...

— Şi?... întrebă Logaridis cu ochii scânteind prin sticla ochelarilor.

— Zdrobi s-a făcut... Pe mine m-au pescuit teafăr... M-au pus în fiare... M-au judecat... M-au condamnat...

— La cât te-a condamnat?

— La zece ani puşcărie... găsiseră cuţitul meu înfipt în inima spaniolului.

— La zece ani, făcu Logaridis, clătinându-şi capul.

Şi după câteva momente de tăcere, Nicola începu să înşire peripeţiile călătoriei pe apă în colonii, unde trebuia să-şi facă osânda.

Fusese îmbarcat pe *Laura*, o covertă care transporta condamnaţii în coloniile franceze, la Cayena. Ce drum groaznic. Ce chinuri îndurate în acea puşcărie plutitoare. Erau cinci sute de deportaţi îngrămădiţi într-un spaţiu strâmt, fără aer şi fără lumină. Pe rând îi scotea afară pe punte ca să înghită aerul curat, de care erau mai dornici decât de hrană. Nu aveau voie să vorbească cu marinarii din echipaj. Dimineaţa, după ce strângeau hamacele în care dormiseră, se dezbrăcau în pielea goală şi-i împroşcau cu apă de mare, la furtunul pompei de bord.

După câteva săptămâni de drum s-a ivit la bord boala scorbutului. Aveau numai provizii uscate. Galeţii, care-i rodeau până le sângerau gingiile, erau găuriţi de viermi. La primul mort, pe care l-au aruncat în ocean, s-a răspândit vorba că a izbucnit ciuma pe bord. A fost o panică grozavă. În fiecare zi îi chiorau şi îi înăbuşeau cu fum de găinaţ de pasăre.

Înainte de a trece tropicul i-a prins o furtună cumplită. Coverta era să fie sorbită de-o trombă marină. Norii cerului se uniseră cu apa oceanului. În faţa primejdiei, le-au dat drumul liberi pe punte. Nu mai era nici o deosebire. Ofiţerii, marinarii şi puşcăriaşii erau toţi egali. S-au luptat cu moartea cinci zile şi cinci nopţi după ce tromba fusese ruptă cu lovituri de tun. *Laura*, scăpată de naufragiu în larg, cu pânzele sfâşiate şi catargele rupte, făcea apă. Trebuia să se pompeze zi şi noapte. Dacă s-ar fi întrerupt numai două ceasuri pomparea, vasul

se umplea şi se ducea la fund. După trei luni de drum chinuitor au debarcat la Cayena.

I-au cercetat, i-au înmatriculat pe piele şi i-au împărţit pe la diferite servicii. Nicola, ca marinar de meserie, a fost dat ca barcagiu la biroul de înmormântare al închisorii. Acolo nu era dric, nici nu se săpa groapă. Mortul era înfăşurat în pânză de sac şi pus într-un sicriu de lemn. Îl duceau cu barca la larg. Şi după ce preotul citea o rugăciune scurtă, scoteau mortul din sicriu şi-i făceau vânt în mare.

Rechinii flămânzi, se repezeau şi-l sfâşiau înainte de a ajunge la fund. Aşa se învăţaseră blestemaţii lacomi că îndată ce auzeau sunând clopotul de înmormântare de la capelă, se apropiau, ca la ora de masă, la hrană sigură de carne de om.

Cu Nicola la barcă mai era şi un arab din Tunis, condamnat la douăzeci de ani. Îşi silise nevasta să bea un pahar cu sânge cald, al amantului, ucis în faţa ei.

Într-o seară, arabul a fost dat lipsă la apel.

A doua zi, s-a aflat că a dispărut. Arabul evadase. Barca n-o putuse lua că era păzită de santinelă. Se mulţumise să fugă pe mare cu sicriul pe care-l chituise şi-l călăfătuise bine ca să nu intre apă în el. Îl văzuseră mulţi cioplind nişte lopăţele de lemn, dar nu-i dăduse nimănui în minte ce poate face cu ele. După patru zile, un vapor francez a întâlnit sicriul plutind în larg. Arabul zăcea amorţit în el, mai mult mort decât viu. L-a pescuit şi l-a adus în port.

Toţi condamnaţii erau chinuiţi zi şi noapte de ideea de a fugi. Deoparte, oceanul pustiu, fără capăt, de altă parte pădurea virgină, tropicală. Apa îi atrăgea pe toţi; ea dădea mai multe şanse de scăpare.

Pe toţi îi chinuia gândul să încerce a fugi pe apă. Căutau toţi cu ochii avizi înainte în largul oceanului; acolo era libertatea. Înapoi, pe pământ, era puşcărie, umilinţă şi moarte.

Nicola îşi făcea mereu socoteala anilor ce avea de stat acolo. Zece ani şi cu dublajul douăzeci. Căci după ce-ai sfârşit pedeapsa, nu poţi pleca din insulă decât după ce stai liber încă un timp egal cu cel la care ai fost condamnat.

Şase inşi s-au înţeles să fugă pe apă.

Trei luni de zile au ţinut pregătirile.

Un italian tânăr, care lucra la depozitul de materiale, a furat un balot de pânză de vele. Un grec bătrân, lucrător la atelierul de reparaţii a vaselor, a construit un berton, un fel de barcă pe pânză, având numai coastele de lemn de ulm. Barca o ţinea ascunsă pe mal într-un stufăriş.

Nicola, singur om de apă, marinar de meserie, trebuia să conducă barca pe ocean. Doi erau bandiţi corsicani şi unul francez, uriaş, fost măcelar la Lyon, care-şi spintecase nevasta.

Au strâns provizii de drum: pesmeţi, cutii de conserve, slănină şi

zahăr. Pentru apă dulce italianul furase două butoiaşe din depozit.

Şi într-o noapte au şters-o pe ascuns. Au avut noroc de un vânt bun de la coastă. Repede au ieşit în larg. Trei zile şi trei nopţi au navigat în vederea ţărmului, cu nădejdea că o să ajungă pe coasta Guyanei olandeze. Acolo era limanul de scăpare al tuturor evadaţilor. Nu aveau nici busolă nici hartă.

Când se zărea vreun fum în larg, ei se îndreptau spre ţărm, strângeau pânzele şi legau în vârful catargului nişte foi de palmier, mascând barca din depărtare.

Timpul era bun, marea calmă, dar, nenorocul lor, fundul bărcii a fost sfâşiat într-o noapte de trunchiul unui copac plutitor. Nu mai era nimic de făcut. Cum se găseau pe un banc de nisip aproape de coastă, au sărit în apă şi au ajuns cu toţii teferi la mal.

La început, nu puteau merge pe uscat. Li se înţepeniseră picioarele cât au stat în barcă.

Pe apă toţi se supuneau lui Nicola, care era căpitanul.

Pe uscat însă măcelarul uriaş se puse în capul lor. C-o sabie grea, furată din corpul de gardă, tăia ierburile deschizând drumul înainte. Liane gigantice, plante agăţătoare ţesute între ele închideau la fiecare pas calea prin pădurea virgină. Nicăieri nici o urmă.

Aveau de gând să meargă de-a lungul coastei până ce întâlneau malul fluviului Maroni, de unde începea pământul olandez. N-a fost chip să ajungă din cauza mlaştinilor în care se înfundau. Au luat-o atunci spre inima pădurii şi s-au rătăcit.

După ce au isprăvit proviziile, au început să ducă viaţa animalelor sălbatice.

Mâncau plante şi bureţi. Noaptea, de groaza jaguarilor, se căţărau în copaci şi-şi făceau culcuşul acolo. Într-o zi au dat de o colonie de maimuţe cu blana roşie. Au trebuit să schimbe direcţia deoarece erau bombardaţi cu pietre şi cioate.

Altădată le-a ieşit în cale un şarpe veninos.

Pe sus îi urmăreau croncănind un fel de corbi mari ca nişte vulturi.

Decât să moară de foame şi de mizerie, mai bucuroşi erau să se întoarcă la puşcărie. Dar nu ştiau pe unde să apuce.

Şi Nicola închise pentru o clipă ochii repetând de câteva ori:

— Ce viaţă! Ce viaţă am dus acolo în pădurea cea sălbatică. N-ai să crezi când ţi-oi spune că am mâncat carne de om...

— Cum?... carne de om?... ai mâncat carne de om? întrebă îngrozit Logaridis.

— Da. Am mâncat carne de om.

„Unul dintre noi, un italian era slăbit, nu mai putea merge din pricina unei răni la un picior. Rămase în urmă. Credeam că până seara avea să ne ajungă. Dar nu l-am mai văzut.

Spre seară, la locul de popas, măcelarul francez face un foc zdravăn în pădure şi începe să frigă o halcă de carne. M-am minunat. Şi mirosul de friptură îmi gâdila nările, iar gura îmi lăsa apă."

„Ne-a căzut în mână un pui de căprioară sălbatică", zice măcelarul, cu ochii ţintă la jăratic.

Eu şi corsicanul l-am îmbucat cu lăcomie de lup, sugeam toate ciolanele c-o poftă nespusă.

Grecul cel bătrân nici n-a atins friptura.

S-a culcat, văitându-se că-i bolnav.

După miezul nopţii se apropie tiptil şi mă întrebă în şoaptă: „Ei, a fost gustoasă friptura?" Zic: „fragedă şi dulce-i carnea de căprioară". El râde înfundat. „Era carne de om". „Ce spui?..." Şi simt deodată că mă iau nişte fiori prin tot trupul, iar stomacul parcă voia să se întoarcă pe dos.

Tovarăşul îşi puse degetul la buze şi face cu ochiul, arătând muteşte la cei care dormeau în jurul focului.

— Am văzut ieri, şopteşte el, cum măcelarul spinteca trupul italianului într-un tufiş...

— Hai, zic, înapoi, că ne vine şi nouă rândul. Ne-am sculat binişor, să nu ne simtă, şi am plecat amândoi prin pădurea întunecată.

Când s-a făcut lumină eram departe.

M-am suit în vârful unui copac înalt, şi de-acolo am putut zări marea, care se arăta ca un fum în depărtare. Aşa am putut găsi în ce parte se află Cayena.

După patru zile de mers am ajuns la primul post şi ne-am predat. După o săptămână i-au prins şi pe ceilalţi tovarăşi! Ne-au judecat şi ne-au condamnat: pe mine la trei ani, grecului şi corsicanilor câte cinci ani, iar pe măcelarul francez la moarte pentru canibalism. I-au tăiat capul la ghilotină faţă de toţi condamnaţii, ca să le fie de pildă. Pe mine m-a trecut în serviciu ca infirmier la spitalul de leproşi de pe insula Carantinei.

— Cum, între leproşi? întrebă Logaridis.

— Da, am stat acolo zece ani. Dar am avut noroc; am scăpat fără să mă molipsesc. Şi pentru buna purtare ce am avut m-au graţiat.

— Păi, dacă te-a liberat, de ce nu te-ai întors încoace?

Vezi, că eram obligat să stau la Cayena încă zece ani. Din rândul condamnaţilor am trecut în rândul concesionarilor. Mi s-a dat pământ de lucru în colonia agricolă de la Sf. Laurenţiu.

Şi Nicola, după ce mai bău un pahar de mastică, începu să lămurească cum era organizată viaţa în colonie. Un grup de douăzeci oameni lucrează în comun. Statul dă sămânţă, unelte şi material de construcţii. Fiecare om are drept la o vacă şi la o scroafă. După defrişarea locului şi facerea drumurilor, liber este fiecare să-şi lucreze lotul de pământ cum vrea, pe cont propriu. Rămâne deplin stăpân.

Mai toţi se însoară.

Statul se obligă să-ţi dea şi nevastă. Mulţi îşi aleg nevasta chiar din femeile condamnate, care sunt ţinute sub îngrijirea călugăriţelor misionare.

Dar el n-avusese curajul. S-a însurat c-o indigenă. Era o femee blândă şi muncitoare, dar n-a avut noroc.

A murit muşcată de-un scorpion. Copila, mică de tot, o dăduse la şcoala călugăriţelor Sfântului Iosif. Acolo a crescut şi a învăţat carte bună franţuzească.

— E adevărat că ai făcut cultură de cafea? întrebă Logaridis.

— Da. Aveam câte puţin din toate: cafea, piper, banane şi ananas, care creşte acolo până la zece kilograme bucata...

— Şi cât câştigai?

— Prea puţin. Nu poţi face bani acolo, din cauză că n-ai unde să desfaci marfa.

— Oricum, trebuie să fi strâns ceva...

— Tot ce-am agonisit, am cheltuit cu drumul.

Biletele de vapor până la Marsilia m-au costat o groază de parale.

— Ei, şi n-ai nici o sumă pusă deoparte la o bancă, undeva?

— Nu... nimic.

Şi bătrânul înţelept al portului, care ascultase calm toată povestirea, se sculă enervat de la masă şi începu să se plimbe prin cameră pufnind şi bombănind cu necaz... nimic... ni... mic...

CAPITOLUL XIII

Lucrul în port slăbise. Erau anunţate mai multe vapoare, pentru lucrul de iarnă, dar întârziau să vină. Toată lumea în aşteptare, era enervată, necăjită.

Cafenelele pline. Jocuri de noroc, discuţii aprinse, ceartă la cuţite pentru lucruri de nimic.

Unii ieşeau pe chei, îşi aruncau din obişnuinţă ochii la cer şi la apă, nu-şi puteau stăpâni paraponul văzând Dunărea goală şi izbucneau ameninţând cu pumnii încleştaţi: „ti... mascara!... asta Dunăre... asta port”... şi după ce scuipau în fluviu cu dispreţ, intrau înapoi în cafenea, ca să-şi urmeze discuţiile şi jocurile întrerupte.

Tocmai în vremea asta căzuse ca o bombă descoperirea făcută de înţeleptul portului. Deşi Logaridis vorbise în taină, chestia Americanului venise pe tapet făcând înconjurul cafenelelor din port. Lumea agitată, indignare generală. Părea că se descoperise o crimă senzaţională. Toţi răsuflau: „Bine că s-a pus mâna pe el... bine că s-a făcut lumină odată”, zicea lumea înşelată, terorizată. „Ei, văzuşi cum ne-a legat pe toţi la gard puşlamaua de American? Ce cacealma ne-a

tras şarlatanul... cum ne-a orbit pe toţi criminalul bătrân... ce ruşine pentru întreaga colonie elenă...”

Glume, zeflemele, înţepături, începură să curgă din partea românilor, ca şi pe vremea războiului greco-turc.

La mahala, între femei, descoperirea făcuta lua proporţii fantastice. Circulau legende de autori anonimi.

„Americanul era un vechi puşcăriaş fugit... făcuse optsprezece crime... îi plăcea să mănânce carne de om... avusese şapte neveste... şi toate au dispărut pe rând... poate le mâncase fripte”...

„Cum de mai rabdă Dumnezeu pe pământ o asemenea fiară însetată de sânge”, zicea o femee bătrână înfiorată de gândul fripturii de carne de om.

„Ia, să feriţi copiii din drumul lui”, adăugă o femee înspăimântată de cele ce auzise.

Într-o Duminică adunare generală la *Cercul Elen*.

Atmosfera sălii foarte încărcată. Toţi simţeau că va fi o şedinţă furtunoasă.

S-a făcut darea de seamă anuală, dar bilanţul era dezechilibrat şi toţi ezitau să dea cuvenita descărcare. Se făcuseră cheltuieli prea mari, se angajaseră lucrări la şcoală şi la biserica elenă, care nu se puteau plăti.

Lipsă de fonduri. Criză în port. Ce-i de făcut?

Consulul, cu tot prestigiul care-l avea, era vădit enervat; se stăpânea însă, prezidând cu tact şi gravitate. Abia putea să ţină în frâu. mulţimea aşa de lesne inflamabilă.

Îşi chinuia între degete firele sure de mustăţi şi impunea tăcerea c-un gest autoritar.

Un orator, directorul băncii Eleno-Române care avea o veche pică, nu voia să scape ocazia de a-l pişca pe consul, pentru că fusese scos din comitet; vorbea cerând socoteală cu gesturi violente.

— De ce s-au angajat asemenea cheltuieli?

De unde fonduri? Nu se ştia că-i criză în port? Pe ce s-a contat? Cine e vinovatul?

Consulul îşi pierdu calmul prezidenţial.

Izbucni, strigând şi bătând cu pumnii în masă.

Paharul cu apă lovit se răsturnă, udându-i o frumuseţe de pantaloni pepită...

— D-ta! d-ta vorbeşti? Te faci că nu ştii cum stă chestia? Nu ai cunoştinţă cum ne-a înşelat escrocul de American?

Toţi am contat pe averea ce trebuia s-o aducă el.

Odată ce s-a pus degetul pe rana deschisă, furtuna s-a dezlănţuit. Toţi voiau să vorbească în acelaşi timp. Sute de voci, într-un urlet general, făceau să se cutremure Cercul Elen.

„Pungaşul! vagabondul! criminalul! puşcăriaşul! El e de vină. El a nenorocit colonia noastră...”

Rudele şi foştii lui prieteni din copilărie vociferau mai tare făcând spume de mânie la gură.

Prezidentul scăpase cârma din mână. Cu batista făcută ghem îşi ştergea broboanele de sudoare care-i inundau fruntea.

Când se mai potoli hărmălaia, prezidentul începu solemn.

— E adevărat, d-lor, că atâţia oameni onorabili au fost înşelaţi cu neruşinare de acest individ suspect Compatriotul nostru, înţeleptul Logaridis, a studiat situaţia acestui vagabond. În fine, lumina s-a făcut...

Gălăgia izbucni din nou.

„Oxo! oxo!... afară cu el! Ne-a făcut patria de râs...”

— D-lor, continuă prezidentul, mă angajez să lupt pe toate căile ca să înceteze scandalul care a compromis reputaţia coloniei noastre. Vom interveni la autorităţile române ca puşcăriaşul să fie imediat expulzat din port

Un ropot de aplauze acoperi ultimele cuvinte ale oratorului.

Sala surescitată, supra-încălzită, părea gata să facă explozie. Noroc că s-a deschis uşa, supapa de scăpare a presiunii ridicată la maximum în sală. Înăuntru mulţimea se înăbuşise, era nevoie de aer, de o destindere, de o împărtăşire generală a uriaşei indignări împotriva Americanului.

Sala se goli.

Până noaptea târziu prin toate cafenelele s-a vorbit cu aprindere despre periculosul puşcăriaş condamnat la izgonire. O primejdie groaznică părea că ameninţă portul.

În sala cercului nu mai rămase decât comitetul permanent ca să discute modalitatea expulzării.

Erau unele dificultăţi, de care consulul, diplomat de carieră, se împiedica.

„Este supus elen sau francez?”

„Este un criminal evadat”, se grăbi unul să răspundă.

„Să se facă o intervenţie prin legaţia elenă la Ministerul Afacerilor Străine din Bucureşti.”

„Dacă România îl tolerează? Ce putem face noi?”

„Cum să tolereze pe un asemenea ocnaş?”

„O să mă duc la căpitanul de port”, zise consulul.

„Nu-i bine, îi tăie vorba un agent comercial. Căpitanul are simpatie pentru American.”

„Poate pentru fata lui, zise un altul, i-a vrăjit pe toţi bărbaţii negroaica asta.”

„Căpitanul e om însurat... nu-l ştiam aşa de muieratic... ptiu! să-i fie ruşine.”

„Staţi! am eu un plan, hotărî consulul, să intervin la Comisia Europeană, să-l suie pe un vapor de marfă care pleacă undeva departe.”

„Ce ne frământăm atâta pentru un păcătos? Eu l-aş face într-o noapte căzut în Dunăre. Scăpăm uşor de el pentru totdeauna”, zise un bătrân încruntat, cătând în jurul lui, speriat de vorbele care îi ieşiseră din gură.

Până la miezul nopţii s-a complotat fără a se găsi o soluţie potrivită.

*

Se crăpa de ziuă.

O pâclă rece, lăptoasă, învăluia orizontul înfrăţind cerul cu marea. Din haos izbucnea sinistru, la intervale regulate, mugetul geamandurii chinuită de valuri, ancorată anume în larg ca să marcheze bara de nămol adus în mare de apa dulce şi tulbure a Dunării. Portul se deştepta cu noaptea în cap. Umbre răzleţe se desluşeau de-a lungul cheiului pustiu. Din ulicioarele întunecate încă, prin umezeala care străbătea până la oase, muncitorii zgribuliţi, cu gulerele ridicate, cu pumnii strânşi în fundul buzunarelor, zoreau somnoroşi să ajungă la locul de adunare.

În faţa pichetului de grăniceri se alcătuiau în fiecare dimineaţă echipele — *poştele* — de hamali pentru încărcarea vapoarelor acostate la chei.

Ca să nu piardă rândul la muncă, mulţi rămâneau noaptea pe loc sforăind până la ziuă pe scaune, rezemaţi în coate la mesele de lemn în duhoarea cafenelelor din port.

Prin aburii care se ridicau în văzduh molatic, pe apa cenuşie a fluviului, se desprindeau bărcile încărcate, greoaie ca nişte broaşte ţestoase, târându-se de la un mal la altul. Femeile, cu feţele ascunse în broboade colorate, veneau grăbite la piaţă cu legume, lapte şi păsări adunate din satele răspândite în Deltă. Un lanţ de lotci, fragile ca nişte coji de nucă, se legănau priponite la mal. Stăpânii lor pescari, haholi şi lipoveni, cu pletele lăţoase, cu bărbile încâlcite, abia treziţi din somn, buimaci, îşi strângeau ţoalele pe care dormiseră noaptea afară, sub cerul liber, pe malul apei. După ce se închinau cu faţa la răsărit, făcând cruci mari şi mătănii cu fruntea la pământ, intrau tăcuţi în lotcile pregătite cu scule de pescuit la mare.

La încărcare, de-a lungul cheiului, un vapor de marfă aştepta să înceapă lucrul. Lângă el acostate, elevatoarele plutitoare forfoteau cu nerăbdare, aplecându-şi gâturile ca nişte berze gigantice, gata să soarbă grâul din pântecele şlepurilor şi să-l verse, ca un şuvoi de aur, în fundul hambarelor întunecoase ale vapoarelor de mare.

Muncitorii se înghesuiau, claie peste grămadă, îmbrâncindu-se

în ghionturi ca să prindă loc la lucru.

Poştele se întocmeau cu mare greutate, alegându-se pe grupe: hamalii, lopătarii, stivatorii, ipistaţii. Strigăte, înjurături, certuri şi încăierări se repetau în fiecare dimineaţă sub ochii santinelelor din port. Arbitru în prima instanţă era gardianul Căpităniei Portului, reprezentantul autorităţii, însărcinat să ţină ordinea şi să înalţe la catarg bandiera, care însemna începutul celor opt ore de muncă în port. Spiritele erau agitate de câteva zile. Veneau din alte părţi cocorii — străinii nepoftiţi la lucru, concurând pe localnici.

Şefii poştelor — *vătafii* — tovarăşi pe sub mână cu patronii cafenelelor din port unde făceau plata, erau datori să ia la rând un număr egal din toate naţionalităţile: români, greci, turci, armeni şi lipoveni.

Un spirit de vrăjmăşie şi concurenţă dârză stăpânea toată mulţimea asta în lupta pentru pâine.

Solidar prin instinct, acest mozaic de rase alcătuia adesea un bloc solid când muncitorii se credeau loviţi în drepturile lor.

Americanul, care nu ştia încă bine rostul lucrului în port, sosise prea târziu; alegerea muncitorilor se făcuse, poştele lucrau din plin. Sfios, umil, căta neştiutor în jurul său un sprijin. Câţiva muncitori, rămaşi pe chei fără de lucru, începură a-şi da coate şoptind cu ironie. Şi unul mai poznaş, zâmbind pe subt mustaţă, zise tăios în gura mare:

— Mă, fraţilor, iacă şi milionarul ajuns în tagma noastră... la sac şi la lopată!...

Americanul păşind rar, cu genunchii îndoiţi, cu buzele strânse, trecu înainte. În dreptul gardianului Căpităniei se opri cu sfială, fără să scoată un cuvânt.

Dintr-o aruncătură de ochi, omul autorităţii înţelese. Domnul Bazgu, om vechi în slujba portului, fost sergent în marină, era ştiut că are inimă bună, deşi om iute la mânie şi straşnic de ambiţios în serviciu.

Domnul Bazgu îşi netezi cu dosul palmei mustăţile mari, cărunte, de obicei victorioase, uneori pleoştite din cauza umezelii.

— Păi, te-ai sculat prea târziu... cam greu să te bag la lucru... au să facă gură ceilalţi... nici n-ai carnet de muncitor în port.

— Ce să fac? Nu ştiam. Caut şi eu să muncesc undeva, îi răspunse Americanul cu vocea stinsă.

-— Spirule — strigă poruncitor gardianul la unul dintre vătafi — ia vezi, fă-i rost şi dumnealui, să-l bagi în poşta de pe şlep; oricum, să cheamă că-i tot un patriot de-al vostru.

Spiru, înalt şi îndoit, uscat ca un ţâr, abil şi iscoditor, vorbea în surdină c-o dulceaţă în glas, veşnic cu mâna pe inimă.

— Cum ordonaţi domnule Bazgu... dar mă tem să nu avem iar

scandal în port... Ştiţi că în poşta mea e colţatul de Seceleanu, şi după el se iau toţi ceilalţi ca oile.

Spiru, era bucuros să aibă cocori, adică muncitori noi, străini, pe care mai lesne îi putea ciupi la plata de seară în cafenea, dar îi era frică de gura românilor colţoşi care stârneau toate scandalurile şi grevele din port.

Abia intră Americanul la lucru şi larma izbucni în şlep. Toţi protestau strigând în gura mare.

— Nu primim oameni străini la lucru în port... noi n-avem ce mânca şi veneticii ne iau pâinea de la gură... afară... la Kefalonia... aici îi ţara românească... ho! la oase... Şi huiduieli, urlete sălbatice se ridicau din pântecele şlepului.

Zadarnic căuta Spiru să-i potolească.

— Staţi, bre fraţico! Căpitănia l-a băgat-o pe el la lucru, să-i dea şi lui o pâine.

— N-are drept Căpitănia să bage străini în concurenţă — zbieră un muncitor, îndârjit că nu poate ieşi mai repede din grâul în care se înnămolise până la brâu.

Şi tărăboiul creştea. Toţi urlau din fundul plămânilor, cu spume la gură. Corpul şlepului se zguduia vibrând de larma infernală; părea o cuşcă plutitoare în care se zbăteau sute de fiare iritate.

Cel dintâi care zvâcni afară pe punte furios, cu capul gol, cu haina pe-un umăr, fu Seceleanu; cu lopeţile în mână după el. Gardianul, hotărât, îşi îndesă şapca pe frunte şi le ieşi înainte tăindu-le drumul.

— Ce, mă! iar aţi căpiat? Adică n-are drept un om din pricina voastră să câştige o pâine?

Seceleanu, un uriaş bălan, vânjos, cu braţele goale, cu părul vâlvoi, cu faţa şi genele pudrate, cenuşii de praful ridicat din grâu, se opri dârz înfruntându-l.

— N-are drept... noi trebuie să lucrăm aici... e dreptul nostru... noi am făcut armată... suntem în ţara noastră... să se ducă veneticii în ţara lor.

Gardianul se stăpâni trăgându-se de mustăţi.

— Cum mă, adică autoritatea nu poate, va să zică, nici la un caz de forţă majoră, să bage un om la lucru în port?

— Nu poate să ne răpească dreptul nostru... Când eu n-am ce mânca, de ce să vină toate liftele străine să ne ia pâinea de la gură.

Un muncitor mărunţel, negricios, se agita cu pumnii încleştaţi la spatele lui Seceleanu.

Gardianul se răsti la el arătându-l cu degetul.

— Auziţi, măi, că moare de foame. Dar cine şi-a aprins ţigara c-o bumaşcă de o sută astă iarnă, de Sfântu-Vasile, în cârciuma lui Mocanu? Atunci când ţi-a cârpit socru-tău o pereche de palme de-ai

văzut stele verzi. Muriţi de foame când nu-i lucru în port, pentru că nu puneţi banii deoparte când îi aveţi din belşug; îi aruncaţi cu lopata pe băutură.

— Banii noştri îi bem. Cine ce are cu noi? — se auziră pe înfundate câteva glasuri răguşite.

— L-a nunta fetei lui Dobrică, n-aţi pus voi bumăşti la urechile cailor şi n-aţi umblat tot portul cu butoiul în birjă? Voi câţiva colţoşi sunteţi capii răutăţilor şi grevelor. Băgaţi-vă minţile în cap şi păziţi-vă clanţa, c-o să vă achităm odată. Şi domnul Bazgu, furtunos, se îndreptă spre pichet să scoată garda portului afară.

— Dacă-i aşa, răcni un muncitor încruntat, o facem şi noi lată... Merge pe ambiţie, nu ne lăsăm nici noi... Să mergem, fraţilor, până la capăt.

Şi deodată, Seceleanu, de cuvântul căruia tot portul asculta orbeşte, îşi smulse surtucul de pe umeri şi-l înălţă pe coada unei lopeţi, ca un drapel fâlfâitor.

„Opriţi poşta, măăă! Opriţi poşta, măăă!"

Şi glasul lui tuna deasupra zgomotului de la vapoare, ca un muget de taur, pierzându-se în largul mării. Tot lucrul portului, ca la o supremă comandă, se opri prin farmec.

Zgomotul elevatoarelor, bătaia pistoanelor, scrâşnetul macaralelor se potoliră scăzând treptat, înăbuşite parcă de-o mână nevăzută. Cei din urmă nori de fum ieşiră gâlgâind pe gurile coşurilor negre, topindu-se în văzduh — şi portul căzu în agonie.

Cheiul, negru de oameni. Toţi părăseau lucrul de pe apă şi coborau la uscat. Ieşeau la lumină orbiţi din fundul hambarelor întunecoase, izvorând ca furnicile din toate găurile de la vapoare. Coborau prăfuiţi, asudaţi, pe jumătate goi, cu sacii pe umeri, unii îmbrobodiţi ca femeile, alţii cu bureţi şi cârpe legate la gură, ca să oprească praful ce înghiţeau, prefăcut în plămâni într-un noroi cleios.

— Ce este? Ce s-a întâmplat? De ce s-au tăiat poştele? se întrebau unii pe alţii. Şi nu se dumireau de ce s-a oprit lucrul în toi.

De la înălţime, pe-o movilă de cărbuni, Seceleanu, cu capul gol, cu mânecile cămăşii suflecate, vorbea cu înflăcărare mulţimei adunate.

— Fraţilor!... ni se ia pâinea de la gură... nu se respectă dreptul nostru. Tovarăşi!... nici unul să nu intre la lucru până ce nu se face din nou controlul străinilor intraţi în munca portului.

Căpitanul de port, în drumul de-acasă la birou, se oprise la cafeneaua lui Stamati, să-şi bea, ca de obicei, ceaiul de dimineaţă. Abia se aşezase pe scaun, când sosi gâfâind gardianul, omul autorităţii, ca să-şi depună raportul de cele întâmplate în port. Câteva trăsuri hodorogite, cu caii şchiopătând în galop, veneau în urma lui.

Agenţii şi căpitanii de la vapoarele unde se oprise încărcarea grăbeau alarmaţi, să afle cauzele care au provocat iarăşi greva în port.

Căpitanul portului, la masă în faţa ceaiului care se răcise, asculta crunt, strângând între degete o bucată de covrig uscat.

— Să mi-l trimiţi pe Seceleanu la birou. Să plece imediat la faţa locului dragomanul de la Căpitănie şi să se facă din nou controlul poştelor. Pe American să-l scoţi din lucru, să-i faci carnet de muncitor şi să-l dai la lopată, la vânturat porumb.

— Apoi, acolo sunt numai femei şi fete. Nu-l primesc cu nici un chip. Nu ştii?... cu muierile avem tărăboi mai mare decât cu bărbaţii.

— Trece-l atunci pe celălalt mal, la atelierele Comisiunii. Roagă-l pe inginerul englez să-i găsească şi lui ceva de lucru.

Tocmai se ridicase căpitanul de la masă, când zări pe consulul elen trecând spre birou. Elegant, zâmbitor, c-o floare la butonieră, cu mersul legănat, salută respectuos.

— Apropo, domnule consul, ce faceţi cu nenorocitul d-voastră de American? Nu are ce mânca.

Consulul se opri codindu-se cu politeţe.

— Scuzaţi, d-le căpitan, omul acesta nu ne aparţine, nu-i un *sujet elen*. Consulatul nu are îndatorirea să se ocupe de el. Cred că este *citoyen français* şi cade în sarcina consulatului respectiv.

— Ei bine, dar în fond e un compatriot de-al d-voastră, şi-i păcat să-l lăsaţi să moară de foame ca un câine.

— Pardon, vă rog — se grăbi consulul, abia stăpânindu-şi enervarea — nu confundaţi. Omul acesta care a debarcat aici este venit din puşcăriile franceze. Poate un evadat, poate un criminal periculos. Nu este altă soluţie decât repatrierea lui.

— Cum — zise căpitanul surâzând — cine o să-l ducă înapoi la Cayena?

— Mă rog, să se întoarcă de unde a venit. Noi nu primim pe toţi banditii, pe toţi evadaţii din puşcărie. În colonia elenă de aci, nu avem decât oameni corecţi şi muncitori.

Discuţia urmă în mers pe drum, până se opriră amândoi deodată în loc, chiar în dreptul consulatului francez, care era instalat în biroul de cereale al casei Dreyfus. Directorul Jean Focas, un levantin tânăr, ras, sportiv — tip american — conducea filiala marei case franceze şi gira onorific consulatul Republicii. Îmbrăcat într-o pijama de păr de cămilă, sta răsturnat într-un fotoliu de piele, citind ziarul *Le Temps*, în timp ce degetele îi jucau pe nişte mătănii cu boabe de chihlimbar — obicei oriental.

— A poftiţi, vă rog. Ce onoare!... Cu ce vă putem servi? Câte-o cafea turcească... Şi directorul se pierdu în politeţe, frângându-se în două.

Căpitanul îi tăia scurt vorba.

— Ce faceţi cu Americanul d-voastră? Nu-l primeşte nimeni la lucru. Numai buclucuri am în port din cauza lui.

Vice-consulul onorific al Republicii Franceze îşi încreţi deodată sprâncenele schimbându-şi figura, numai o clipă, căci îşi reveni repede şi, surâzător, începu să vorbească în surdină, c-o voce dulce, aproape muzicală.

— Vedeţi e o chestie foarte dificilă, e un caz excepţional... Am încercat să aranjez cu domnul director al poliţiei, să găsim soluţia de izgonire, neavând actele în regulă şi nici bilet de liberă petrecere în ţară.

Desigur, e chiar în interesul autorităţilor să scăpăm portul de un asemenea tip incomod şi indezirabil. Am vrut să-l îmbarc pe un vapor francez, comandantul a refuzat să-l ia. Am ajuns, din cauza lui, în conflict cu agenţia companiei Fraissinet.

Am raportat cazul consulatului general francez din Galaţi. Vaporul e considerat ca teritoriu naţional. E dator să-l ia pe supusul pe care-l predau eu. Nu-i logic? Am vorbit şi cu domnii de la Comisiune şi mi-au promis...

Căpitanul, care se posomorise ascultând, îi tăie scurt vorba:

— Mă mir că pentru aranjarea chestiunilor de acest fel, vă adresaţi greşit la Comisiune şi poliţie, care nu au dreptul să se amestece în afacerile portului. Iată cum se creează conflicte de atribuţii între autorităţi.

Vice-consulul se îngălbeni. Toată diplomaţia lui abilă dăduse greş.

— Vă rog, pardon, n-am avut intenţii să ofensez autoritatea... Şi se pierdu în nesfârşite scuze.

Căpitanul, iritat, se îndreptă grăbit spre uşă, uitând să dea mâna celor doi reprezentanţi consulari care se uitau îngrijaţi unul la altul.

Gardianul căpităniei aştepta în stradă.

— Inginerul englez nu vrea să-l primească pe American la lucru. Cică e prea bătrân, n-are ce slujbă să-i dea.

— Nu i-ai spus că l-am trimis eu?

— Ba da, şi mi-a răspuns că nu poate nimeni să-i impună lui ce oameni să ia la lucru.

— Aşa ţi-a spus? Bine. Vom vedea. Şi căpitanul, cu sprâncenele încruntate, se îndreaptă spre birou.

, Poftim... prestigiu!... Cine dracu m-a pus!... îşi spunea el în minte, chinuit de-o idee fixă: cum să rezolve cu tact şi diplomaţie noul conflict dintre căpităniе şi serviciul tehnic... „Şi asta numai din cauza Americanului!”

Greva în port se sfârşise. Americanul nu putuse intra nicăieri la lucru. Sta amărât, răzleţ, pe marginea cheiului, cătând în jos la apa

cenuşie care curgea spre mare. Ca să-şi înşele pofta de fumat, sugea între buze un ciot de lulea stinsă. Tutunul era pe sfârşite şi nici un dolar nu mai avea în pungă.

Aştepta pe Ahile Harapul, care îi făgăduise să-l bage în lucru la pontonul vaporului poştal. Urgisit de toate rudele, Americanul, fără nici un sprijin, asculta cu umilinţă de văru-său Ahile, singurul care-i întinsese o mână de ajutor — din milă sau din calcul?...

Dinspre ponton, Ahile îi făcu semn cu mâna să vină la el.

— Ascultă, măi Nicolachi, am eu un plan bun pentru tine, ca să câştigi o pâine. Este la pichet o barcă fără stăpân. S-o ceri tu de la căpitănie.

Americanul, care asculta cătând în jos, îşi ridică deodată ochii şi întrebă scurt:

— De ce n-ai cerut-o tu până acum?

— Pentru că mie nu mi-o dă. Ţie, sunt sigur că ţi-o dă căpitanul, dacă o ceri. Să punem noi mâna pe ea şi facem treabă. Ascultă, Nicolachi, la mine: un grec, cu doxă, nu moare în ţara asta de foame. Şi Ahile ridică un deget la frunte, iar buzele lui late schiţau un zâmbet plin de înţeles; planul nu-l spusese decât pe jumătate.

La pontonul vapoarelor poştale, nu se formau zilnic echipe de lucru ca la cereale. Era un grup permanent de muncitori, greci şi români, care lucrau în tovărăşie de câţiva ani. Lui Ahile Buzatul, zis Harapul, i se recunoştea oarecum, în baza vechimii, un fel de autoritate asupra întregului grup. El trata stabilirea preţurilor pentru descărcarea mărfii, în calitate de decan al hamalilor de la pontonul vapoarelor poştale.

De dimineaţă, înainte de sosirea celorlalţi lucrători, Ahile îl adusese pe American la ponton şi începuseră descărcarea unor butoaie pe mal.

După jumătate de ceas, veniră şi ceilalţi lucrători. Zburliţi, căutau toţi cu necaz la Americanul care se făcea că nu-i vede. A fost de-ajuns unul să înceapă:

— Aşa ne-a fost vorba, Harapule? Să-ţi aduci la lucru toate rudele tale calice? Şi toţi începură să strige în gura mare:

— Afară, afară cu el!... Nu primim cocori, venetici, scăpaţi din puşcărie,— adăugă unul, strigând mai tare decât toţi.

Ahile îşi întoarse capul, fulgerându-l cu ochii tulburi de mânie şi dispreţ.

— Tocmai tu te-ai găsit să zbieri, care ai făcut doi ani de puşcărie? *Chi-taxi-mutra!*

— Eu n-am făcut nici tâlhărie, nici moarte de om. Chestia mea a fost o afacere de apă, după cum e meseria noastră... De unde ţi-ai luat tu dreptul să faci ce vrei aici?

— Ce inimă, bre, aveţi voi? Un om sărac să nu poată câştiga o pâine? — încercă dulceag Ahile, încă odată, să-i înduplece.

— Afară! afară! Oxo! oxo! ho! la ocnă! La apă cu el se auzi un glas din mulţimea care urla îndârjită. Şi un hamal spătos se repezi să-i dea un brânci Americanului de pe ponton în apă. Ahile îl apucă de-un braţ, şi amândoi se încăierară.

Smucituri, îmbrânceli, învălmăşeală. Şi când se văzu împresurat, Americanul se ghemui, şi repede, c-o singură mişcare, îşi smulse cuţitul de la brâu. Cel care-i pusese mâna în gât se trase un pas înapoi speriat. Un gol, deodată, se făcu în jurul bătrânului zburlit şi furios, care aştepta gata să lovească, la pândă, cu ochii scânteind ca o fiară încolţită. Toţi urlau ameninţându-l, dar nici unul nu îndrăznea să se apropie. Pe pieptul lui dezvelit, printre bucăţile cămăşii sfâşiate, se distingeau bine nişte linii violete pe albul pielii goale — tatuajul numărului de condamnat.

— Uitaţi-vă la el — arătă unul cu degetul — e înfierat pe toată viaţa... Uite matricola de ocnaş pe pieptul lui.

„La ocnă! la ocnă!...” — începu să strige toată lumea gură-cască adunată în faţa pontonului.

O santinelă veni în fugă. Cu patul puştii risipi mulţimea. Şi tot alaiul fu împins pe chei, în spre Căpitănia portului, unde avea să se facă judecata.

CAPITOLUL XIV

Când au plecat din casa lui Stamati, s-au dus la hotel. Viaţa era prea scumpă. După câteva zile, Americanul şi fata, s-au mutat într-o căsuţă, la mahala. Puţinii bani aduşi din America se topeau văzând cu ochii; cu inima strânsă a schimbat bătrânul şi ultimii dolari.

Tatăl şi fiica trebuiau să trăiască. Căutau zadarnic un mijloc ca să-şi câştige pâinea.

Nimic, niciun ajutor de nicăieri. Toată lumea îi ocolea. Dispreţ, ironii şi ură, întâlneau pretutindeni. Nu i se ierta Americanului faptul că înşelase atâtea speranţe. Tocmai cei care fuseseră mai aproape de el, îl duşmăneau mai tare, având parcă o sete de răzbunare ca împotriva unui hoţ care îi jefuise cândva.

Americanul şi fata nu cereau decât să muncească. Dar nimeni nu voia să se încurce cu ei. Tatălui i se spunea că e prea bătrân şi fetei că-i prea tânără. El, timid, cu gura încleştată; ea stângace, fără experienţă, în zadar se prezentau pe la toate birourile din port.

Cu greu se hotărî Evantia să încerce şi la biroul lui Karaianis. Omul acesta fusese aşa de gentil la început încât propusese Americanului să intre în tovărăşie de afaceri maritime.

Spiru Karaianis, scund, îndesat, cu mâini butucănoase, avea un

cap de buldog cu dinţii rari şi buze late, cărnoase. El era tipul levantinului cu mai multe patrii, îmbogăţit la Dunăre. Venise de tânăr din Marmara, măturase biroul unei agenţii de vapoare ţinută de unchiul său, dusese actele la vamă şi Căpitănie, transportase cu barca alimente la vapoare şi, într-un timp numai de patrusprezece ani, din barcagiu ajunsese milionar, având patru vapoare de mare. În afară de însuşirile înnăscute, avea ca armă în viaţă o limbă engleză levantină învăţată la Roberts-Colegiu, şcoală americană din Constantinopoli. Făcând un drum la Londra tratase cu o parte din armatorii englezi să înlocuiască pe unchiu-său; răpindu-i toată clientela începu să lucreze pe cont propriu. Îmbogăţit repede, nu-şi uită patria. Construi două localuri de şcoală: unul în satul natal şi altul la Pireu.

Trăia admirat şi invidiat împărţindu-se între cele trei patrii: se născuse într-o insulă din Turcia; se îmbogăţise în România şi făcea politică în Grecia.

La toate congresele internaţionale de navigaţie lua parte ca delegat având mandat să reprezinte interesele armatorilor din marina comercială grecească.

Karaianis o urmărise pe Evantia lacom, cu ochi de lup, chiar din ziua în care debarcase în Sulina. Dar nu putuse niciodată să se apropie de ea. Şi deodată, când nu se aştepta, văzu că fructul dorit e gata să-i cadă în mână. Neavând destulă tărie de sine, se demască neputând să-şi înăbuşe dorinţa la vederea fetei, care venise să ceară cu naivitate un post pentru tatăl ei.

Karaianis, privind-o galeş, sugându-şi buzele lui senzuale, se grăbi s-o asigure că bătrânului îi dă un post de magazioner în port, iar ei îi oferi o slujbă bine plătită chiar în biroul lui. După chipul cum o sorbea din ochi, după felul în care-i vorbise, cerând să fie gentilă cu el, fata fără şcoala lumei, înţelesese totuşi condiţiile puse, sacrificiul ce-i se cerea. Plecase de la el roşie de indignare şi umilinţă.

*

Nişte bijuterii aduse cu ei fură transformate în pâine zilnică.

Câteva brăţări, cercei şi inele fură încredinţate lui Ahile Buzatu, care găsi un cumpărător. Nu aveau pietre preţioase dar valorau prin raritatea lucrăturii; nişte antichităţi exotice. Bineînţeles că Ahile îşi opri jumătate din preţul obţinut.

Pentru că chiria casei în care locuiau era prea mare, fură nevoiţi să se mute într-o căsuţă pe celălalt mal al Dunării, în Prospect –aşa se chema mahalaua locuită de barcagii, hamali şi lucrătorii de la atelierele Comisiei Europene a Dunării.

Evantia îşi luase o maşină de cusut plătibilă în rate, ca să poată lucra în casă. Nedeprinsă să gătească, fata se chinuia frigându-şi degetele la o plitişoară de tablă, ca să prăjească vreo câţiva guvizi

pescuiţi de bătrân, care stătea toată ziua cu undiţa în mână neavând nimic de lucru.

Fata asta, inocentă, plăpândă, care crescuse departe de suferinţele tatălui ei, la şcoala călugăriţelor misionare, ea care fusese primită cu admiraţie şi linguşiri atâta vreme cât lumea o credea bogată, descoperi deodată cruzimea oamenilor şi mizeriile vieţei.

Se închidea în sine, se izola în durerea ei, şi evita să fie văzută de lume. De câte ori era nevoită să iasă din adăpostul ei umbla sfioasă şi grăbită, cu ochii în pământ, cuprinsă veşnic de teama de a fi acostată.

I se părea că-i urmărită tot timpul de cineva. Deşi uitase cele mai nevinovate cochetării, totuşi apariţia ei făcea senzaţie.

Nimic n-o mai ispitea în viaţă. Îmbrăcată simplu, în negru, căuta să se strecoare neobservată, dar fără să vrea, atrăgea toate privirile, aprindea toate dorinţele bărbaţilor. Mulţi o pândeau cu speranţa că mai curând sau mai târziu trebuie să cadă, să intre în circulaţie şi fata asta mândră dar săracă, şi fără nici o protecţie.

Evantia suferea în tăcere. Noaptea uneori gemea, plângând pe înfundate. Şi după momente de revoltă împotriva vieţei, se mustra întorcându-şi gândurile spre credinţa în care crescuse în copilărie.

Îşi regăsi în fundul unei lăzi cruciuliţele şi cordoanele de la şcoală. Ca pe o veche prietenă privea cărticica de rugăciuni.

Rugăciunile, evlavia ei o susţineau. În fiecare Duminică se ducea la biserică; numai a-colo se simţea bine şi înduioşată. De cum trecea pragul o cuprindeau nişte fiori de plăcere ameţitoare în mirosul de tămâie, în fumul lumânărilor de ceară. Intra deodată parcă în altă lume mai bună, ideală, într-o atmosferă de climă dulce, care o fermeca transportând-o în aerul îmbălsămat al patriei sale. În locaşul acesta de refugiu îşi găsea alinarea durerilor şi uita răutăţile lumei. Îi plăcea să urmărească acea înscenare teatrală a bisericii catolice. Sufletul i se desfăta în melodiile orgii care o cuprindeau ca valurile mării.

Ceasuri întregi rămânea în genunchi răpită de acele cântece îngereşti, care o legănau în voluptatea unui vis încântător. Nu se trezea decât la sfârşitul serviciului divin. Cu păreri de rău ea părăsea biserica, urmărită de priviri răutăcioase. Doamnele şi domnişoarele catolice de la Comisia Europeană, care veneau regulat la biserică, o priveau pe furiş. O italiancă şopti unei prietene: „negroaica e bigotă” — „nu, i se răspunse, e pocăită”.

Pocăita i-a rămas numele pentru totdeauna.

Evantia citea dispreţul şi ura în acele priviri duşmănoase, pe care ea le simţea în inimă ca nişte lovituri de cuţit.

— Ce le-am făcut noi? De ce ne urăsc? Cu ce suntem vinovaţi? întrebă într-o zi pe tatăl ei care umblă întunecat, închizând în sine o mută suferinţă.

— Hei! fata mea, eşti tânără, nu înţelegi încă lumea şi răutăţile ei... niciodată n-au să ne ierte faptul că s-au înşelat crezându-ne bogaţi.

Şi un gând ascuns începu a încolţi în mintea copilei neştiutoare şi fără de experienţă. Să plece, să se întoarcă înapoi în ţara în care copilărise. Nu îndrăznea încă să-şi divulge secretul, dar îşi făcea planuri naive, hotărâtă să strângă ban lângă ban până va izbuti să-şi facă suma pentru drum.

Chinuită în ascuns de un mare dor de ducă pierdea ore întregi c-un atlas geografic pe genunchi.

La gura sobei, când crivăţul sălbatic urla în largul mării, ea visa, privind dusă în zări virgine, la focul soarelui tropical. Torturată de nostalgie avea viziunea rătăcitoare din locul ei natal. În magia depărtării, în decorul de azur dintre munte şi mare, vedea pădurile de smarald, penajul palmierilor, feriga gigantică, nucile de cocos, ciorchinii de banane, lianele şi orhideele, îmbrăţişând copacii seculari... toată acea luxuriantă vegetaţie nebună îi apărea în orgia culorilor de flori, în aroma îmbătătoare de eucalipt şi santal. Şi adesea tatăl ei o găsea adormită cu degetul pe hartă.

*

Dar într-o noapte începu să ningă.

Ca o funingine albă cădeau fulgii din tavanul negru al cerului de iarnă.

A doua zi dimineaţă, când Evantia îşi aruncă ochii pe geam, rămase o clipă orbită de albul scânteietor care acoperea c-un strat pufos pământul. Natura întreagă îşi schimbase culoarea; peste noapte totul se prefăcuse ca prin farmec. O Sulină albă. Era prima zăpadă în viaţa fetei venită dintr-o climă tropicală.

C-o bucurie copilărească se repezi afară ca să-şi încânte ochii; să vadă de aproape, să pipăie puful acela alb şi rece. Curioasă, nu se putu stăpâni. Duse la gură un pumn de zăpadă.

I se păru dulce ca o porţie de îngheţată.

Rotindu-şi ochii se minuna: pământul alb şi apa mării neagră.

Se uita surprinsă la scheletele pomilor strâmbi, îndoiţi de vânturile Nordului, cu braţele crengilor încărcate de zăpadă; ireali de la distanţă, ca nişte jucării din vitrinele cofetăriilor la sărbători.

*

Când gerul creşte, sub cerul de opal, şi Dunărea se schimbă în pod de argint, Sulina rămâne izolată — o insulă fără legături cu ţara.

Drumuri nu sunt pe uscat în Deltă. Câteva luni pe an gheaţa închide şi drumul larg al Dunării.

Jalnic, dezolant pustiu e Delta moartă...

Ca să ajungi iarna de la gura Dunării la Bucureşti trebuie să treci prin Stambul. Circulaţia zilnică a vaselor ţine deschisă gura fluviului, vapoarele de marfă pot intra şi pleca din Sulina. Dacă prinzi vaporul românesc de pasageri în Stambul, ajungi prin Constanţa la Bucureşti în câteva zile, când trenul nu se troieneşte în Bărăgan.

În anii în care ouăle ciorilor crapă de ger, începe să prindă şi apa mării o pojghiţă de ghiaţă de-a lungul coastei.

Sloiurile aduse de fluviu se strâng în jurul gurii; orizontul devine glacial. Sulina, regiune polară — atâta vreme cât suflă crivăţul din stepele ruseşti.

E destul numai o schimbare de vânt; să adie blând câteva zile Sudul, şi zăpoarele se rup; sloiurile se mişcă alunecând la vale; arhipelagul de insule îngheţate porneşte de la ţărm plutind rătăcitor până se pierde în largul mării.

Ghiaţa în ghioluri crapă ca o sticlă de oglindă spartă. Omătul se topeşte.

Puhoaiele se umflă. Păpurişul verde prinde a încolţi. Răchitele bătrâne îşi scutură pletele în vânt. Miriadele de gâze foiesc iarăşi în stoluri. Felurite soiuri de zburătoare fâlfâie deasupra pădurilor de stuf. Începe viaţa misterioasă a bălţii. Reînvie Delta — paradisul păsărilor.

*

Singurul om de la care Evantia putea aştepta o mână de ajutor

era doctorul spitalului, nenea Tomiţă, dar el era în străinătate.

La fiecare doi ani, doctorul, avea drept la un concediu de două luni, pe care le petrecea la Paris. Îşi căuta o pensiune în Cartierul latin, pe Bul-Miş, sau în jurul Sorbonei.

Vechea gazdă la care locuise ca student murise de mult. Doctorul hoinărea toată ziua pe străzile cunoscute şi bătute de el în tinereţe, îşi purta venerabila barbă prin localurile de noapte în care se tăvălise odinioară ca student. Mulţi priveau cu mirare la chipul lui exotic de patriarh oriental. *Boema* din vremea juneţei lui dispăruse de mult.

Rar mai putea întâlni câte un coleg de care-şi amintea. Unde erau fetele acele gingaşe, zglobii, care ciripeau hrănindu-se ca păsările cerului din firimiturile ce cădeau de la masa studenţilor din cartier? Toate erau retrase din circulaţie ca nişte monede şterse. Unele trăiau ca venerabile mame de familie, altele muriseră prin spitale.

Nenea Tomiţă descoperise la un local de noapte, în dosul Panteonului, o veche simpatie a lui: casieriţa Madeleine Mouret fusese în tinereţea ei o fată drăguţă. La bătrâneţe se îngrăşase, dar se crampona încă de viaţă.

C-un roşu artificial îşi oxigenase părul şi se farda prea mult ca să-şi ascundă ridurile tenului devastat, să poată rupe câţiva ani din vârsta apreciată de ochii unor clienţi admiratori.

Doctorul, înduioşat, o înfăşură în ocheade mângâietoare şi sta cu plăcere la vorbă cu ea, înşirând amintiri din tinereţe, întrebând de cunoştinţe comune cărora de mult le pierduse urma.

Ea îi arăta o afecţiune linguşitoare; avea un fel de a se gudura, vorbind c-un ton fals, între scâncet şi dezmierdare; mereu se căina că n-a avut ca altele noroc.

„În loc să se retragă, să trăiască liniştită la casa ei, trebuie să muncească noaptea, să câştige pentru ca să plătească pensionul fetei, căci ţine să-i dea o educaţie aleasă.”

Şi într-o seară doctorul, de la uşă, dădu cu ochii de o fetiţă subţirică, fragilă, instalată grav la casă: Gaby Mouret suplinea cu demnitate pe mama ei care era bolnavă.

Doctorul o fixă cu atenţia încordată; se uita la ea ca la o cadra minunată, pictată de un portretist de talent.

Un cap de păpuşă, mic, rotund, părul auriu, metalic, retezat la ceafă, obrazul roz ca o bomboană fondantă, ochii negri, electrici, şi un năsuc impertinent.

Fata era măgulită să stea de vorbă, alături de bătrânul doctor, amicul din tinereţe al mamei.

Câteva persoane din sală se uitau ciudat la el. Un domn serios şopti vecinului: „Ce stricat... libidinos bătrân... e dezgustător...”

Doctorul simţi că mai mulţi ochi îl fixează. Deodată păli; nu mai

putea suporta. Îl cuprinse un sentiment de ruşine.

Strecură uşor o monedă de aur în poşeta fetei şi o şterse neobservat.

Singur, pe drum se gândea; îi apăruse din fundul minţei o imagine din tinereţe. Era student. La un bar văzuse un bătrân c-o venerabilă barbă albă, c-o panglică la butonieră, alături de o fetiţă delicioasă. El îi admira. Desigur tatăl cu fiica. „Nu dragul meu, îi explică un coleg francez, bătrânul respectabil e un macro celebru. Profesia lui e să lanseze tinerele cocote".

*

După câteva zile doctorul părăsi Parisul. Din Bucureşti, prin Constanţa şi Stambul ajunse la Sulina.

Îşi reluă iar viaţa lui de exilat la gura Dunării. Un trai monoton de anahoret, îndulcit numai de cărţile proaspete aduse de la Paris.

Pe când ieşea într-o zi de la spital întâlni pe Evantia.

— Ce-i cu tine, fetiţo? De ce ai slăbit aşa?

Fata încercă să surâdă dar lacrimile îi jucau în ochi

— O ducem foarte greu Nu găsim de lucru nici eu, nici tata.

Doctorul o privea mişcat ascunzându-şi mila care-l cuprinsese.

— Unde staţi? Rudele care v-au primit cu aşa alai de ce nu vă ajută? Ce canalii...

Spune-i tatălui său să vie să-l bag în spital... şi tu să stai pe lângă el să-l îngrijeşti până veţi găsi vreun rost...

Doctorul călca uneori regulamentul spitalului. Făcea o mică fraudă umanitară.

Primea la spital nenorociţi pe care îi hrănea, îi spăla, îi căuta un timp oarecare, apoi le da drumul. Şi când cădeau iar în mizerie îi interna din nou.

Aşa erau vreo doi bătrâni vagabonzi, care în fiecare an şedeau regulat în pensiune la spital, ca într-o vilegiatură.

Americanul fu instalat. Avea o veche bronşită.

Evantia înlocuia pentru moment pe o infirmieră plecată în concediu. Şcoala care o făcuse la călugăriţele franceze o familiarizase întrucâtva cu această viaţă de spital. Era obişnuită să îngrijească bolnavii şi să facă pansamente ca cel mai abil chirurg.

Spitalul Comisiei Europene era un aşezământ model de curăţenie, căutare şi belşug. Evantia avu un sentiment de încredere simţind că poate aci să-şi îndeplinească un rol pentru care simţea că are chemare.

Îmbrăcată în halatul alb de infirmieră, păşea în vârful picioarelor prin sălile mari, luminoase, cu pereţii daţi cu ulei, strălucitori ca marmora. Toată ziua era în picioare, se frământa căutându-şi de lucru de la un pat la altul.

Muncea cu devotament şi plăcere. Era fericită să poată rămâne în serviciul spitalului.

Dar nu avu noroc. Câţiva pescari din Deltă, sectari, lipoveni-bezpopovi (fără popă), bolnavi în spital, se uitau chiorâş la ea. „Ce caută femeea asta neagră?”. O priveau cu neîncredere, întrebau dacă e creştină pravoslavnică, şi nu voiau să primească pâinea din mâinile-i negre, păgâne, spurcate.

Lucrul acesta o amărî pe biata fată. Nişte femei din personalul de serviciu se uitau urât la ea. „Ce caută negroaica asta aici ca să ne ia pâinea, de la gură?”

O invidiau, o ponegreau numai în şoaptă, căci toţi ştiau că-i protejata doctorului.

Pentru că Evantia făcea serviciu ca supra-numerară, neavând loc în buget, doctorul găsise mijlocul s-o plătească din alte fonduri.

Clevetirile începură a circula ajungând până sus la Direcţie; chestiunea personalului de la spital se puse pe tapet. Doctorul primi un ordin explicativ asupra numirilor nelegale de funcţionari.

*

Tot prin stăruinţa doctorului reuşi Evantia să intre ca bonă în familia inginerului italian Marini, de la Comisia Europeană a Dunării. O familie originală. El: om de viaţă, un artist ratat; cânta, declama, picta, fluiera toate operele clasice, mula admirabil figuri în miez de pâine. Ea: cu pretenţii de cultură şi nobleţă florentină (avea o coroană princiară pe cartea de vizită), reuşise în câţiva ani să organizeze o filială a societăţii „Dante Aligheri”, pentru ca propaganda italiană să combată influenţa austriacă la gura Dunării. Lumea îi spunea Madame Dante, găsindu-i şi oarecare asemănare cu profilul genialului poet. Nimeni n-ar fi bănuit atâta suflet şi energie într-un pumn de femee. De un şovinism feroce, femee crampon, făcuse mai pe toate doamnele din societate să vie zilnic cu ghiozdanul la subţioară, ca şcolăriţele, la Dante, să ia lecţii de limba italiană.

Bărbaţii erau furioşi pe Dante că le strică gospodăriile. Iar madame Dante nu se mai ocupa deloc de casă şi de copii.

Evantia fusese angajată mai mult din vanitate, pentru ca stăpâna să aibă un animal de specie rară. La început avea numai îngrijirea celor doi copilaşi, în special să-i înveţe franţuzeşte, dar ajunsese cu timpul să facă toată treaba casei.

Singurele ceasuri mai plăcute pentru Evantia trebuiau să fie acele în care se plimba după amiază, însoţită de copii, pe plajă sau în lungul digului spre far. Dar şi atunci, atâtea motive de amărăciuni...

Cădea pe gânduri, chinuită de regretul suvenirelor, de câte ori trecea prin faţa palatului Comisiei Europene. întorcea capul ca să nu vadă careul de tenis, unde şi ea jucase odată acolo, admirată şi

adulată de o lume care o linguşea....

Adesea întâlnea în drum doamne şi domnişoare din societatea bună, care-şi dădeau coate, înfruntând-o cu zâmbete ironice.

„Sirena, Prinţesa dolarilor... bonă... nemţoaică la copii".

Stăpânită de o teamă nervoasă, întâlnea uneori privirile aprinse şi îndrăzneţe ale bărbaţilor care o urmăreau cu stăruinţă. Unii îi aruncau în treacăt vorbe înţepătoare şi aluzii obraznice. Câteodată ea îi fulgera c-o privire tăioasă de mânie şi revoltă. Alteori iuţea pasul, strângea copiii pe lângă dânsa şi trecea mută, umilă, pe acelaşi drum pe care odinioară trecuse mândră şi graţioasă ca o regină orientală.

În zile senine, călduroase, în care soarele poleia oglinda mării, Evantia întârzia pe plajă.

Dulceaţa amintirii, ca un instinct, o atrăgea să umble prin locurile acele în care odinioară simţise fericirea.

Se oprea la piciorul farului. Marea izbea în cadenţă baza blocului de piatră. În jocul valurilor săreau stropii de apă ca nişte perle aruncate în spuma sfâşiată ca o dantelă destrămată.

Uneori se apropia de linia dunelor de nisip ca să asculte în adierea vântului, sonorităţi de orgă vibrând în depărtare. Şi seara, când se îndrepta spre casă, soarele jos, cu raze oblice, arunca văpăi de purpură pe întinsele păduri de stuf şi prefăcea bătrâna Dunăre în fluviu de sânge. Zvonurile imensei singurătăţi a Deltei scădeau înăbuşite de zbuciumul şi răsuflarea mării. Noaptea îşi despletea şuviţele de neguri până ce luna plină, portocalie, îşi arăta faţa prin zdrenţele norilor poleiţi.

*

Într-o zi, la ora plimbării, se oprise pe dig ca să privească la orizont un vas care venea cu pânzele întinse. În zare creştea desenul vasului care se îndrepta spre gura Dunării. Evantia nu-şi lua ochii de la el. Avea o presimţire. Şi când trecu pe lângă ea gardianul farului de la intrare, îl întrebă dacă recunoaşte vasul care se vede în larg.

— E „Mircea"... vine în port.

„Adevărat, silueta lui „Mircea"... cum de n-o recunoscuse de la prima vedere!"

Abia îşi putu stăpâni bătăile inimei.

O luă repede spre port. Copiii cu pasul lor mărunt o încurcau. Îi luă de mână ca să poată merge mai iute, să fie faţă la acostarea lui „Mircea". Mergea gâfâind, întorcându-şi mereu capul ca să urmărească mersul vaporului. „Mircea", intrând pe canal, strânsese pânzele; înainta numai cu maşina, alunecând încet de-a lungul cheiului. În dreptul debarcaderului se opri, acostând fără să ancoreze. Se vedea bine că avea de gând să nu rămână mult acolo. Pe când se aruncau

parâmele pentru legături la mal, lumea se aduna ca de obicei pe chei la sosirea vaporului.

Evantia se frământa emoţionată. Nu ştia ce să facă. Să se arate sau să fugă. Echipajul era încă la posturile de sosire. Un ofiţer în prova se vedea din profil. I se părea că-i Neagu.

Când s-a întors cu faţa, Ta văzut bine. Nu era... „el e mai brun, parcă mai înalt".

S-a întins puntea de legătură cu uscatul. Câţiva ofiţeri au ieşit pe chei. Toţi mutre străine.

Alţi ofiţeri erau acum pe „Mircea".

Ar vrea să întrebe pe cineva, dar n-are curaj. În sfârşit, se hotărî. Cu inima în dinţi, întrebă timidă pe un plutonier bătrân, care ieşise pe chei.

— Vă rog, sunteţi bun să-mi spune-ţi dacă sub-locotenentul Neagu e aci la bord?

— Nu. A trecut în marina comercială. Acum trebuie să fie în drum spre Rotterdam.

— Dar căpitanul Mincu?

— E debarcat. A rămas la uscat, în Tighina.

— Şi doctorul, care era anul trecut pe „Mircea"?

E mutat pe „Elisabeta". Alţii au venit la rând... aici e ca la moară...

— Mulţumesc! îngână pierdută Evantia. Îşi înclină capul, îşi strânse buzele, clipind des ca să-şi învingă plânsul care o năpădea. Împleticindu-se, se îndreptă încet spre casă, păşind mărunt şi nesigur, părea că picioarele refuzau s-o ducă.

Madame Dante, severă, pedantă, afişa o rigidă moralitate. Se simţea obligată să fie atentă asupra vieţei intime a persoanei căreia îi încredinţase educaţia copiilor. Observa, pândea, cotrobăia prin lucrurile Evantiei. Orice pas era controlat şi comentat. Avusese câteva discuţii cu nenea Tomiţă, care o recomandase pe Evantia.

„Noi, cei de la Comisie, avem o datorie de conştiinţă şi o responsabilitate pentru menţinerea moralităţii acestei instituţii europene. O persoană care locuieşte în casa mea, dacă este corectă, nu are nimic de ascuns" — spunea ea c-un ton sacadat, având în ochii vineţi o privire metalică.

În fond îşi ascundea gelozia care începuse s-o roadă.

Îşi cunoştea bine soţul. Îi spionase ocheadele. Şi acum regreta pasul făcut. „Cum nu se gândise ea că nu-i prudent să-şi bage în casă pe negresa asta, care a putut seduce pe bătrânul doctor şi pe preotul catolic".

CAPITOLUL XV

Pe chei, tocmai în capătul portului, lângă depozitele de cărbuni, era o cârciumă veche, o tavernă joasă în care intrai coborând patru trepte de piatră.

Peter the Grics — Petre al Grecului, scria cu litere albe pe o tăbliţă neagră, mâncată de rugină. Ce rost avea aci firma asta englezească? Veche, reputată firmă, istoricul ei se pierde în noaptea timpurilor.

Barba Toni, cel mai vechi om din port, fost pilot la ruşi pe vremea războiului din Crimeea, povestea, când era cu chef, isprăvile piraţilor de la gura Dunării.

O bandă de vânători de mare, greci şi maltezi, era de fapt stăpână pe gura Dunării. Cu felinare prinse la coarnele boilor, piraţii atrăgeau vasele noaptea înnămolindu-le pe bancurile de nisip, şi le jefuiau sub cuvânt că vin să salveze.

Pentru siguranţa navigaţiei şi împotriva grecilor, cântaţi pe acea vreme de Lamartine şi Lord Byron, se formase anume o escadră a Levantului, ca să facă poliţia mărilor din Orient. Într-o bună zi o canonieră engleză apăru în vederea coastei. Un tânăr ofiţer — fiul amiralului Parker — c-o patrulă de marinari debarcă pe ţărmul Sulinei, în recunoaştere. Ofiţerul fu lovit de un glonţ de puşcă tras nu se ştie de unde. Englezii se răzbunară prefăcând satul în cenuşă printr-un bombardament în regulă.

Un vestit cap de piraţi, căruia englezii îi ziceau Greco, fusese prins, judecat sumar şi spânzurat, după obiceiul timpului în vârful catargului, pentru a fi purtat ca pildă prin toate porturile Orientului.

Pe unicul copil — Petre — rămas orfan, îl luă sub ocrotire amiralul englez. *Petre fiul Grecului*, învăţând repede limba engleză, ajunse pilot şi tălmaci la vasele engleze, care intrau pe gura Dunării ca să încarce grâu românesc.

Cu puţine parale strânse, grecul deschise o cârciumă cu firma numelui său englezit: *Peter the Grics*.

Toţi marinarii englezi, atraşi de singura firmă scrisă în limba lor, îşi goleau pungile aci, unde debarcau setoşi de viaţă şi băutură. În câţiva ani Petre se îmbogăţi. Îşi construi o întreagă flotă de mahoane cu dublu fund.

Vasele aceste mici, cu fundul plat, cărau cerealele de la şlepurile fluviale la vapoarele şi corăbiile mari, care din cauza bancurilor de nisip nu puteau intra pe Dunăre şi rămâneau în rada portului.

La fiecare transport se fura câte o cantitate de grâu ascunsă între cele două funduri ale mahoanei, anume construite.

Într-o dimineaţă Petre fu găsit rece, întins pe chei în faţa prăvăliei, c-un cuţit în inimă. Ucigaşul şi pricina nu s-au aflat

niciodată.

Petre nu fusese însurat. Gherasim, un nepot de soră, luă conducerea comerţului, păstrând aceeaşi firmă care făcuse un vad aşa de bun.

Dar timpul, care schimbă toate, adusese rânduială şi la gurile Dunării.

Pentru că Turcia nu putea şi Rusia nu voia să asigure navigaţia pe fluviu, Marile Puteri, care avea nevoie de grâul românesc, alcătuiră după războiul din Crimeea, *Comisia Europeană a Dunării*. Canalul navigabil se adâncea, mahoanele cu dublu fund dispăreau, piraţii îşi ascundeau ghearele — spuma mărilor oprită la gura Dunării începuse a se mătura.

Fiecare generaţie se adaptează timpului. Aceeaşi evoluţie. De la hoţie la comerţ. De la piraterie la navigaţia comercială.

Gherasim, un Hercule cu cercel la urechea stângă, încruntat, cu părul negru, creţ ca o blană de astrahan, cap tăiat ca la un străbun pirat, începu să pescuiască în apa tulbure a Dunării.

Era tovarăş cu Temistocle, vătaf de hamali.

Alegerea şi plata muncitorilor din port se făcea în acelaşi local — c-o mână plătea şi cu alta lua — acolo era cârciumă, cafenea, birou de plasare, locantă, ceainărie, otel şi mai cu seamă, cuibul contrabandiştilor şi gazda hoţilor de cereale.

Marinarii englezi, debarcaţi după lungi posturi pe mare, lacomi de băutură şi femei, atraşi de firma scrisă în englezeşte, cădeau aci grămadă, cheltuind ultimul ban.

Când se isprăvea moneda începea schimbul în natură. Marinarii beţi se dezbrăcau. îşi lăsau hainele şi cizmele amanet. Şi unii, numai în ciorapi, se înapoiau la vapoare de unde aduceau capete de frânghii, cutii cu vopsele, piese de bronz şi aramă de la maşini, tot ce le cădea sub mână. Patronul primea orice lucru care putea găsi vreo întrebuinţare în schimbul păhărelelor de otravă. În fundul curţii era un arsenal — muzeu de antichităţi, colecţionate în cursul anilor de la vapoarele care treceau prin port.

Toate neamurile de oameni, toate seminţiile se întâlneau aci; drojdia laşă a Levantului dospea la un loc înfrăţită cu trufaşa putere britanică, doborâtă, narcotizată de valuri de alcool.

Grecii, limbuţi şi inflamabili, frecau zi şi noapte între degetele lor nervoase cărţile de joc înnegrite şi soioase. Turcii, lazii şi curzii din Anatolia îşi sorbeau cafele, tăcuţi şi gravi. Românii, cu ţuicile dinainte, veşnic răzvrătiţi, croiau planuri de luptă şi de greve. Armenii palizi, tatuaţi de praful de cărbune, şedeau muţi în faţa paharelor de ceai. Pescarii lipoveni turnau rachiul în farfurii şi-i dau foc cu chibritul — dacă nu ardea cu pară îl respingeau cu indignare.

În norii de fum acru, înecăcios, în putoarea de gudron, mahorcă

şi alcool, care plutea veşnic în adăpostul celor fără căpătâi, mulţi adormeau cu braţele înţepenite pe mesele soioase, ca să prindă dimineaţa locul la munca vapoarelor în port.

Dar pleava tavernei niciodată nu îndrăznea să ocupe vreun scaun la masa din fund, unde trona zi şi noapte, alături de patron, căpitanul Aristide Lecca.

Veteranul Dunării, cum îi spuneau toţi cu respect, era verde încă deşi albit de tot şi c-un picior de lemn.

De loc din insula Zante, venise la Dunăre căpitan, stăpânul unei corăbii, de felul celor numite prin scalele Levantului barco-bestia.

Căpitanul Lecca, marinar de rasă, lup de mare, manevra cu artă. Şi când intra prin porturi cu toate pânzele întinse stârnea admiraţia marinarilor care rămâneau cu gura căscată.

După ce vându corabia la un compatriot din Brăila, îşi cumpără o vechitură de vaporaş englezesc. Făcuse mare vâlvă pe vremuri la Dunăre procesul căpitanului Aristide Lecca.

Fusese denunţat de un fochist, pe care-l bătuse că arde la căldări, în loc de cărbuni, din grâul ce transporta în hambarele vaporului. După ce scăpă de judecată, asigură vaporul şi reuşi să-l înece pe o mare calmă între stâncile de la Tuzla. Cu banii încasaţi de la societatea de asigurare plecă în porturile din Sudul Rusiei. După trei ani se întoarse la Dunăre fără bani şi fără un picior.

Ce făcuse? Ce învârtise? Mister.

Viaţa lui închidea o taină de nepătruns. Se bucura totuşi de un respect general.

Nimeni nu îndrăznea să-l înfrunte sau să-l contrazică. Concentrat şi rece. Ştia de toate, vorbea cinci limbi străine. Era calendarul şi barometrul portului. Ieşea bocănind cu piciorul lui de lemn pe cheiul de piatră, îşi înălţa capul, şi ca un vultur pleşuv străpungea cu ochii zarea, inspecta cerul, mirosea aerul sărat al mării, pipăia parcă pulsul naturei. Şi uneori îşi scotea ciotul de lulea dintre dinţi, muia vârful degetului mic în gură şi-l ridica în aer, să prindă direcţia din care adie vântul.

— La noapte avem furtună... o să sufle *tramontana* — şi nimeni nu îndrăznea să-l contrazică. Era sfânt ce spunea el.

Toţi îl consultau ca pe oracolul de la Delfi. Privind de pe chei el îşi da păreri, sentinţe fără apel, asupra manevrei vaselor în port.

El da sfaturi şi consultaţii în chestii de salvare şi abordaj, încurca şi descurca cele mai complicate procese maritime, găsea totdeauna, cu pricepere şi memorie, portiţa de scăpare pentru a ieşi din angrenajul legilor şi uzurilor maritime, căci era stăpân pe toate şurubăriile comerţului levantin.

La masa lui, din fundul tavernei, puneau la cale cu adevărată artă toate loviturile nocturne din zona portului.

Contrabandele, furturile de cereale se executau după planurile lui. Combina, dispunea şi prevedea totul cu precizia unui geniu militar. Toate firele erau în mâna lui, la postul de comandă, unde veneau ştiri şi plecau ordine pe teatrul de operaţii. Căpitanul Aristide Lecca făcea numai strategie. Tactica era pe seama celor care executau planurile lui combinate în mai multe ipoteze: pe uscat, pe mare, sau pe Dunăre. La împărţirea prăzii îşi avea partea lui de câştig. Adesea executanţii căzeau în capcană. El însă era totdeauna afară din cauză. Senin, sigur şi invulnerabil. Cădea totdeauna în picioare ca pisica.

*

Sulina e *porto-franco*. Marfa intră fără vamă şi iese prin contrabandă. Uneori un acord secret se stabileşte între contrabandişti, agenţi vamali şi santinelele de pe maluri. Discreţia-i garantată. Batista, inelul sau tabachera unui şef de post, arătate de barcagiu, sunt talismane pentru santinelă care lasă liberă trecerea bărcii fără control.

Hoţii, spargeri, nu s-au pomenit niciodată în Sulina. Poţi dormi în linişte cu uşile şi terestrele deschise vraişte. Proprietatea se respectă cu sfinţenie. Pe uscat nu se fură. Pe apă furtul e permis, fiind socotit un fel de drept legitim, legat de comerţul maritim, afaceri curente de port, mai mult sau mai puţin riscate, adesea făcute prin bună înţelegere cu păzitorii şi personalul îmbarcat.

Toate morile din partea locului macină grâu adus pe sub mână de la şlepurile din port. Odată, când s-a găsit un căpitan de port care să împânzească malurile cu soldaţi, toate morile s-au oprit din lucru. Măsura draconică n-a ţinut mult, populaţia era ameninţată să moară de foame.

Într-o seară de toamnă umedă şi mohorâtă, căpitanul Lecca, la masa lui în fundul tavernei, sta la pândă cu ochii ţintă la uşă.

Ahile buzatul, intră cătând iscoditor.

Gherasim, patronul, îi ieşi înainte. Şi amândoi se aşezară la masa din fund. Unul în dreapta şi altul în stânga căpitanului Lecca. Se vorbea pe şoptite, dar apăsat şi tăios.

Afacerea pusă la cale era sigură; trebuia lucrat repede şi hotărât, profitând de-o noapte neagră, fără lună.

Căpitanul Lecca, după ce expuse pe larg planul operaţiei, făcu semn cu pipa lui stinsă către un băieţaş oacheş, îmbrăcat într-o flanelă vărgată de marinar.

— *Ela-do*... *Diavolachi*... du-te şi adu aci pe Barba Nicola Americanul... dar ştii... cu toată viteza... *amesos*... şi Enachi, agentul de legătură, un grecuşor vioi cu părul negru, creţ, c-un cap cât o tărtăcuţă şi o pereche de ochi jucăuşi de veveriţă, o luă la goană spre uşă.

Patronul se ridică greoi de pe scaun, cotrobăi pe sub tejghea şi

scoase la lumină o butelie pecetluită.

— E vin adevărat de Samos. De cel care te scoală de pe boală.

Vinul grecesc, turnat în pahare, strălucea auriu, de culoarea chihlimbarului. Buzele late a lui Ahile se adaptau ca două lipitori pe marginea paharului sugând avid lichidul aromat, dulce ca siropul, c-un parfum tare ca de cosmetic.

După câteva minute Americanul intră croindu-şi drum cu greutate printre mese până în fund. Căpitanul Lecca îi făcu loc lângă el. După ce-i umplu paharul se aplecă şoptind apăsat în urechea Americanului:

— Pregăteşte repede barca... mergi la mila trei... şlepul *Odiseu*, în dreptul stâlpului cu ancora răsturnată... să nu umblaţi la bocaporţi... că faceţi zgomot... ţineţi mereu malul stâng... opt saci are pregătiţi căpitanul Panteli.

— Şi la ananghie? Dacă ne încolţeşte? Ce ne facem? întrebă Americanul.

— La ananghie... *funda* sacii în apă... şi vă lipiţi de un şlep... rămâneţi ca morţi acolo până se face linişte.

Plecară pe rând. Întâi Americanul ca să-şi pregătească barca. Abile nu se urni de scaun decât după ce văzu fundul sticlei.

Trecuse miezul nopţii când barca se dezlipi pe furiş de malul stâng. Americanul îşi luase încă două lopeţi de schimb, o frânghie cu noduri şi un ispol, un fel de căuş de lemn pentru aruncat apa afară din barcă.

Portul dormea dus. Nici o mişcare nu se simţea. O linişte de cimitir. Noaptea neagră, opacă. Cerul era ascuns de un plafon jos de nori compacţi. Un vânt umed sufla din largul mării. Prevederea timpului după meteorologia căpitanului Lecca nu da niciodată greş. Vreme bună de lucrat pe ascuns. Fără nici un zgomot, barca mută ca o fantomă, aluneca tăindu-şi drum în puterea nopţii. Ahile trăgea lung şi rar la lopeţi; învăţase din tinereţe meşteşugul contrabandiştilor; vâslea hoţeşte, fără să scoată pana lopeţii din apă.

Pe brânci, la prova bărcii, Enachi sfredelea cu ochii lui ageri de copil perdeaua de întuneric. Şi uneori şoptea apăsat bătrânului care nu vedea bine: „babord... tribord... banda...". Cu mâna încleştată pe echea cârmei, Americanul executa mut comanda.

*

Pe timpul iernii, când începe să se închege pojghiţa de gheaţă de pe faţa Dunării, toate porturile se golesc, numai Sulina se umple.

Pontoanele, schelele, debarcaderele din porturi se ridică şi se pun la adăpost. Şlepurile goale se retrag în locuri de iernare, ferite de scurgerea sloiurilor care mătură şi rad tot ce întâlnesc în cale. Elevatoarele plutitoare, şlepurile încărcate cu cereale, se lasă în

convoiuri la vale în spre Sulina. Câţiva kilometri de la gură fluviul se poate menţine dezgheţat, navigaţia şi încărcarea vapoarelor de mare continuă neîntrerupt toată iarna.

Pe când celelalte porturi dorm, Sulina lucrează. Un oraş nou răsare ca prin minune pe apă, alături de cel vechi de pe uscat. Un oraş flotant, efemer, dar viu, original şi pitoresc. Sute de şlepuri sunt ancorate de-a lungul malurilor, priponite cu parâme groase de sârmă împletită, ca să înfrunte puterea sloiurilor ce curg spre mare.

O lume întreagă mişună pe puntea acelor locuinţe plutitoare. În cabinele cochete, văpsite în culori felurite, cu perdeluţe la ferestre de-o palmă, în locuinţe minuscule ca nişte căsuţe de păpuşi, trăiesc familii întregi cu toată gospodăria lor.

Din gura burlanelor de tablă se înalţă domol fumul sobuşoarelor de tuci, cât o lulea de mare, la care bucătăresc nevestele şleparilor.

Afară, pe frânghiile întinse între vinciul ancorei şi roata cârmei, flutură în bătaia vântului, rufele spălate şi puse la uscat. În jurul cabinelor, în oale de lut, în cutii de lemn şi în bidoane de tinichea pline cu pământ, cresc tufe de verdeaţă şi flori mirositoare: muşcate, rozmarin şi busuioc grecesc.

Felurite soiuri de vieţuitoare trăiesc aci, pe puntea şlepului de fier; perechi de animale curate şi necurate, în cea mai perfectă armonie, întocmai ca în biblica arcă a lui Noe, pe când rătăcea pe apele deluviului, înainte de a se împotmoli pe muntele Ararat.

Găinile, zburlite, în deplină libertate, ciocănesc cu pliscul lor tare tabla de fier a punţii, culegând boabele de porumb ce cad din saci la încărcare. Câte-un cocoş, pintenat, suit pe roata cârmei, cu ochii la harem, trâmbiţează bătând falnic din aripi şi salută în fiecare zi răsăritul soarelui la orizontul mării.

Gâştele chinuite, puse la îndopat, stau în cuşcă prizoniere, cu tălpile ţintuite.

Porcul, la îngrăşat pentru Crăciun, grohăie în provă priponit de lanţul ancorei.

Pisica leneşă, friguroasă, se cuibăreşte înăuntru la căldură, pe când afară, câinele păzitor neadormit, veghează veşnic ca strajă credincioasă la scara şlepului.

Şleparii, în papuci de pâslă, robotesc fără treabă cu pipa între dinţi, iar copiii lor se zbenguiesc legaţi de mijloc c-un capăt de frânghie, de frică să nu cadă în apă, jucându-se pe punte.

Duminica, în haine de sărbătoare, se fac vizite de la un şlep la altul. Şi din oraşul acesta de pe apă, lumea se duce la biserică şi la târguieli în oraşul de pe uscat. Iar uneori, în burta şlepurilor, în hambarele goale care se tapisează cu steaguri şi bandiere, se dau baluri marinăreşti cu invitaţii în regulă. Asistă un numeros şi pestriţ public.

Idile, aventuri, căsătorii, divorţuri şi drame, aceleaşi eterne păcate omeneşti încearcă şi oraşul acesta provizoriu, care trăieşte închegat câteva luni pe an, numai cât ţine iarna. Odată cu adierea vântului de primăvară, când ostroavele înverzesc şi Dunărea se limpezeşte de sloiurile scurse spre mare, vasele ridică ancorele înnămolite şi se despart plecând spre alte locuri. Oraşul flotant şi efemer se risipeşte ca prin farmec, dispare într-o zi. Şi în urma lui nimic nu mai rămâne.

*

Înspre oraşul acela plutitor, răsărit ca prin minune pe oglinda Dunării, gonea barca Americanului în puterea nopţii. Un val de ceaţă opacă venea de la larg. Mari pete negre, ca nişte umbre fantastice se desprindeau de-a lungul malurilor. Erau elevatoarele de rezervă. Cu gâturile lor întinse, cu spinările crestate, păreau nişte gigantice dihănii antideluviene.

Două lumini roşii clipeau înainte, la prova unui şlep. Barca se apropia pe furiş de scara lăsată la apă.

Căpitanul Panteli, fumând nervos, aştepta lângă sacii plini, traşi la marginea punţii.

— Odisseu? întrebă un glas înfundat.

— Dai răspunse un mormăit printre dinţi. Căpitan Panteli?

— Da?

— Gata?

— Gata.

— Stinge felinarele, şopti cineva de pe punte.

S-a lucrat repede şi pe tăcute.

Gâfâind din greu au tăbârcit sacii plini coborându-i în barcă. Băiatul, cu mâinile îngheţate, se ţinea lipit de scară, pe când ochii lui de diavol spionau cu agerime malul întunecat.

— Mola! şi barca, adânc afundata sub greutatea sacilor, se dezlipi lunecând la vale. Ca să nu facă nici un zgomot lăsară barca în voie, dusă de curent, pe firul apei, ca o plută.

Americanul la cârmă, Ahile iscodea malul stâng şi băiatul malul drept În tăcerea profundă, în bezna nopţii, se auzi deodată o bătaie slabă, în cadenţă, venind din depărtare.

Toţi trei, îngheţaţi, ciuliră urechile.

— Un vapor care urcă, şopti Ahile încordat.

— E pilotina, adăugă încet băiatul, o cunosc după lumini; „verdele şi roşu sunt jos aproape de apă”.

— Banda cârma! mormăi Americanul, şi barca se lipi de-un şlep, în afară de vederea pilotinei care înainta forfotind prin mijlocul canalului. Felinarele ei de drum aşterneau dungi luminoase care tremurau pe oglinda neagră a apei.

Bătăile elicei deşteptaseră o santinelă, care zări barca în lumină. Un glas poruncitor tună pe malul drept.

— Barca! trage la mal.

Nici o mişcare.

— N-auzi? Fă dreapta şi acostează aici.

Dar barca făcu brusc la stânga. Şi Ahile, încordat la lopeţi, trăgea cu disperare să intre la adăpost, între şlepurile negre, care puteau masca barca surprinsă.

Un fulger scurt ţâşni roşu pe mal şi un bubuit de puşcă răsună în pustiul nopţii.

Glonţul, c-un şuier ascuţit, trecu nebun pe de-asupra bărcii.

— Jos! pe burtă, şopti Ahile dând drumul la lopeţi. Numai Americanul singur rămase neclintit la post, cu mâna ţeapănă pe cârmă, cătând să îndrepte barca între două şlepuri. Dar deodată doua focuri de armă izbucniră aproape în acelaşi timp. Şi Americanul scăpă cârma din mână. Capul îi căzu pe piept şi, fără să scoată un cuvânt, bătrânul se rostogoli mototol pe fundul bărcii.

— L-a lovit, bolborosi băiatul tremurând.

— Taci! se stropşi la el Ahile clănţănind din dinţi.

Barca se opri singură pe lanţul unei ancore. Curentul o târâse între şlepuri. Ahile întinse mâna, pipăi lanţul şi se opinti făcându-i vânt bărcii la vale, pe lângă coastele unui şlep până la pupă.

Erau deocamdată la adăpost.

Gloanţele nu-i puteau ajunge.

— Unde eşti lovit? întrebă în şoaptă Ahile aplecându-se de-asupra Americanului căzut.

Nici un răspuns.

Se auzea slab un horcăit înăbuşit. Îi pipăi trupul ca să-i găsească rana,

— Apucă-l de picioare, să-l întoarcem cu faţa în jos. Şi Ahile simţi pe degetele lui uscate căldura sângelui ce gâlgâia din rană.

Glonţul îi sfărâmase umărul stâng.

Ahile îşi rupse cu dinţii poala cămăşii, făcu un tampon şi-l apăsă pe rană.

Pe malul opus se auzea larmă de glasuri, chemări şi semnale de fluier..

— Ne-au încolţit. Nu-i rost. Funda! Ahile şi băiatul se opintiră prăvălind sacii în apă. Barca se ridică uşurată.

Ascunşi acolo, la adăpost, au stat până s-a potolit zgomotul de pe maluri.

Rănitul gemea, cu ochii închişi, cu buzele arse. Ahile îi răcori fruntea înfierbântată, îi dădu să bea din ispolul cu care scotea apa din barcă, şi-l îmbărbăta cu mângâieri frăţeşti.

— Nu-i nimic, Nicolache... nu-ţi fie teamă, fraţico... trece... şi eu

am păţit-o odată...

Uşor, pe nesimţite, se lăsă barca la vale, de la un şlep la altul, până ajunse în port.

Ca să nu fie văzută de la pichet, barca fu oprită mai sus de debarcader, lângă un elevator plutitor care o masca perfect.

Trebuiau să meargă o bucată de drum pe jos până la casa Americanului. Din barcă l-au ridicat pe braţe. Nu se putea ţinea pe picioare. Se lăsă jos moale, frânt de mijloc. Pe străzi dosnice Americanul a fost dus pe sus până acasă.

Se lumina de ziuă. Nimeni nu-i văzuse.

Numai Lulu, maimuţa, îi spiona cu ochişorii pe jumătate deschişi, din culcuşul ei făcut într-un şal de lână. Şi când bătrânul, întins pe pat, începu să geamă, Lulu sări de la locul ei şi dintr-un salt căzu pe perna patului.

Scâncind plângător începu să caute în capul bătrânului şi să-i răsfire cu lăbuţele părul lui alb.

Simţea că ceva grav i s-a întâmplat stăpânului. Şi gămăliile ochilor ei, ameninţători, licărind ca două scântei, păndeau fiecare mişcare a lui Ahile, care se învârtea zăpăcit prin casă.

*

Evantia venise într-o fugă.

Ahile trimisese băiatul să-i spună că tatăl ei e bolnav. Cu mâna pe inimă, intră ca o furtună pe uşă năpustindu-se asupra patului.

— Tatăl tată! Ce ai? Ce s-a întâmplat? Şi cu mâinile tremurătoare începu să mângâie fruntea înfierbântată a bătrânului.

El ridică încet pleoapele, căutând fix, cu ochii sticloşi. Şi chipul acela palid, pe jumătate mort, se lumină o clipă de grimasa unui zâmbet duios. Cu degetele lui descărnate pipăia nesigur pieliţa moale, catifelată, a mâinilor pe care încerca să le aducă la buzele lui uscate.

Fata izbucni într-un plâns nervos. Şi când îl cuprinse în braţe, ca să-l ridice în capul oaselor, bătrânul scoase un geamăt prelung, ca un scâncet de copil bolnav.

— Unde te doare, tată?

— Rana e la umăr, arătă Ahile, şi buzele lui late începură a tremura uşor.

— Rănit! Dar ce s-a întâmplat? Spune, vorbeşte odată, omule!

— L-au împuşcat grănicerii... aduceam nişte saci cu grâu... noaptea... de la un şlep...

— A! înţeleg... voi l-aţi ucis, tâlharilor... ce trebuia să târâţi un bătrân ca el la hoţiile voastre?

Şi Evantia îşi smulse pălăria din cap, îşi suflecă mânecile, răscoli printre rufe şi rupse-n făşii o cămaşă curată ca să pregătească un pansament.

— Du-te şi vino numaidecât cu doctorul Tomiţă. Spune-i că-l rog să vină repede. Ahile se codea. După ce-şi şterse sudoarea rece de pe frunte, zise cu glas scăzut:

— Nu se poate. Nimeni nu trebuie să ştie că-i rănit.

Fata sări arsă. Cu degetele crispate se repezi la el, ca o panteră zădărită, gata să-l sfâşie cu unghiile. Ahile se retrăgea palid spre uşă.

— Cum, după ce l-ai dus la moarte, nu vrei nici să chemi doctorul să-l scape?

— Ascultă, fata mea, linişteşte-te. E spre binele vostru. Tu nu înţelegi cum devine chestia. Dacă se află ceva, tatăl tău intră la sigur în puşcărie. Asta vrei tu? Fata se frământa disperată; se învârtea prin casă frângându-şi mâinile, nehotărâtă, neştiind ce trebuie să facă.

Bătrânul inert, părea că doarme. Respiraţia i se auzea într-un ritm regulat.

Deodată începu să-şi mişte buzele uscate şi fălcile parcă mestecau ceva în vid.

Fata îl privi cu inima strânsă, îşi muşcă degetele gata să izbucnească iar.

Nu putea să afle ce vrea bătrânul, care nu era în stare să articuleze nici un cuvânt.

Numai câteva lacrimi licăreau scurgându-se printre genele stinse.

După ce-i sărută fruntea de ceară, ea îşi luă pălăria şi plecă grăbită spre doctor.

Pe drum gândurile i se încrucişau cu repeziciune în mintea ei înfierbântată.

„Dacă nu aduc doctorul, moare... dacă se află, îl cheamă, îl judecă, şi îl condamnă...”

„Doctorul e om bun, are să-l roage cu lacrimi să nu spună la nimeni... oare doctorul are să păstreze secretul?”

*

Doctorul, Nenea Tomiţă, singur în grădina spitalului, în picioare, citea o scrisoare. Înalt, spătos, monumental, în halatul lui alb părea de la distanţă o statuie de marmură, ridicată pe aleea care lega morga de spital.

Fata încercă să-şi facă o mină surâzătoare, dar lacrimile îi jucau încă în ochi.

— Ce-i cu tine? De ce-ai plâns? Spune drept, o întrebă doctorul blajin ca totdeauna.

— Tata e bolnav.

— Ce are? Ce-l doare?

— L-au împuşcat... izbucni fata într-un plâns zguduitor.

— Împuşcat! Cum? Cine?

— S-a dus noaptea cu barca să ia grâu... de la un şlep... soldaţii au tras cu puşca...

— Unde-i lovit?

— La umăr. Dar nu poate nici vorbi nici umbla.

— Ei lasă, viu eu acum să-l văd. Şi doctorul întinse mâna ca s-o mângâie. Fata îi prinse mâna, şi înfrigurată, o ridică la buzele ei.

— Te rog mult să nu spui la nimeni... să nu se afle nimic de întâmplarea asta.

— N-ai grijă. Nici o vorbă n-are să iasă din gura mea. Du-te acasă. Că eu te ajung.

Şi doctorul, cu veşnicu-i zâmbet somnolent, cu mişcări leneşe, intră în birou, îşi agăţă halatul în cuier luându-şi celebra lui pălărie borsalină, cât roata carului de mare.

Păşind rar, apăsat, mergea pe chei sprijinindu-şi enorma greutate a trupului pe vechil lui baston de cireş, cu ţepuşă la vârf.

La debarcaderul bărcilor se opri. Toată lumea în drum îl saluta cu respect. De lene el nu-şi mai scotea pălăria, dar răspundea prin vorbe, glumind şi spunând fiecăruia pe nume. Copiii pe stradă cum îl vedeau îi ieşeau în cale. Doctorul avea obiceiul să-i plesnească uşor din mers cu vârful bastonului la dos. Şi ei făceau haz, mândri şi bucuroşi că domnului doctor îi place să se joace cu ei.

Barcagiii îşi scoteau căciula din cap şi se luau la harţă pentru cinstea de-al trece pe domnul doctor cu barca pe malul opus.

Barca, în care intra voluminosul doctor, se afunda cu două palme în apă.

Barcagiul, mândru de onoarea ce i se făcuse, se încorda la lopeţi. În câteva minute acostară dincolo, în Prospect.

Doctorul băgase mâna în buzunar ca să plătească dar barcagiul protestă:

— Nul ferească Dumnezeu!... pentru d-voastră... şi fiindcă barca se depărta, doctorul aruncă, înăuntru, din mers, un pachet de ţigări.

Căsuţa în care sta Americanul era chiar în faţa debarcaderului.

Doctorul, în loc să intre de-a dreptul, ocoli pe altă stradă, se întoarse şi intră în curte, încredinţat că nimeni nu l-a văzut.

La casele dimprejur mai multe perechi de ochi se iţeau după perdele. Ahile îl zărise de departe şi se piti pe după casă făcându-se nevăzut.

Uşa era descuiată. Doctorul intră fără să bată. Aerul era greoi, îmbâcsit; umezeală şi mizerie.

— Deschideţi fereastra, porunci el, trăgându-şi un scaun lângă patul bolnavului.

— Tată! uite a venit domnul doctor. Bolnavul, imobil, deschise ochii tulburi aruncând o privire vagă în spaţiu.

Doctorul îşi scoase haina, îşi suflecă mânecile şi, cu braţele

puternice, săltă ca pe-un copil trupul acela de bătrân puţintel, întorcându-l pe-o coastă. Gemete înăbuşite scăpau printre buzele vinete ale rănitului, care nu putea articula nici o vorbă.

După ce-i examină rana şi-i făcu un pansament nou, doctorul se aşeză mut pe scaun.

Într-o tăcere penibilă, tragică, el privea la rămăşiţele de viaţă care mai palpitau cu îndărătnicie încă în maşinăria aceia umană distrusă, netrebnică, fără speranţă de a mai fi reparată. Căta parcă să prindă cu ochii eternul mister al morţii care plana suverană în faţa lui.

Evantia cu răsuflarea stăpânită, cu ochii în lacrimi, aşteptă un cuvânt care întârzia să vie.

Frecându-şi nervos câteva fire din barba lui albă, doctorul se sculă greoi luându-şi bastonul.

— Nu mai da bani la farmacie. Îţi trimit eu doctorii şi pansamente de la spital.

— Dar ce credeţi? Scapă? Scapă-l, domnule doctor, te rog, scapă-l.

— Glonţul a intrat în umăr şi a ricoşat pe şira spinării, zise doctorul murmurând, după obicei, în barba lui albă: *„He! la vie... la vie... c'est la vie..."* şi plecă în spre debarcader, cu pălăria lăsată pe ochi, lovind necăjit pietrele cheiului cu ţepuşa bastonului de cireş.

*

În taverna lui *Peter the Grics* se comenta în şoaptă pe la mese întâmplarea din noaptea în care se auziră împuşcăturile. Grănicerii, agenţii de la vamă şi gardienii Căpităniei Portului, umblau forfota iscodind pe barcagii să afle cine plecase în noaptea aceea din port.

Ahile avusese grijă să astupe cu dopuri de lemn găurile făcute de gloanţele care ciuruiseră un bord al bărcii.

Aşternuse şi un strat de vopsea groasă după ce spălase petele de sânge închegat pe bancuri.

Copoii vamali miroseau afacerile puse la cale în taverna cunoscută.

Ahile, Gherasim şi căpitanul Lecca aveau şedinţe secrete, consfătuiri intime pentru a face faţă noilor întâmplări.

— Băiatului, spuse crunt Lecca, fă-i vânt imediat pe vaporul grecesc Iris, care pleacă mâine la Zungulda în Anatolia; am vorbit eu căpitanului Zambra, să-l îmbarce ca ajutor de bucătar. Americanul e pe moarte, nu poate face declaraţii la Căpitănie.

Numai tu rămâi să intri în capcană. Le cazi în labe ca şoarecele în ghearele pisicii.

Buzele late ale lui Ahile începură să tremure nervos pe când sugeau cu lăcomie dintr-o ţigară turcească, ultima rămăşiţă dintr-o contrabandă de la un vapor poştal.

— Eşti la ananghie, Ahile... Eu am un plan care te poate scăpa, adăugă Lecca, răsucindu-şi falnic mustăţile lui războinice.

— Spune ce-i de făcut, şopti grăbit Ahile, sugându-şi buzele.

— Numai dacă s-o prinde. Ai noroc că-i în concediu căpitanul portului.

Îi ţine locul ofiţerul acela mândru care umblă mort după fata Americanului. Dă fuga la fată şi înspăimânt-o că taică-său are citaţie să fie ridicat... o să-l bage în puşcărie... ea să-l roage pe ofiţer ca să înceteze urmărirea din partea Căpităniei.

Ahile luminat, aruncă mucul de ţigară, şi o luă la fugă.

*

Evantia, îngrozită de cele ce auzise din gura lui Ahile, se frământa în frigurile nehotărârii.

„Cum să meargă ea la Deliu?... tocmai la el... să-l roage... să-i cadă în genunchi... ce ruşine... ce umilinţă... nu... nu... imposibil".

— Altă scăpare nu-i, fetiţo, îi şopti insinuant Ahile, trebuie să-l scapi pe tatăl tău.

În cămăruţa de alături, bătrânul, care părea că doarme lungit pe spate deschise ochii, îşi ascuţi auzul, căznindu-se în zadar să-şi dea seama de ce se întâmplă în jurul său. Rămase aşa, cu ochii ţintă înainte, la peretele din faţă, privind o iconiţă a Sfântului Nicolai, afumată, neagră, murdărită de milioane de muşte în cursul anilor.

Icoana asta o avea din copilărie.

Maică-sa i-o prindea cu o panglică roşie la căpătâiul patului. I-o dăduse când plecase prima dată ca marinar pe o corabie. El o atârna în peretele cabinei. Şi din cauza valurilor, ca să nu se zbată în balansul vasului, o bătuse în cuie. Pe timpul osândei îi dăduseră voie să aibă la el icoana asta. Timpul o ştersese complet. Nimic nu se mai desluşea pe dânsa, dar bătrânul o privea cu sfinţenie ca pe un obiect rar, aruncat de valuri la ţărm, salvat de mâna Domnului dintr-un naufragiu.

Când Evantia îşi aruncă ochii spre pat, îl văzu pe bătrân agitat; cu degetele descărnate făcea sforţări râcâind plapuma; buzele vinete se mişcau mestecând vorbe neînţelese. Fata veni lângă el, căutând să vadă ce vrea. Îi urmărea privirea fără să înţeleagă ce doreşte.

— Icoana, ghici Ahile, dă-i icoana. Evantia se întinse, luă icoana din perete şi o puse pe pat. Pe când fata căuta o cârpă s-o şteargă de praf, bătrânul se grăbi să ia icoana cu mâinile tremurătoare, şi c-un gest de aviditate îşi lipi buzele de scândurica veche, uscată, mâncată de carii, pe care vremea ştersese orice urmă.

— Mi-ai promis că aduci preotul aici, de ce nu vii cu el, că poate i-ar face bine, spuse Evantia.

— Nu-l cunoşti, zise Ahile, e un om păcătos şi lacom. Nu vrea să vină, nu vă iartă că l-aţi înşelat. El v-a crezut bogaţi...

— Adu pe preotul român.

— Nu vrea să slujească. Zice că nu se amestecă. Grecii au preotul lor.

— Te simţi mai bine? întrebă Evantia înduioşată, surprinzând o expresie de linişte pe figura tatălui ei.

— Da, îi răspunse el căutând s-o privească drept în ochi, c-o dragoste şi mulţumire mută.

— Las că rămân eu cu el, îi şopti Ahile, du-te repede la căpitan.

Ţii minte ce trebuie să-i spui?

Numai atât să-i ceri: „Căpitănia să înceteze urmărirea”.

Fata se codea. Îşi căuta jacheta, pălăria şi nu se hotăra să plece.

— Aleargă acum, o zorea Ahile, că-l găseşti acasă. Să ştii că mâine e prea târziu.

Bătrânul de pe pat urmări toate mişcările până ieşi pe uşă apoi închise ochii făcându-se că doarme.

Ahile scoase o pungă de tutun, îşi făcu o ţigară groasă şi începu să caute prin casă o cutie de chibrituri. Bătrânul simţind mişcare în jurul său deschise ochii, dar îi închise repede. Îi era un fel de silă de tot ce-l înconjura, se afunda parcă din ce în ce mai adânc în sine însuşi. Şi gândurile îi frământau mintea cerând o dezlegare. Se întreba mereu chinuit de aceleaşi întrebări: „Oare să fie sfârşitul? Nu mai e nici o scăpare?”

„Da, sigur, sfârşitul.”

„Trebuie să mor... toţi oamenii mor... mor pe rând”, îi şoptea o voce lăuntrică.

Groaza de misterul morţii îl îngheţa oprindu-i bătăile inimei. Cu încetul îşi revenea. Deschidea ochii, încerca să mişte degetele şi o licărire de nădejde îl înviora pentru câteva clipe. Căzut într-o continuă toropeală, el vieţuia totuşi, dar numai în trecut.

Începea o perindare în mintea lui de imagini apropiate, întâmplările din urmă, din noaptea când a fost rănit, apoi cearta de la debarcader când încolţit a scos cuţitul să se apere, primirea ce i-o făcuseră rudele şi compatrioţii crezându-l bogat, drumul lung pe vapor, traiul acolo în colonii şi toată viaţa i se înşira în urmă, mergând cu închipuirea departe până în anii de copilărie de care îşi aducea perfect aminte.

Se adâncea în amintirile copilăriei. Se recunoştea aşa cum fusese, se vedea limpede c-o ascuţime de minte care-l înspăimânta, ca şi atunci când era să se înece o dată în Dunăre.

Căzuse în apă şi curentul repede îl furase, târându-l sub un şlep. Îşi dăduse perfect seama de pericol. Dacă ar fi căutat să iasă la suprafaţă era pierdut. Pipăind pe fundul şlepului el s-a târât până a simţit cu mâinile cârma şi atunci a scos capul afară. A simţit fiorii şi ghearele morţii. Prin ce minune a scăpat atunci? Fusese o luptă între

viaţă şi moarte. A luptat şi a învins. „Eram tânăr, eram tare”... se gândea el.

Acum simţea cum se duce alunecând într-un adânc fără fund. Era aşa de slab şi de neputincios încât nu mai încerca nimic, se lăsa în mâna Domnului. Încerca să se judece singur, ca pe un străin, să-şi lămurească viaţa, şi nu-şi găsea niciun rost. O înlănţuire nesfârşită de suferinţe, de griji... pentru ce? „A fost un om fără noroc. De ce unii trăiesc bine şi alţii rău? Acum s-a sfârşit... de ce D-zeu n-a vrut să fie bun şi cu dânsul? Asta n-o putea el înţelege. S-a sfârşit... nu mai pot aştepta nimic”. Simţea bine în fundul sufletului său că moare, dar nu reuşea să se deprindă cu ideea asta. Era ceva neînţeles pentru mintea lui. Îl apuca un fel de milă de sine-însuşi, de fata lui care rămânea singură.

Încerca să spună în minte o rugăciune ştiută din copilărie. Dar nu reuşea să-şi aducă aminte toate vorbele în şir. Şi atunci, de necaz, ca pe un copil, îl podidi plânsul deznădejdii, fierbinte, sfâşietor.

Ahile fuma; trăgea adânc fumul până în fundul pieptului, apoi îl slobozea încet afară pufnind molcom cu buzele lui late. Se uita lung spre pat. Avea uneori impresia că Americanul nu mai suflă. Îl vedea întins, ţeapăn ca un cadavru, cu fălcile păroase, scofâlcite, cu fruntea galbenă ca ceara.

Nu-i era la îndemână în camera asta în care plutea moartea nevăzută. Simţea ceva neplăcut. Şi totuşi îl încercă un sentiment de bucurie. „Iaca el a scăpat... şi Americanul moare... moare la sigur... putea foarte bine să i se întâmple şi lui asta... dacă îl lovea glonţul pe el? doar erau împreună... vezi că pe el D-zeu l-a păzit...” gândea Ahile împăcat, c-o profundă mulţumire sufletească.

Trecu în camera de-alături ca să-şi mai schimbe gândurile. Lulu, maimuţa, din colţul ei dintre şaluri, îi pândea toate mişcările cu ochişorii ei vii, neastâmpăraţi.

Ahile nu se simţea bine nici aici; se vedea spionat la tot pasul; se întoarse lângă patul bolnavului aşezându-se pe un scaun. Se gândea: „că moare, e sigur... când?... o zi, două... bietul Nicola... dar cui rămâne barca lui?... la drept şi el are o parte. Cine îl învăţase pe American să se ducă la căpitanul de port să ceară barca? Poate îi rămâne lui... ce, să i-o mai ceară înapoi cineva... ce bună barcă... ce bine ţine la val”.

Se înserase. Evantia trecu de câteva ori în sus şi în jos pe stradă până se hotărî să intre.

Deliu era singur. Sta la birou c-o carte şi cu un dicţionar dinainte. Avea obicei să scoată note pe care le utiliza în scrisorile lui dulci. Era deprimat că o daneză soţia unui inginer, o blondă graţioasă, mândră şi rece, se încăpăţânase ca să-i reziste. Găsise tocmai o cugetare potrivită care şi-o însemnase: „Pudoarea este o invenţie a

femeilor urâte”.

Un marinar, Jean ordonanţa, intră tiptil, numai în ciorapi de lână.

— O domnişoară vrea să vă vadă.

— Cine-i? N-o cunoşti?

— Nu prea putem şti că n-am văzut-o venind pe la noi.

— Pofteşte-o înăuntru, şi Deliu se ridică. Era îmbrăcat într-o elegantă pijama de mătase vişinie. În penumbra săliţei de intrare el nu recunoscu deodată pe fata care nu îndrăznea să păşească.

Când reuşi să-şi descleşteze gura zise: „am venit să te rog ceva”. Deliu izbucni radios tăindu-i vorba: „A! Evantia, sălbatica gazelă... ce surpriză... ce te aduce la mine?... Nu te jena, spune” — şi el o atrase cu blândeţă înăuntru, vorbindu-i cu glasul lui bărbătesc, sonor şi dulce.

Evantia, frământând între degete un colţ de batistă, începu cu vocea strânsă, întretăiată de emoţia care o strangula.

— Am venit să te rog... dacă ai milă de mine şi de tata... care-i pe moarte... să nu-i faci nimic, el nu-i vinovat... alţii l-au luat noaptea cu barca... şi tocmai pe el l-au împuşcat... Şi vorbele i se pierdeau într-un plâns cu sughiţuri.

Deliu nu pricepu nimic la început.

„Ce vrea fata asta de la el?” Stătu o clipă pe gânduri. Şi deodată se lumină.

— A! înţeleg. Tatăl tău e amestecat în hoţia de cereale din port. Ei, şi ce pot face eu în chestia asta?

Evantia se chinuia să-şi amintească vorbele pe care le repetase Ahile.

— Căpităniа să înceteze urmărirea, zise ea pripit urmărind cu ochii efectul vorbelor sale.

El, tăcut, indecis, făcu doi paşi cu ochii în pământ. Se întoarse cumpănindu-se pe vârful picioarelor, apoi îşi înălţă capul, şi făcând ochii mici, învălui într-o privire ascuţită silueta fină care se proiecta pe albul peretelui din fund.

— Să vedem ce putem face, vorbi el rece, enigmatic.

Ea îl fixă aşteptându-i răspunsul, roşie, cu obrajii aprinşi. Simţea că el o pipăie cu ochii; o examina din cap până la picioare.

Ideea fixă care-i stăpânea mintea o împingea înainte, cu mâinile întinse, gata parcă să-i cadă în genunchi. Reîncepu cu voce plângătoare:

— Te rog... faci asta pentru mine?... îmi promiţi?

— Îţi promit, mâine închid dosarul, încetează orice urmărire, răspunse el hotărât, mărinimos.

Înviorată o clipă, ea se pierdu într-un murmur de mulţumire, pe când mâna lui rece se întinse ca să-i mângâie obrajii fierbinţi de

lacrimi şi ruşine.

Şi deodată, Deliu îşi schimbă tonul. începu să vorbească blajin, duios, c-un timbru seducător de dulce...

— Numai de dragul ochilor tăi voi face asta... Hai, calmează-te, ştergeţi lacrimile. Plânsul te face urâtă.

Acum putem vorbi ca doi prieteni. De ce fugi de mine? Din noaptea aceea m-ai ocolit. Ştiai bine că te iubesc. Tu ai ceva sălbatic în firea ta...

Şi cu îndemânarea pe care i-o dase o lungă experienţă, îi descheie uşor jacheta. Ea încearcă să protesteze, dar el, prin două mişcări studiate, o imobiliză. C-o mână sigură îi cuprinde talia, cu cealaltă îi îndoaie abil capul pe spate. O sărutare violentă, lungă, pe gâtul gol, o înfioră paralizându-i orice mişcare.

În braţele lui de oţel, care o împiedică să respire, se zbate ca o pasăre prinsă în laţ. Simte că i se învârteşte capul.

Copleşită într-o luptă inegală, vede că nu-i poate rezista. Tresare simţind degetele lui reci pipăindu-i pielea. Cu ochii închişi, cu dinţii încleştaţi, se împleticeşte şi cade întinsă, c-un geamăt înăbuşit.

Se înnoptase. Evantia intră în vârful picioarelor. Bătrânul muribund o simţi şi deschise nişte ochi sticloşi. O chema cu privirea, ridicând pleoapele peste măsură. Fata se apleacă şi lipind buzele de mâna lui uscată, începu să plângă înfundat. Bătrânul făcu o sforţare extremă, ridicându-şi tremurător cealaltă mână. Cu degetele ţepene dezmierda părul fetei răsfirat pe plapumă.

Nu-l mai durea nimic. Nu se putea mişca, nu vorbea, dar simţea o dulce moleşeală în tot trupul. Parcă o uşurare, o împăcare îi alina inima.. Groaza morţii îi dispăruse ca prin farmec. Şi din fundul sufletului o căldură binefăcătoare, o duioasă mulţumire se ridica şi-l cuprindea peste tot. I se părea că pluteşte cu plăcere într-o baie călduţă.

Când Evantia îşi ridică ochii, recunoscu pe faţa lui o expresie senină şi un surâs debil fluturând pe buzele lui subţiate.

— Ţi-i mai bine?... Dormi tată!... închide ochii şi dormi... iacă mă culc şi eu...

Dar el nu voia să închidă ochii; o privea lung, cu nesaţ, parcă ar fi vrut s-o soarbă. Şi numai după ce ea plecă de lângă dânsul, se hotărî să coboare pleoapele peste globurile ochilor care păstrau încă imaginea ei.

*

În noaptea aceea bătrânul muri.

Evantia îl găsi dimineaţa rece, cu figura gravă, împietrită de o mască rigidă de cadavru.

Fata, îngrozită, nu ştia ce să facă. Începu să ţipe c-o disperare nebună.

S-au strâns alarmate câteva femei din vecine, încercând s-o potolească. Ea nu putea să creadă că tatăl ei a murit. O luă la goană în spre spital. Doctorul, nenea Tomiţă, era singura speranţă.

În lipsa Evantiei de-acasă, veni medicul oraşului, însoţit de un gardist, ca să constate cazul şi să încheie actele cuvenite. Dar n-a fost chip să se apropie de pat. Lulu, maimuţa, stătea de pază la căpătâiul mortului, agitându-se nervoasă, îşi arăta dinţii şi se repezea cu ghearele de câte ori cineva îşi întindea mâna spre pat. Ochii ei rotunzi, aprinşi, aruncau nişte priviri ascuţite de ură în jurul ei. Medicul se retrase prudent. Gardistul întinse mâna să tragă plapuma, dar Lulu se repezi ca o săgeată, înfigându-şi colţii în mâna lui. Gardistul începu să urle, apărându-se cu tesacul. Maimuţa trase înapoi capătul de plapumă, acoperind faţa mortului, pe care o mângâia cu lăbuţele ei.

— Las-o, domnule, c-o fi turbată! îi strigă medicul înspăimântat.

Numai după ce veni Evantia, maimuţa se potoli. Şi pentru mai multă siguranţă, fu închisă în cămăruţa din fund.

CAPITOLUL XVI

Sulina — după numele capului unei hoarde de cazaci — este poarta Dunării. Pe aci iese grâul şi intră aur. Cheia de la poarta asta a trecut în cursul vremurilor dintr-un buzunar în altul, după necurmate lupte, prin arme şi prin intrigi. Europa, după războiul din Crimeea, a intrat în stăpânirea acestei chei, pe care o ţine strâns şi n-o mai lasă din mână — nici chiar portarului, care de drept trebuie s-o ţie, nu se hotărăşte să i-o încredinţeze.

Sulina, ca şi Port-Saidul de la gura Suezului — un turn Babei în miniatură — găsindu-se la capătul unui drum mondial de apă, trăieşte numai din viaţa portului.

Oraşul acesta, creat prin nevoile navigaţiei — fără industrie, fără agricultură — e condamnat să fie şters de pe harta ţării îndată ce o altă gură a fluviului va fi aleasă ca poartă principală a Dunării.

Până atunci, vremelnica aşezare omenească creşte şi scade după barometrul recoltei anuale.

Populaţia se dublează în anii de belşug şi scade în timp de secetă.

De unde vine această lume pestriţă? Marinari, negustori, meseriaşi hamali, escroci, haimanale şi femei, femei de toate speciile. Lacome păsări de pradă, însetate de câştig, se strâng aci ca lăcustele pe îngusta limbă de pământ dintre Dunăre şi mare.

Ca prin minune apar: birouri, prăvălii, cafenele, cârciumi,

bodegi, varieteuri, localuri de veselie şi desfrâu — răsar în câteva zile ca ciupercile din pământ. Toată noaptea duduie la lumina electrică elevatoarele prin care curge şuvoi grâul, ca nişte pilituri de aur, din şlepuri în vapoarele care duc peste mări, în alte ţări, pâinea cea de toate zilele. Comerţul de aventură, jocul de hazard sunt în floare, şi banii trec cu repeziciune dintr-o mână în alta. Timpuri ca în poveşti. Cântece, chiote, scandaluri, hoţii, înşelăciuni, o poftă furioasă de plăceri, o viaţă zgomotoasă, dezmăţată... până ce se închide robinetul exportului.

Un an rău, o recoltă slabă, şi întregul bâlci maritim dispare ca prin farmec — ca potârnichile se răspândesc toţi într-o noapte. Şi mulţi, pe unde se găsesc, adesea în neagră mizerie, stau cu ochii la cer visând cele şapte vaci grase, aşteptând întoarcerea în pământul făgăduinţei, în care grâul creşte, în anii buni, udat de ploaia cerului şi în anii răi stropit de sudoarea ţăranului român.

*

Cartierul localurilor de noapte, unde marinarii debarcaţi după lungi călătorii găseau plăceri cumpărate ieftine, era discret plasat la marginea oraşului, spre balta de unde începeau pădurile de stuf din Deltă.

Lumini roşii apăreau la distanţă ca nişte felinare de drum a unor vapoare în navigaţie de noapte. Şi pentru că prin partea locului nu era pavaj, ci numai un drum semănat cu dune de nisip, marinarii numeau mahalaua asta Sahara.

Lumea bună petrecea în centru, la „*Englitera*” — varieteu cu *şambriuri*, unicul local familiar, după cum îl întitulase noul său patron, domnul Pericle Papadachi, zis şi *Bibiul*, om tăcut, grav ca un magistrat, foarte respectat, filantrop şi epitrop la biserică. El organizase pe baze moderne noul local european, graţie experienţei pe care o avea în acest gen de comerţ soţia sa legitimă.

Patroana, Lola, de origină poloneză, de meserie artistă, scoasă la pensie înainte de a renunţa la viaţa de noapte, păstra urmele unei frumuseţi ruinate. Părul ei alb, pudrat ca peruca marchizei de Pompadour, făcea încă admiraţia întregii clientele.

Decorativă, impunătoare şi severă, Lola trona cu autoritate la casă, dirijând ca un capel-maistru întreaga mişcare a „Engliterei”, întreprindere socotită, pe drept, ca propria-i operă.

Era o organizaţie ingenioasă şi bine studiată, care salva toate aparenţele.

În faţa varieteului, unicul „local familiar”, c-o intrare pe din dos în altă stradă, era o casă misterioasă, cu perdele trase, cu odăi numerotate.

Acolo locuiau artistele. Două case deosebite, două stabilimente

cu administraţii aparte, dar cu acelaşi stăpân şi aceeaşi pungă.

A doua casă era condusă cu discreţie şi tact de madam Simon, supranumită de ofiţeri: *Enigma Roşie*.

Parcă îi scuturase cineva în faţă o bidinea de vopsea roşie, aşa de mulţi pistrui avea pe obraz.

Văduva unui comisionar evreu din Canton, ucis pe timpul revoluţiei Boxerilor, primise, se spunea, o despăgubire frumoasă din partea guvernului chinez.

Un bătrân englez, căpitan de vapor, care luase parte ca ofiţer la expediţia flotelor europene în China, susţinea că a cunoscut-o pe această femee îmbarcată pe faimosul pachebot, transformat în şantan flotant, care făcuse mare senzaţie pe atunci ancorând în mijlocul escadrelor aliate, în raza portului asediat Vei-hai-Vei.

Se şoptea că Madam Simon, care anume îşi alesese ca sediu Sulina, la încrucişarea căilor mondiale, ar avea legături oculte c-un mare trust internaţional de comerţ proscris, dar tolerat de brigăzile de moravuri din toate ţările.

Porturile româneşti au avut totdeauna un rol important în acest trafic ca punct de legătură pentru transportul pe apă de marfă vie, din Galiţia şi România pentru Turcia, Egipt şi Extremul-orient.

Cum ajunsese Evantia steaua „Engliterei?”.

Într-o seară, pe când sta singură pe o bancă de pe chei, amărâtă, părăsită, neştiind încotro să apuce, îi apăru un înger salvator. O doamnă corect îmbrăcată în negru, pe care n-o mai văzuse până atunci, se aşeză lângă dânsa şi-i vorbi blajin şi dulce mângâind-o şi încurajând-o.

„Eşti încă tânără şi frumoasă, fata mea, trebuie să trăieşti... ai toată încrederea... eu am să-ţi fiu mamă... vei trăi bine, fără griji... iubită de toţi...”

Fata nu înţelegea totul, dar vedea că i se întinde o scândură de salvare de către o mână binevoitoare.

„Cum? Se găseau pe lume şi suflete aşa de bune şi miloase, pe care nu le cunoscuse niciodată”.

Doamna în negru, directoarea de la „Englitera”, pusese de mult ochii pe negresă, de când o văzuse odată jucând un dans exotic, învăţat din copilărie. O urmărise şi aştepta momentul oportun când să pună gheara pe ea.

Directoarea, cu experienţă, îşi dăduse bine seama că fata asta poate să fie un număr apreciat în program, şi un mijloc de atracţie pentru întreprinderea ce conducea cu atâta competenţă.

Şi nu se înşelase; în scurt timp Evantia fu proclamată steaua localului de noapte.

„Ai să joci dansurile străine pe care numai tu le ştii. Atât şi

nimic mai mult”, i-a spus directoarea la început.

Apoi a deprins-o să nu fie aşa de sălbatică şi să consume şampanie cât mai multă. La urmă i-a cerut să fie gentilă ca să atragă clienţii şi să facă ce făceau colegele ei, sub etichetă de artiste la „Englitera”, „unicul local familiar”.

Într-o seară localul era plin.

Crucişătorul „Elisabeta”, venit de la Sevastopol, trebuia să încarce cărbuni. Ancorase în dreptul depozitelor. La bord nu era chip de stat; zgomotul căderii bulgărilor în magazii era asurzitor; praful negru, fin şi lipicios se filtra până în fundul cabinelor. Era un motiv serios ca ofiţerii liberi să doarmă în oraş. Fiecare unde poate. Unii mergeau la sigur, alţii la întâmplare. Toţi îşi făceau iluzii în căutarea culcuşului... pentru o noapte numai, la uscat.

Plecau de obicei în grupe de la bord. Unii, cavaleri, curtezani, intrau în lumea bună, făceau vizite prin familii, petreceau la ceaiuri şi serate. Alţii, nesociabilii, fugeau de lume, vagabondau prin mahalale, ancorând prin berării şi cafenele.

Aceştia erau cunoscuţi sub numele de *slujnicarii*.

Şeful lor era un căpitan roşu, c-o bărbuţă frizată. Pe vremuri, amant al bucătăresei de pe vaporul „*Orient*”, se dezabonase de la popota ofiţerilor — trăia bine.

Mai totdeauna ambele grupe se întâlneau, după miezul nopţii, în acelaşi local suspect, supranumit *haremul public*.

După atâtea zile de post pe mare, hoinăreau în bandă pe uscat, până ce setoşi, se opreau instinctiv în faţa aceluiaşi local.

— Tot aci fundarisim ancora?

— Echivoc local...

— Internaţional.

— Interlop.

— Suspect.

— Infect.

Dar tot la „Englitera” ancora întreaga bandă, că nu era local mai bun pentru o petrecere de marinari pe uscat.

De câte ori debarca la „Englitera”, un nou transport de artiste, apăreau pe ziduri, afişe mari cu litere de-o şchioapă: *„noi debuturi”*.

Un client chefliu, ştergea regulat pe de şi rămâneau *buturi*; la care adăuga de carne.

Când inundau marinarii localul, sau când intrau pe uşă în monom, patronul, Pericle Papadachi, se încrunta la prima vedere. Apoi îşi îndulcea figura-i de satir bătrân cu-n surâs linguşitor; poftindu-i la mese, îi ruga frumos să nu întrerupă artistele pe scenă, să nu fluere, să respecte acest unic local familiar — cum îi plăcea patronului să-l numească întotdeauna.

Cei mai proşti clienţi erau ofiţerii români: calici, pretenţioşi, scandalagii.

La cel mai mare preţ erau cotaţi căpitanii englezi, care plăteau în şilingi şi lire, aruncând adesea aur la chetă. Iar când se întâmpla să cadă pradă vreun englez, beat turtă, era stors fără cruţare. Victima se trezea a doua zi fără un ban în pungă. Nici o reclamaţie, nici o revoltă. Era lucru firesc — uzul portului.

Străinii de toate seminţiile, veneau de obicei aci călăuziţi de agenţii birourilor maritime, care nu cheltuiau mai nimic, sau dacă cheltuiau umflau conturile. Localnicii beau şi mâncau pe socoteala străinilor, care plăteau cu ochii închişi — după uzul portului.

Artistele erau şi ele internaţionale.

Toate ştiau câte o jumătate de duzină de cuvinte din fiecare limbă, pe care le repetau ca papagalii. Şi după naţionalităţi ştiau să schimbe băuturile favorite: whisky, bere, feslauer, vermut, coniac, mastică, sfârşind toate cu şampanie, intrată în ţară fără vamă.

Masa Marinei era chiar lângă scenă. Artistele se perindau pe acolo, chicoteau, schimbau vorbe în treacăt, dar nu se hotărau la început să se aşeze la masă cu ofiţerii. Patroana, madam Lola, cu ochelarii pe nas, instalată la casă, ca pe-o catedră de şcoală, le supraveghea cu stricteţe, ca o directoare severă de pension. Nu putea să sufere intimitatea asta a fetelor cu marinarii. Le pretindea să fie serioase, să nu se încânte de fireturi strălucitoare, căci ea văzuse multe proaste sentimentale care s-au nenorocit, încurcându-se cu ofiţeri golani.

Dar morala directoarei, spre miezul nopţii, îşi pierdea efectul regulat.

Era destul ca o fată să se cuibărească printre ofiţeri şi toate o urmau ca oile.

În capul mesei, în seara aceea, prezida căpitanul Don Tănase. O frumuseţe de bărbat.

Puternic, marţial, c-o voce vibrantă de bariton. Venise din şcoala navală de la Brest, tobă de carte, marinar desăvârşit, profesor de manevre. Toată noaptea, pe uscat, bea şi chefuia de gât cu elevii lui. A doua zi, la bord, era cel mai exact şi mai sever şef.

În coada mesei Klaps, bondocul satiric al Marinei, combina o strofă unei oacheşe Suzane, care făcea pe turcoaica schiţând un provocator dans de ventre:

Şi Suzana baiadera
Toate de la Englitera...

Lângă Ionescu-Gulie, tip de rege asirian cu barba creaţă, se aşezase Marcela; grăsulie, rotundă, cu ochi dulci şi umezi de evreică arzătoare.

Debarcase la Dunăre, venind din fundul Moldovei; cânta într-o românească stricată:

„Mogor... mogorel... şezi ghinişor că te zic lui căpitanu”...

Ţuşca era o blondină, cu freza băieţească; părea o inocentă şcolăriţă. Îi plăcea să apară deghizată în marinar, dar o trădau şoldurile şi crupa, umflate în pantalonii de împrumut.

Tereza, zisă şi Bestia, demi-nudă, avea un chip de madonă, trup de statuie şi inimă de piatră. Vorbea perfect franţuzeşte şi nemţeşte. Mama ei, o poloneză, fostă artistă, o pregătise anume într-un pension din Cernăuţi. Mândră şi crudă, se fălea arătând nişte scrisori de la un amant ofiţer de administraţie, intrat în puşcărie pentru ea, şi care o iubea cu patimă şi umilinţă.

Cel mai straniu tip din sală era Celina — Ţelina cum îi spunea căpitanul neamţ de la un vapor de salvare — o brunetă de o frumuseţe pură. Palidă, c-un zâmbet melancolic, avea nişte ochi adânci, măriţi de cearcăne negre. Sentimentală, lirică, visătoare, umbla c-un caiet de poezii zaharisite, pe care le cânta cu pasiune, dând ochii peste cap sau privind ţintă în vid.

Toată lumea se întreba ce caută fata asta la un local ca „Englitera”.

Unii o porecliseră Contesa Palidă, alţii Mimosa Pudica, iar colegele îi spuneau în bătaie de jos: Emineasca Nebuna.

Artistele nu erau libere decât în zorii zilei, şi cei care voiau să fie siguri de ele puneau mâna pe cheile ascunse în poşete.

Erau şi fete care singure înmânau în mod discret cheia camerei, ca un tacit angajament.

La masa Marinei se făcea haz în jurul unei obişnuite farse. Un ofiţer îmbrăcat civil, cu pipa între dinţi, era prezentat de colegi drept căpitan englez.

Artistele, lacome, îl linguşeau, îl giugiuleau, bătându-se de la el. Vorbeau fără jenă, convinse că englezul tâmpit nu ştie o boabă românească. Şi la un moment dat, englezul izbucnea ca un neaoş român:

„Ho! gâştelor, vreţi să mă buzunăriţi.”

Sala gemea de lume. Un aer de etuvă. Nori albăstrii de fum de tutun pluteau deasupra capetelor înfierbântate. Miros de alcool, parfum şi sudoare.

Numerele se schimbau pe scenă în aplauze zgomotoase, într-o gălăgie infernală în care se amestecau toate limbile. După o romanţă duioasă, un cântec obscen, arii napolitane, cântece greceşti, imnuri naţionale, urmau într-o babilonie internaţională. Când deodată apăru pe scenă negresa — Eva cum îi spune lumea în sală. Tunete de aplauze o primeau de câte ori începea să joace. Dansurile ei exotice,

necunoscute, erau vechi jocuri de negri, pe care ea le învăţase din copilărie în ţara în care se născuse. Avea un talent natural; nu juca numai cu picioarele, ci cu tot trupul şi cu sufletul.

Artistele priveau cu invidie, şi unele se încercau s-o imite, dar nu ajungea nici una să facă mişcări aşa de repezi ca ea, care avea parcă picioarele de oţel şi un trup şerpuitor.

Câţiva ofiţeri o recunoscură.

— Asta-i Sirena Neagră.

— E chiar ea, Prinţesa Dolarilor.

— Iubita lui Neagu.

— Pe care i-a suflat-o Deliu.

— Ce-i cu negresa asta? întrebă Gulie pe Tereza, care se chinuia să-şi potrivească un monoclu.

— E angajată de curând să lucreze şi ea la „Englitera". Dar n-are să facă purici aici. E o proastă. Toţi bărbaţii o plac şi ea, ca o idioată, s-a încurcat cu Jak tapeorul. Ce-o fi găsit la burtosul ăla bătrân?

Ţuşca auzise despre ce-i vorba şi sări înţepată:

— Face pe contesa... nu vrea să consume ca celelalte... nu vrea să meargă cu nimeni... nu poate nici să cânte... tăria ei stă numai în picioare... e ca o pisică sălbatică, turbată, când o apucă pandaliile, face un scandal, că nu poate nimeni s-o potolească.

Jos la marginea scenei, un vechi clavir cu o coadă lungă îşi arăta dinţii ştirbi, de fildeş îngălbenit. Taburetul turnant dispărea sub volumul enorm al tapeorului.

Maestrul Jak, zis şi baron Trabuc, veşnic c-un muc de havană în colţul gurii, era un personaj ciudat şi enigmatic, debarcat de câţiva ani la gura Dunării.

Un atlet cu gâtul scurt, totdeauna congestionat, cu un nas mare violet; cioc de muschetar şi mustăţi cu sfârcuri ascuţite ca nişte codiţe de şoarece. Se purta c-o politeţă exagerată cu toată lumea. Un gentilom tapeor. Trecutul lui era un mister. Se şoptea că ar fi spion austriac. Un ofiţer român, care făcuse şcoala de marină în Pola, dezvăluise în parte misterul.

Baronul Trabuc, dintr-o nobilă familie vieneză, fusese un distins ofiţer în marina austriacă.

Un amor nenorocit şi patima cărţilor îl înglodaseră în datorii. Voind să dea o lovitură care să-l salveze, jucă la ruleta de la Monte-Carlo, unde pierduse banii vaporului şi se pierdu şi el în lume.

Pâinea şi-o câştiga de câţiva ani aci cu muzica, pentru care avea talent şi şcoală. Cu demnitate şi discreţie ştia să-şi drapeze mizeria pe care o ducea pe ţărmul acesta, unde-l aruncase naufragiul unei vieţi nefericite.

Cavaler şi filozof, se mulţumea cu puţin, trăia modest, ducându-

şi viaţa între şantan şi biserică.

Cânta Duminica la orga bisericii catolice.

Cu aceeaşi admiraţie şi evlavie era ascultat de lumea din ambele localuri.

Artistele îl iubeau şi-l respectau pe maestru care le ocrotea şi le învăţa să cânte. Clapele pianului său acopereau cu artă chixurile cântăreţelor. El nu le striga pe nume când le venea rândul după program pe scenă. Pentru fiecare anume făcuse câte un semnal; câteva note la piano însemna chemarea fiecăreia din ele.

Pe Evantia o luase de la început sub protecţia lui. Se îngrijea de ea c-un devotament părintesc. O iubea c-un fel de nobilă patimă resemnată.

Din cauza asta, toate fetele din local erau geloase pe negroaică.

După miezul nopţii începu să apară răzleţi câţiva ofiţeri dintre cei care făcură vizite prin oraş. Erau primiţi cu glume şi ironii.

— Voi ce căutaţi aci? Voi frecventaţi lumea bună, înalta societate, nu localuri de perdiţie. De ce v-aţi întors aci unde iubirea se plăteşte după tarif, cu bani peşin — argumenta foarte serios căpitanul Roşu.

— În fond, desigur, e stupid că ne pierdem tinereţea în asemenea localuri infecte, zise cu gravitate un ofiţer pedant.

— Nu ţi-e ruşine să faci pe grozavul? izbucni agresivă Tereza, scoţându-şi înainte pieptul ei bogat şi cinic... Vă cunoaştem noi... domni nobili, mondeni, manieraţi, care vă târâiţi prin saloane, faceţi sluj ca nişte căţei în faţa domnişoarelor sus puse... şi după ce vă îmbătaţi de parfumul lor şi vă încălziţi acolo pe gratis, veniţi să vă răcoriţi aici ca porcii în baltă... la noi, la femeile pierdute... şi mai faceţi mutre că localul e infect. Ce căutaţi aici?

— Nu ştiu cine a zis că aceste localuri de plăcere sunt în fond nişte şcoli de filosofie; nu trebuiesc dispreţuite. Ce ar fi ajuns familia, societatea, omenirea, dacă n-ar fi existat asemenea supape de scăpare, din antichitate şi până azi? E un rău necesar, domnilor, vorbi solemn preşedintele din capul mesei.

— Nu confundaţi vă rog poezia cu proza, se încercă un ofiţer cu pretenţii literare să facă teorii.

Dar Klaps îl întrerupse cu o declaraţie zgomotoasă:

Sunt sătul de poezie.

Aş vrea şi ceva proză.

Doctorul Barbă Roşie, care fusese mutat de pe „Mircea” pe „Elisabeta”, făcuse câteva vizite prin oraş. Era târziu când sosi la „Englitera”.

Abia se aşezase la masă, când Ionescu-Gulie îl trase de mânecă.

— Ştii pe cine am văzut aci în local ca dansatoare?

Negresa, fata Americanului, Sirena Neagră cum îi spuneam noi.

— Cum se poate? făcu doctorul mirat.

— Biata fată. Unde-i? Aş vrea s-o văd. Doctorul ocoli sala plină fără s-o poată găsi. Tocmai când se întorcea să se aşeze din nou la masă îi ieşi înainte.

— Evantia! Tu aici? De când?

Fata se opri surprinsă. Ar fi voit să fugă, să se ascundă, dar nu mai avea cum.

Doctorul o luă de mână, şi o trase într-un colţ, la o masă goală.

— Ia spune-mi, ce-i cu tine? Cum ai ajuns aci?

— Ce era să fac? Tata a murit. De nicăieri nici un sprijin. Mi s-a propus să intru aci ca dansatoare.

— Pe Neagu nu l-ai mai văzut? Nu ţi-a scris nimic?

— Nimic... răspunse fata cu lacrimile în ochi, zguduită de o tuse seacă.

— Ai fost bolnavă? De ce ai slăbit aşa? Şi doctorul, cuprins de un sentiment de milă, începu s-o observe cu atenţie. Ofilită, ochii traşi, în pometii obrajilor două pete roşii.

— La spital, la nenea Tomiţă ai fost?

— E plecat de câteva luni în străinătate.

— Să vii mâine la spital. Am să fiu şi eu acolo.

Vreau să te examinez. Trebuie să te cauţi. Clima de aici, umezeala asta, îţi face rău la plămâni.

Şi deodată Evantia tresări, îşi auzise semnalul la pian care o chema pe scenă. Îi venise rândul.

Îşi şterse ochii de lacrimi şi plecă resemnată să-şi facă datoria. Doctorul se întoarse posomorit la masa Marinei.

O altă masă, aproape de scenă, era rezervată unor agenţi de vapoare, oameni cu greutate în comerţul portului. Mulţi din ei o cunoşteau pe Evantia încă de la debarcarea ei în Sulina, fără să poată a se apropia de dânsa. Toţi o sorbeau din ochi. Unii, aţâţaţi de curiozitate, erau dispuşi să cheltuiască oricât pentru ea, tocmai fiindcă se arăta aşa de îndărătnică. Evantia evita cu dibăcie mesele la care vedea mutre cunoscute, căci odată cu banii aruncaţi în farfurioara de chetă, curgeau şi complemente grosolane, glume nesărate, cuvinte dulci sau mojicii îndrăzneţe.

Învăţase să nu răspundă la nimeni; trecea surâzând şi mulţumind fără să scoată o singură vorbă.

În seara aceea abia coborâse de pe scenă, când simţi că o apucă cineva de braţ. Îşi întoarse capul. Spiru Karaianis, roşu, congestionat cu ochii lucitori, o atrăgea spre masa lui.

— La mine nu vine Sirena Neagră?

— Nul îi răspunse fata, căutând să scape din mâna lui.

— Vezi! dacă erai gentilă, atunci când ai fost la mine, azi nu

ajungeai aci la şantan.

— Mă rog, ce vrei d-ta de la mine? întrebă fata furioasă, cătându-i drept în ochi.

— Ştii bine ce vreau... şi o cascadă de râsete izbucni la masa agenţilor.

Deodată ea se smuci, şi c-o iuţeală de fulger luă de pe masă o sticlă de sifon şi-l trăsni pe Karaianis drept în creştetul capului.

Scandalul era gata. Toată sala în picioare.

Evantia se zbătea în mijlocul agenţilor care se luptau să-i scoată sticla din mână. Ca de obicei, într-o clipă se formară cele două partide.

„Afară cu ea... asta-i o nebună... turbată... o criminală”... strigau toţi la masa agenţilor.

„Foarte bine i-a făcut... e o lecţie... să înveţe minte... de ce s-a legat de ea?...” strigau ofiţerii de la masa Marinei. Klaps sări în ajutorul fetei, în învălmăşeala care se produsese. Maestrul Jak venea din urmă; ca un uriaş înainta tăindu-şi drum cu braţele şi cu burta prin mulţimea gălăgioasă.

Cu forţa lui atletică, voluminos turtea cu masa lui enormă pe toţi care-i ieşeau în cale. Ajunse până la Evantia, o ridică în sus ca pe un copil, pe deasupra capetelor, trecând cu ea printre mese, răzbind până la ieşire.

Karaianis, ridicat de jos, fu scos afară plin de sânge. Jumătate din sala se goli.

Scandalul se potolise, dar la casă erau încă discuţii aprinse. Directoarea, madam Lola, furioasă, bombănea mereu: „nu mai merge... negroaica asta... îşi face de cap... numai scandaluri ne face”.

— Nu permit să se atingă nimeni de fata asta, hotărî sentenţios maestrul Jak, roşu-vânăt de mânie.

— Asta-i culmea... dumneata eşti mai mare aici? Ce sunt fasoanele astea? Ce fac toate artistele trebuie să facă şi ea. Aici e local de consumaţie... trebuie să lucreze ca toate celelalte...

Patronul, împăciuitor, linguşitor, îl apucă de braţ pe maestrul Jak, atrăgându-l spre clavir, unde îl aştepta o sticlă destupată de coniac veritabil: *Martel trei stele*.

Maestrul, încă enervat, se aşeză greoi pe taburet, goli trei pahare de coniac, îşi aprinse trabucul şi începu să plimbe uşor mâinile pe clapele de fildeş.

Îi era prea cald; îşi şterse sudoarea de pe frunte şi deschise la gât cămaşa care-l strângea.

Începu din nou să cânte, dar după câteva note se opri. Scăpase trabucul dintre buze.

Se aplecă greoi să-l ridice. Şi... nu se mai ridică nici el. Căzuse

mototol cu taburetul pe o coastă. Un ofiţer sări să-l ajute, credea că-i beat şi nu se poate scula.

— Hopa, maestre! ce cauţi pe jos? Ori ţi-ai pierdut luleaua...

După ce se opinti odată ofiţerul se opri înfiorat:

— Doctore, vino repede, vezi ce are, pare că i s-a făcut rău...

Toţi se grămădiră în jurul lui. Cu mare greutate a putut fi ridicat corpul acela voluminos. Şi când l-au depus pe clavir, sonoritatea coardelor a vibrat lăuntric câteva clipe.

Doctorul îi smulse gulerul de la gât şi începu să-l pipăie..... „congestie cerebrală... nu vedeţi ce gât scurt are şi ce sanguin e...”

Toţi priveau îngroziţi, cu răsuflarea pe buze.

Chipurile bărbăteşte, vesele, care surâdeau de-o mulţumire egoistă, deodată îngheţară, atinse parcă de aripa morţii.

Artistele scânceau, ţipau, urlau. Nu mai puteau fi potolite. Le apucase parcă un acces de isterie molipsitoare. Lola, care se certase cu el câteva minute mai înainte, se învârtea zăpăcită, frângându-şi mâinile cu disperare.

Atletul, măreţ şi jovial, sta înţepenit, mut, cu faţa contractată, c-un slab suflu de viaţă în ochii reci de metal — o privire de plumb.

I-a pus gheaţă la cap. De prisos.

Două cute adânci, care-i prelungeau în jos colţurile gurii, îi făceau o grimasă stranie, dându-i o expresie de profund şi amar dispreţ... pentru lume?... pentru viaţă?... pentru moarte?

Aşa a rămas, rigid, întins pe clavirul mut, cu masca de cadavru pe chipul lui de muschetar.

În zori, când ziua şi-a deschis ochii, el i-a închis... şi pentru totdeauna.

CAPITOLUL XVII

Ciuma, holera, vin din Orient. Dacă apucă să intre molima pe poarta Dunării, nu mai poate fi oprită; ajunge până în inima Europei. Mai înainte vreme, navele de mare erau ţinute în carantină la gura Dunării; acum, ca să nu sufere comerţul maritim, navele sunt controlate, dezinfectate şi deratizate — şoarecii sunt jertfiţi pentru sănătatea oamenilor.

Comisia Europeană a Dunării, c-o darnică mână, a înzestrat Sulina c-o uzină de apă — gratuit — c-un mare lazaret pentru izolare şi c-un spital modern pentru marinarii de toate naţiile. Dar spitalul e ocupat tot timpul de locuitorii Deltei — că altul nu-i în partea locului.

După îndelungate lupte diplomatice, România câştigă oarecare drepturi în administraţia Comisiunii. Nenea Tomiţă, patriarhul, era primul doctor român numit şef al spitalului C. E. D. şi în acelaşi timp director al Serviciului Sanitar Român de la gura Dunării. În dubla sa

calitate avea pe lângă el un mare stat major de felurite naţii: chirurgi, agenţi sanitari, interni, intendenţi, infirmiere...

În personalul spitalicesc erau şi două nurse, venite din Anglia. Debarcarea lor la gura Dunării stârnise la început curiozitatea mahalalei. Domnişoare? Doamne? Văduve? Fete bătrâne? Călugăriţe? Ajutoare de medic? Surori de caritate? În scurt timp lumea a înţeles că erau un fel de infirmiere de bună calitate, primite în toate casele din societatea aleasă.

Miss Doty şi Miss Sibyl.

Englezoaice amândouă, dar tipuri diferite.

Miss Doty — de 24 ani, părea de 34 — un colos de o viguroasă sănătate; mânca muşchi crud tocat şi bea sifon cu ţuică. Lumea îi zicea *Huiduma*. Avea obrajii îmbujoraţi, dinţii enormi de carnivor robust, ochii albaştri fără de expresie. Nici o cochetărie. Umbla ori în halat de spital ori în costum de turism, cu bocanci grei cu talpă de cauciuc. Pleca adesea la vânat în baltă, în tovărăşia unui tânăr rigid, flegmatic — Consulul englez, cu leafă dublă, ca în colonii. Fără să schimbe niciun cuvânt între ei, mergeau alături, geometric, ca două maşini automate puse în mişcare printr-un resort — nici o vorbă, nici un gest.

Miss Sibyl — de 34 ani, părea de 24 — era fină, mlădioasă. Pielea avea o albeaţă de sidef, părul de aur, ochii albaştri vii, de-o seninătate cerească. Nu era o frumuseţe comună, voluptoasă — poate nici nu era frumoasă — dar avea ceva mai mult decât frumuseţe. Avea o atracţie, un magnetism uman care te robea de la prima vedere. Avea darul de a citi gândurile în ochii oamenilor şi radia, cu surâsul el pur, numai bunătate şi simpatie.

Miss Sibyl, care ştia bine limba franceză, în câteva luni învăţase şi româneşte; o luase sub ocrotirea ei pe Evantia, din ziua în care intrase în spital. Înduioşată de soarta nenorocită a negresei, o căuta cu îngrijiri materne.

Nenea Tomiţă, după fiecare examinare, dădea nemulţumit din cap, fără să spună ceva precis.

O văzuse şi doctorul Barbă Roşie, care se debarcase şi ţinea locul unui chirurg italian, plecat în concediu.

într-o zi, în cancelarie, faţă de Miss Sibyl, doctorii vorbeau între ei:

— Analiza arată bacili numeroşi.

— Mă întreb cum o să suporte sarcina, când tuberculoza ei pulmonară avansează cu aşa repeziciune.

— Trebuie bine supra-alimentată.

— De asta am eu grijă! interveni Miss Sibyl; dar moralul e foarte scăzut... are o mare suferinţă sufletească... un fel de nostalgie...

— Cu psihoterapia te lăsăm pe d-ta, care eşti specialistă! zise doctorul c-o blândă ironie.

— *Cher Maitre*, ştiu că toţi medicii sunt sceptici când aud de tratamentul moral. Şi într-o limbă franco-română cu accent englezesc, Miss Sibyl îşi arătă părerile cu toată convingerea.

— Viaţa şi moartea nu stau în mâna omului.

El ajută numai natura. Dar ce-a făcut medicina contra bolilor nervoase, melancolia, neurastenia?

Influenţa moralului asupra fizicului e aşa de mare, încât psihiatrii abili, azi, înlocuiesc durerile şi morfina cu vorbe bune şi sugestii raţionale. încă din antichitate se spunea că bolile sufleteşti nu se pot combate de medic, ci de filosof.

— Nimeni nu poate nega, zise împăciuitor doctorul, că pentru *nevricale*, tratamentul moral este bun. Depinde de boală şi de bolnav. Pe negresa noastră o omoară însă clima, umezeala de aici. O să scriu la Bucureşti la Profilaxie, s-o internăm într-un sanatoriu: la Bârnova sau Bisericani... numai dacă ar fi locuri libere, că totdeauna sunt pline.

Miss Sibyl simţise, pe când vorbea, că Barbă Roşie o examina cu priviri ascuţite, deşi în tot timpul el nu scosese nici o vorbă.

Când doctorii au rămas singuri în cancelarie, Barbă Roşie începu, cu tonul lui obişnuit:

— Mă rog, ce-i cu englezoaicele astea de care ne împiedicăm la fiecare pas? În spitalele din ţară nu suntem deprinşi cu asemenea marfă de lux, importată din Anglia.

— Văd eu că te uiţi cam chiorâş la ele, dar ai să te deprinzi. Sunt nişte auxiliare excelente. În România nu le avem încă, dar trebuie să le formăm. Orice păreri vei avea despre femei, dar trebuie să recunoşti că ele au mai vii şi mai puternice sentimentele de afecţiune, devotament, milă, pentru a face binele aproapelui.

— Eu mă îndoiesc şi de sentimentul milei la femei, căci una care în adevăr este miloasă, n-ar putea servi ca soră de caritate.

Dacă rezistă la suferinţele bolnavilor, dovedeşte că-i lipsite de milă.

— Ei, ăsta-i desigur paradoxul vreunui filosof mizantrop. Fapt e că genul feminin are monopolul carităţii.

— De aceea caritatea e butoi fără fund! întrerupse Barbă Roşie muşcător.

— Fii drept şi recunoaşte că cele mai moderne opere sociale şi ospitaliere, organizate pentru lupta împotriva mizeriei, sunt conduse azi de femei instruite, energice şi cu mult simţ practic. În speţă, această Miss Sibyl este o perlă, un rar exemplar uman. Dacă ai cunoaşte-o bine, te-ai înclina cu admiraţie în faţa ei.

— Numai că eu am coloana vertebrală foarte puţin elastică. Şi, apoi, cunosc tipul fetei bătrâne din Anglia, unde, după cum se ştie, sunt mai multe femei decât bărbaţi.

— Miss Sibyl, reluă nenea Tomiţă, este un tip foarte curios. Ea a făcut o şcoală de infirmiere după ce sfârşise studiile universitare. A fost logodită c-un lord foarte bogat. A rupt legătura, dezgustată de egoismul lui. A plecat în colonii. A stat câţiva ani în Indii şi în Egipt.

Aci a venit din Port-Said, adusă de nevasta delegatului englez din Comisia Europeană, o colegă de şcoală. Miss Sibyl e o fiinţă de o rară distincţie sufletească; are cultură, bunătate şi un fel de demnitate britanică. Suflet virginal; un produs specific al aristocraţiei engleze. Nici o altă naţie şi nici o altă pătură socială, nu poate da asemenea exemplare ca fizic şi moral.

Ia seama, e frumoasă, bogată şi totuşi îşi lasă lumea ei, străbate ţări şi mări, lucrează în spitale, în mijlocul suferinţei şi mizeriei omeneşti...

Iată, se găsesc în lume şi asemenea tipuri...

— Nu pot să mă împac însă, zise Barbă Roşie, cu nuanţa asta de pudoare exagerată pe care o are în ochi. N-o pot socoti în fond decât o ipocrizie...

— Nu uita, dragul meu, ce a spus un moralist: „Ipocrizia este un omagiu adus virtuţii". Caută să cunoşti mai bine pe femeea asta; n-ai să te căieşti; ascultă-mă pe mine! Şi nenea Tomiţă, surâzând blajin în barba lui albă, plecă sprijinit greoi în vechiul lui baston cu ţepuşă.

Barbă Roşie rămase intrigat, curios să ştie mai mult decât auzise. Se hotărî în gând să fie mai atent. Era sătul de mamifere de duzină, trase în serie după acelaşi şablon. De mult îl chinuia pe el un dor ascuns, să întâlnească şi alte vietăţi, de-o specie mai rară.

*

Soarele râdea afară. Vuietul mării se îngâna cu zgomotul vieţei din port.

Evantia sta întinsă ziua şi noaptea. Se topea. Nu putea dormi. Număra bătăile ceasornicului de la palatul C. E. D. Patul o ardea. Asuda cumplit; şi noaptea storcea prosoape ude. Visuri urâte o chinuiau. De o sensibilitate exagerată, orice zgomot o zguduia din cap până la picioare. Avea senzaţii nedesluşite şi impresia unei căderi. O frică vagă îi copleşise creierul ei de femee însărcinată.

Îşi pipăia pântecele; simţea mişcările şi loviturile dinăuntru, care o făceau să tresară înspăimântată. închidea ochii şi se vedea întinsă pe masa de operaţie... spintecată... sângele roşu curgea în valuri... copilul mort...

C-un gemăt sfâşietor deschidea ochii, căutându-şi salvarea în ochii plini de bunătate ai infirmierei.

Nu se putea supra-alimenta; nu suferea carnea. I s-a adus fructe de sud: portocale, banane şi nuci de cocos; laptele acela dulce şi răcoritor îl sugea cu plăcere, ca şi în copilărie.

Chinuită de ideea naşterii ce o aştepta, mărturisi toată drama vieţei sale. Miss Sibyl o mângâie, încercând s-o încredinţeze că poate să-şi refacă viaţa... că Neagu se va întoarce... că sigur o iubeşte încă...

„Cum, răspundea ea plângând, cum o să se uite la mine, când între noi va fi copilul?... Asta-i grozav!... Să ai un copil de la un om pe care nu l-ai iubit niciodată!..."

Pe copilul acesta care trebuia să vie, simţea că-l urăşte din tot sufletul. Ar fi voit să-l distrugă înainte de a veni pe lume, şi nu ştia ce să facă pentru asta. „Cum, adică nu-i nici un chip?" se întreba iritată. „Dar nu-l vreau... nu vreau să am copil!..." striga uneori furioasă, lovindu-se cu pumnii în pântece ca o nebună. Cu greu Miss Sibyl îi potolea violenţele care-i provocau cumplite crize de nervi.

*

Medicii au trecut în cancelarie.

Miss Sibyl a rămas lângă bolnava extenuată. După ce îi puse un bandaj de alcool pe frunte ca s-o mai învioreze, ea se aşeză pe un scaun, ca să răsufle o clipă. Era istovită. „Ce încordare de nervi..." Deşi obişnuită cu operaţiile, niciodată nu avusese aşa emoţii... „O operaţie extrem de grea..." A fost nevoie de tăietura cezariană ca să salveze copilul. Şi în minte i se perindau toate fazele, imagini vii şi proaspete. Vedea pe nenorocita negresă, cu trupul negru, uscat ca o mumie, diformă, cu pieptul scobit, cu pântecele bombat, enorm...

Simţea încă groaza prin care a trecut ţinând cornetul de cloroform sub nările bolnavei, cât a stat ameţită... „Cum aiura... până ce n-a mai dat niciun reflex...".

„...Ce artist e Barbă Roşie".

Îi apăru doctorul în strania lui înfăţişare, în halatul alb, cu ochii care sclipeau prin masca lui de chirurg.

„...Cu ce siguranţă a trasat linia pe piele cu lama bisturiului... mânuit ca un creion de desen liniar... Ce mâni abile purtau foarfecele care tăia învelişul peritoneului."

„Ce încordare în clipele de aşteptare apăsătoare, până ce a ţâşnit primul scâncet, ca un strigăt de viaţă nouă.""

Îi făcuse o impresie ciudată mica vietate de altă rasă, fetiţa cea neagră, cu ochii albi, care se agita mişcând degetele şi sugându-şi buzele...

Stăpânită de teamă a stat tot timpul cât doctorul a făcut cusătura, până ce cloroformul s-a risipit şi bolnava a deschis ochii, pupilele şi-au recăpătat volumul...

„Doctorul e desigur un adevărat artist!", îşi zicea Miss Sibyl, simţind un fel de dorinţă de a-l vedea, de a-i arăta oarecum toată admiraţia ei acestui om...

Evantia, întinsă, imobilă, nu mai simţea nici o durere. Cu ochii

închişi într-o caldă moleşeală. Deşi se calmase, pe figură îi rămăsese imprimat încă un rictus de suferinţă. Imagini, frânturi de gânduri, se înfiripau în mintea ei obosită. Voia să-şi pipăie pântecele, dar nu avea tăria să mişte mâna. Desigur că a spintecat-o... ştia că a fost adormită... dar copilul... unde o fi copilul?... băiat? fată? Şi ea începu să privească uşor, curioasă, printre gene.

Miss Sibyl care se făcea că nu observă, ieşi în vârful picioarelor şi se întoarse imediat c-un pachet de pânzeturi.

În zăpada albiturilor o pată neagră — capul micei negrese cât o nucă de cocos.

Bolnava sta cu ochii închişi. Şi numai când auzi un slab scâncet deschise mari ochii care licăreau umblând după copil.

Trăsăturile figurii contractate s-au distins.

Un zâmbet palid alunecă pe buzele care începură a tremura.

— Ei, vezi ce drăguţă e fetiţa ta?

— A... a… mea...

*

O rusoaică zdravănă, care născuse de curând la spital, alăpta la început copila Evantiei. După câteva zile însă refuză să mai dea sânul unui copil negru, care nu era creştin — copil păgân, spuneau celelalte femei.

Evantia era aşa de slăbită că nu putea să-şi facă datoria de mamă. Mica negresă fu hrănită cu biberonul de Miss Sibyl, care se conformă întocmai tipicului unei cărţi de puericultura.

Copila creştea văzând cu ochii. Toţi făceau haz de drăguţa negresă — păpuşa de şocolată — privită ca o minune, o ciudăţenie a naturei, un mic animal rar şi drăgălaş.

Evantia, în urma unei hemoragii ajunsese o umbră străvezie. De la Profilaxia Tuberculozei din Bucureşti venise răspuns că toate sanatoriile sunt pline. Numai după câteva luni, în primăvară, s-ar putea găsi un loc.

Sentinţa se pronunţase. Doctorii o condamnaseră definitiv. Dar Miss Sibyl se încăpăţânase cu speranţa că o va putea salva.

Ca să-i dea un balsam mântuitor vieţei sufleteşti, se întocmise un adevărat complot.

Bolnava fu încredinţată că Barbă Roşie primise o scrisoare de la Neagu, prin care întreba de ea şi anunţa că se întoarce în ţară, trecând cu vaporul „Carpaţi” prin Sulina, pe la sfârşitul lunii.

A doua zi, la vizita obişnuită, Nenea Tomiţă găsi bolnava transfigurată. Cu ochii lucitori, vioaie, c-un surâs duios pe buze.

— Mi-i mai bine, doctore... încep să cred şi eu că pot să mă îndrept dacă o sa mă duc la munte... şi dacă vine Neagu.

— Da... sigur... dacă o să mergi la munte — mormăi doctorul în

barbă, fără să-şi descreţească fruntea.

Un suflu de durere îi cuprinse inima. Se grăbi să plece. Pe sală se întâlni cu Barbă Roşie.

— Ai văzut-o... biata fată... se apropie de sfârşit.

— Tocmai, mă duceam s-o văd. Mi s-a spus că e mai bine.

— Mai binele din urmă... pare remontată din cauza emoţiei... moare... asta-i... şi nimic nu-i putem face — sfârşi el brutal, dezolant.

Când Barbă Roşie intră în cameră, bolnava îşi potrivea părul într-o mică oglindă pe care o ţinuse sub pernă. Zâmbind fericită, cu ochii febrili, îi făcu loc doctorului pe pat.

— Ai fost totdeauna drăguţ cu mine, spune drept, te rog, ce ţi-a scris Neagu?

Doctorul se căută prin buzunare.

— Nu-i la mine scrisoarea, dar pot să ţi-o spun pe dinafară. Mă întreabă ce face Sirena Neagră... dacă nu l-a uitat... zice că pe la sfârşitul lunii o să treacă pe aici...

Evantia, ridicată în capul oaselor, asculta, sorbindu-i cuvintele. Scuturată de o tuse seacă, se lasă iar pe perină, apăsându-şi inima cu mâna ei uscată.

Ceru să-i tragă patul lângă fereastră să poată privi spre mare.

Veniră zile reci şi umede. Vântul din larg sufla cu îndârjire, mânând norii cenuşii pe deasupra valurilor răscolite.

De câte ori răsuna un fluier de vapor, ea tresărea înfiorată, ca la o chemare pe care de mult o aştepta. Miss Sibyl îi adusese un binoclu. Bucuroasă ca un copil, de o jucărie minunată, privea cu el în depărtare, dar mâinile o dureau ca să-l ţină în dreptul ochilor. De câte ori apărea un penaj de fum în larg, bolnava începea să se agite: „e un vapor... de unde vine?”

Obrajii i se aprindeau, sângele năvălea la inimă, îşi pierdea respiraţia.

„Trebuie să vie... nu se poate să nu vie... odată şi odată tot are să vie...”

Mai trăia numai susţinută de fantoma iubirii sale.

Urmărea, însufleţită de speranţă, mersul fiecărui vapor de cum apărea la orizont până ce ancora în port. Cunoştea după culorile pavilionului naţionalitatea fiecărui vapor. Într-o dimineaţă recunoscu tricolorul românesc fluturând în port. O apucase un tremur nervos. Cu greutate, Miss Sibyl, o potoli şi trimise un om să vadă ce vapor românesc sosise în port.

Nu era cel aşteptat. Venise vaporul Bucegi nu Carpaţi.

Bolnava căzu cu faţa în perne; plângând înăbuşit se întreba în taină: „de ce mă pedepseşte Dumnezeu?”. Acelaşi glas adânc din sufletul ei îi repeta chinuitor, cu răutate: nu se mai întoarce... n-ai să-l mai vezi niciodată...

Şi zilele treceau.

Epoca negurilor în Deltă sosise.

Vaporii de apă care se ridicau din mare, de pe Dunăre şi din ghiolurile Deltei, rămâneau plutind în atmosferă ceasuri întregi. Fumul vapoarelor îngroşa pâcla grea, apăsătoare. Soarele rămânea ascuns în perdele de neguri cenuşii. Sirene, fluere, bubuituri, se încrucişau repetate la intervale regulate, fără să ştii de unde vin. Vapoarele surprinse de ceaţă, pipăiau ca nişte orbi, semnalând de frica abordajului.

Pâcla opacă, umedă, se lăsa jos învăluind portul într-un fum uniform, împăienjenind vederea şi apăsând respiraţia. Umezeala pătrundea până la oase. Numai suflarea vântului putea rupe în parte ceaţa, care se risipea în larg, sau rămânea prinsă ca o pânză de păianjen în pădurile de stuf din Deltă.

Când lumina difuză înainta treptat apăreau, ca după o cortină, vapoarele care bâjbâiau prin neguri ca să-şi găsească drumul pentru a intra în port.

Bolnava se înăbuşea. Suprafaţa de respiraţie se micşora din zi în zi.

De câte ori se lumina orizontul ea făcea sforţări ca să poată privi în larg. Bărcile pescarilor, cu pânzele albe, se vedeau ca nişte pasări zburând pe faţa apei, în zarea care unea cerul cu marea.

...Nici un vapor... enervată, obosită, bolnava se prăbuşea în perne. Buzele ei palide tremurau în rugăciuni mute, fierbinţi, înăbuşite de horcăieli în zguduirea acceselor de tuse. Misa Sibyl era veşnic lângă ea. Îi mângâia fruntea cu mâna ei fină şi moale. Îi aducea eter şi gheaţă.

— Spune, dragă, ce vrei?

— Vreau să trăiesc... de ce să... şi apucată de un acces de plâns convulsiv, se crampona disperată cu braţele ei uscate de gâtul lui Miss Sibyl, căutând parcă la sânul ei salvarea.

— Nu mai plânge, nu te agita aşa că-ţi face rău.

Doctorul Barbă Roşie, chemat, veni în grabă. Nenea Tomiţă nu era în oraş — Miss Sibyl înfricoşată îşi arunca ochii cu speranţă la doctor.

— E prea agitată, nu ştiu ce să-i fac...

— Să-i facem o injecţie. Ia să vedem cum stăm... aşa... respiră... încă odată... culcă-te şi înveleşte bine pieptul.

Şi doctorul ridică uşor un colţ de plapumă!

Privi cu groază picioarele umflate, păli şi începu să tuşească forţat ca să-şi ascundă emoţia.

— Încearcă să dormi... aşa... închide ochii... Şi doctorul scoase un carnet din buzunar făcându-se că înseamnă ceva.

Era convins de mult că nici o scăpare nu mai există.

Dar în acel moment era cuprins de o suferinţă sfâşietoare, simţind că în faţa lui pluteşte, ca într-o atmosferă de mister, groaza sfârşitului fatal.

În cameră se făcuse o tăcere solemnă.

Miss Sibyl îşi ştergea pe furiş ochii, făcându-şi de lucru cu nişte albituri. Doctorul sta imobil, grav, c-o încruntată întrebare în ochii lui tulburi. „Ce-i de făcut?... Nimic". Se uita îndurerat la umbra aceea de femee, un pumn de piele şi de oase, în care se stingea ultima pâlpâire a vieţei... o vedea aşa cum o cunoscuse întâia oară, scânteind de tinereţe şi sănătate... în frumuseţea ei sălbatică... la plajă, candidă... aproape goală... poleită de soare ca o sculptură antică... Sirena Neagră era admirată... iubită... adorată...

„Ce viaţă scurtă şi fără de noroc"...

Şi simţind că o revoltă neputincioasă îl înăbuşă, doctorul, reţinându-şi lacrimile, se ridică încet, apropiindu-se de pat.

Bolnava sta cu ochii închişi. Dormea sau era trează? Doctorul se aplecă,— cu auzul fin, el prinse ritmul ralurilor din plămâni — îşi apropie buzele de fruntea ei palidă, ca de ceară. Muribunda deschise ochii, deveniţi catifelaţi, nările începură a-i tremura şi mâna ei mică, uscată, se forţa să strângă mâna enormă a doctorului care-i mângâia părul.

— Dormi Evantia... aşa... închide ochii...

Şi ea a închis ochii, fără nici o vorbă, fără nici un suspin, ca un copil cuminte.

Doctorul a ieşit în vârful picioarelor urmărit de privirea infirmierei. Numai pe sală el, care se abţinuse de ruşine, izbucni într-un plâns zguduitor ca o descărcare nervoasă. Era singur, nu-l vedea nimeni.

Ce noapte oribilă. O bruscă schimbare de vreme. Vântul trecuse la Nord. Suflarea lui îngheţase văzduhul! Primii fiori de iarnă. Cerul era o cupolă neagră sub care marea se vânzolea în spasme. Urlete, mugete, şuierături, bubuituri de tun, dangăte de clopot, se amestecau într-un concert sinistru, formidabil.

Aerul în luptă cu apa. Marea fierbea ca o căldare în clocot. Vapoarele îşi dublaseră legăturile la mal. Casele trosneau din temelii, uşile, ferestrele bubuiau, zgâlţâite de furia uraganului, ca în timpul unui bombardament de artilerie grea. Părea că lumea se năruie, că forţele oarbe, haotice ale naturei, erau încăierate într-o luptă înverşunată pentru o distrugere totală.

Venise iarna — mânată de crivăţ din stepele ruseşti spre ţărmurile Mării Negre.

Prima noapte de iarnă fu ultima noapte a Evantiei pe pământ.

EPILOG

În câţiva ani... câte prefaceri...

Sulina era în agonie...

Gura Dunării se împotmolea...

Unde fusese apă acum era pământ...

Bancuri uriaşe de nisipuri, aduse de fluviu, creşteau din mare ca nişte insule la suprafaţă" astupând canalul. Ziua şi noaptea se lucra scurmând zadarnic fundul mării.

Natura nu se lăsa învinsă.

Vapoarele încărcate nu mai aveau destulă adâncime.

Unele aşteptau în radă fără a putea să intre altele, oprite în port, nu mai puteau să iasă.

Era o jale. Navigaţia blocată. Comerţul ruinat. Lumea alarmată.

Ce-i de făcut?

Să se înceapă a lucra o altă gură a Dunării. Sulina trebuie abandonată. Populaţia scădea în fiecare an. Oraşul se golea.

Portul murea.

*

Doctorul, nenea Tomiţă, patriarhul Deltei, căzu într-o zi deodată, din picioare, cu mâna pe inimă. A închis ochii senin ca totdeauna, murmurând ca de obicei în barba-i albă acelaşi crâmpei de frază pe care niciodată în viaţă n-apucase s-o sfârşească: *„La vie... la vie... c'est la vie..."*

Doctorul Barbă Roşie îi luase locul la spital. Ciudat... omul acesta mizantrop, misogin, acru, avu parte pe lume de cea mai dulce femee — se însurase cu Miss Sibyl, care i-a spulberat toate teoriile lui paradoxale.

Mincu, romantic şi sentimental — ironie a sorţii — se însurase cu Miţa Balot. De altfel doamna comandor Mery Mincu, fostă cocotă, era apreciată în societate ca o soţie model.

Prima iubire a lui Mincu — femeea adorată, centrul universului — trăia singură, izolată, într-o mansardă la Bucureşti, predând lecţii de pictură pe mătase.

Angelo Deliu, cuceritorul, îmbătrânise repede. Trăia singur, nefericit, neconsolat. Din trecutu-i glorios, din toate acele aventuri pentru care era invidiat, nici o legătură durabilă, nici o mângâiere, căci nu iubise niciodată. „Numai mecanismul suvenirelor, spunea el cu melancolie, îl mai făcea să vegeteze singuratic pe pământ".

Mica negresă, copila Evantiei, înfiată de Miss Sibyl, creştea drăgălaşă, cafenie ca o păpuşa de ciocolată. La început copiii, mai toţi bălani, n-o primeau în jocurile lor. Ea se spăla mereu ca să devină albă şi adesea plângea de necaz că n-are bucle blonde şi că lumea îi spune „ţiganca".

Stamati Marulis a fost închis şi eliberat, din lipsă de probe că ar fi pus foc casei. După o lună a fost din nou închis... la casa de nebuni.

Nu era furios. Se credea miliardar. Armator de vapoare. Toată ziua făcea socoteli. În fiecare dimineaţă, când fluiera sirena unei fabrici, o lua la fugă spre poartă, la vaporul lui care-l chema în port.

Conul Tudorache, vameşul, pensionar, se căina la toţi că n-a făcut ca alţii, să iasă şi el bogat din slujba vamei.

La cimitirul maritim două morminte erau alături, în partea dreaptă, la ortodocşi: al Penelopei şi al lui Nicola. Alte două în stânga, la catolici: al Evantiei şi al maestrului Jak.

Lulu, maimuţa, fără stăpân, intrase în pensiune. Doctorul Laboratorului de Bacteriologic găsi ocazia să facă interesante experienţe inoculându-i o serie de microbi ucigători. — Lulu fu sacrificată pe altarul ştiinţei, spre folosul omenirei.

*

Două zile a stat Neagu în Sulina.

Venea din Cardiff. Vaporul avea să descarce un caric de cărbuni şi să plece în grabă la Constanţa.

Barbă Roşie îl pusese în curent cu toate.

De la vapor Neagu plecă întins la cimitir, să vadă mormântul Evantiei.

Singur, abătut, rătăci două zile pe cheiuri şi pe plajă. Revăzu cu ochii împăinjeniţi locurile care îi încântaseră odinioară viaţa.

Parfumul trecutului, forţa suvenirelor dau parcă un suflet şi locurilor unde ai trăit, ai iubit şi ai suferit odată. Un colţ de natură, în care şi aerul rămânea încărcat de iubire, îţi evocă în câteva clipe trecutul îngropat în regretul şi melancolia vârstei.

Neagu retrăi c-o luciditate uimitoare acele zile de zbucium sufletesc, de fericiri intense, de îndoieli chinuitoare şi mute suferinţe — când viaţa întreagă atârna de o himeră.

Ecoul primului amor îl auzea încă. Simţea setea de iubire ca o trebuinţă sufletească... dar o tristă umbră îi acoperea trecutul. Se căuta, căci nu mai era acelaşi. Nu se recunoştea el însuşi.

Şi când sui resemnat scara vaporului, în ora plecării, părea cu

zece ani îmbătrânit. O forţă surdă îl încovoiase.

Vaporul în radă, el, de sus, de la comandă, îşi aruncă ochii pe vasta întindere a Deltei, ca pe o imensă hartă întinsă la picioare.

Între pădurile arămii de stuf şi banda de aur a plajei, apărea o pată în zare, ca o insulă de verdeaţă — cimitirul maritim.

...Acolo, în pământul mocirlos al Deltei, rămânea îngropată o parte din viaţa lui. Evantia...

...O biată plantă exotică... smulsă... transplantată... nu s-a aclimatizat... s-a ofilit... a suferit... a murit.

Fantoma primei lui iubiri avea să-i apese existenţa.

Şi când simţi că şovăie, copleşit de milă şi de regretul unei fericiri pierdute, Neagu se reculese; ca să-şi revină, stăpân pe sine, strigă încordat timonierului de la cârmă: „vino tribord... ia capul la compas... Sud 8 grade Est... aşa... drept înainte". Şi el îşi întoarse privirea în altă parte, cătând ţintă spre gura Dunării care se pierdea în urmă.

Şi deodată îi apăru în minte — ca un verdict al fatalităţii... moartea Sulinei.

„Da! oraşul acesta e condamnat... oraşele au şi ele viaţă şi moarte... o aşezare omenească sub ochii noştri, menită să dispară.

Poarta Sulinei se închide complet şi pentru totdeauna.

Omul se retrage învins în luptă cu natura.

Încearcă să deschidă o altă gură a fluviului.

Sulina abandonată, dispare ca oraş.

Creată din nevoile navigaţiei nu are raţiunea de a trăi când drumul navigabil se mută în altă parte.

Asemenea Sulinei, un nou oraş de port se va zidi fatal la altă gură a Dunării.

Sulina va însemna pe hartă un mic sat de pescari uitat pe ţărmul mării.

Fantoma fostului oraş la poarta Dunării va apărea poate cândva în viitor.

Cine ştie peste câte veacuri se va răscoli ţărâna acestui muşuroi golit de furnicar.

Cine ştie câţi eruditi pedanţi, cu ochelari după urechi, îşi vor stoarce creierii ca să reconstituie, din câteva ciolane sau cioburi dezgropate, o lume dispărută.

Scheletele şi craniile descoperite aci, aşa de variate, vor încurca ştiinţa, vor provoca discuţii nesfârşite asupra tipului uman care a trăit odată pe malurile acestea.

Sulina, intrată în arheologie, va fi desigur o nouă problemă de rase, pentru care mii de volume se vor înşira în rafturi de biblioteci.

Va putea smulge ştiinţa taina trecutului Sulinei?

Va ridica măcar un colţ din vălul ce va acoperi o lume

îngropată, de atâta vreme căzută în uitare?

Va descifra ştiinţa, din urme fragmentare, viaţa ce-a fost aci odinioară? Oraş cosmopolit — Sulina — un mozaic de rase la gura bătrânului Danubiu.

Dar noi ce cunoştinţe avem de oraşele din Pontul Euxin, din vremea când Dariu Histaspe a trecut cu oastea lui pe-aci, pe la gurile Istrului, rătăcindu-se în ţara Sciţilor, în stepele Rusiei de azi?"

Şi Neagu se trezi filosofând, ca de obicei în lungi carturi de noapte, pe punte, singur sub bolta înstelată.

Se întoarse să controleze cârma.

Roza magnetică vibra ca o vietate închisă în cutia de sticlă ia busolei.

„Aşa!... bine! drept înainte!..."

"...mai înainte... mai înainte. Mă cheamă glasuri amăgitoare..."

Unde mă duceţi visuri deşarte?
Pe câmp de ape fără cărare...

Şi mormăind crâmpeiele de versuri, urma un fel de recitare în cadenţa paşilor pe puntea de comandă — făcând kilometri întregi într-un spaţiu de opt metri.

...Microscopice popoare, regi, oşteni şi învăţaţi
Ne succedăm generaţii şi ne credem minunaţi
Muşti de o zi pe o lume mică ce se măsură cu cotul...
Noi copii ai lumii mici
.....
Facem pe pământul nostru muşuroaie de furnici.

Odată îşi mai întoarse el capul înapoi. Ţărmul se ştergea în zare: o pată... un punct... un fum... nimic.

SFÂRŞIT

CUPRINS

CAPITOLUL I
CAPITOLUL II
CAPITOLUL III
CAPITOLUL IV
CAPITOLUL V
CAPITOLUL VI
CAPITOLUL VII
CAPITOLUL VIII
CAPITOLUL IX
CAPITOLUL X
CAPITOLUL XI
CAPITOLUL XII
CAPITOLUL XIII
CAPITOLUL XIV
CAPITOLUL XV
CAPITOLUL XVI
CAPITOLUL XVII
EPILOG
CUPRINS

Lei 80